PAUL RASSINIER

ODÜSSZEUSZ HAZUGSÁGA

AAARGH
INTERNET 2005

AAARGH
http://vho.org/aaargh
http://aaargh.com.mx
http://litek.ws/aaargh

E-mail
aaarghinternational@hotmail.com

Pour être tenus au courant des pérégrinations et recevoir la *Letire des Aaarghonautes* :
eirevisionista@yahoo.com.ar

Die AAARGH vierteljährliche Zeitschrifte
http://geocities.com/ilrestodelsiclo

I. könyv

I. Fejezet

"Mert vétkesek közt cinkos, aki néma" Babits Mihály

Engedje meg, hogy az emberek beszéljenek önrõl, szidják, elítéljék, bezárják, hagyja, hogy felakasszák, de hozza véleményét nyilvánosságra. Ez nem jog, ez kötelesség. A valóság a teljesség mindenki számára. Beszélni jó, írni jobb, de kinyomtatni kitûnõ dolog. Ha az ön véleménye jó, akkor nyertünk belõle; ha rossz, akkor kijavítják, és még mindig nyertünk valamit. De ha visszaélnek vele? Milyen gyerekes ez a szó; valójában azok találták ki, akik a sajtóval visszaélnek, mert azt nyomják ki, amit akarnak, mégpedig úgy, hogy félrevezetnek, megrágalmaznak, és megakadályozzák, hogy válaszolhassunk erre. Paul-Louis Courier

Franciaországban jobban ismert íróként, mint tanárként (történelem, földrajz, irodalom). Már 16 éves korában -1922-ben- fölvették a francia kommunista pártba, de hamarosan kialakította saját elméletét a tökéletes pacifizmusról (békepárti tan), és a nem államosító szocializmusról. Ezzel ellentétbe került a kommunista vonallal és kizárták a pártból. 1934-ben belépett a szocialista pártba (SFIO), és a Belforti kerület vezetõje lett. A II. vh. kezdete elõtt a teljes pacifizmus gondolata, melyet nyilvánosan kimond, ellentétbe hozza az akkori miniszterelnökkel, Daladierrel, így Paul Faure kell hogy megvédje annak haragjától. Mielõtt a Wehrmacht Franciaországot megszállja, Paul Rassinier alapító tagja lesz a "Liberation Nord" nevû fölszabadító szervezetnek, ás azon fáradozik, hogy ezt a szervezetet az erõszakmentesség gondolatával megbarátkoztassa. Ehhez az illegális újságot, "A IV. Köztársaság" adja ki. Emiatt a kommunista ellenálló mozgalom halálra ítéli, és utolsó figyelmeztetésként egy "kis koporsót" küld házába. Ezzel egyidejûleg a gestapo letartóztatja és Buchenwaldba küldik. A háború végén a dorai koncentrációs táborban van.

Hazatérése után 100%-osan rokkantan a belforti szocialista párt vezetõje és megkapja az arany érdemérmet és az ellenállási mozgalom legmagasabb kitüntetését (rózsadísz vörösben, amelyet nem hord). Nagy feltûnést kelt, amikor elmondja, hogy azoknak az embereknek nagy részével, akik ma az ellenállási mozgalom nevében beszélnek, ott soha nem találkozott. Múltja följogosítja arra, hogy az ún. "új ellenállók" ellen forduljon, akik igényt formálnak arra, hogy az ún. petainistákat és a "kollaboránsokat" elnyomják. A kommunistákkal folytatott kemény viták után megválasztják Rassiniert a második alkotmányozó gyûlés tagjának, és a parlamentben is föllép az ellen, hogy a gyûlölet által vezéreltek a francia lakosság részeit üldözzék.

Ha ez az álláspont elég ok volt arra, hogy ezt az embert, aki soha nem volt barátja Franciaország német megszállásának és a nemzetiszocializmusnak, a háború utáni években üldözzék és rágalmazzák, az ellene folytatott hajtóvadászat akkor érte el tetõpontját, amikor két könyve megjelent.

Majdnem hat évig volt Rassinier kénytelen különféle bíróságok elõtt adatait, különösen az "Odüsszeusz hazugságai"-ban leírtakat képviselni, és helyességüket bizonyítani a perekben, melyeket az ellenállók különféle szervezetei indítottak ellene, míg a legfelsõ bíróság minden azelõtti ítéletet semmissé nyilvánított és õt fölmentette.

Karl Heinz Priester kiadó Politikai és idõszerû dokumentációk kiadója.

* * *

A szerzõ elõszava a második és harmadik francia kiadáshoz.

Az ellenség fegyverei nem olyan gyilkosak, mint azok a hazugságok, melyekkel a vezetõk az egész világot teleharsogják; az ellenség gyûlölõ dalai kevésbé kellemetlenek, mint azok a frázisok, melyek undorító nyálként a megemlékezések íróinak könyveibõl folynak. Manes Sperber (Könyvébõl: "És a bokorból hamu lett".)

Ennek a mûnek két részét már kinyomtatták, de külön-külön. Az elsõ, "Saját élmény" ("Passage de la Ligne" = "Út a határon keresztül"), és a második, "Mások tapasztalatai" (tulajdonképpen: "Le Mensonge d'Ulysse" = "Odüsszeusz hazugsága" címû), egy kritikus tanulmány formájában a koncentrációstáborok irodalmáról. Az volt a véleményem, hogy egy ilyen kényes témánál tanácsos a valóságot kisebb porciókban adagolni.

Ezt az elvet használták néhányan arra, hogy céljaimat gyanúsítsák: Ha a "Saját élmény"-t még általában szimpátiával vették föl, és csak fogcsikorgatást okozott, de nem dühkitöréseket, a "Mások tapasztalatai" egy bizonyos oldalnak heves sajtóhadjárat indítását tette lehetõvé, melynek kiindulópontja a nemzetgyûlés pódiuma volt.

Ezzel egy idõben Albert Paraz, az elõszó írója és a könyv kiadója valamint ellenem büntetõeljárást indítottak, ahol fölmentettek bennünket, de a fellebbviteli bíróságon elítéltek bennünket, noha maga az államügyész folyamodványainknak igazat adott és feltétel nélkül azért folyamodott, hogy a büntetõtörvényszék határozatát alkalmazzák. Most a legfelsõbb bírósághoz fordultunk a vita befejezésére, de a közvéleményt, melynek informálása egyoldalú, félrevezették, és noha nincs kedvünk a vita szintjére lemenni, tekintve a büntetést: Fölfüggesztett büntetés, 100 000 Fr pénzbüntetés, 800 000 Fr kártérítés kamatokkal. Mégis elkerülhetetlen lett, hogy a zavaros helyzetet, melyet ennek az esetnek a körülményei teremtetek, átvilágítsák. Tehát két legyet fogunk egy csapással ütni, mert nem szabad elmulasztanunk, hogy az olvasónak a bizonyítékokat bemutassuk. Mivel a "Mások tapasztalatai" -ról folytatott vita az amnesztiáról folytatott viták idején folyt, és ezzel a vitát a maga módján igazolta, bizonyos emberek ezt lényegében politikai eseménynek fogták föl, és megpróbálták azt ebbõl az alacsonyabb nézõpontból egy ennek

megfelelõen kizárólagos jelleggel fölruházni.

Egy bosszantó véletlen folytán Albert Paraz elõszava egy jogilag nem tartható állítást tartalmazott az akkori képviselõ és parlamenti vezetõ, R. P. F. , Michelet elfogásának és elszállításának körülményeirõl, melyet az akkor Lyoni képviselõ, Guerin nem arra használt, hogy a mû nyilvánosságra hozása ellen tiltakozzon, noha ügyesen ezt a látszatott keltette, hanem arra, hogy annak a mozgalomnak az elsõ harcosát, aki neki legnagyobb vetélytársa volt a választásoknál, hitelétõl megfossza. Ilyen módon a "Mások tapasztalatai" segítségével egy politikai mozgalmat egy másik kijátszott, és ez elég volt ahhoz, hogy egy történészt kétségbeesésbe taszítson.

A közvélemény megdolgozására irányuló parlamenten kívüli vád Guerin fölszólalásának egyik mondatára alapult. A nemzeti gyûlés dobogójáról a lyoni képviselõ engem a "megszállókkal való együttmûködés és az árulás védõi" közé sorolt. A legfelsõbb bíróság határozott, és felmentett bennünket - éppen idõben, hogy még megemlíthessem ebben a kiadásban - de még mindig szükséges a megokolás. Michelet, akivel pereltünk, visszavonta vádját. Ez az állítás már nem jelenik meg ebben a kiadásban, hogy minden elterelési kísérletnek elejét vegyük. Paraz javaslatára kihagyjuk elõszavát. Ez is csak azért, hogy elkerüljük az témáról való elterelést, mert a legfelsõbb bíróság határozata után az elõszó kinyomtatásának sem lenne akadálya, mert a mentelmi jog védené azt, amely minden elítélt dolgok kezelését meghatározza. A szerzõ nem hitt abban, hogy egy tucat érdekelt kiabálása miatt a szöveget másként kellene megfogalmaznia. Az író valójában a "Liberation Nord" nevû szervezet egyik alapítója, és a "La IV. Republique" c. illegális újság alapítója, melynek a londoni és algériai adók tisztelettel adóztak, akit, mint az ellenállás tagját Buchenwaldba és Dora-ba küldték (19 hónapra). Több mint 100 %-osan rokkantan, az 1016070-es igazolvány tulajdonosa, és mint ellenálló, a legmagasabb francia díj, a mélyvörös színû, és az ellenállás rózsadísze tulajdonosa, melyeket egyébként nem visel. Ez egyébként nem fosztotta meg valóságszeretetétõl és realitásérzékétõl.

Guerin patetikusan kiáltott föl: "Úgy tûnik, kedves kollégáim, hogy a koncentrációstáborokban soha nem voltak gázkamrák. . Ez olvasható ebben a könyvben. " (az 1950 novemberi parlamenti vita hivatalos lenyomatából).

Nos, Guerin soha nem olvasta a mûvet! És akik szintén nem olvasták, minden újságnál az olyan újságírók, akiket a fölszabadításnál egy bizonyos ellenállás ihletett meg, újra elõvették a témát, és a leghihetetlenebb dolgokat adták a számba. Az ellenállási mozgalom egysége ugyanis csak egy mítosz, mint ahogy a francia forradalom egysége is mítosz volt, amit ma senki sem vitathat. . kivéve, ha ebben érdekelt! Létezett egy bizonyos csõcselékuralom, melyet arra használt, hogy elbújjon mögötte!

Az elhurcoltak, internáltak és a német megszállás áldozatainak három szövetsége a Bourg-en-Bresse-i büntetõtörvényszéktõl a következõket követelték: a könyv elkobzását, a már kiszállított példányok elkobzását és megsemmisítését, és minket együtt a szép összeg, kerek egy millió kártérítésre kamatostul elítélni. A jobban értesült "Az ellenállás akciósbizottsága" eltekintett minden ellenséges tüntetéstõl. nem mintha nem lett volna kedve hozzá, hanem mert attól félt, hogy nevetségessé teszi magát. A kommunista párt, amely támadást tervezett, idõközben

észrevette, hogy az a veszély fenyegeti, hogy Marcel Pault, Casanovát, Manhes ezredest és másokat (a francia kommunista párt vezetõ tagjai. Marcel Paul és Manhes ezredesrõl még lesz szó) újból kellemetlen helyzetbe hoz, és óvatosan visszakozott. De a szocialista párt, melynek én voltam a képviselõje a parlamentben, miután hosszú évekig egyik kerületi egyesületének vezetõje voltam, kizárt "annak ellenére, hogy személyem tiszteletet sugall", mondja a vezetõ pártgrémiumtól küldött szöveg. Egy folyamodványt az újrafölvételre 1951 novemberébõl, melyet tizenegy kerületi egyesület és Marceau Pivert támogatott, Daniel Mayer és Guy Mollet tiltakozása miatt a kongresszus elutasított.

Ezek voltak egy nem túl dicsõséges támadás elsõ csatái, mely hosszadalmas volt. Az ezt jellemzõ becstelenség az ezt követõ idõben is ugyanolyan maradt.

* * *

Louis Martin-Chauffier, aki az utóbbi fél évszázad szinte minden szellemi mozgalmában részt vett, vezette a második támadást.

Mert én (mellékesen) fölhívtam figyelmét egy kevéssé sikerült passzusra, melyet leírt, kötelesnek érezte magát, hogy ezt egy másik hasonlóval kijavítsa (lásd a 165 oldalt és a lábjegyzetet), ugyanis folytatta Maurice Guerin témáját, hogy bebizonyítson valamit, amit olvasásnál sem értett meg. "Minden deportált hazudott, állítja Paul Rassinier, aki cáfolja a gázkamrák létezését" írja egy cikk elején, melynek fölirata "in flagranti kaptunk el egy csalót és rágalmazót ("Droit de Vivre" = "Az élethez való jog", 1950 dec. 15), ez már maga lehetõvé tette volna számomra, ha eszembe jutott volna, hogy ebben a kedvezõ pillanatban adjak neki választ, hogy egy büntetõtörvényszék elõtt folyamodjak kártérítésért. A harmadik hullám zászlótartója Remy Roure volt a következõ szavakkal: "Ezt a Rassinier Buchenwaldot a következõ szavakkal írja le: Minden háztömb geometriailag és kellemesen van elosztva a dombon és betonozott utcák kötik õket össze: mellvéddel ellátott lépcsõk vezetnek a magasabban fekvõ házakhoz; mindegyik elõtt lugas van kúszónövényekkel. Kis kertecskék virágos gyeppel - itt-itt kis terek szökõkutakkal vagy kis szobrokkal. A sorakozási tér, körülbelül fél négyzetkilométernyi, ki van kövezve és olyan tiszta, hogy egy gombostût sem lehet rajta elveszteni. Egy központi halastó merülõmedencével, egy sportpálya, hûvös szemet gyönyörködtetõ árnyékos területek, egy valóságos üdülõtelep; egy arra járó, aki akkor tekintené meg, amikor a rabok nincsenek ott, abban a meggyõzõdésben hagyná ott, hogy ott kellemes élet folyik tele természeti költészettel, és legalábbis irigylésre méltó, összehasonlítva a szabad emberek napi gondjaival a háború okozta nehézségek miatt.

Megkérdem buchenwaldi bajtársaimat: Fölismeritek táborotokat? ("Force ouvrière", 1951 január 25). Remy Roure megkérdezheti "buchenwaldi bajtársait": Ez a helyet nem lehet megtalálni a "Mások tapasztalatai"-ban. A Bourg-en-Bressei büntetõtörvényszék elõtt ezt rá is bizonyítottuk, itt bocsánatot kért és készségesen elmagyarázta ("Le Monde", április 26.), hogy maga nem olvasta a mûvet és Maurice Bardeche-tõl vett idézetekkel dolgozott. Azt mondták nekem, hogy Maurice Bardeche szélsõjobb beállítottságú, és számos esetben nem bizonyította állításait kellõ

gondossággal és tárgyilagossággal; ez igaz, és én ezt mindig ki is mondtam, ha úgy gondoltam, hogy erre alkalom nyílt. De ez nem ok arra, hogy teljesítményét a jelenlegi esetben kétségbe vonjuk, vagy ne ismerjük azt el, hogy Nürnbergrõl szóló két mûvének majdnem egy teljes oldalán - amelyet éppen olyan igazságtalanul ítéltek meg, mint "Odüsszeusz hazugságát" - a német problémát ugyanazon gondolati törvények szerint kezeli, mint amelyeket az írók Mathias Morhardt, Romain Rolland és Michel Alexandre használtak, akik a baloldalon álltak és az elsõ világháború után írták mûveiket. Az sem az én hibám, hogy ha egy furcsa történelmi le és föl folyamatban a baloldal emberei a jobboldal 1838-1839-es nacionalizmusát és sovinizmusát átvették, és az egyébként a baloldal által képviselt valóságot arra használták, hogy a jobboldalnál és a szélsõjobbnál keressenek menedéket. Bárhogy is legyen, a krónikaíró nem tud beletörõdni abba, hogy a történelmi tények anyagát a politika váltakozó kényszerei alapján beszélje meg, és Merleau-Ponty példája alapján (18. oldal) egy dolgot csak akkor ismerjenek el valónak, ha ez a propagandának hasznos. (A kiadó megjegyzése: "Nürnberg vagy a hamisítók", K. H. Priester kiadó, Wiesbaden, 1957.)

Nos, az igaz, hogy Maurice Bardèche ezt a "Nürnberg vagy a hamisjátékosok" c. mûvében idézi, de éppen annyira igaz az is, hogy "Saját élményeibõl" veszi, ott, ahol találja, hogy az tábor anyagi létébe betekintést adjon, nem a buchenwaldi, hanem a dorai lágeréba fejlõdésének végén, és hogy becsületes módon nem kísérli meg értelmét megváltoztatni vagy összefüggéseikbõl kirántani azt. Remélem Remy Roure-nak nem kellemetlen az, ha hozzáteszem, hogy a dorai láger leírása erõsen egyezik a megadottal akkor, ha a rabok nem voltak ott - igen, ez fontos: ha a rabok nem voltak ott! és hogy mindenki, aki azt megismerte, egyetért velem ebben. Ha a rabok egy hosszú és kimerítõ munkanap után visszatértek oda, akkor a koncentrációs tábor bürokráciája teljesen más külsõt adott neki, ahogy ez elolvasható az idézett hely elõtti és utáni részben, és amit Remy Roure - mert neki erre jó oka van - ügyesen gyanúsítgatásokkal pótol!

Szívesen megbocsátom Remy Rourenak ezt az alattomos tettet, már csak azért is, mert ugyanebben a cikkben a következõt írta: "... A KZ (= A Koncentrációs tábor rövidítése) alapszemélyzete, a kápók, a szobaparancsnokok, az elõmunkások, a szobai szolgálattevõk, akik maguk is rabok voltak és társaik lassú halálából éltek. . ", tehát az "Odüsszeusz hazugságának " egy témáját olyan szembeütõ formában igazolja, és pontosan annak ellenkezõjérõl ír, amit a koncentrációs táborokról akkordban dolgozó írók, kiknek élén David Rousset állt, addig írtak.

De én a következõ kérdést teszem fel: Az, ami ha tõlem ered, rágalom és rosszindulat, akkor, ha Remy Rouretól jön, hirtelen az evangélium szava és figyelemreméltó mondás lesz? Vagy nekem nem bocsátanak meg, mert én voltam az elsõ, aki megkísérelte ennek a szörnyû valóságnak a forrását megtalálni?

Hallgatólagosan átmegyek azok fölött az újságcikkek fölött, melyeket a deportáltak egyesületei írtak, hogy a közvélemény figyelmét magukra vonják, és az olyan cikkek fölött, melyeket az olyan újságok mint a "Franc-Tireur", "L'Aube", "L'Aurore", "Le Figaro" stb. . minden héten vagy kéthetenként készségesen nyilvánosságra hoznak; ezek annyira eltérnek a tárgyszerûségtõl, hogy mûvem címe "Legenda a koncentrációstáborokról" lett. Márciusban az ellenünk irányuló támadás õrültséggé vált. Az újságírás egy kis rókája a "Progres de Lyon"-ban a következõ

megállapítást rendelte hozzám: "A rossz bánásmód csak mese! Az égetõ kályhák, csak mese! Az elektromos kerítés, csak mese! A halottak tízesével, csak mese!" És Jean Kreher, a deportáltak egyesületének ügyvédje is megpróbálta a "Rescape"-ben, az deportáltak újságjában a következõt kísérelte meg, amely véleménye szerint tanulmányomból következik: ". . mert ha mi húst, kitûnõ margarint ehettünk dugig, ha minden rendelkezésünkre állt, hogy minket ellásson és szórakoztasson, ha a krematórium csak egy olyan berendezés, melyet a higiénia ír elõ, ha a gázkamra csak legenda, ha egy szóval az SS szívélyes volt irányunkban, akkor miért panaszkodunk egyáltalán?" Döntse el az olvasó, hogy ez leírásomból következik-e.

Egyébként ezek az emberek fölöslegesen fáradoztak. A "valóság", melynek azt kívánták, hogy gyõzzön, nem gyõzött, és a csekély hihetõség, melyet hiába akartak ránk húzni, ma visszaüt rájuk, miután, a fájdalmas vereség mellett, melyet a legfelsõbb bíróságon szenvedtek el, Andre Rousseaux a "Figaro Litteraire"-ban 1954 október 9-én, aki a koncentrációstábor-irodalom minden futószalagmunkását kivétel nélkül égig dicsõített, magától arra lyukadt ki, valószínûleg a közvélemény befolyására, hogy a következõ kérdést tette fel magának: "E pokol túlélõinek jogi állása nem nagyon hamar azonos lett minden háború frontharcosaiéval: azaz sokkal inkább áldozatok mint tanúk?"

Mert így beszélni, a kérdõ formát nyilvánvalóan csak óvatosságból használva, a történelem elõtt nagyjában-egészében ítélet, mellyel szemben nincs föllebbezés, és amely a hasonló értelmû és érdeklõdõ vallomások által, melyektõl elsõként óvtam a nyilvánosságot, még értékesebb, mint a legfelsõbb bíróság ítélete.

A pech csak az, hogy ez - sajnos - kissé késve jön, és hogy olyan gyanús irodalom, mely a koncentrációs táborokról eleinte elõállt, és amelyet ma már senki sem vesz komolyan, és amely egyszer korunk szégyene lesz, évekig egy erkölcs alapvetõ pillérét szállította (amely a bolsevizmus védelmére szolgált - ezt fontos megemlíteni!) és egy politikát, amely ezért kezeskedett (és amely állami tekintéllyel támogatott banditizmus volt - ami természetesen ebbõl származik). Azóta a dolgok nagyon megváltoztak. A kormányban a politikát mindig, vagy majdnem mindig ugyanazok az államférfiak csinálják, de ez az antibolsevizmuson alapul, és ebben az értelemben pontosan az ellentéte annak, ami annak idején volt. Ennél fogva az antibolsevizmus szekértolói a sajtóban és irodalomban pontosan ugyanazok, akik annak idején a bolsevizmust védelmezték.

* * *

És most nézzük a vita lényegét, melyet egy példával fogok megvilágítani. Új tanúvallomás jelent meg a német koncentrációstáborokról Magyarországon, melyet Franciaországban a "Les Temps Modernes" ad ki, címe: "Dr. Mengele SS-fõhadnagy" Dr. Nyiszli Miklóstól. Az Auschwitz-Birkenaui tábor a témája. Az elsõ gondolat, mely az ember agyán átvillan, hogy ez a nyilatkozat Magyarországon csak Moszkva beleegyezésével volt lehetséges, személyesen Martin-Chauffier személyéé, kinek hatalma megfelel a mi írószövetségünk (C. N. E. = Comité National des Ecrivains) hatalmával, amely elég messze ható ahhoz, hogy megakadályozza az "Odüsszeusz hazugságának" ottani megjelenését. Már csak ezért is gyanús a dolog. De nem ez a kérdés magja. Dr. Nyiszli Miklós azt állítja, hogy az Auschwitz-Birkenau táborban

négy 200 méter hosszú gázkamra volt (a szélességükrõl nem mond semmit), melyekhez négy ugyanilyen méretû csatlakozik, melyekben az áldozatokat elõkészítik, és itt naponta 20 000 személyt gázosítottak el, és hogy négy égetõkemencében, mindegyik 15-ször 3 hellyel hamvasztották el õket (A "Le Monde"-ban 1952 január 9-én a fõállamügyész Andre Boissarie fordítása hatvannégy gázkamráról ír). Ezen kívül, fûzi hozzá, naponta további 5000 embert más, kevésbé modern módszerrel öltek meg és két hatalmas tábortûzön a szabadban égettek el. Továbbá elmondja, hogy ezt a rendszeres emberirtást õ egy évig kísérte figyelemmel. Azt állítom, hogy mindezek az állítások nyilvánvalóan hamisak, és ahhoz nem kell deportáltnak lenni, hogy ezt egy kevés józan ésszel megállapítsuk.

Mivel az Auschwitz-Birkenaui tábort 1939 végén állították elõ és 1945 márciusában szüntették meg, ha a Dr. Nyiszli Miklós állította napi 25 000 emberes ritmus igaz lennek, akkor itt 45 millió embert semmisítettek volna meg, 36 milliót a négy gázkamrában és utána az égetõkemencékben, és 9 milliót más módon, akiket a szabadban égettek volna el. Noha lehetséges, hogy négy gázkamra el tudott naponta 20 000 embert gázosítani (3000-es adagokban, mondja a tanú), de semmi esetre sem lett volna lehetséges a négy égetõkemencében ugyanezen mérték szerint elhamvasztani. Akkor sem, ha 15 hely 3 személynek rendelkezésre állt volna. Akkor sem, ha egy elhamvasztás csak húsz percig tartott volna, és Dr. Nyiszli Miklós újra valótlant állít. Ezeknek a számoknak az alapján minden egy idõben mûködõ kemence fölvevõkapacitása csak óránként 540 lett volna óránként, azaz 12 960 a nap 24 órájában, így ezen ritmus szerint csak a felszabadítás után pár évvel lett volna vége a holttestek elhamvasztásának. Természetesen csak akkor, ha ez alatt a közel tíz év alatt egy perc sem ment volna veszendõbe. Ha ma a Pere-Lachaiseben - a Párizsi temetõben - megkérdezi, hogy mennyi ideig tart egy hulla elhamvasztása, ha három hulla fekszik egy sorban, akkor arra a meggyõzõdésre jut, hogy az auschwitzi kemencékben ma is tûznek kellene lenni, és még gondolni sem lehet azok kioltására! Nem foglalkozom a két szabadon levõ tábortûzzel (melyek a szerzõ szerint 50 m hosszúak, 6 m szélesek és 5 m mélyek voltak) és amelyek segítségével 9 millió hullát öt év alatt el sikerült égetni. . . Egyébként még valami nem lehetséges a gázzal való megsemmisítés esetén: Mindenki, aki ezzel a problémával foglalkozott, egységesen az a véleménye, hogy "abban a néhány táborban, ahol gázkamra volt" (Ahogy E. Kogon mondja), ezek csak 1942 márciusától voltak üzemképesek, és hogy 1944 szeptemberétõl olyan parancsok voltak, (melyeket éppen olyan kevéssé találtak meg, mint a többieket), melyek megtiltották ezeknek használatát gázosítás céljára. A Dr. Nyiszli Miklós szerinti ritmusban erre a 2 1/2 évre 18 millió hulla jutott volna, és ezt a számot Tibère Kremer, a fordító egy ismeretlen matematika szerint diktátori módon 6 millióra csökkentette. Írtam Dr. Nyiszli Miklósnak és fölmutattam neki ezeket a lehetetlenségeket. Itt a válasza: 2 500 000 áldozat, további kommentár nélkül. Ez már közelebb van a valósághoz és megalapozottabb, mivel a gázkamrák még nincsenek úgy földerítve, egy szörnyû szám. Tanúvallomásának alaposságáról a gázkamrákat illetõen: a mód, ahogy leírja õket, kellõképpen bebizonyítja, hogy soha nem látta õket, sem üzemen kívül, sem mûködés közben. Még egy hamisító!

A következõ új és kettõs kérdést teszem föl: Miért volt érdeke, hogy eltúlozza a rémületesség fokát, és melyik esemény állt elõ általában ilyen módon? Már válaszoltak nekem olyan értelemben, mivel én a dolgokat egy világszerte alkalmazott védekezési elmélettel összhangban valódi nagyságukra csökkentettem, nem lehetett más célom, mint a nácizmus bûneinek kicsinyítése. Nekem erre más válaszom van,

mely régen készen áll, és már nincs okom arra, hogy ne hozzam nyilvánosságra. Mielõtt ezt teszem, szeretném az olvasót egy korunk szellemi állapotára jellemzõ eseményrõl tájékoztatni. és arra kérni, hogy ítéljen errõl. Mint a "Temps Modernes" olvasója közöltem a folyóirattal, hogy milyen gondolatokat ébresztett bennem a Dr. Nyiszli Miklós féle cikksorozat. Itt a válasz Merleau-Ponty-tól: "A történetíróknak kell föltenni ezeket a kérdéseket. Jelen pillanatban a tanúvallomások vizsgálata csak azt vonja maga után, hogy kiteszik õket annak a gyanúnak, hogy nem elég pontosak, amit joggal el lehet várni tõlük. És mivel e pillanatban az az irányzat, hogy felejtsük el a német táborokat, a szigorú történeti igazság iránti követelés jelentõs hamisításra bátorít, mely abból áll, hogy nagyjából bevalljuk, hogy a nácizmus csak egy mese. " Ezt a választ élvezetesnek találtam, és nem válaszoltam Merleau-Ponty-nak azzal, hogy elfelejtette az orosz és a francia táborokat megemlíteni!

Mert ha az az elv megengedett lenne, hogy a szigorú történelmi valóság követelése a jelenben nagymértékû hamisítást bátorít föl, akkor azt kérdezzük aggódva, hogy miféle szörnyûséghez vezet a jelen jelentõs hamisítása történelmi téren. Képzeljük csak el, hogy mit fognak a jövõ történészei a förtelmes nürnbergi perrõl tartani, amelyrõl már ma világos, hogy az emberiség fejlõdését kulturális téren kétezer évre vetette vissza, azaz a minden történelemkönyvben bûnként említett ítélethez képest, melyet Július Cézár Vercingetorix ellen hozott. Azok a kapcsolatok, melyeket Merleau-Ponty, a filozófia professzora a hatások és okok között elõállít, nem látszanak különösen szigorúnak, ami bebizonyítja, hogy ha mindenki a saját hivatásánál marad, a filozófiában is. . , akkor báránykáink biztonságban vannak.

* * *

Tételemen kívül a koncentrációstábor bürokráciájáról, melynek meghatározó szerepét a megrémítés rendszerében leírtam, az új szempont, melyet a gázkamrák vizsgálatánál használok, találta legfájdalmasabban a koncentrációstáborokról szóló képsorozatok elõállítóit. A két dolog szorosan kötõdik egymáshoz, és ez mindent elmagyaráz.

Erre az izgalmas kérdésre van egy pár tény, melyek a becsületes ember elõtt nem mehettek el látatlanul. Elõször is minden tanú (A Rassinier elleni perekben - a fordító) egységesen úgy látja, köztük Richet professzor is, az orvosi akadémia tagja, akiket a magánvádló ellenem idézett - két tanú, akiket a vádhatóság hívott, nem jelent meg a tárgyaláson: Martin-Chauffier és a leírhatatlan Riquet atya, a Notre Dame papja. Az elsõrõl könnyû megérteni, hogy gátlásai voltak a bíróság korlátaitól, és hogy reflektorfényben is olyan magabiztosan tud-e beszélni, anélkül, hogy könyveibe nézne, így egy táviratra korlátozta szerepét, amelyben könyörtelen elítélésemet követelte. A második hosszú levélben igazolta a bíróság elõtt, hogy mi, Paraz és én alattomos lények vagyunk. Ez az igazolás teljes jelentõségét és érdekességét akkor kapja meg, ha megtudjuk, hogy 1953 júniusában egy bizonyos Merciert, akinek becsületességét Riquet atya garantálta, és akinek hazafias és ellenállói tulajdonságát tanúsította, Lyon területén letartóztatták. Merciert, aki a megszállás alatt egy német szervezet sofõrje volt, csak "finomság hiánya miatt" vették õrizetbe és deportálták. Amikor visszajött, az igazolás segítségével, melyet Riquet atya állított ki neki, megnyerte vallási intézmények bizalmát és pár millióval megkönnyítette õket. . . Mert nekünk kellemese, hogy ennek a furcsa papnak a tanúvallomása ellenünk szól, aki hiteles kollaboratõröknek ellenállási igazolásokat és gazembereknek becsületességi

bizonyítványokat állított ki, és így könnyelmûen megkönnyítette ezeknek az iparûzést, akkor isten lesz az elsõ, aki nekünk megbocsát, és ha jóságában Riquet atyának is megbocsát, akkor mi leszünk az elsõk, akik ennek örülünk. Említsük meg Riquet atya javára, hogy nem õ az egyetlen, aki ellenállási igazolványokat állított ki szívességbõl: Lecourt, egy képviselõ és volt igazságügyminiszter Joinovicinak, a német kémelhárítás ügynökének állított ki egyet. Pierre Berteaux, egyetemi tanár és a nemzetbiztonsági hivatal volt igazgatója egyet Lecanak, a Gestapo ügynökének állított ki, akinek köze volt a Begumi gyémántok elrablásához, és Dilasser, a csaló a kormány minden miniszterének áldásával állíthatott zsarolhatott ki az ilyen igazolások kiállítóitól, kiknek neveit elhallgatta, egy milliárd frankot. Idáig jutottunk!

Tíz tanú a következõt igazolta a bíróság elõtt Bourg-en-Bresse-ben: egyetlen élõ deportált - kérem Merleau-Ponty bocsánatát, aki olyan könnyelmûen kezeskedik Dr. Nyiszli Miklósért, - sem látta, hogy ilyen módon megsemmisítések történtek volna. Személyesen legalább százszor tapasztaltam ezt, és azok a nem megfontoltakat, akik az ellenkezõjét állították, nyilvánosan rendreutasítottam. Tehát igazam van, amikor azt mondom, hogy mindazok, akik mint David Rousset vagy Eugen Kogon kicsinyes és megható leírásokat készítettek az üzemrõl, ezt csak gyerekes leírások alapján tették. (Janda Weißot beleértve, akirõl a 189 oldalon lesz szó). Ez - és még egyszer precizírozom, hogy minden félreértést elkerüljünk - egyáltalán nem jelenti azt, hogy a táborokban ne lettek volna gázkamrák vagy hogy ne lett volna megsemmisítés gázzal; egy létesítmény fennállása egy dolog, egy másik dolog, hogy mi a célja, a harmadik az, hogy mire használták azt ténylegesen,

Másodszor fontos, hogy az egész koncentrációstábor irodalomban és a nürnbergi bíróság elõtt sem tudtak egyetlen iratot sem bemutatni, amelybõl kiderült volna, hogy a német koncentrációstáborokban a kormány rendeletére "azért rendeztek volna be gázkamrákat, hogy azokat a rabok tömeges megsemmisítésére használják". Ez elõtt a bíróság elõtt természetesen tisztek és altisztek álltak, de egyszerû SS katonák is, akik azt vallották, hogy õk gázzal semmisítettek meg embereket és erre parancsot kaptak; egyikük sem tudta azonban a parancsot fölmutatni, mely mögé elbarikádozta magát, és egyik ilyen parancsot sem találták meg a táborok irattárában kivéve azt a kettõt, melyrõl ebben a mûvemben szólni fogok. A tanúk szavának kellett tehát hinni. Ki bizonyítja be nekem, hogy ezek nem azért vallottak, hogy életüket mentség a borzalmak légkörében, mely Németországot az összeomlás után kormányozta?

Ehhez egy kis történet, mely egy úgynevezett parancsról szól, melyet Himmler adott ki, és amelyrõl a koncentrációstábor irodalom olyan gyakran és sokat ír: arról a parancsról, hogy a szövetséges haderõ közeledtével robbantsák föl a táborokat, és így mind a rabokat, mind az õröket semmisítsék meg.

Dr. Plaza, a dorai tábor fõorvosa igazolta ezt, mikor elfogták, és ezzel megmentette saját életét. A Struthof perben megjelent az Dr. Boogaerts orvos õr nagy Etterbeckbõl (Belgium) és 1954 június 25-én ezt mondta: "Sikerült a tábor területéért a felelõsséget megkapnom, ahol Dr. Plaza, az SS orvos volt fölém rendelve, az egyetlen ember Struthofban, akiben még emberi érzések voltak. " Dorában, ahova ez a Dr. Plaza késõbb tábori orvosként jött, egységesen neki tulajdonítottak a betegek vizsgálatánál és kezelésénél elõfordult minden embertelenséget. A tábor története tele volt ezekkel a gonosztettekkel, amelyeket, ahogy mondták, helyettese, Dr. Kuntz csak

nehezen tudott enyhíteni. Azok, akik õt Struthofban ismerték, hajmeresztõ dolgokat mondtak róla. Nekem személyesen is volt vele dolgom, és osztom a többiek véleményét: durva ember volt durva emberek között. Hogy meglepõdtem, amikor Franciaországba visszatérve látnom kellett, hogy milyen sok tanúbizonyságot állítottak ki jó magaviseletérõl - azonban ezek kivételezett foglyoktól jöttek! - , egy olyan emberrõl, akirõl még a legjobb indulatú táborlakó is azt mondta, hogy föl kéne akasztani. csak amikor megtudtam, hogy õ volt az elsõ, és sokáig az egyetlen, aki igazolta annak a parancsnak a valódiságát, mely a táborok és az összes rab, beleértve a személyzetet is megsemmisítését mondta ki, akkor lett elõttem világos: Ez volt a bér a hamis esküért, melyrõl akkor még nem tudhatták, hogy milyen értékes, de amely egy elmélet felépítéséhez elengedhetetlen volt, és ez az elmélet a politikához volt alapvetõen szükséges. Ha az 1958 június 17-i német újságoknak hinni lehet, akkor ezt a Dr. Plazát a Martin Sommer elleni perbe idézték és végül leleplezték. Gratulálok magamnak, hogy nem fölöslegesen foglalkoztam ezzel, mert ilyen egyének segítették az általánosított és rendszeresített rémtetteket hitelessé tenni és így terhelték meg az SS-t.

A nürnbergi perben Dr. Plazát szembeállították a vádlottakkal, akik tagadták ezt. Azután az 1951 január 6-i "Figaro Litteraire"-ban a "Egy zsidó alkuszik Himmlerrel" címen Jacques Sabille aláírással a következõ cikk jelent meg: "Hála annak a nyomásnak, melyet Günther Kerstenen keresztül (Himmler háziorvosa) fejtett ki, a kannibáli parancs, hogy a szövetségesek közeledésekor a táborokat fölrobbantsák az õrökkel együtt, holt betû maradt. " Ez tehát azt mondja, hogy ezt a parancsot, melyet olyan sokan emlegettek és gazdagon kommentáltak, soha nem adták ki. És ha a gázzal való megsemmisítésre adott paranccsal ugyanez a helyzet. . . Nos, akkor azt fogják mondani, mire voltak jók a gázkamrák a koncentrációstáborokban? Valószínûleg - és nagyon egyszerûen- mert a háborúban álló Németország elhatározta, hogy sokféle ipart telepít a táborokba, hogy védje azokat a szövetségesek bombatámadásaitól, és nem volt oka a vegyiiparral kivételt csinálni.

Hogy gázzal kivégzéseket hajtottak végre, nekem lehetõnek tûnik, de nem biztosnak: Tûz nélkül nincs füst. De az bizonyosan hamis, hogy ezt olyan mértékben általánosították, ahogyan azt a koncentrációstábori irodalom megpróbálja hitelessé tenni, méghozzá egy utólag fölépített rendszerben. Gyarmatainkon minden gyarmati tisztnek van egy lovaglókorbácsa, melyet a hadi föllépésrõl alkotott személyes ízlésük és lovuk temperamentuma szerint használhatnak; a legtöbben használják is arra, hogy a bennszülötteket verjék õket azokban az országokban, ahol tevékenykednek. Így lehetséges, hogy bizonyos táborvezetõségek (és ez nem csak az SS-re igaz) a más célokra szánt gázkamrákat gázosításra használták.

Miután a beszélgetés eddig jutott el, az utolsó kérdés ez lenne, hogy miért segítettek a tanúvallomások szerzõi abban, hogy olyan figyelemreméltó csapatszellem támogassa a ma közkézen forgó hiedelmeket? Erre azt mondhatjuk, hogy a koncentrációstábor ügyintézõi, akik minket élelmiszer és ruházat terén olyan szégyentelenül kiraboltak, olyan rosszul és brutálisan bántak velünk, és leírhatatlan módon ütöttek-vertek bennünket, és akik 82%-ékunknak - a statisztika szerint - a halálát okozták, a gázkamrában látták azt az isteni gondviselés nyújtotta eszközt, amellyel mindezeket a haláleseteket elmagyarázhatják és amellett magukat igazolják. Ezt a tételt feltûnést keltõ módon igazolta egy keleti tartomány, de Chevigny,

szenátora, akit Buchenwaldba deportáltak és aki leleplezte, hogy "a németek hagyták, hogy a foglyok saját rendõrségüket állítsák föl, és hogy sürgõs kivégzések végrehajtására - gázkamra nélkül - mindig lelkes amatõröket találtak. Minden, vagy majdnem minden ilyen önkéntest késõbb a tett elkövetésekor csíptek el" mondta a szenátor (1953 július 23-i parlamenti újság). A szerzõ nem akarja a Chevignyi szenátor szemére vetni, hogy nem ajánlotta föl spontán tanúvallomását, hanem hagyta, hogy elítéljék.

De nem ez volt a legszörnyûbb: A csúcs az, hogy szolgálatkész történetírókat találtak. Végül is az a tolvaj, aki hangosabban kiabál, mint az áldozat, és túlszárnyalja annak hangerejét, hogy a tömeg figyelmét elvonja, nem új téma irodalmunkban. Senki sem kérdezte meg, hogy miért - kivéve az élelmiszerjegyek idején, amelyek a cementhez hasonló szerepet játszottak - nem volt sem területi sem országos szinten lehetséges az, hogy a deportáltak életképes egyesületeket alapítsanak; ez azért van, mert a megmenekültek tömegei nem hajlandók önkéntesen testvéri szervezeteket alapítani valahavolt rabszolgatartóik imádóinak kifejezett parancsára, akik véletlenül a fõszereplõi lettek az ajánlott szervezeteknek. A kettõs kérdésre adott válasz más elemeit ebben a mûben, és különösen annak végén fogjuk megtalálni.

* * *

A válasz egyik eleme nem jelenik meg ebben a mûben: A struthofi tábor pere, amely még nem zajlott le, mikor ezt a mûvet írtam. Éppen úgy, mint Dr. Nyiszli Miklós könyve, ez a per is bizonyos számú valószínûtlenséget hoz nyilvánosságra azoknak az embereknek a haláláról, akik ebben a táborban raboskodtak. Ha a vádbeszédet olvasom, melyet kormánybiztos mondott el a vádlottak ellen, akik a straßburgi egyetem orvosai voltak, akiket azzal vádoltak, hogy kísérleteket végeztek a tábor lakóin, akkor a következõt olvasom a "Le Monde"-ban errõl: 1. Hogy egyiküket azzal vádolja, hogy "87 izraelita meggyilkolását parancsolta meg, akik Auschwitzból jöttek, a gázkamrákban kivégezte õket és Straßburgba küldte a testeket, hogy a német professzor gyûjteményébe kerüljenek. " 2. Hogy a másodikról azt mondták: "szívesen bevallom, hogy az elsõ kísérletsorozat nem okozott egyetlen halált sem. " 3. A következõ kommentárt: "Arról a kérdésrõl van szó, hogy a tífuszkísérletek halálesetekhez vezettek-e. Henriey kapitány (a vádoló kormánybiztos) beismeri, hogy lehet, hogy nem tudja ezt bizonyítani, de úgy gondolja, hogy a törvényszék indikációs bizonyítékot elfogadhat, melyek feltevéseken alapulnak, ha ezek elegendõek, mint ebben az esetben. Ezeket az indikációkat a nürnbergi ítélet tanúvallomásaiban és meggondolásaiban találja meg; ez az olvasót meg kell hogy döbbentse ha tudja, hogy a nürnbergi törvényszék pontosan ugyanezeket a következtetéseket vonta le; azonkívül Haagen hazugságaiban (ez a vádolt orvos) és az õ védekezéseiben az elsõ kihallgatások során. Úgy gondolja, hogy ezek a tények lehetõvé teszik a bíróság számára, hogy a föltett kérdésre igennel válaszoljon: Bûnös-e Haagen mérgezési esetekben?" Ez nyilvánvalóan bebizonyítja, hogy a struthofi gázkamrákat és az ottani kísérleteket csak 87 halálesettel lehet megvádolni. Noha tekintve az összes táborra kiterjesztett állításokat, melyek a koncentrációstábori irodalomban találhatók, ez a viszonylag csekély szám nem von le semmit a tényleges szörnyûségekbõl (természetesen elismerik, hogy a vádlott vallomásával szemben itt nem az akaratától független véletlenrõl van szó), ez nem vezethet ahhoz, hogy elfeledik a sok ezer, talán tízezer foglyot, akik ebben a táborban haltak meg, és abban sem akadályozhat meg, hogy megkérdezzük, milyen módon és miért haltak ezek meg.

Hogy szinte én vagyok az egyetlen, aki a lelkeket koncentrációstáborok problémakörének ezt a tragikus oldaláról fölvilágosította, és egyidejûleg a megítéléshez szükséges részleteket is szállítottam, azaz azokat az okokat, amelyek minden táborból egy nagy medúzatutajt csináltak (itt egy hajótörésrõl van szó, mely 1816-ban történt, amelynél 149 hajótörött egymás után halt meg egy maguk készítette tutajon - a fordító), sokat elárul korunk gondjairól. A struthofi orvosok védekezésükkor arra hivatkoztak, hogy azok a kísérletek, melyeket végeztek, ugyanolyan biztonsági elõírások alapján folytak, melyeket hasonló kísérleteknél Manilában az angolok, az amerikaiak a Sing-Singben (idõközben kiderült, hogy 1956 februárjában a Colombusi (USA) börtön tizennégy foglya beleegyezett abba, hogy rákvírussal beoltsák õket, ugyanúgy, ahogy ez Struthofon történt - ez a "Match" címû francia újság információja 1957 február 23-ról), és a franciák a gyarmataikon alkalmaztak. Egy kitûnõ Casablancai professzor igazolta ezt a bíróság elõtt, ahogy ezt már mások is megtettek a nürnbergi bíróság elõtt, ha hinni lehet a francia tengerészet orvosi doktorátusát mesterien író Francois Bayienek hinni lehet ("Croix gammée contre caducée" = "horogkereszt az orvosi kígyó ellen"), melyet 1950-ben hoztak nyilvánosságra Franciaországban. Ez a Casablancai professzor azt is jelentette, hogy egy bizonyos számú fekete egy himlõszérumban halt meg, melyet 6000 feketén próbáltak ki.

Ez az érv biztosan érvénytelen: A saját gazemberséget nem lehet a mások gazemberségével felmenteni. De a kormánybiztos érvelése, aki föltevések alapján követeli emberek elítélését - mer hiszen ezt mondja! - és a többi jelentést, melyek ugyanolyan büntetendõ és anyagi okból elkövetett bûnökrõl szólnak, nem akarja ismerni, szintén értéktelen: akkor akár azt is mondhatná, hogy egyesek bûnösök, mert németek, mások nem bûnösök, mert angolok, amerikaiak vagy franciák.

Csak az ilyenfajta gondolkodás, melynek igazolása a legprimitívebb sovinizmus, engedi meg azt a magyarázatot, hogy 600 , egy templomban elégett személy és egy lerombolt falu, Oradour-sur-Glane (Franciaország) a legszörnyûbb bûnözés áldozatai, míg százezrek és milliók megsemmisítése, ezek között asszonyok, gyerekek és öregek megölése, akik Lipcsében, Hamburgban, . . , Nagaszakiban, Hirosimában az ismert körülmények között, azaz ugyanolyan szörnyû módon haltak meg, egy nem támadható és hõsi tett. Azért is az, mert megengedi, hogy mindennek az elsõ és tényleges okozója, a háború ellen nem emel vádat. Ez a háború az 1914-1918-as volt, melynek következmény a nácizmus volt, mely a koncentrációstáborokat használta, - és nem találta föl, mint ezt sokan hiszik - (a bolsevikok, akik szintén nem föltalálói, már régen használták, mielõtt még szó lett volna a nácizmusról) -, amely 1939-1945-ben háborút folytatott az emberek, a hóhér és az áldozat akarata ellenére, és azt a rendszert tette lehetõvé, melyet ismerünk. De ez tárgyunkat csak másodlagosan érinti.

* * *

Természetesen vesszük magunknak a szabadságot, hogy úgy gondoljuk, hogy sem a Bourg-en-Bressei Büntetõtörvényszéktõl, sem a Lyoni föllebbezési bíróságtól, sem a legfelsõbb bíróságtól nem függ, hogy igazunk van-e vagy sem: Dejean de la Batie ügyvéd bölcsen utalt arra nevünkben, hogy az a vita, melyre bennünket kihívtak, csak tudósok körében, vagy olyan helyeken illõ, ahol az emberek általában társadalmi problémákról vitatkoznak, de nem egy törvényszék elõtt. Az összeütött

deportáltegyesületek rögtönzött vezetõi, akiknek javára az állami helyek olyan nagyvonalúak, nem hisznek más igazságban, csak olyanban, melyet egy törvényszék írt elõ, és amelyeknek a csendõr a nyilvánosság elõtt kényszerítõ módon segít. Nem azért vannak a koncentrációstábor ellen, mert az egy koncentrációstábor, hanem mert oda bezárták õket; alig hogy kiszabadultak, azt követelték, hogy zárjanak be másokat oda. Tehát nincs veszély: tudatosan fognak attól tartózkodni, hogy a terembe tudományos társaságokat hívjanak meg!

A magam részérõl elutasítom azt, hogy a kilátástalan vitában, melyet a bíró javasolt, de a közvélemény megtagadott tõlem, hallgatásra legyek ítélve. Amikor a "Mások tapasztalatait" írtam, azt gondoltam, hogy Blanqui, Proudhon, Louise Michel, Guesde, Vaillant, Jaurès nyomaiba lépek, és másokkal, mint Albert Londres ("Dante nem látott semmit"), Dr. Louis Rousseau ("Orvos börtönben"), Will de la Ware et Belbenoit ("A szépek kísérõi"), Mescion ("Hogyan ültem le 15 évet") stb. . . . fogok találkozni. Mindannyiuknak ugyanaz volt a problémája a börtönnel és az ítéletvégrehajtással, és amellett ugyanazokat a megállapításokat tették mint én, ugyanazokkal a szavakkal. Mindannyiukat szimpátiával fogadta a szocialista mozgalom.

Hogy könyvem legkeserûbb ellenzõi éppen a szocialista és a kommunista párt vezetõi közül kerültek ki, - munkacsoport? - talán a figyelemre méltó és állítólagos történelmi hintamozgás törvényével magyarázható. Tény az, hogy Alain Sergent, aki a francia börtönállapotokat leírta és a mércét a hagyományos szocialista mozgalomból vette ("A szép korszak egy anarchistája" du Seuil kiadó), fõleg a szocialista mozgalmon kívül talált visszhangra.

És hogy a vitában, melyet annak idején a nemzetgyûlésben tartottak, a szocialista és kommunista pártok képviselõinek hozzáállása meggyõzõen bizonyítja, hogy itt szisztematikus, mondhatni doktrínai állásfoglalásról volt szó. Sajnálom, hogy ez a hozzáállás semmi máson nem alapul, mint a nemzet, haza és állam elferdített fogalmán. Emiatt azokat, akik súlyt helyeztek arra, hogy õk a kommunárdok, Jules Guesde és Jaures örökösei, észrevétlenül arra az álláspontra kényszerítették, hogy egy olyan irodalom mellett foglaljanak állást, amely, mert a védekezés legelemibb elemeit is elfojtotta egy történelemhamisításon alapuló rémkultúrában, és ezzel egyidejûleg a gyilkolás légkörét hozta Franciaországba, és egy érthetetlen árkot húzott Franciaország és Németország közé. Függetlenül más ugyanilyen romboló eredményektõl más területeken. David Rousset egy õszinte pillanatában eléjük jött: "A valóság az, hogy áldozat és hóhér kegyetlen volt; hogy a tábor tanítása a testvériség az elvetettségben; hogy neked, ha nem voltál gonosz, csak az idõ hiányzott ehhez, vagy a körülmények nem voltak erre alkalmasak; hogy az élõlények bomlásakor csak a sebességben van különbség; hogy a lassúság a nagy jellemek ajándéka; hogy az élesztõ, azaz az alul levõ, amely egyre följebb kerül, valami szörnyû. Ki fogja ezt elhinni? Annál is inkább, mert a megmenekültek ezt már nem fogják tudni. Visszataszító hõsíveket és ízléstelen papírmasé hõsöket fognak kitalálni. Halottak százezreinek a nyomora fogja tabuvá tenni ezeket a figurákat. " ("Halálunk napjai, 488. oldal, Ed. de Párizs, 1947).

Úgy tettek, mintha semmit sem értenének. És õ, aki túlságosan azzal volt elfoglalva, hogy a kommunistákat, akiket eleinte maga védett, a bíró elé vigye, biztosan elfelejtette.

* * *

Az olvasónak hasznos lesz, ha még pár a következõ féle történésrõl utána tud gondolni: 1947 október 26-án minden újság a következõ rövid cikket jelentette meg: "A koncentrációstáborok még egy drámája a katonai törvényszék elõtt: Egy olaszt, Pierre Fiorelinit, azzal vádolták meg, hogy Bergen-Belsen fennállása idején hét bajtársát ölte meg. Betegápoló volt, eléggé furcsa orvosi módszerekkel. Azzal szórakozott, hogy harmonikázott, és rabtársait zenéjének hangjára táncoltasson. ha nem voltak erre hajlandók, botütésekkel büntette meg õket. Amikor egy napon egy beteg had nagyot ápolt, a mosdóba vitte, ott megmosta, és amikor a másik durvasága ellen tiltakozott, botütésekkel agyonverte. Az illetõ bajtársai megpróbálták ebben megakadályozni. Fiorelini egymás után hatot agyonütött ezek közül. A barakk életben maradottai jelentették föl ma emiatt. "

Az 1947 január 18-i "Le Monde" újságban Jean-Marc Theolleyre, idõnk egyik ritka krónikása, akinek az objektivitása cáfolhatatlan- jelentést írt a struthofi táborban néhány rabról, akiknek viselkedésük miatt bíróság elõtt vontak felelõsségre: "A vádlottak közül egynek a kihallgatására várta kíváncsian. Neve Ernst Jäger volt, és nem volt az SS kötelékében. Rabként tartozott a gyûlölt emberekhez a táborokban, a kápókhoz. Struthofban tulajdonképpen "elõmunkásnak" hívták, tehát olyan rab, aki dolgozók egy csoportjáért felelt egy kápónak. Mint ilyen éppen úgy, vagy talán többet vert, ütlegelt és ölt, mint egy SS ember. Jäger annak a megtestesülése, amit a koncentrációstábori élet egy emberbõl csinálhat. Hogy folyt le élete? Negyven évbõl 14-et töltött börtönben. A szabadságról csak arra az idõre emlékezett, amikor matróz volt, de többet errõl sem tudott mondani, és arra a napra 1930-ban, amikor egy kikötõi mólón szóváltás közben megölt egy SS embert. Hét évi börtönre ítélték. A nácizmus hatalomra jutásáról csak bizonytalan híreket hallott a börtönben. Valójában csak akkor ismerte föl, amikor letöltötte büntetését, és akkortól az új rendszer kinyilatkoztatta, hogy mint aszociális elem a börtönben marad. Ettõl fogva kabátján a fekete háromszöget hordta, amely számára következõ táborokat jelentette. Mielõtt azonban odavitték volna, a Gestapó sterilizáltatta. A koncentrációstáborok világából a legszörnyûbb idõszakot ismerte meg. Ez akkor volt, amikor a táborlakók csak zsidóból, cigányokból, aszociálisokból, gyerekrontókból, selyemfiúkból és tolvajokból álltak. Ez már a megsemmisítés ideje volt, és csak azok menekültek meg ettõl, akik elég bátrak voltak ahhoz, hogy a farkast játsszák, hogy ne nyelje el õket a tábor. A tábor megmenekültjeinek nagyon nagy száma - ha nem a többségük ezekbõl áll, akik erre a szabályra végig ügyeltek. vagy azokból, akik ugyan maguk nem lettek farkasokká - volt néhány ilyen! - de elõnyük volt a farkasok jóindulatából vagy védelmébõl. Mert - ezt vagy nem tudják, vagy úgy tesznek, mintha nem tudnák, vagy elfelejtették - a táborokat olyan rabok igazgatták, akik farkasokká lettek és az SS parancsára satrapai tekintélyük volt. Nem érdektelen emellett megállapítani, hogy ezek a farkasok kommunisták voltak, magukat annak nevezték vagy a kommunizmus céljaiért harcoltak. Ez elmagyarázza, hogy miért kommunista a legtöbb túlélõ: mert kivéve azokat, akikrõl megfeledkeztek, vagy nem találtak meg, a kommunisták mindenki mást a halálba küldtek. Ma acélos akarattal tolják a felelõsséget és rémséget nem a náci kormányra, - amit nagyon nehéz lenne fönntartani, mert ehhez föl kellene tételezni, hogy a náci rendszer volt egyedül felelõs a koncentrációstáborok fölállításáért, míg ma tudjuk, hogy ezeket minden rendszer, a miénk is mûködteti -, hanem az egyes SS-tagokra, akiket néven neveznek.

Mindannyian élni akartak, de mindegyik a többiek ellenére. Minden áron, bármi is legyen az. Minden gengsztermódszert bevezettek a táborokba és tovább is fejlesztették azokat. Amikor elõmunkás lett Struthhofban, tudták, hogy megvannak a szükséges képességei. Ettõl a lealacsonyító léttõl megfertõzve alámerült ebben a piszokáradatban. Idegei fölmondták a szolgálatot. Azok egyike lett, akik olyanná váltak, hogy a koncentrációstábori élet ellen akkora gyûlölet volt bennük, hogy minden olyan élõlényt, aki ilyen ruhát hordott, ezeket a szellemeket, éhezõket és kétségbeesetteket gyûlölték. Ezek voltak aztán az ütések, a dühkitörések. " Ezt a magyarázatot Freud biztosan nem cáfolná, de nem sokat ér. Emellett Jean-Marc Theolleyre ezúttal biztosan téved, amikor azt írja: "Igen, mi volt közös bennük a politikai rabokkal a vörös háromszöggel: a német szocialistákkal és kommunistákkal, francia, lengyel vagy cseh ellenállókkal? Õk voltak a táborok urai és azok is akartak maradni. Ezek olyan idõk voltak, amikor a bûnözõk a foglyokat verték, pillanatok alatt agyonütötték, amikor a politikaiak szövetkeztek, ellenállást szerveztek, fegyelmüket és képességüket mutatták meg, hogy vezetni tudnak, és végül ellentámadásba mentek át, amennyiben a kulcsállásokat foglalták el a táborokban"

Hogy mi volt bennük közös? De kedves Jean-Marc Theolleyre, ahogy hatalomra jutottak a táborokban, akkor éppen úgy csaltak, mint a bûnözõk, és Jäger ezt azokkal a szavakkal mondta el, melyeket ön olyan becsületesen ad vissza jelentésében: "Nem kínoztam embereket. Ellenkezõleg, engem vertek a politikaiak. Õk voltak a legszörnyûbbek, de õket sohasem utasították rendre. Miért haragszanak ma annyira ránk, a zöld vagy fekete háromszögesekre? Amikor Struthofba kerültem, nem az SS emberek vertek, hanem a politikaiak. Eddig egyetlen egyet sem láttunk közülük bíróság elõtt, és mégis a legmagasabb struthofi kápónak, aki rosszabbakat tett, mint én, a bírósági eljárását leállították.

Egy másik újságban, újra Struthofról, egy másik bírósági riporter írja: "Több más tanú is föllépett és tanúsították egy fiatal lengyel halálát, aki nem jött elég gyorsan a sorakozási térre, mert aludt. Hermanntraut erõszakkal és ütlegelve vezette elõ, és rögtön egy asztalra fektették, amelyen veréssel büntettek. 25 szörnyû ütést mért rá két másik rab, akiket arra kényszerítettek, hogy ezt megtegyék. " Ebben a mûben megtaláljuk Stadjeck történetét, Dora egy furcsa ismétlését, Fioreliniét, Bergen-Belsenét és néhány másikét is, akik pont úgy viselkedtek mint Jäger vagy ez a két szerencsétlen, akiket kényszerítettek, - vagy önként jelentkeztek! -, hogy 25 szörnyû ütést mérjenek egy társukra a szerencsétlenségben; bûnözõk vagy politikaiak, mert az utóbbiak átvették az elsõktõl az önkormányzatot a táborokban, Fiorelinik, Stadjeckek, Jägerek és más bottal ütõk. Néhány bûnözõ neve ismert, akit felelõsségre vontak. A politikaiakat nem vonták felelõsségre, és ezért egyet sem ismerünk közülük. Ezek kihasználták a dolgok zavarosságát és a kor rendezetlenségét, és olyan ügyesek voltak, hogy elûzték a bûnözõket olyan törvények alapján, melyek a környezetbõl adódtak, ezzel egyidejûleg súlyt helyeztek arra, hogy az SS bizalmát megnyerjék, amit szintén észre kell vennünk. Az adott pillanatban elég ügyesek voltak ahhoz, hogy vádlóvá és ezzel egyidejûleg bíróvá váljanak, és így az történt, hogy csak nekik lett joguk arra, hogy másokat felelõsségre vonjanak. Vak dühükben, abbeli igyekezetükben, hogy mindenütt bûnösöket lássanak, legszívesebben az egész világot agyonlõtték volna, és nem vették azt sem észre, hogy õk sem játszottak más szerepet a koncentrációstáborok élén - sõt rosszabbat! -, mint amelyet például Petainnak róttak föl, hogy Franciaország vezetõjeként játszott és erre maga jelentkezett.

Ilyen idõk voltak ezek, hogy senki sem törõdött azzal, hogy mit csináltak ezek régebben. Az ezt követõ idõben néhányan észrevették, hogy túl gyorsan cselekedtek, amikor a kommunista pártnak kormányzópárti szerepet adtak, hogy a legtöbb bíró és ügyész kommunista volt, és hogy a többi, aki véletlenül nem volt az, gyávaságból, tudatlanságból vagy számításból támogatták a kommunizmus játékát. Ezen a politikai szükséghelyzeten át vezetõ kerülõ úton végül is fölfedezték a valóság egy részét a politikai foglyok viselkedésérõl a koncentrációstáborokban. De ez a politikai szükségszerûség mindig csak egy bizonyos osztály képzeletvilágában jön elõ: mégpedig a vezetõ osztályéban, amely a kommunizmusból csak azt veszi észre, ami õt és csak õt közvetlenül veszélyezteti. Ezért ismerjük meg mindig csak a valóság egy részét: teljesen csak akkor fogjuk megismerni, amikor más osztályok, és különösen a munkásosztály fölismeri magára nézve a kommunizmus sötét szándékait. De ez nyilvánvalóan még sokáig fog tartani.

Azért most van arra kilátásunk, hogy az irodalomban a vallomások úgy szaporodnak, ahogy Manès Sperber egyik figurájának, egy volt deportáltnak a szájába adja: "Politikai területen nem engedtünk, emberileg mindig õrzõink oldalán álltunk. Engedelmességünk túllépte azok határozatait. . . . " ("És a bokorból hamu lett"). Idõvel ezek a vallomások kioldódnak, úgy, ahogy a drágakõ a földbõl, az ellentmondásból, amelynek lényege, hogy azt gondolják, hogy valaki hibázhat emberileg anélkül, hogy politikailag engedne, és akkor csak ennyi marad: "õrzõink oldalán álltunk". Természetesen akkorra elveszti ez a mondás a megbocsátandó bocsánatkérés jellegét, melyet maguknak adni akarnak, de a becsületesség értelmében nyerni fognak, amely nagyon érdekes, mert a megbocsátó bocsánat adása most a nyilvánosságtól jön, és ez sokkal jobb lesz. Ha egyszer majd itt tartunk, akkor semmi sem lesz egyszerûbb, mint egy becsületes magyarázatott találni a koncentrációstábor jelenségeire erkölcsi téren.

Még egy különös dolog: míg az egész irodalom és nemcsak a koncentrációstáborokról szóló mindig csak azt kísérli meg, hogy egymást túlszárnyalja az ellenség kegyetlenségének a leírásában, míg történészek, kronológusok és szociológusok engednek ennek a rémületfétisizmusnak, korunk kulcsjelenségének, ez a nyilvánosságban úgy nyilatkozik meg, hogy váratlanul komoly reakciókat hív elõ, mint ahogy ez a levél mutatja az 1954 július 17-i "Le Monde"-ból:

"Hogy mindez megtörténhetett, nem lehet egyedül az ember bestialitásával elmagyarázni. Magát a bestialitást az ösztön behatárolja. A természet törvény, anélkül, hogy ezt tudná. A rémületet, mely bennünket a Metzi jelentés olvasásakor megragadott, szellemi ellentmondási képességünk, háborúundorunk, kicsinyes csalódásunk az erõszakmentes világ unalmasságában, Nietzschétõl tanult kíváncsiságunk, érzéketlenségünk Montesquieu, Voltaire és Diderot 'absztrakciójában' hozta létre. Az áldozat eltúlzása az áldozat miatt, a hité a hit miatt, az energiáé az energia miatt, a hûségé a hûség miatt, a szorgalomé a meleg miatt, melyet elõállít, az önkéntesek felhívása, azaz a hõsi tett: ebben rejlik a hitlerizmus állandó forrása. A hûség romantikája önmaga miatt, az öncélú önfeláldozás kötötte össze ezeket az embereket, akik - tényleg- nem tudták, mit tettek, valakivel, vagy valamivel. A megértés azt jelenti, hogy pontosan tudjuk, mit teszünk, egy tartalomra gondolni. A katonai társadalom alaptana, amelyben a fegyelem lép a gondolkozás helyére, amelyikben lelkiismeretünk nincs bennünk, egy normális rendszerben, amely magát egy politikai, azaz egy általános gondolkodásnak alárendeli, és abból

meríti létezésének jogát és nemességét, úgy gondolta, mialatt az állítólag béna és hatástalan okos gondolkodásban nem bízott, hogy a világ kormányzására van hivatva. Ezek után mindent megtehetett az emberekkel. A Struthof-per a beképzelt metafizikával szemben arra emlékeztet minket, hogy az ember szabadsága a fizikai fájdalomnak és a misztikának alá van rendelve. Ha beletörõdött halálába, nemrég minden ember azt mondhatta, hogy szabad. Itt azonban testi szenvedés, éhség és hideg, vagy a halálnál is erõsebb fegyelem széttöri ezt a szabadságot. Utolsó menedékükbe, ahol magukat azzal vigasztalják, hogy tehetetlenek, azért, hogy szabadon gondolkozhassanak, betör az idegen akarat és leigázza õket. Az emberi szabadság abba a lehetõségbe húzódik vissza, hogy saját eltorzulásának veszélyét elõre lássa és magát elõre bebiztosítsa ez ellen. Törvényeket alkotni, értelmes intézményeket hozni létre, amelyek a lemondások vizsgáitól megkímélik, még ez az ember egyetlen kilátása. A hõsiesség romantikája, a lélek tisztasága helyére, melyek önmagukban elegendõek, újból azoknak az eszméknek a szellemisége kell hogy lépjen, melyek a köztársaságot teszik lehetõvé - és helyükre, az elsõ helyre kell hogy lépjenek. Ezek összeomlanak, ha nem valamiért, hanem valakiért harcolunk. " Emmanuel Lévinas

Ez mindent elmond: a katonai társadalom alaptana, ahol a fegyelem lép a gondolkodás helyére, amely egyedül képzeli magát arra hivatottnak, hogy a világot kormányozza; az emberi szabadság, mely a fizikai szenvedéseknek és a misztikának áldozata lesz; a bestialitás, melyet csak az ösztön határol be; a törvények és az értelmes intézmények, melyek alkalmasak arra, hogy az embereknek megtakarítsák a szükség vizsgáit, olyan törvények, melyek nem léteztek és ma sem léteznek, és amelyek az ember egyetlen jó kilátását jelentik

Ez a végkövetkeztetés biztosan csak arra az emberre vonatkozik, aki emberként elbúcsúzott és kínzóvá lesz. De érvényes az áldozatokra is: " Nehéznek tûnik a kérdés" írja Manès Sperber "hogy a szenvedõnek a szenvedés jelent-e valamit. Ezzel szemben biztosnak tûnik, hogy a szenvedés nem szól alkotója ellen, legalábbis nem a történelemben. ("És a bokorból hamu lett"). Ez olyannyira igaz, hogy a tegnapi áldozatok a ma kínzói, és viszont.

Végül szeretnék mindazoknak kivétel nélkül köszönetet mondani, akik olyan bátran léptek föl az "Odüsszeusz hazugságáért". Azt mondták nekem, hogy fasiszták vannak köztük, és én halkan mosolyogtam: azok, akik ezt mondták, azok voltak, akik ezzel egy idõben a mû bevonását követelték valamennyi újságjukban, akik szeretnének mindenkinek megtiltani az írást és beszédet, sõt lakóhelyének elhagyását is. Itt nekem azt kéne gondolni, hogy õk védnek engem, és nem a fasiszták. Azt is mondták nekem, hogy a megszállóval együttmûködõk is vannak ezek között, én azzal vigasztaltam magamat, hogy elsõsorban azt terjesztették róluk, hogy ezt tették, és hogy minden esetre sok igazi ellenállónak voltak jó szomszédai.

Végül azt figyeltem meg mindenek elõtt, hogy a vélemények skáláján, a jobbszélsõtõl a balszélsõig sok ember folytatja vagy újra elkezdi a gondolkodást, azaz a dolgokat nem szekták, csoportok és pártok kicsinyes érdekei szerint, hanem az emberi értékek alapján újra gondolja. És ez nekem olyasvalami, ami minden reményre följogosít. Paul Rassinier

Elsõ rész

Saját élmény

Írj úgy, mintha egyedül lennél a világon és nem kellene az emberek elõítéleteitõl félned. La Mettrie

Prológus.

Esik. Porszerû áprilisi esõ, hideg, jeges. Állandóan, tartósan, könyörtelenül. Már két napja: a harmadik éjszaka elõtt állunk. A vonat, kiválasztott kocsik hosszú sora, melyek a síneken csikorognak, lassan a nagy fekete lyukba süllyed. A gép, egy másik korszak mozdonya izzad és fúj, kínlódik, fújtat és köp, egy helyben forog és durran. Százszor megállt már, már százszor úgy tûnt, mintha nem akarná azt a teljesítményt nyújtani, melyet elvárnak tõle. Esik, szünet nélkül esik. A nyitott kocsiban nyolcvan test fekszik a padlón, összezsugorodott testek, egymásba gabalyodva és egymásra rakva. Élõk? Halottak? Senki nem tudja megmondani. Reggel még fölébredtek, fáztak szegényes, nedves rongyaikban, soványak, átlátszók, sápadtak, a mélyedésbõl kiguvadó szemeik lázasak és tompák. Emberfeletti erõlködés folytán kiöblítettnek tûnnek önmaguk elõtt. Még meg tudták a napot különböztetni, érezték az esõt, a hosszú, hegyes esõcsöppeket, ahogy átmennek a rongyokon, és a sovány és kemény húsba, és aztán szorosan összenyomott soraik hátába is bejutnak. Egy nem észrevehetõ rémületben behajlították hátukat. Lehet, hogy ezer ösztönös ébredési mozdulatot végeztek, mikor egymást a fényben meglátták. A láz ködén és az égbõl hulló esõfonalakon át látták az állig fölfegyverzett egyenruhás férfiakat, érzéketlenül, de éberen, a kocsi négy sarkában. aztán újra visszajött emlékezésük: sorsukat látták szemük elõtt, és egy hirtelen fölemelkedés után visszazuhantak ködösen és összetörve a félálomba, az élet és halál közti félútra.

Esik, még mindig esik. nehéz, bûzös levegõ száll föl a testek halmazából és eltûnik a hideg nedvességben és az éjszakában. Elindulásnál százan voltak. Gyorsan terelték õket össze, kutyák a sarkukban, összekeveredve, ütések és kiabált parancsok között csoportokban terelték õket a vagonokba, elõször a padlón feküdtek, majd újra indulásra készen találták magukat a szûk térben élelem nélkül. Rögtön világos lett elõttük, hogy nagy vizsga elõtt állnak. "Vigyázat, vigyázat" - mondták nekik minden elõkészítés nélkül "nappal állni, éjjel ülni!". . . "Eltávozni tilos! Minden ilyen fegyelmezetlenséget azonnali agyonlövéssel büntetünk. Világos?" A tetõ nélküli kocsi, a hideg, a még mindig csöpögõ esõ, már mást is megértek. De nem volt mit enni: semmi élelmiszer nem volt! Hogy a szerencsétlenség teljes legyen, már hetek óta egy gramm kenyér sem jött a táborba és szükséges lett, hogy azzal elégedjenek meg, ami a tárolókban volt: híg káposztaleves, egy liter (néha fél liter), két kis krumpli este a hosszú és kemény munka után. Nincs ennivaló: de mindez eltûnik a fenyegetés mögött, amely abból áll, hogy azt hallották, hogy az amerikaiak 12 kilométer távolságra vannak. Nincs mit enni, napközben állni, este ülni. . . Az elsõ éjszaka vége elõtt hármukat vagy négyüket, akik gyorsan azt a kívánságot

nyilvánították ki, hogy sürgõs szükségletük van, galléron ragadták, durván a kocsi magas külsõ falához lökték és kegyetlenül lelõtték õket. Kr-a-a-akk! A fához, Kr-a-a-akk! Idõközben rászoktak, hogy becsináljanak, elõször óvatosan és tartózkodóan, hogy lehetõleg kevéssé legyenek mocskosak, aztán fokozatosan erõteljesebben. Három vagy négy másikat, akik a következõ nap a kimerültségtõl összeestek, hidegvérûen kivégeztek. Kr-a-a-akk! A padlóra, Kr-a-a-akk! A testeket, miután levették róluk a listaszámot, kidobták a kocsiból: a harmadik nap kezdetén a sorok lényegesen ritkábbak lettek, a rémület után a halálos félelem következett, és a halálos félelem után a sorsnak való teljes megadás következett. Feladták a reményt, hogy kijutnak ebbõl a pokolból, lemondtak az életrõl is; most már nem lehet megakadályozni, hogy a trágyában haljanak meg. Esik, esik, esik.

Enyhe szél kerekedett, mely a vonatra oldalról fúj, fölfújja a segédtartókra rosszul fölerõsített sátor oldalfalát, amely alatt a vagon négy sarkán álló õrök találnak menedéket az õrállás hosszú óráiban; elfújta a betegség anyagait, és az SS emberek, akik elinduláskor idegesek és elfoglaltak, bár elszántak és tele reményekkel voltak, hirtelen elgondolkozók lettek. Egy idõ óta kevesebb fegyverlövést hallani és kevesebb pisztolyhangot. A kutyák is - a kutyák, ó ezek a kutyák- is kevesebbet ugatnak és csaholnak a sok megállás alkalmával. Negyvennyolc órai elõre, hátra, egyik nem használt sínrõl a másikra, egyik váltótól a másikhoz a szállítmány kb. 20 kilométerre van elindulásának helyétõl. Késõ este délkeleti irányban indult tovább, miután hiába próbált északra, délre és keletre menni; ha ez az út is le van zárva, mint a többi, akkor ez azt jelenti, hogy be van zárva és fogságba fog esni. Az SS emberek homlokukat ráncolták, aztán kocsiról kocsira továbbadták a hírt és utána megfordultak. Be vagyunk zárva, fogságba fogunk esni! Ez összezavarta õket. Fogságba kerülnek, az itt fekvõ ájult testek visszatérnek az életbe, föl fognak állni és vádolni fogják õket, mert tetten érték õket. Még a reggel folyamán lehetett hallani, ahogy gyakran torokhangon beszélgettek, ahogy vicceltek és a lányokra nevettek, akik már csak ritkán és melankólikusan bátorították õket. Most hallgatnak: csak az öngyújtó föllángolása vagy egy cigaretta vörös pontja töri át idõnként a halálos csöndet vagy zavarja meg az éjszaka vastag és nedves sötétjét. Esik, egyre tovább esik, nem hagyja abba, vég nélkül esik: Az ég kimeríthetetlen. Még a szél is megerõsödött. Most élesen fütyül a deszkafalakon át, és a víz áradatszerûen ömlik. Az SS emberek sátorfalai fölpúposodnak, tartóik elgörbülnek. Egy kötél hirtelen elpattant: a sátor fala mint egy zászló kezd el lobogni és az oldalfalat üti. Az SS ember káromkodik egyet. Aztán megpróbálja átkozódva és morogva megjavítani a sátrat. Hiába: amikor az egyik oldalon sikerül neki, akkor a másikat rántja ki kezébõl a szél! "Gott verdammt!" Két sikertelen kísérlet után föladja. Váratlanul a hozzá legközelebb esõ szerencsétlen felé fordul. Egy ütés a térddel, egy rúgás a csizmával a hátára, aztán: "Te" mondja "Te! ... Buta kutya!" "Buta kutya?" Az ember hallotta és értette, hogy honnan jön a hívás, automatikusan összeszedte minden maradék erejét és aggódva fölállt. Amikor látta, hogy mit várnak el tõle, kicsit fölbátorodott. Fölállt - fölhúzatta magát! - a kocsi létrájára, kezeivel és térdével tartva magát egyensúlyban. Aztán óvatosan, nehogy háttal essen az ellensúlyra - nehogy az ellensúlyra essen! - megkereste a sátortetõt, hogy a másik segítségével újra odakösse a segédtartó sarkaihoz. "Kész van?" "Igen, SS úr. " És most valami szokatlan történik: az ember összeszedte magát. Egyszerre, egy villámszerû felvillanásban. Ha nem lett volna sötét és nem esett volna, akkor látható lett volna, ahogy szemeiben egy furcsa fény villant föl. Hirtelen világos lett neki, hogy õ a fal szélén lábaival kifelé térdel, hogy a vonat nem halad túl gyorsan, hogy esik, hogy az éjszaka fekete, hogy az amerikaiak talán csak tizenkét kilométerre vannak, hogy a szabadság. . . A szabadság, ó, a szabadság! Erre a gondolatra hirtelen

elmagyarázhatatlan bátorság fogja el, õt, aki azelõtt attól félt, hogy ennek ellentétébe süpped, - ó, irónia, egy nagy fölismerés megy át agyán, gyenge karjait a fal szélére támasztja és kis lendülettel hátrafelé ugrik. Hallja a figyelmeztetõ lövés hangját, és még van annyi ereje, meglepõ világosság az agyában, hogy arra is gondol, hogy egy olyan sarokba essen, amely a fegyverek hatósugarán kívül van. Elszakítottnak érzi magát, és teste és lelke ájulatba zuhan.

Cs!. . . Cs!. . . Klakk; . . . Csettercsett!. . . Klakk!. . . Cs!. . . Klakk!. . . Ratatata!. . . Cs!. . . Cs!. . . Cs; . . Cs; . . . Cs; A gép izzad, fúj, megáll, csúszik, kattan egyre tovább. Újra elkezdték a fegyverek a halált kiköpni. Apránként bezárja a szunnyadó természet nagy, részvétlen csöndje a drámát, mely tovább folytatódik, és amelyet már csak a gyengébb szél rendszeres susogása zavar. Esik, esik, esik.

* * *

Már nem esik. Órák múltak el: kettõ, három, talán négy. Az ég végre kifáradt. A vastag szivacsos feketeségben a sínek alatt valami megmozdult. Elõször két szem próbált meg kinyílni, de a nehéz szempillák hirtelen reflexszel összehúzódtak, minta a fej víz alatt lenne. Egy kiszáradt torok összezárult, hogy nyálat gyûjtsön, és a föld ízét hozza a nyelvre. Egy kar akart megmozdulni, de félúton megbénult az alkari és vállig terjedõ csípõs fájdalomtól. Aztán nem történt semmi: a férfi újra öntudatlanságba süppedt miután a furcsa létezés tudatába jutott, és komolyan abban reménykedett, hogy újra el tud aludni. Hirtelen remegés fogja el és keríti hatalmába. Mellének bõre szabad lett a nedves ruhától: brr! ... Össze akart kucorodni, lábát kihúzni maga alól: Jaj! ... Aztán megpróbált újra fölébredni, szempillái idegesen rángatóztak, kényszerítette szemeit, hogy nyitva maradjanak. Az átláthatatlan, teljes és nehéz sötétségbe néz. Köhögés jön ki tüdejébõl és mindent széttép benne. Olyan benyomása lesz ettõl, mintha teste kis fájó darabokból állna, melyek a nedves fûben a piszkos földön vannak szétszórva. Megpróbál gondolkozni. Az elsõ kísérletnél ütésként jön a gondolat: "A kutyák!". Most fölébredt. Újra átél mindent. Események tömkelege, melyek egymást követik és egymásba nyúlnak ömlik rá. A beszállás, a szállítás, a pokol a kocsiban, a hideg, az éhség, a sátor teteje, a szél, az ugrás az éjszakába. Ha újra visszajönne a vonat? A kutyák: ó, minden más, csak nem ilyen halál! Menekülni akar: de nem tud, teste darabjai mintha oda lennének szögezve. Össze akarja szedni magát: mindenütt recseg-ropog, hallja, ahogy csontjai egymáson recsegnek. Mégis el kell innen mennie. Minden áron. Gondolata más irányba haladnak: Egy vasúti sín a támadóknak olyan tárgy, amelyet a megtámadottak használnak. A németek arra fogják használni, hogy rajta vonuljanak vissza, és ragaszkodni fognak hozzá: akkor meg fogják õt találni. Menekülni, igen, menekülni! . . . Legalább pár száz méterrel távolabbra jutni és ott, a nagyobb biztonságban várni az amerikaiak megérkezését: elõször fölállni! Elõször fölállni. Hangosan fölnevetett, hangjának síri csengése van, ajka mormolása miatt földdarabkák hullanak szájába. kiköpi. Ft! . . . Ft! . . Végtelenül óvatosan mozgatja karjait ide-oda: balra, jobbra, mindig ott van a fájdalom alkarjában és vállában. Álljon meg a menet! Mintha elmúlóban lenne. . . Megismétli a mozdulatot: valóban a fájdalom szûnni látszik az izmok és inak mozgásával; nem tört el semmit. Melle szabadabban lélegzik. Most a lábakhoz: gyengéden gyúrja izmait, nagyon fáj, szeretne fölállni, szeretne fölkiáltani. ... Végre megtörtént, itt sem tört el semmit - legalábbis úgy tûnik. Ez megnyugtatja. Rendszeresebbé válik. Sikerül fölülnie. Testének zúzódásai fájdalmasak, a nedves ruha még hidegebben tûnik. Remeg a hidegtõl. Szívüregében körzõ húzást érez: éhes, ez jó jel. Meglepõdik azon,

hogy eddig nem volt éhes. Megérinti a fejét: rabsapkája még ott van, ezen elneveti magát. A zsebében levõ papírokra gondol. Elvesztette õket szökés közben, ez baj. Megtapogatja magát: piszkos és olyan érzést kelt, mintha vasdrótokba lenne beletekerve, és kiszabadulni próbálna. Megfordul, négy lábon mászik, még egy erõfeszítés és állni fog.

Állni: most áll, most el fog távolodni, a németek összegyûlhetnek, ide jöhetnek és a sínek mellett maradhatnak. . . Ne olyan gyorsan, elszédül, hányingere van, érzi, hogy inog, hogy el fog esni, csak lesüllyedt lábai tartják egyensúlyban, hogy nem számíthat arra, hogy egyik lábát a másik elé tudja rakni. Megkeményedik és addig tartja magát, míg bírja, de észreveszi, hogy el fog esni és az elesés fájni fog. Akkor óvatosan, nagyon óvatosan összekucorodik: mivel nem tud menni, el fog kúszni, de nem marad itt. Akkor visszakerül a vonathoz, a kutyákhoz, a németekhez, akik itt fognak gyülekezni. Tehát: tovább az amerikaiakhoz. Azt mondani, hogy azok tizenkét kilométerre vannak, buta dolog lenne. Felszabadítja lábait: klapp, klapp! Négykézláb mint egy kövér, megkínzott giliszta mászva, sikerül eljutnia egy lefelé vezetõ meredekségig, átgázol egy árkon, melyben szurtos víz van, egy négyszögletes mezõt és egy frissen fölszántott földdarabhoz közelít: a talaj göröngyökké oldódik fel, ráragad térdére, lábára, alkarjára. Megáll, mélyen levegõt vesz. Idõközben az éjszaka kevésbé sötét, az ég magasabbra került. Már fölismerhetõek a bokrok és az egyes fák körvonalai a környéken a finom ködben. A nap közeleg: új veszély. Néhány száz méterre, egy magaslat csúcsán sötét tömeg látszik: biztosan az erdõ. Elsõ célként azt tûzi ki magának, hogy azt érje el hajnalhasadás elõtt. Újra elindul. A fáradság fölmelegítette testét, izmait és ízületeit mozgékonnyá tette, a fájdalom jobb oldalának egy darabján szigetelõdött el. Sikerül fölállnia, állva maradni és cipõ nélküli és érzéketlenné vált lábait egymás elõ rakni, menni. Lassan megy, mert jobb lábát húzza és válla is nagyon fáj. De megy és elõrejut: görnyedten, fáradtan, összetörve, magába roskadva halad az erdõ felé. Akar, összeszedi magát, kényszeríti magát és kemény marad. Hajnal elõtt ott akar lenni, ott elbújni, aztán jönnek az amerikaiak és megmenekül.

* * *

A többi idõ álomban telt el - álom két idõben, hosszú és gyöngítõ.

Az erdõbe megérkezve nem bújt a bokrok alá: attól fél, hogy elárulja magát és okosabbnak tartja, hogy odaát, kissé hátul a kevés bokor közé üljön, ahonnan mint egy rejtett figyelõállásból minden irányba figyelhet. Följött a nap, a lába alatti domboldal kilép a sötétségbõl, az ismeretlen mezõk és szántók sakktáblája észrevehetõbb, a lenti vasútvonal kitágul és hosszú szalagként gördül tovább. A messzeségben két domb között templomtorony nyúlik a finom ködbe, amely a láthatatlan kéménybõl száll függõlegesen fölfelé.

Egészen gyorsan jelenik meg a még szürke, de kitárulkozó nagy fehér folt, melyet a nap mutat meg, amely magasan az égen próbál keresztüljutni. A tájban néhol egy-egy lovaskocsi látszik, melyek gondtalanul haladnak le és föl. Egy férfi, szintén civil, de fölismerhetõ karszalagot hord, lazán teszi meg a száz lépést a vasúti sín mellett. . . Szeme elé képzelt egy hasonló természeti sarkot ugyanilyen idõjárással, ugyanilyen ég alatt, ugyanilyen mezõk és szántók sakktáblájával, ugyanilyen erdõvel,

ugyanilyen fákkal, ugyanilyen templomtoronnyal, ugyanilyen vasúti sínekkel valahol Elzász és a Franche-Comte szélén. Azt gondolja, hogyha édesanyja is ugyanekkor ugyanezt a képet látta volna, akkor nem tudná a megjegyzést viszafojtani, hogy az ég "mosdik" vagy az idõ "szárítkozik". Hosszan figyelt két lovat, melyek kb. 500 méter távolságra egyfajta boronát húztak a szántóföldön, hogy az ürgelyukakat kiegyenesítsék: kezeskedett volna azért, hogy az öreg, aki a lovakat vezette, Tourdot papa, és ez a kis jó asszony, aki a borona mögött kifeszített kötelek egyikét húzta, az unokája, akinek apja, Tony hadifogoly volt Németországban. Egy gondolati kapcsolattal felesége aggódó arcát látja, aki egy kis kétéves emberke fölé hajol. . Aztán egy nyugtalan rezzenés után újra magához tért. "Nem csak valamit játszott magának!". Az amerikaiak nem lehetnek tizenkét kilométerre, ahhoz itt minden túl nyugodt. Ezeken a mezõkön, szántókon és erdõkön semmi sem utal hadi légkörre, vagy összeomlásra. Franciaországban 1940-ben. . . Lefeküdt. Mi lesz vele?

Mégsem lehetséges ebben a ruhában ezekhez az emberekhez fordulni! Éhes volt, nagyon éhes, fölemelt egy kis rizsszemet és szájába vette, ez még édesanyja receptje volt, ha aratás közben délután a melegben ruhácskájában szomjúságtól sírt. Ez elterelte gondolatait. Az órák múltak, a napnak sikerült áttörni a ködöt és felnyitni az eget. Egy harang kongott: dél lett, a mezõ kiürült. Délután ugyanez játszódott le: még több lovaskocsi jött újra, egy melegebb napra, mely ruháját teljesen megszárította. Egy férfi ment mellette le, egészen közel, vállán kaszával és majdnem súrolta õt: nem érintette meg, de ebbõl azt következtette, hogy nem tud sokáig ebben a helyzetben észrevétlenül megmaradni. Utánagondolt: Holnap vasárnap van, ennek megállapítása nem esett nehezére, mert emlékezett rá, hogy szerdán este szálltak be a vonatba. Holnap délelõtt tehát nyugalom lesz, de délután, amikor a németek, kicsik vagy nagyok, szeretnek az erdõben sétálni, sok mindentõl kell félnie.

Eljött az este, aztán az éjjel. A vasúti õr karszalagjával állandóan le-föl járt. Egy hang sem volt hallható, a legkisebb motorhang sem jött az égbõl. "Nein, nein . . . " A hold, egy nagy hold izzó szén színû öntötte sajátságos fényét a tájra: a távolból nehéz lövegek hangja visszhangzik: "még legalább negyven vagy ötven kilométerre vannak. Ha kutyákkal keresnek, azok megtalálnak, mielõtt azok idejönnének. El kell mennem innen, távol a vasúttól, de melyik irányba?" A kétségbeesés határára jutott, amikor egy zaj visszaadta bátorságát. Repülõgépek köröztek órákig fölötte, és bombázták a közvetlen környezetét. Nyugodtan, a legkisebb nyugtalanság nélkül, hogy valaki követi õket vagy a légvédelem tüzelne rájuk. Aztán elrepültek, mások visszajöttek: Állandó jövés és menés hajnalig. Fölvidámító dolog, tényleg fölvidámító. "De most. . . " A nap. A köd gyorsan föloszlik a kelõ nap sugarai alatt és hirtelen tiszta az ég: vasárnap reggel, egy igazi vasárnapi ég az igazi tavaszban. Tíz óra lehetett, amikor a nagy fordulat végre bekövetkezett.

* * *

Takk!. . . Takk!. . . Ratatatatatatadd . . . Takk!. . . Megbecsülte a távolságot: maximum négy vagy öt kilométer. A templomtorony irányából jött, attól kissé távolabbról. Takk!. . . Takk!. . . Ratatatakk!. . . Takk! A gépfegyver nem hagyja abba, egy másik felel: Tokk!. . . Tokk!. . . Tokk! Tode! Tokki Todd Aztán nehéz csikorgás: Bumm! bumm! bumm! bumm! A lövegek és a lövedékek nincsenek messze, de a falutól még odébb zuhantak le. Bumm!. . . Bumm!. . . Bumm . . . egyszer . . . Bumm!. . . Bumm! . . . másszor: Bumm!. . . Bumm! Bumm! Bumm!. . . Bumm!. . . Bumm! . . . A

lövedékek éppen felé jönnek, a tûz rendszeres, élénk, visszhangzó. Ügyelnie kell magára. Szörnyû robaj mögötte, szinte fölötte, széttépi a levegõt. RR. . . umm! Aztán újra: RR. . . umm! Pokoli ricsaj: RR. . . umm! . . . RR. . . umm! . . . Nem marad többet abba. És odaátról jön a visszhang: Rr. . umm!. . . Bumm!. . . Bumm!. . . Bumm!. . . Rr . . . umm! Rr . . . umm! A lövedékek útjában fekszik, melyet a vasúti töltés majdnem függõlegesen vág ketté, és amelyre a németek visszavonulnak: meg fogják kísérelni, hogy megvédjék azt, de nem fogják hosszan tartani tudni, aztán az erdõbe fognak visszavonulni, ahol egy ideig védve lesznek. Az erdõbe, azaz hozzá. Meg fogják találni. "Nem, nem szabad itt maradni!". Fölemelkedik. Lemegy a dombon és balfelé húz, hogy kikerüljön a lövések vonalából. Már alig húzza a lábát, a föld száraz, a talaj kemény, ereje teljében van.

Most fog a tragédia utolsó felvonása lejátszódni, nem fog rossz mozdulatot tenni, biztos magában, lefelé megy: "Nem túl közel a vasúthoz, és az erdõhöz sem túl közel", határozza el. A párbaj folytatódik: Bumm!. . . Bumm!. . . Bumm!. . . Bumm!. . . Rr . . . Bumm!. . . Rr . . . Bumm!. . . Bumm! . . . Bumm!. . . Elõre mozognak: most a vasútra hullanak. A füstben látja, hogy a föld abban hosszú vonalban fecskendezik föl, amely a sínek kötegét ferdén keresztezi. Érzi a gránátok szagát. "Az ördögbe, most kell lefeküdni!". Tovább akart volna menni, de. . Magányos bokor van a közelben: "Rossz menedék". Azt a mélyedést választja, amely tõle tizenöt méterrel a két parcellát választja el; ott kuporodik le. SSSS. . . Bumm!. . . SSSS. . . Bumm!. . . Ideje volt! Fölötte fütyül és körülötte esik le. A mennydörgés, mely mögötte hallgatott, megint elér hozzá, a lövések távolibbnak, tompábbnak tûnnek. "Visszamennek!" Míg az amerikaiak a tüzet elõbbre hozzák, rövidítik, a németek, visszavonulásuk értelmében. . . Hirtelen egy szörnyû földrengés közepén találja magát, egy füst, vas és földfelhõben. Szinte teljesen elfedi a föld, csodálkozik, hogy csodálatos módon teste nem robbant ketté. Két tüzelés között kitekint gödrébõl: szürke alakok kelnek át a vasúti síneken gyors ugrásokkal. . . a gát mögött lefekszenek. . Egy lefekvés: egy tüzelési hullám. . . Egy lefekvés: egy tüzelési hullám. . . Hoppá!. . . tizenöt lépésnyivel vissza . . . Hoppá!. . . Hoppá!. . . Úgy tûnik, hogy egymást hívják és egyenként ugranak. Felé vonulnak vissza, megpróbálják a menedéket nem nyújtó helyet elhagyni és a bozótot elérni. Hoppá!. . . tizenöt lépésnyivel vissza, egy lövés . . . Hoppá!. . . "Remélhetõleg nem fog egyik se mellém vagy rám feküdni!".

Tizenöt lépésnél közelebb esik le mellette egy lövés, egy másik alig öttel jobb oldalától. Nem lát ellenséget, aki visszalõne: "Istenem, mire lõnek?" A tüzérségi tûz apránként vonul, eléri az erdõt és egy ugrással átugrik fölötte. A dörgés fölötte keresztezõdik, akkor ott lent más szürke alakok másznak a vasúti töltésre és mennek az erdõ felé: Hoppá!. . . Tizenöt lépésnyit elõre, takk. . . Hoppá! . . Tizenöt lépésnyit elõre, takk. . . Hoppá!

Takk!. . . Takk!. . . Takk!. . . Takk!. . . Takk! . . . Állandó tûz. A megtámadottak gyengülnek, az erdõbõl jövõ ellentûz gyöngül és mind kevesebb lesz, végül a fegyverek és gépfegyverek teljesen elhallgatnak. Hirtelen borzalmas ordítás: Hurrá!. . Hurrá!. . Hurrá!. . A fegyverek tovább lõnek, a lövések mind tompábbak és távolabbiak lesznek, de a fegyverek és gépfegyverek hallgatnak. Hurrá!. . Hurrá!. . Hurrá!. . Ez most mindkét oldalról, mind közelebb jön és nem akar többet elhallgatni. Hurrá!. . Hurrá!. . Hurrá!. . Emberek csoportja emelkedik föl, gépfegyver a kezükben. Elõbb néhány tucatnyian mentek vissza, maximum százan: ezek itt legalább ezren vannak. Mintha mindannyian ellenállhatatlan vonzóerõnek engedelmeskednének,

mindannyian egy pont felé fordulnak a középen. Hurrá . . . á . . . á . . . áhh!!! Minden oldalról jönnek, mennek, futnak. . . A dráma vége mindenkit megrészegített. Senki sem látta: örül neki, sohasem lehet tudni, hogy az izgalom és idegfeszültség ilyen pillanataiban mi történik. Óvakodik attól, hogy jelenlétét túl hamar elárulja, vár, amíg az ár leapad. Fölül. Nyolcszáz méter távolságban ideges férfiak futkároznak, maximum tizenöten - a többiek valószínûleg a fa alatt rejtõzködtek el - kezükben lövésre kész géppisztollyal éberen le és föl. Elõttük, háttal az erdõnek más emberek állnak, mereven, kezük a nyakukon. Még mások, fölemelt kezükben fegyver, lépnek egymás után elõ, fegyvereiket a földre dobják, élesen figyelik õket, fegyvereiket eldobják és sorba állnak. És ez hogy ugrik! Egyiküket, aki túl lassú, rúgásokkal emlékeztetik helyzetére. Egy másikat a puskatussal. Egy másik alkudni akart, kibúvókat keresett, tiltakozni akart. Kr-a-a-akk! Egy géppuskányi lövedék találja kegyetlenül mellbe. Néhány ökölcsapás, rúgás és puskatusütés, és a menet készen áll. "Elõre! A templomtorony irányába!" A csoport körülbelül száz méterre halad el rejtekhelye mellett. A hadifoglyok ötös sorokban vonulnak elõre fölszerelés nélkül, kifûzött cipõben, kezük a nyakukon, hallgatva és engedelmesen. Minden oldalról nyakon önti õket egy fölfegyverzett hat-nyolc fõs kísérõ csoport gúnnyal és figyelmeztetésekkel. Úgy gondolja, tanácsos megmutatnia magát. Egy ugrással föláll: "Heh!. . Heh!. . . " És egyik karját fölemeli válaszoló gesztussal. Nem hatott: a csoport megállt, négy ember különült el tõle, és mielõtt ideje lett volna arra, hogy tisztázza, mi történik vele, négy gépfegyvert nyomnak mellére és hátára. "Bármi is lesz, legalább biztos vagyok abban, hogy nem fognak lõni!" gondolja. Fenyegetõ kérdéseket sziszegnek egy nyelven, melyet nem ért. "Frenchmen" mondja. Ez minden, amit angolul ért, és még nem tudja, hogy ez ide illik-e. Meglepve szemlélik, gyanakodó szemekkel. Nyilvánvalóan nem értették meg. Aztán: "Francais!" Ez sem jobb. Most egy utolsó próbálkozás: "francia rab! . . . . Francia!" Ezúttal megértették; az egyik gépfegyver leereszkedik: "Mi?" Röviden, szaggatott mondatokban magyaráz és észreveszi, hogy egy német, két spanyol és egy jugoszláv elõtt áll, egyikük érti a Földközi tengernél szokásos keveréknyelvet. Most megértették, minden géppisztoly leereszkedik, egy üveget adnak neki. Iszik: erõs, hideg folyadék, melyet szeretne kiköpni. Grimaszt vág: "Coffee", mondja a német "jó Coffee!" Mindannyian száraz kekszet húznak elõ - kemény, kemény, de milyen kemény! - csokoládét, cigarettásdobozokat. . . cigarettát: "Elõször egy cigaretta. . . " De nincs vesztegetni való idõ.

"Gyorsan" mondta a német "El kell. . . " Meggyõzõdtek állapotáról. Ketten - kettesével akarják vinni - fölvették vállukra és mint egy trófeát viszik a várakozó csoporthoz. "Sing-Sing?" kérdezi egy õr. "Yes" válaszol, de a többiek nem válaszolnak, nem volt angol - vagy amerikaiak - a csapatban. Rohamcsapatok, gondolja, nemzetközi brigád, és visszaemlékszik a spanyol háborúra. A csoport a leszálló estében a templomtorony irányába vonul és õt, aki csak nehezen tud állni, két különbözõ férfi veszi vállára, akik lassan, köpködve kekszet és csokoládét esznek. Gúny és intések, káromkodás is zúdul újra a foglyokra, akik engedelmesen, még mindig rossz hangulatban nyitott cipõikben, lehorgasztott fejjel, kezük a nyakukon elõre menetelnek. "Porco Dio! . . . Átkozott!". Idõnként a német szólal meg: "Te! . . . Hülye kutya! . . . Te . . . , és egy fogolyra mutat. Aztán revolvert vesz elõ zsebébõl és ahhoz fordul, akit megszólított: " Le kell lõni?" kérdi. A fogoly nagy rémült szemekkel néz rá válaszként. A német nevetése semleges, beletörõdõ. "Szerencséd van! Istenem! Hülye kutya! . . . " és megvetõen köp: "Ft. . . nyomorultak!" A szerepek kicserélõdtek. Gúny gúny hátán, durvaság durvaság hátán, fenyegetés fenyegetés hátán, így vonul be a diadalmas gyõztesek és a megvert foglyok csapata még az éjjel

leszállta elõtt a faluba. Egy kis pályaudvar mellett mennek el, egy egészen kicsi mellett, mely teljesen úgy néz ki, mint egy másik, melyet Franche-Comte-ban és Elzászban látott, mikor mellette ellovagolt. A homlokzatán gót betûkkel állt a fölirat: Münschhof. Letették, eltávolodtak vele a csapattól, és egyik a másiknak segítve rettentõ hadigépek süketítõ zajában sietve, csörgõ láncokkal kelnek át az elhagyott, de nem lerombolt falut, hogy új állásokat foglaljanak el.

* * *

A gyöngék, az elnyomottak, akiket sokáig távoltartottak a világban való élettõl, gyakran, mint az idegbetegek és betegek túlérzékenyek, és ez az érzékenység mindig rossz helyen nyilvánul meg. Mint a lelki sérültek egyike a szabadsággal való elsõ kapcsolat újra egy lökést adott neki. Elõször a parancsnoknál, aztán, amikor újra megtalálta a szállítmányt és végül abban a villában, ahol két éjszakát töltött el. Érdekes kispolgár ez az õrnagy: legyen az angol, német, olasz, francia nyelv, mindet ismerni tûnik; ehhez ez a hang és viselkedés: "Elõször keressen magának éjjel szállást, barátom, egyen, erõsödjön, pihenje ki magát egy kényelmes ágyban. Aztán meg fogjuk látni. . . Kopogjon be az elsõ ajtón, amelyrõl úgy gondolja, hogy alkalmas. . nem, nem az én embereimmel, azoknak most nincs idejük, hagyja az embereimet békén. Kopogjon: ha kinyitják, kérjen ennivalót - meleget, mert önnek most melegre van szüksége. Mi adunk önnek kiegészítõ élelmet, természetesen hideget. . Ha nem válaszolnak önnek, lépjen be ennek ellenére, és ha senki nincs ott, tegyen úgy, mintha otthon lenne, mindezek az emberek a mi szolgáink, most rajtuk a sor. . . Ehhez kell hogy tartsák magukat! Nem, nem, ne féljen, a legkisebb hiány esetén. . . Na, érti? Jöjjön holnap újra hozzám. Addig. . . Nem sebesült meg? . . . Nem beteg? . . . Igen, de biztosan gyönge, nagyon gyönge. Tehát holnap találkozunk, és próbáljon meg egy pár cipõt találni. . és egy másik ruhát!" Másnap újra jött. A szabadban egy fotelben ülõ õr nagy két csinos hölggyel kokettált, akik hangosan kacagtak és nagyon igyekeztek katonai szemmel "jól viselkedni", abban az értelemben, ahogy ezt a másnemû civilekre értik. "A nõ mindig a gyõztes törvénykezése alá esik" gondolta. " Franciaországban 1940 mind Colas Breugnon lányai voltak. (Colas Breugnon Romain Rolland egyik regényének vidám fõszereplõje).

A másik rögtön: "Ah! Itt van! Tegnap óta sok hasonló embert örököltem, mint ön: hajnal óta szállítják õket embereim a munkaszolgálat táborához. . . Mit kezdjek önnel, te jó Isten? . . Egy teljes vonat tele emberekkel! És nekem nincs arra lehetõségem, hogy hátraszállítsam õket! Mind meg fognak halni, szavamra, mind meghalnak! Melyik szállóban lakott ön? . . . Ah, azok a piszkosok! Nem tesz semmit, ducikám, az a két kurva. . . "Jól van" folytatta "Tud járni? . . . Akkor ne menjen a munkatáborhoz! Nyugatra, barátom, nyugatra. Elszökött és saját erejébõl talált szövetséges területre. . . Hágai szerzõdés, deportált, elõjogokkal. . . Az elsõ mentõkocsinak, mellyel találkozik adjon jelet. . . Nyolc nap alatt Párizsban lesz. Minden jog, én mondom önnek. . . Mi adunk önnek élelmiszert az útra. Na és ez minden, amit tegnap óta talált? Akkor útközben meg fogja ijeszteni a lányokat. Tehát ahol aludt, nem volt semmi? Mi nyertük meg a háborút, az egekre! . . . Az ott jó! Ah! ezek a franciák, sohasem tanulnak meg semmit. . . Franz! . . . " Egy katona néhány szót mondott kevert angol-német nyelven: "Tehát, bye-bye!. . Kövesse a vezetõt, õ ad magának egy kis útravalót. Sok szerencsét, de . . . legközelebb csinálja jobban!"

Gazdagon fölszerelve konzervekkel, cukorral, csokoládéval, süteménnyel,

cigarettával, stb. . . , úgy, hogy nem is tudta, hogy hová tegye mindezt; hirtelen újra kint állt: a szállítóvonatot akarta látni és a pályaudvar felé ment. A peronon elfoglalt emberek, civilek és katonák mentek beszélgettek egymással, siettek. Oldalra álltak, hogy el tudjon menni mellettük. Ruhája bizonyos fajta tiszteletet váltott ki. Csapatok húztak ki félig meztelen, rongyos, sovány, piszkos, szakállas testeket a kocsikból; a civilek segítettek és részvéttel, szörnyülködve nézték ezeket. . . A hullákat a sínek mellé fektették, miután levették róluk a számokat, ha még volt szegényes rongyaikon egy. Kereste, hogy nem talál- e ismerõs arcot a halottak között. . . Két férfi, német civilek jöttek, és vittek egy lesoványodott testet. "Vége" mondta az egyik. "Nem" mondta a másik "még lélegzik". Fölismerte Barrayt: Barray!

Barray mérnök volt St. Etienneben. A táborban három hétig aludtak ugyanazon a szalmazsákon és barátok lettek. Ha kiszabadulunk, írni fogunk egymásnak, ígérték meg. Egy túlélõtõl hallotta, hogy a szerencsétlennel német foglyok ütései végeztek, mert az éhség, a hideg és láz delíriumában a marseillaiset énekelte. Az SS emberek nevetve nézték a drámát, mert szórakoztatóbbnak találták, mint az egyhangú és megszokott revolverlövéseket. "Barray! Már kilátástalan", mondta. Távolabb ment és azt gondolta, a dolgokban tényleg balvégzet van, és hogy bizonyos elõrejelzések az életben megvalósulnak: tizennégy napja esküdözött Barray mindenre, ami szent neki, hogy a Quasimodogenit követõ hétfõn kiszabadulnak. Mégis elhatározta, hogy özvegyének és két gyerekének, akikrõl sokat beszélgettek elalvás elõtt, írni fog. "A megszabadult - õ mondta, a megszabadult! - elmesélte neki a szállítás történetét. . . Két kilométerrel, miután átmentek az állomáson, szombat reggelén utazásképtelen lett a vonat. Az SS emberek kiszállítottak minden menetképes embert és egy nagy csoportot alakítottak ki, amely végtelenül hosszú volt, és a kutyák vonyítása és halálos tûzlökések mellett vonult a szabadba. A halottakat, a haldoklókat, és mindazokat, akiket az általános rendetlenségben olyan szerencséjük volt, hogy ilyennek tartottak õket, visszahagyták. Folytatta nézelõdését. Egy szélesre nyitott kocsiból, mellyel senki sem foglalkozott, élõ törzsek látszottak ki, remegve, pedig a nap sütött, egy halom holttestbõl; szorosan egymás mellett voltak, hogy védjék magukat attól a hidegtõl, melyet csak õk érezhettek. "Mire vártok?" "Jól van . . a halálra várunk, nem látod?" "Mi?" "Bah! . . még tizennégy élõ, minden más halott, várni kell, míg sorra kerülünk. . " Nem értette, hogy olyan kevéssé ragaszkodnak az élethez. "Föladták" gondolta "Nem éri meg a fáradságot velük foglalkozni. . . Már odaát vannak, és jól érzik magukat. Az életet büntetésnek tekintenék, melytõl sürgõsen meg akarnak szabadulni. "

És közömbösen továbbment. Milyen sok ilyen lényt ismert meg a táborban, melyek fölött egyfajta végzet lebegett, és akikkel nem lehetett úgy találkozni, hogy ne gondolta volna azt, hogy már meghaltak, csak hullájuk él tovább. . . Soha nem szalasztanak el egy alkalmat sem, hogy elmeséljék, elverklizzék, hogy a háború két hónapon belül be fog fejezõdni, itt vannak az amerikaiak és ott az oroszok, Németországban forradalom van, stb. . . Idegesítõen terhesek voltak. Egy szép napon nem lehetett õket többet látni: elmúlt a két hónap, nem jött semmi, és ezek összeroskadtak, ahogy mondani szokták: a megjelölt napon önmaguktól meghaltak. Ezek itt a célban roskadtak össze, két hónapjuk itt végzõdött, a szabadság napján! Tapasztalatból tudta, hogy itt nem lehet mit csinálni. Két lépéssel késõbb lelkiismeretfurdalása lett: "ne maradjatok ebben a helyzetben, az amerikaiak itt vannak, mellettetek ürítik ki a kocsikat, hozzátok is idejönnek. Adnak nektek enni a faluban kórház is van. " Nem hittek neki, de így kibékült magával. Tíz, tizenkét,

tizenöt kocsi, halottak, haldoklók. "Itt meghalni! Ide jönni meghalni!". A vonat végén élelmiszer: zsákok kis borsóval, liszt, konzervesládák, pótszerek csomagjai, alkohol, sör, likõr, ruhák, cipõk, alkatrészek, stb. . . elvett egy kenyereszsákot és egy pár vászonból készült alacsonysarkú olasz cipõt, amely érdekes módon jó volt lábára, aztán tovább ment, mert sietett, hogy elváljon ettõl az egész nyomortól. De meg akarta nézni a munkaszolgálat közeli táborát, ahova az élõket szállították, ahogy az õr nagy mondta neki: nagy terület, mely körül fabarakkok voltak, szaladgáló csontvázak, kezüket fájó beleikre szorították; itt-ott hullák is. . öt vagy hatszáz lehetett. Önkéntes ápolók foglalkoztak velük, egyiktõl a másikig mentek, hiába fáradtak azzal, hogy elmagyarázták nekik, legokosabban tennék, ha barakkjaikban a szalmazsákon feküdnének. Kevesen voltak köztük, akik szemeikben az akaratot és szívükben az életösztönt megõrizték. Azok, akiket még meg lehetett volna menteni, elkezdtek egy vérhasszerû hasmenésben meghalni, mert nem hallgattak a tanácsokra, és mohón vetették magukat az élelmiszerre, melyet bõségesen osztottak ki közöttük: ettek, aztán levegõre vágytak, ki akartak menni, és az udvaron haltak meg. . Nem, nem, ez nem volt neki való hely. Amellett túl közel volt a fronthoz, túl hangosan hallatszottak az ágyúlövések ide. El kellett mennie. Ha kell, akár gyalog is végig: Odüsszeusz hazatérése jutott eszébe.

A villa felé ment, ahol tegnap éjjel aludt, és ahol újabb bánat várta. Idõközben egy amerikai katonát talált a csûr bejáratánál, aki õt akarta vidáman megborotválni.

Õszintén szólva nem villa volt, hanem egy mérnök vagy nyugdíjas tisztviselõ kis háza, melybõl olyan sok van Franciaországban; körülötte egy kis kert kerítéssel. Elõtte való nap lakatlanul találta, minden ajtó nyitva állt. A konyhai asztalt még nem rámolták le: fehér sajt volt egy tányérban, befõtt - a németek lekvárja- a másikon. Az éléskamrában a szekrény ajtaja nyitva állt, ágynemû és különféle tárgyak a díványon, az asztalokon, a székeken, sietve odatett dolgok - egy bõrönd, melynek teteje várakozással teli volt nyitva. A hálószoba teljesen rendben volt. Benne lélegezte be a jómódú emberek félelmét, akik az utolsó pillanatig vártak, mielõtt elmentek. "Nincsenek messze" gondolta "minden pillanatban visszajöhetnek. " A hálószobában a nagy ágyban aludt, ott pihent reggel és elszívott egy cigarettát; A meleg takaró alatt kinyújtózkodott a meleg napsugarak alatt, melyeket a lakkozott bútorok visszavertek. Amikor elõször hagyta el a házat, hogy tíz órakor a parancsnokhoz menjen, arra gondolt, ami 1940-ben történt meg vele, amikor az Elzászból való visszavonulás idején utoljára otthon akart lenni. Újra látta magát, ceruzával kezében, hogy egy papírra írjon, melyet az ajtóra akart tenni, ha az utolsó pillanatban egyfajta büszkeség, melyrõl mindig azt hitte, hogy nem létezik, nem tartotta volna vissza ettõl: "Használjon mindent, de ne lopjon és ne törjön össze semmit. Ne bosszulja meg magát tárgyakon amiatt, ami miatt az emberekre haragszik. . . . Ne az egyéntõl vegye vissza azt, amit a társadalom tévedésének tart." És a ruhásszekrénybõl csak a legszükségesebbet vette ki: Egy inget, egy alsónadrágot, egy zsebkendõt, a konyhaszekrény alól egy pár félbõr szandált, amin a parancsnok úgy nevetett . . . Még ellenállt egy erõs kísértésnek, amikor a garázs mellett ment a kerten át, és elmenetele elõtti utolsó pillanatban egy csodás opel kocsi elõl húzta el a függönyt. Most minden eltûnt, a csodás opelt elvitték, a bútort kirámolták, a fehérnemût ellopták, az edényeket összetörték. "És nekem olyan nagy lelkifurdalásom volt" gondolta. "A háború, ó, a háború!". Az éjjeliszekrényen volt egy ébresztõóra, melyet elõzõ este vett észre, ez, szinte csoda, még ott volt. 18 óra 30 percet mutatott. Teljesen fölöltözve feküdt az ágyra és elaludt. Másnap reggel indult, amikor a nap már magasabban állt.

. . Még mindig görgött az ágyúdübörgés; mögötte gurultak a hatalmas harci gépek, még mindig elõre. . . A falu végén, egy kissé távolabb álló házban civilek fõztek valamit egy két kõre állított üstben: fél tucat ember volt, rosszul öltözött, borotválatlan, piszkos, és látta, hogy az egyik a tüzet könyvekkel táplálja, melyeket egy halomról vesz el. Kíváncsian lépett közelebb: Ezek bevonult belgák és hollandok voltak, és a könyvek a "Hitler-Jugend-könyvtár" tulajdona voltak. Egy pillantást vetett a címekre: "Feuerbach kritikája", "A rablók" Schillertõl, "Kant és az erkölcs", Goethe, Hölderlin, Fichte, Nietzsche stb. . . és mint egy tragikus randevúra jöttek ide, és kevésbé elõkelõ urak mellett, mint Goebbels, Streicher vártak sorsuk beteljesedésére. A papír szép volt, a kiállítás is szép: mindig is gyöngéje volt minden fajta könyv. Egyet kivett: "Te és a mûvészet" egy nemzeti szocialista vezetõtõl. Gépiesen kinyitotta, és színes reprodukcióját látta benne Delacroix "A szabadság vezeti a népet" c. képének. Figyelmesen lapozott tovább: "a virágok" Monettól, egy mû Renoirtól, a "Jokonda", "Madame Recamier", "Szent Sebestyén mártíruma" stb. . . . A pokollal szembeni ellentét, ahonnan megszabadult, fájt neki; engedélyt kért, hogy elvihesse a könyvet, pedig annak a kultúrának terméke volt, mely vele olyan kegyetlen játékot játszott, és melyrõl a világ az idõk végezetéig meglepve és felháborodva fog beszélni. Megadták az engedélyt nevetve és egy buta viccel körítve. Ez természetesen nehezen volt érthetõ.

Újra nyugati irányba indult azzal az elõérzettel, hogy sohasem fog egy segítõkész mentõkocsival találkozni és gyalog kell végig mennie. Hirtelen azt gondolta, hogy új élmény küszöbén áll, és azt kívánta, hogy bárcsak, noha az más idõben és más ég alatt történt, Odüsszeuszhoz lenne hasonló, akire tegnap gondolt.

Maga elõtt utcákat látott, parasztokat a földeken, virágzó bokrokat, bimbózó fákat, paraszti udvarházakat, embereket, akik történetét akarták tõle megtudni, és akiknek ezt szívesen elmesélte, utcákat, újra utcákat, és ott lent, mint a látóhatár tartozékát, mint egy kis ház a délibábban a tuják alatt egy kis város szélén. Az udvarban egy kisfiú, két év körüli játszott a homokban, nagy, meglepett szemekkel nézett rá, amikor látta, hogy nehéz rabruhájában odajön. Nehéz nyelvvel kérdezte: "Hogy hívnak, kicsikém? Hol van édesanyád?". , És sírt. I. fejezet Különféle embertípusok nyüzsgése a pokol kapui elõtt.

Reggel hat óra: bele a bizonytalanságba. Megjöttünk, kb. húsz ember, minden foglalkozási ágból és szakmából, mind francia, a legkülönbözõbb okokból ide került, ülünk egy nagy asztal körül. Nem ismerjük egymást és nem is próbálkozunk megismerkedni egymással. Többé-kevéssé némán arra szorítkozunk, hogy egymást megnézzük és könnyeden kitaláljuk a másik sorsát. Érezzük, hogy közös sors köt össze minket és mostantól az a sorsunk, hogy egy fájdalmas vizsgát túléljünk, hogy bele kell törõdnünk abba, hogy egymástól függünk, de úgy viselkedünk, mintha ezt a pillanatot lehetõleg meg szeretnénk hosszabbítani: A jég nehezen törik meg.

Mivel mindenki sajátmagával foglalkozik, megpróbálunk magunkkal tisztába jönni és arról szerezni áttekintést, hogy mi fog velünk történni: három napig és három éjjel száz ember egy kocsiban, éhség, szomjúság, õrület, halál: a kirakásunk éjjel hóban, pisztolylövések között, férfiak kiabálása közben, kutyák ugatása közben, egyesek ütése és mások morgása közepette; a zuhany, a fertõtlenítés, a "petróleumedény", stb. . . Egészen meg vagyunk tõle félemlítve. Az a benyomásunk, hogy éppen a "no man's land" (senki földje) -jére jöttünk, hogy egy többé-kevésbé

halálos, okosan növekedõ és pontosan kigondolt akadályfutáson vettünk részt.

Az utazás, utána átmenet nélkül egy hosszú menet termeken, irodákon és földalatti folyosókon át, melyekben furcsa és fenyegetõ lények vannak, kik közül mindegyiknek furcsa és megalázó sajátságai vannak. Itt a pénztárcát, az jeggyûrût, az órát, a tollat, ott a kabátot, a nadrágot; ott az alsónadrágot, a zoknikat, az inget, végül a nevet: mindent elvettek tõlünk. Aztán a fodrász, aki a hajat mindenütt kopaszra vágja, a krezolfürdõ, a zuhany. Végül a fordított eljárás: itt egy rongyos ing, itt egy lyukas alsónadrág, a másikon egy foltozott nadrág, és így tovább a facipõkig és a szalagig, amelyen a szám van, közben egy erõsen használt fölsõkabát vagy a kiválasztott kabát és az orosz sapka vagy a bányászsapka. Sem a pénztárcát, sem a jeggyûrût, sem a tollat, sem az órát nem adták vissza. "Mint Chicagóban", mondta egyikünk, mikor a számát magára erõsítette "A gyár bejáratánál disznók, a kimenetnél konzervdobozok. Itt egy ember megy be és egy szám jön ki". Senki sem nevetett: A disznó és a chicagói konzervdoboz között biztosan nincs több különbség, mint a között, amik mi voltunk és amivé váltunk. Amikor mi, az elsõ csoport ebbe a világos, tiszta, jól szellõztetett, az elsõ pillantásra kellemes helységbe léptünk, szinte megkönnyebbültünk: biztosan ugyanazt, amelyet Orfeusz érzett, mikor visszaérkezett az alvilágból. Aztán ráhagytuk saját énünkre gondjainkat, különösen azt az egyet, mely az egész belsõ kívánságot és vágyakat uralja és fékezi, és amelyet mindenki szemében látni lehet: "Kapunk-e ma valamit enni? Mikor alhatunk?" Buchenwaldban vagyunk, 48. blokk, a szárny. Reggel hat óra van: minden bizonytalan, és vasárnap van, 1944 január 30-a, egy sötét vasárnap.

* * *

A 48. blokk szilárd épület - kõre épült és cseréppel van befedve - és ellentétben szinte minden másikkal, melyek deszkából épültek, földszintbõl és egy emeletbõl áll. WC-k és mosdók lent és fönt: mosdó két nagy köralakú medencével, tíz vagy tizenöt mosdóhellyel és vízcsövekkel, melyek zuhanyként függnek le, WC hat ülõ és hat állóhellyel. Minden oldalon, egy közbensõ helységgel elválasztva egy étkezõ három nagy asztallal és egy hálószoba, melyben harminc vagy negyven kétemeletes ágy van. Egy, az étkezõbõl és a hálóból álló része egy szárny, a és b a földszinten, c és d az elsõ emeleten. Az épület alapterülete kb. 120-150 négyzetméter, húsz-huszonöt méter hosszú és hat méter széles: Maximálisan kellemes minimális területen. Érkezésünk elõtt addig lakosai tegnap kiürítették a 48. blokkot. Csak az adminisztratív személyzet maradt, ezek: A blokk vezetõje, írnoka, a fodrász és a szobaszolgálatot végzõ emberek, szárnyanként kettõ. Összesen tizenegy személy. Most, a nap kezdete óta újra föltöltõdik.

Csoportunk, mely elsõként jött, abban a szárnyban talált szállást, melyben a blokkparancsnok lakik. Apránként jön a többi csoport. Apránként élénkebb lesz a klíma. Honfitársak, akiket egyszerre vagy ugyazon dolog miatt fogták le, találkoznak. A nyelvek megoldódnak. Én a magam részérõl megtalálta Fernandot, aki rögtön mellém ül. Fernand volt tanítványom, megbízható és lelkiismeretes munkás. Húsz éves. A megszállás alatt természetes módon csatlakozott hozzám. Az utat Compiegne összeláncolva tettük meg, és már Compiegneben egy kis szimpatikus szigetet képeztünk a többi tizenhét ugyanazon okból elfogott között. Õszintén szólva levágtuk õket: elõször az egyiket, akik rögtön a vallatóasztalhoz ült: aztán az elkerülhetetlen hivatásos katonatisztet, aki biztosítási ügynök lett, és azt mondta, hogy a

becsületgárda egyik tagja, és ezzel egyidõben, mert ezt saját tekintélyéhez szükségesnek tartotta, a kapitányi rangot is fölvette. Végül a többiek, mind rendes és tiszteletreméltó emberek, kiknek hallgatásából és pillantásából minden pillanatban az a tudat szólt, hogy rossz dolgot tettek. Különösen a biztosítási ügynök volt kihívó nagyzolási mániájával, nagyotmondásával, komoly arckifejezésével, mintha az Istenekkel õrizne közös titkot, és bután optimista mondásokkal, melyekkel teleszórt bennünket. "Gyere" mondta Fernand nekem "ezek nem a mi világunkból való emberek". Buchenwaldban, ahová ugyanabban a kocsiban jöttünk, újból szorosan összefogtunk, és e csoport egy figyelmetlen pillanatát arra használtuk, hogy titokban eltûnjünk, és személyünket egymás után annak a dolognak áldozzuk, melyet fölvételi formalitásoknak lehet nevezni. Egy pillanatig elváltunk, aztán újra találkoztunk.

Reggel nyolckor már annyi hely sincs, hogy egy tojást az asztal mellé ültessünk, és olyan forró vita folyik, hogy zavarja a parancsnokot és a szobai szolgálat embereit. Képzeljük el, hogy a foglalkozásokat nevezik meg a fejek fölött, azoknak a pozícióknak a kíséretében, melyeket az ellenállási mozgalomban viselt az illetõ: Bankárok, nagyiparosok, húsz éves õr nagyok, ezredesek, akik alig idõsebbek, az ellenállási mozgalom magas vezetõi, akik mind Londonban bíznak és annak titkait ismerik, különösen a partraszállás idõpontját. Néhány professzor, néhány pap, akik félénken elhúzódnak. Csak kevesen mondják azt magukról, hogy alkalmazottak vagy egyszerû munkások. Mindegyik azt állítja, hogy irigylésre méltó társadalmi pozíciója volt, és mindenek elõtt rendkívül fontos feladat kivitelezésére bízták meg Londonból. A merényletek száma hatalmas. A mi szerény személyünk emellett árnyékban van.

"A jó társaság legjobbjából. . . Kontár" suttogja Fernand nagyon halkan a fülembe. Egy negyedóra múlva erõsen kell vizelnünk, kínoz az érzés. A WC-hez vezetõ elõtérben öt vagy hat személy izgatottan társalog a folyosón. Ahogy elmegyünk mellettük halljuk, hogy milliókról van szó. "Istenem! Milyen környezetbe kerültünk?"

A WC-n minden hely foglalt, sorba állunk, várni kell. Visszatéréskor, jó tíz perccel késõbb a csoport még mindig az elõtérben van, és még mindig milliókról folyik a szó. Most tizennégyrõl van szó. Meg akarjuk érteni, és állva maradunk; egy szegény fickó siránkozik mesebeli összegekrõl, melyeket a tábori tartózkodás miatt vesztett el. De "végül is, monsieur," merem mondani "mit csinál ön a civil életben, hogy ilyen összegekkel dolgozik? Önnek nagyon fontos állása lehet. " Csodálattal teli együttérzés van az arcomon, amikor ezt mondom. "Ah, kedves uram, ne beszéljen róla: ez itt!" és megmutatja facipõjét, melyet a lábán hord. Nincs elég erõm, hogy elnyomjam a nevetést. Nem érti meg, és elkezdi nekem magyarázni.

"Értse meg, kérem, ebbõl rendeltünk meg elõször csak ezer darabot, melyet elvittek anélkül, hogy a számot és a számlát ellenõrizték volna. Aztán további ezer pár, aztán kétezer, ötezer, és aztán. . . Az utóbbi idõben egyik megrendelés követte a másikat, és sohasem ellenõriztek. Na, és akkor le kezdtem egy kicsit a minõségben csalni, aztán az áraknál. A fene egye meg! . . Minél több pénzt szedtem be tõlük, annál jobban gyöngítettem õket, és minél jobban gyöngítettem õket, annál jobban erõsítettem az angolokat feladatuk ellátásában. De ezek a piszok boche-ok (németek). Egy szép napon összehasonlították a számlákat azok fogadóinak elszámolásaival: ezeknél az embereknél mindenre el kell készülni. Kitalálták, hogy kb. 10 millióra becsapták õket. Aztán ide küldtek engem. Közvetlenül, minden ítélet nélkül, uram. Képzelje el: Én egy tolvaj vagyok? Romba döntöttek, uram, romba döntöttek! És

mindezt ítélet nélkül"

Becsületesen föl van háborodva. Teljesen komolyan azt hiszi, hogy vitathatatlan hazafias tette hajtott végre, és, mint annyi más, egy jogtalanság áldozata. Egy másik folytatja, anélkül, hogy arcán a legkisebb izgalom jele lenne: "Éppen úgy, mint engem uram, én gazdasági intézõ voltam az . . . . " "Gyere" mondja Fernand nekem "Most világosan látod!".

* * *

A napok múlnak. Megismerkedünk életünkkel, amennyire ez lehetséges. Legközelebb halljuk, hogy azért vagyunk itt, hogy dolgozzunk, és valószínûleg nagyon hamar egy tábori kijáró csoportba fognak minket beosztani, és akkor "szállításra" fogunk menni. A közbensõ idõben három vagy hat hétig karanténban maradunk, attól függõen, hogy fellép-e nálunk egy járványos betegség vagy nem. Aztán megismertetik velünk az ideiglenes tábori rendet, mely ránk érvényes. A karantén ideje alatt föltétlenül tilos a blokkot, vagy annak, egyébként szögesdróttal körülzárt kis udvarát elhagyni. Minden nap négy óra harminckor ébreszt a szobai szolgálat "trombitával", akik gumibotot tartanak kezükben azoknak, akik az idõt próbálják húzni, - mosdás futólépésben, a napi élelmiszer elosztása (250 g kenyér, 20 g margarin, 50 g fölvágott vagy kenõsajt vagy lekvár, fél liter kávé-pótló cukor nélkül), sorakozó és létszámellenõrzés öt óra harminckor, amely hat harmincig vagy hétig tart. Héttõl nyolcig munkaszolgálat, a terület takarítása. tizenegy körül egy liter répalevest kapunk és tizenhat óra táján kávét iszunk. Tizennyolc órakor újra sorakozó és létszámellenõrzés, amely huszonegy óráig is eltarthat, ritkán rövidebb, általában húsz óráig. Aztán ágyba menés. A közben levõ idõben a mi dolgunk, hogy mit csinálunk, ülhetünk az asztalnál, azzal a föltétellel, hogy nem vitatkozunk túl hevesen, és elmesélhetjük kis történeteinket, kishitûségünket, félelmeinket, sejtéseinket és reményeinket. Valójában a beszélgetés reggeltõl estig a harcok befejezésének idejérõl folyik, és a módról, ahogy befejezõdnek: az általános vélemény az, hogy két hónapon belül végük lesz, mert egyikünk teljesen komolyan közölte, hogy Londonból kapott hírt, amely szerint március eleje a legalkalmasabb idõ az áthajózásra.

Lépésenként megismerjük Fernanddal a környezetünket, de távolságot tartunk és tartózkodók maradunk. Két nap múlva biztosak vagyunk abban, hogy balszerencsénkben osztozó társainknak legalább a fele nem azért van itt, amit oknak megad, és minden esetre ezek az okok csak nagyon távolról rokonok az ellenállási mozgalommal; úgy tûnik nekünk, hogy az áldozatok legnagyobb része a feketepiacról jön. Az életkör ritmusának, melybe belekerültünk, megértése már nehezebb. Egy közbekapcsolt luxemburgival, aki alig tud franciául, a blokkparancsnok minden este a sorakozó és létszámellenõrzésnél hosszú magyarázó beszédeket tart, de. . . ez a blokkparancsnok egy valahavolt kommunista parlamenti képviselõ fia, akit a nácik megöltek. Nem tagadja, hogy kommunista - ami engem meglep - és szövegeinek az az állandóan ismétlõdõ állítás a lényege, hogy a franciák piszkosak, nagyszövegûek, mint a szarka és lusták; nem tudnak mosdani, és minden hallgatójának kettõs szerencséje van, hogy éppen abban a pillanatban jött, amikor a tábor egy nagy szanatórium lett, és olyan blokkba kerültek, melynek vezetõje "politikai" és nem "közbûnözõ". Nem lehet azt mondani, hogy rossz ember: tizenegy éve van már bezárva, és fölvette a ház stílusát. Ritkán ver; hatalmát általában egy szigorú "nyugalom" szóval mutatja, melyet beszélgetésünkbe vet, és amelyet átkozódások követnek, amelyekben mindig a

krematóriumról van szó. Félünk tõle, de még jobban félünk orosz és lengyel szobai szolgálattevõitõl. .

A tábor többi részérõl semmit, vagy szinte semmit sem tudunk, mert kutatásunk tere a blokk négy szárnyára van korlátozva. De sejtjük, hogy körülöttünk dolgoznak, hogy a munka kemény, de nincs hangszórónk, hogy annak természetérõl felvilágosítást szerezhessünk. Ezzel szemben nagyon hamar megismerjük blokkunk és annak lakóinak minden sarkát és búvóhelyét. Ebben minden van: kalandorok, kétes múltú és állású emberek, igazi ellenállók, olyanok mint Cremieux, a belga király intézõje, stb. . Fölösleges mondani, hogy Fernand és én nem akarunk egy csoportba sem bekerülni, amelyek itt kialakultak. Az elsõ hét különösen kemény volt. Vannak köztünk nyomorékok, olyanok, akiknek egyik vagy mindkét lába hiányzik, születésüktõl bénák, akiknek botját, mankóját vagy mûlábát pénztárcájukkal és értéktárgyaikkal együtt elvették; nyomorúságosan vánszorognak, segítenek nekik vagy viszik õket. Súlyos betegek is vannak, akiknek állandóan szükséges gyógyszereit, melyek mindig náluk voltak, elvették: mivel nem képesek étkezésre, lassan meghalnak. És aztán a szervezetek nagy forradalma következik, mely az élelmezés hirtelen változása és annak elégtelensége hív elõ: minden test gennyezni kezd, a blokk hamarosan egy gennyes daganat, amelyet rögtönzõ orvosok, de gyógyszer nélkül gondoznak, vagy gondozni tûnnek. Végül erkölcsi területen váratlan események teszik az együttélést még kibírhatatlanabbá: a gazdasági intézõt ezredesi rangban elfogják, amikor egy betegnek, akit ápolnia kellett volna, elszedte a kenyerét. Kemény vita tört ki a belga király fõintézõje és egy orvos között a kenyérkiosztás miatt; Egy harmadik, aki csoportból csoportba ment és mindenütt bizonygatta alkalmasságát az elöljáróságra, akkor lepték meg, amikor éppen valamit el akart venni a közös adagból, amikor ez éppen megérkezett a blokkba. A csodák udvarában vagyunk (a csodák udvara a párizsi csalók és koldusok tartózkodási helye- a fordító).

Mindez fölébreszti a filantrópokat (emberbarát); filantrópok nélkül nincs csodák udvara, és az ezen a területen gazdag Franciaország sokat exportált ezekbõl ide, akiknek csak az a célja, hogy jól látható és ha lehet hasznot hozó alázatukat megmutassák. Egy nap leereszkedõen együttérzõ pillantásokat vetnek a rongyos ruhás emberek tömegére, akik minden szellemi irányzatnak ki vannak szolgáltatva és mindenféle perverziónak lehetséges áldozatai. Erkölcsi színvonalunkról úgy tartják, hogy veszélyben van és segítségére sietnek, mert egy ilyen kalandban az erkölcsi tényezõ mértékadó. Így van ez az életben: vannak olyanok, akik a kenyér miatt, mások a szabadság miatt, megint mások az erkölcs miatt neheztelnek a másikra. Egy Lyoni, aki azt mondta, hogy õ az "Effort" fõszerkesztõje, - nézze csak ezt az ajánlást! - egy ezredes, ha jól emlékszem, az élelmiszerelosztás egy magasrangú hivatalnoka, egy kis sánta, aki azt mondta, hogy kommunista, de akit minden toulousi azzal vádolt, hogy vallatáskor kiadta õket a gestapónak, egy programot állítanak össze a dalok és különféle tárgyú elõadások sorrendjérõl. Vasárnapig hallunk egy elõadást a kutyák szifiliszérõl, egy másikat a világ kõolajkitermelésérõl a háború után, egy harmadikat, amely a munka szervezését hasonlítja össze Oroszországban és Amerikában; nekünk nem tetszenek ezek a beszédek.

Vasárnap háromtól hatig folyamatos program van egy rendezõvel. Önkéntesek tucatjai adják hozzá a "magukét"; a különféle érzelmek a lelkek fenekérõl szálltak föl, a legkülönbözõbb személyek vettek rajta részt: az "eltört hegedûtõl" az "elzászi katonán" át a "GDV" ig (GDV= "Gueules de Vaches" = nagypofájúak), "Margó a

faluban marad", "Az orgona szíve". A legmerészebb durva játékok, a legviccesebb monológok. Ezek a bohóckodások kiáltó ellentétben állnak a hellyel és a közönséggel, a helyzettel, amelyben vagyunk, és a gondokhoz, melyeknek kínozniuk kellene bennünket: a franciák megszolgálják azt a könnyelmû nevet, melyet a világ rájuk ruházott.

Végül egy intelligens, csinos húszéves fiú meleg hangon a "Kis templom"-ot énekli Jean Lumiere-tõl és mindenkit összehoz a közös honvágyban: "Ismerek egy kis templomot egy kis faluban". Mindenkinek könnyek öntik el a szemét, az arcok megint emberi kifejezést öltenek, ezek az útjukról eltérítettek újból emberekké lesznek. Magamnak elmagyarázom, hogy a "lassú Galoubet Bertrandouból, a régi pásztorsíp" -ot Cyrano és Bergerac a Gascognei fiúnak szánta. Megbocsátok a filantrópoknak és Jean Lumieret örök emlékezetembe foglalom.

* * *

A második héten változnak a feladatok: még formalitásokat kell elintézni. Hétfõ reggel betegápolók jönnek a blokkba, kezükben az injekcióstû: himlõoltás. Mindannyian meztelen felsõtesttel a hálószobába megyünk; visszamenetelkor mindenkit sorban beoltanak. Ez néhány nap szünet után még kétszer vagy háromszor megismétlõdik. Délután a politikai osztály keres föl bennünket és alaposan megvizsgálja civil állapotunkat, foglalkozásunkat, politikai beállítottságunkat, a letartóztatás és a deportáció okát: ez három vagy négy nap az oltások és a szarszolgálat után.

A szarszolgálat: ó, barátaim: a harminc-negyvenezer táborlakó ürüléke egy medencébe fut össze, amely minden ürítés gyûjtõmedencéje. Mivel semmi sem veszhet el, naponta egy külön csoport az értékes terméket a tábor kertjébe viszi, amely zöldséget termel az SS számára. Mióta állandóan külföldi csoportok érkeznek, a német rabok, akik a tábort adminisztratívan irányítják, fejükbe veszik, hogy ezt a munkát az újonnan érkezettekkel végeztetik el: nekik ez azt a hagyományos szórakozást jelenti, amelyet a francia újoncok kárára csinálnak a francia laktanyákban, és nagyszerûen elszórakoztatja õket. Ez a szolgálat egyike a legnehezebbeknek: a rabok, akik kettesével kapnak egy "vivõt" (piramisformájú, négyzetes alapú faedény), melyben a dolog van, és mint a cirkuszi lovak a medencétõl a kerthez mennek, tizennégy órán át a hidegben és hóban, este mereven és büdösen érkeznek vissza a blokkba.

Egy nap kihirdetik, hogy blokkunk, anélkül, hogy be lenne osztva egy csoportba, a karanténidõ maradéka alatt minden délelõtt és délután egy munkacsoportot kell hogy állítson kõmunkára. A parancsnok úgy határozott, hogy könnyebb lenne számunkra, ha mindannyian, azaz mind a négyszázan mennénk, és minden szolgálatra csak két órán keresztül lennénk kint, mint százfõs csoportok, akik egymást váltják és így dolgoznak tizenkét órán át. Mindenki egyetért.

Ettõl a naptól kezdve minden reggel és minden délután átvonulunk a táboron, hogy a kõfejtõhöz jussunk, ahol fölveszünk egy sziklát, melyet elbírunk, és a tábori munkacsoportokhoz visszük, akik ezeket az útépítéshez szétdarabolják, és visszamegyünk a blokkhoz. Ez a munka könnyû, mindenek elõtt ha összehasonlítjuk a

kõtörõk munkájával, akik a kápók káromkodása és ütései mellett (kápó= Konzentrationslager-Arbeits POlizei, koncentrációstábori munkarendõrség) törik a követ. Naponta négyszer megyünk el a villák mellett, melyekrõl az a hír járja, hogy itt õrzik Leon Blumot, Daladiert, Reynaudot, Gamelint, és az olasz király lányát, Mafaldát. Mindannyian irigyeljük ezeknek a kivételezetteknek a sorsát. Mindig, mikor elmegyünk mellettük, hallom a megjegyzéseket: "A farkasok nem eszik meg egymást!" "Attól függ hogy hatalmas vagy-e vagy nyomorult. . . " "A nagyokért, kedvesem a bõrödig lenyúzhatod magad, és azok egymásnak mondanak szépeket!" "Hitler faji törvényei a zsidókra vonatkoznak, kivéve egyet. " stb. . . stb. . .

Köztünk van egy volt belga miniszterelnök, egy volt francia miniszter és pár többé-kevésbé ismert személyiség. Ezeket még jobban sérti, mikor a villa lakóinak sorsáról beszélgetünk. Azt mondják, mindegyiknek két szobája van, rádiója, német és külföldi újságjai, naponta háromszor kapnak enni, és számunkra világos, hogy nem dolgoznak. Különösen irigylik Leon Blumot. A véletlen úgy akarta, hogy Fernand és én, akik mindig együtt vagyunk, az egyik menetelésnél a francia miniszter mellé kerülünk. "Miért Leon Blum, és miért nem én?" mondja nekem. Hangjából éreztük, hogy nem találta furcsának, hogy minket erre az alacsony rabszolgamunkára osztanak be. De õt! Õt, a volt minisztert! Fernand megrántotta vállát. Én meg voltam döbbenve.

Egy másik nap a kõfejtõ helyett az antropometriai szolgálati helyre visznek minket, ahol lefényképeznek (elõlrõl és oldalról) és ujjlenyomatot vesznek rólunk. Kövér, jóltáplált emberek, rabok mint mi, de karjukon egy szolgálati hely jelével, kezükben gumibot, ordítanak fülünkbe.

Elõttem vonul Dr. X. . . és a kis sánta kommunista, akit a blokkparancsnok kedvel. Dr. X. . , akirõl mindenki tudja, hogy megyéjében többször volt az UNR jelöltje (U. N. R. - Union Nationale Republicaine - Republikánus nemzeti szövetség) a központi tanács választásain vagy más választásokon, elmondja a kis sántának, hogy õ nem kommunista, de nem is kommunista ellenes, ellenkezõleg: a háború kinyitotta szemét és talán, ha egyszer ideje lesz, hasonulni fog annak elveihez. Két napja beszélnek egy lehetséges szállításról Dorába és Dr. X. . elkezd óvórendszabályokat alkalmazni, hogy Buchenwaldban maradhasson. Nyomor! hirtelen szörnyû ökölcsapás sújt rám: a beszélgetés utáni gondolkodásban kissé kilógtam a sorból. Megfordulok, és német szidás lavinája ér el, melyekbõl megértem: "Ez itt Buchenwald, te rongy. Nézd csak, ott a krematórium." Ez minden, amit megtudok az ökölcsapás okaként. Ezzel ellentétben a kis sánta hozzám fordul, és mintha el akarná magyarázni, hogy ez mennyire jogos volt, ezt mondja: "Jobban figyelhetnél: ez Thälmann!"

A vizsgálati épület bejáratához jövünk. Egy másik személy gumibottal és karszalaggal durván a falhoz lök minket. Ezúttal a kis sánta kap egy ökölcsapást és öntik tele sértésekkel. Miután elült a vihar, hozzám fordul: "Ettõl nem lep meg ez: ez Breitscheid. "A legkisebb igényem sincs arra, hogy a két fickó azonosságát megvizsgáljam. Arra szorítkozom, hogy nevetek a gondolatnál, hogy végre elõállt az az akciósegység, melyrõl a háború elõtt annyit beszéltek, és csodálom ezt a finom érzéket a nyelvi különbségre, mely a kis sánta sajátsága, mikor gondolatmenetét közli. Pesszimista vagyok, legalábbis ez a hírem. Elõször nem vagyok hajlandó elhinni az optimista újdonságokat, melyekrõl Jonny minden este jelent a blokkban. Jonny

néger. Elõször Compiegneben láttam, amikor erõsen amerikai jellegû nyelvén elmondta, hogy kapitány volt egy repülõ erõdítményben; egy támadásnál Weimarra találat érte gépét, és le kellett ugrania ejtõernyõn. Buchenwaldban elkezdte a franciát folyékonyan megtanulni és orvosnak adta ki magát. Két további nyelvet beszél majdnem olyan jól, mint a franciát: németet és angolt. Emiatt az elõny miatt sikerült neki orvosként beosztást kapni a területünkre, még mielõtt a karantén befejezõdött. A franciák meg vannak gyõzõdve róla, hogy épp olyan kevéssé orvos, mint amennyire egy repülõ erõd kapitánya volt, de meghajolnak mesteri képessége elõtt, mellyel magát bemutatta. Minden este körülveszik: ez a terület az egyetlen hely, ahová biztos hírek érkeznek. Ezért Jonnyt, noha az a híre, hogy fölvág, mindenki komolyan veszi, ha a háborús híreket mondja el. Egy este a berlini forradalom hírével jön, máskor a keleti csapatok zendüléséről beszél, aztán a szövetségesek partraszállásáról Ostendében, majd arról, hogy a koncentrációstáborokat a nemzetközi Vöröskereszt veszi át, stb. . . Jonnynak mindig vannak jó hírei, és ez ahhoz vezet, hogy 1944 februárjában minden este, miután visszatér a blokkba az az általános vélemény, hogy a háború két hónapon belül véget ér. Nekem terhemre van, a többieknek jóhiszemûségükben szintén. Azoknak, akik azt a bizonyosságot mondják el nekem, melyet nekik Jonny beszélt be, azt felelem szokásos módon, hogy én a magam részérõl meg vagyok gyõzõdve arról, hogy a háború még két évig fog tartani. Mivel én azok közé az egész ritkák közé tartozom, akik Sztálingrád elestét is csak akkor hitték el, amikor azt feketén-fehéren látták, és ezt utólag is bevallották, rögtön ennek megfelelõen osztottak be.

Valóban mindent megdönthetetlen kétkedéssel fogadok, a legravaszabb szörnyûségeket, melyeket a tábor múltjából elmesélnek, az optimista föltételezéseket az SS jövõbeni viselkedéséről, akik, ahogy mondják érzik, hogy a vereség szele fúj Németország fölött, és magukat a jövendõ gyõztes szemében jobbnak akarják beállítani, a megnyugtató híreket másfajta használatunkról. Még abban is kételkedem, ami nyilvánvalónak tûnik, azaz a sokszor idézett föliratot, mely a kovácsolt vas kapun áll, mely a tábor bejáratát lezárja. Amikor követ hozni mentünk, egy napon ezt olvastam: "Jedem das Seine", (mindenkinek a magáét), és kezdeti német tudásom szerint ezt így fordítottam le: "mindenkinek a saját sorsát". Minden francia meg van gyõzõdve róla, hogy ez Dante pokol kapujának feliratának fordítása "Ki itt belépsz, hagyj fel minden reménnyel". Ez a csúcs, én hitetlen vagyok. Felszabadításom után, 1945 májusában, amikor még Németországban volta a haza vezetõ úton, a rádióban hallottam egy deportált csevegését - Gandrey Retty, ha nem tévedek - aki ezt a magyarázatott adta neki. Így áll elõ a buta és hazug beszéd.

* * *

A blokk két részre van osztva: az egyik oldalon az újonnan jöttek, a másikon a tizenegy személy, a blokkparancsnok, az írnok, a fodrász és a szobai szolgálat, németek vagy szlávok, akik az adminisztrációt jelentik és egyfajta összetartozást, amely minden ellenállást, minden pozíció és véleménykülönbséget tisztáz, õket is egyesíti alávalóságban a többiek ellen, akik szintén rabok, de régebben, és így alaposan ismerik a rabélet minden gazemberségét, és úgy viselkednek, mintha õk lennének igazi uraink, és igazságtalanságokkal, fenyegetésekkel és veréssel kormányoznak bennünket. Mi csak "agents provocateurs" vagy az SS kémeit látjuk bennük. Nekem egyszer s mindenkorra világos lesz, hogy "csauszok", a börtönöknek azok a bizalmi emberei, akiket a francia irodalom minden fajta börtön esetén említ. A

mieink reggeltõl estig dagadó mellel dicsekednek a fölöttünk levõ hatalmukkal, hogy minket a legkisebb engedetlenség esetén vagy egyetlen szóért a krematóriumba küldhetnek. Reggeltõl estig esznek és cigarettáznak, azt, amit mindenki elõtt pimaszul a mi adagjainkból loptak el: literenként levest, margarinos kenyeret hagymával és paprikával, sült krumplit. Nem dolgoznak, kövérek, undorítanak minket. Ebben a környezetben ismertem meg Jircszahot. Jircszah cseh. Ügyvéd. A háború elõtt Prága polgármesterénél dolgozott. Mikor a németek Csehszlovákiát elfoglalták, az elsõ az volt, hogy öt elfogták és deportálták. Négy éve él táborokban. Mindet ismeri: Auschwitz, Mauthausen, Dachau, Oranienburg . . . Egy mindennapos szerencse mentette meg két éve, és egy betegcsoporttal juttatta Buchenwaldba. Érkezésekor egyik honfitársa egy általános szláv tolmács állását találta meg neki. Reméli, hogy ezt a háború végéig megtarthatja, amirõl nem gondolja, hogy gyorsan eljön, de érzi, hogy jönni fog. A csauszoknál lakik a 48-as blokkban, akik egynek tartják maguk közül, de rögtön biztonságokat ad nekünk, amitõl mi úgy tekintjük, mint egyet közülünk: adagjait, melyeket eloszt, könyveit, melyeket megszerez és köztünk szétosztja.

Jircszah elõször került franciákkal kapcsolatba. Kíváncsian nézi õket. Részvéttel is: ezek a franciák: Ez a francia kultúra, melyrõl olyan sokat hallott diákkorában? Csalódott, és nem hozza többet szóba.

Kétkedésem, és az a mód, ahogyan magamat szinte rendszeresen távol tartom a blokk hangos életétõl, közelebb hozzák hozzám. "Ez az ellenállási mozgalom?" Nem válaszolok. De hogy Franciaországgal kibékítsem, bemutatom neki Cremieuxt.

Biztosan nem helyesli a csauszok viselkedését, de nem háborodik föl rajta és nem veti meg õket. "Már láttam rosszabbat is", mondja. . "Nem szabad túl sok képzelõerõt kívánni az emberektõl a jó felé vezetõ úton. Ha egy rabszolga elvesz valamit, anélkül, hogy kirepülne állásából, nagyobb zsarnok, mint a többi zsarnokok. " Elmeséli Buchenwald és a táborok történetét. "Sok valóság van abban, amit a rémségekrõl mondanak, de sok mindent el is túloznak. Odüsszeusz hazugságkötegével kell számolni, melyet minden ember ismer, ezért az internáltak is. Az emberiségnek szüksége van a csodálatosra, a jóban és a rosszban is, a csúnyában és a szépben is. Mindenki reméli és kívánja, hogy a kalandból a szent, a hõs vagy a mártír glóriájával jön ki, és mindenki kiszínezi odüsszeáját, nem számolva el azzal, hogy a valóság önmagában teljesen elegendõ".

Nem gyûlöli a németeket. Számára a koncentrációstábor nem német specialitás és nem hívnak elõ olyan ösztönöket, melyek a német nép sajátosságai.

"A táborok történeti és társadalmi jelenségek, melyeket minden nép átél, amikor a nemzet és állam fogalmához eljut. Táborok voltak az ókorban, a Középkorban, és az újkorban . s; miért szeretné, hogy korunk ez alól kivétel legyen? Sokkal Jézus Krisztus elõtt az egyiptomiak csak ezt az utat találták meg, hogy a zsidókat magukra nézve veszélytelenné tegyék, és babilon is csak a táborok összeállításának köszönheti csodálatos felvirágzását. Az angolok is használták a szerencsétlen búrok ellen, Napóleont utánozva, aki Lambessát kitalálta (Lambessa: büntetõtábor Algériában, melyet III. Napóleon alapított). Ma vannak Oroszországban táborok, melyek a németek táboraitól semmiben sem különböznek, vannak táborok Spanyolországban, Olaszországban és Franciaországban is: találkozni fog spanyolokkal itt és látni fogja,

hogy õk a Franciaországi Gurs táboráról fognak beszámolni, ahova Francó gyõzelme után zsúfolták be õket" Megkockáztatok egy megjegyzést: "Franciaországban a spanyol köztársaságiakat emberségbõl rakták be a táborba és nem tudok róla, hogy rosszul bántak volna velük. "

"Németországban is csak emberségbõl történik ez. Ha a németek errõl beszélnek, a "Schutzhaft" szót használják, ami azt jelenti, hogy tábor a rabok védelmére. Hatalomra jutásakor a nemzeti szocializmus egy lágy gesztussal akarta ellenzõitõl megvonni a lehetõséget, hogy kárt okozzanak neki, de védeni akarta a nyilvánosság haragjától, be akarta fejezni az utcai gyilkosságokat, a tévútra vezetett bárányokat erkölcsileg meg akarta újítani, és õket visszavezetni a német népközösség egészségesebb elképzeléséhez, feladatukhoz ebben és minden egyes személy feladatához. De a nemzeti szocializmust utolérték és elhagyták az események, elsõsorban saját tisztviselõi. Szinte olyan, mint a holdfogyatkozás története, melyet a laktanyákban mesélnek. Az ezredes azt mondja az õr nagynak, hogy holdfogyatkozás lesz, és hogy a feljebbvalóknak meg kell engedni, hogy a katonák megfigyeljék azt és el kell magyarázni nekik. Az õr nagy továbbadja a had nagynak, aztán az õrmester ezt a következõképpen adja tovább a katonáknak: "Az ezredes úr parancsára ma este 23 órakor holdfogyatkozás lesz; mindenki, aki nem vesz részt, négy nap börtönt kap. " Így van ez a koncentrációstáborokkal is: a nemzeti szocializmus vezetés találta ki õket, szabta meg rendjüket, a régi, képzetlen munkanélküliekkel, csauszokkal alkalmaztatták ezeket, akiket közülünk keresnek ki. Franciaországban Daladier demokratikus kormánya kigondolta Gurs táborát és határozta meg tábori rendjét. A tábori rend biztosítását csendõrök és mobil gárdisták végezték, akik ezt nagyon korlátozott módon interpretálták. "

"A kereszténység a római jogba emberi jelleget hozott, melyet büntetni lehet, és elsõként az a célja, hogy a bûnöst lelkileg fölújítsa. De a kereszténység nem számolt az emberi természettel, amely csak a romlottság talaján találhat önbizalomra. Higgye el nekem, háromféle ember van, amely a történelem minden idõszakában, minden szélességi fokon ugyanolyan marad: rendõrök, papok és katonák. Itt rendõrökkel van dolgunk. "

Nyilvánvalóan rendõrökkel van dolgunk. Ugyan csak német rendõrökkel ettem egy tálból cseresznyét, de gyakran olvastam, hogy a francia rendõröknek sem a lelki finomság a fõ jellemzõjük. Emlékszem, hogy az Almazian esetnél Jircszah szavai jutottak eszembe. De Almazian köztörvényes bûnözõ volt és mi "politikaiak" vagyunk. A németek nem csinálnak különbséget a köztörvényes és a politikai büntetés között, és a kettõ összevonása a táborokban. . . "Elég, elég" mondja Jircszah "Úgy tûnik, elfelejti, hogy egy francia, egy értelmiségi, akire Franciaország büszke, egy tudományosan képzett, egy nagy filozófus, Anatole France ezt írta: "A köztörvényes ügyekben a halálos büntetés eltörléséért vagyok, és újra bevezetéséért a politikai jogban. " Mivel az SS sohasem avatkozott bele a tényleges táboréletbe, amely így magára hagyva saját törvényei és rendeletei urának látszott, a karantén végén meg voltam arról gyõzõdve, hogy Jircszahnak nagy részben igaza volt: a nemzeti szocializmus, az SS ennek a klasszikus kényszerítõ eszköztõl lettek függõvé és a rabok maguk még rosszabbá tették a dolgokat.

Más problémákat is megbeszéltünk egymással, fõleg a háború és a háború utáni idõk problémáit. Jircszah demokratikus és pacifikus polgár volt: Az elsõ világháború

a világot három egymással rivalizáló blokkba osztotta" mondta "az angolok, mint hagyományos kapitalisták, a szovjetek és Németország, ez utóbbi Japánra és Olaszországra támaszkodott. Ebbõl egy túl sok. A háború utáni idõ két részre osztott világot fog ismerni, a népek demokráciája nem fog semmit nyerni, és a béke éppen olyan bizonytalan lesz. Azt hiszik, a szabadságért harcolnak és Hitler hamvából az aranykor áll elõ. Utána rettenetes lesz: Ugyanazok a problémák fognak két világban, szemben az azelõtti hárommal fölbukkanni, amely anyagilag és erkölcsileg le lesz rombolva. Bertrand Russelnak igaza volt bátor fiatalságában: " Egyetlen olyan baj, melyet állítólag elkerülünk a háborúval olyan nagy, mint maga a háború". Osztottam ezt a véleményt, sõt, a magamét is hozzáadtam. A következõ idõben gyakran gondoltam Jircszahra.

* * *

Március 10, tizenöt óra: egy SS tiszt lép be a blokkba. Sorakozó az udvaron. "Kifelé, indulás ! Kifelé, kifelé!" Tovább kell mennünk, és most kezdõdnek a formalitások. Kb. nyolc napja beszélnek már errõl a traszportról, és a feltételezéseknek szabad tere volt: Dorába, mondták egyesek, Kölnbe, romot takarítani és menteni ami menthetõ, hogy a használható dolgokat megmentsük, mondják mások. Az utóbbi feltételezés gyõzött: a jól informált emberek azt állították, hogy a nemzeti szocialista vezetõség érzi, hogy a meccset elvesztette, elveti Dorát, amelyet Buchenwald poklaként tekintenek és ezért nem küld többet senkit oda. Hozzáfûzték, hogy most veszélyes rendezési munkákra használnak bennünket és ezért jól bánnak velünk. Minden pillanatban fönnáll annak a veszélye, hogy egy bomba robban, de elegendõ ennivalót adnak, elõször a tábori adagot, aztán azt, amit a pincékben találunk, ahol biztosan rengeteg ennivaló van.

Nem tudjuk mi Dora, még senki, akit odaküldtek, nem jött vissza. Azt mondják, hogy földalatti gyár az örökös építés állapotában, ahol titkos fegyvereket gyártanak. Ott élnek, esznek, alszanak, és soha nem jönnek ki a fényre. Naponta hoznak telerakott teherautók hullákat elégetni Buchenwaldba, és ezekbõl a hullákból következtetnek a tábor rémségére. Szerencsére nem jutunk oda.

Tizenhat óra: Még mindig a blokk elõtt vagyunk pihenõ állásban az SS szemei elõtt. A blokkparancsnok megy a sorok között, egy öreget, nyomorékot vagy zsidót kiállít. Cremieux, aki egyedül mindhárom kritériumnak megfelel, köztük van. A kis sánta és néhány más arc is, akik sem öregek, sem nyomorékok, sem zsidók, de akikrõl tudjuk, hogy kommunistának adták ki magukat vagy tényleg azok és a blokkparancsnok jóindulatát élvezik.

Tizenhat óra harminc: Irány a betegbarakk, egészségügyi szemlére - ezt egészségügyi szemlének is nevezhetjük. Egy SS orvos egy hatalmas szivart szív és kényelmesen ül egy fotelban; mi sorban állunk és egyenként megyünk el elõtte; meg se néz minket.

Tizenhét óra harminc: Irány a ruharaktár, új ruhákat kapunk, csíkos nadrágot, zakót és fölsõkabátot, a célnak megfelelõ cipõt (bõrbõl, fatalppal), pótlásként a munkára nem alkalmas facipõk helyett.

Tizennyolc óra harminc: sorakozó és létszámellenõrzés, amely huszonegy óráig tart. Alvás elõtt számunkat rá kell varrjuk a kapott ruhákra, a zakó és kabát esetében a bal mellre, a nadrágnál a jobb zsebre.

Március 11. , ébresztõ négy óra harminckor. Öt óra harminc: sorakozó és létszámellenõrzés kb. tíz óráig, ezek a sorakozók és létszámellenõrzések! Márciusban, a hidegben, ha esik, ha fúj. Órákig állni, számolnak és újra számolnak. Ezúttal ez mindenki számára sorakozó és létszámellenõrzés, akiket a transzportba osztottak, bármelyik blokkba is tartoznak. Helye a torony alatti sorakozó és létszámellenõrzési hely. Tizenegy órakor a leves. Tizennégy órakor újra sorakozó és létszámellenõrzés, amelyik tizennyolc vagy tizenkilenc óráig tart: elvesztettük az idõtartam fogalmát.

Március 12. Szokásos ébresztés, sorakozó és létszámellenõrzés öt harminctól tíz óráig. Sorakozó és létszámellenõrzés és még mindig sorakozó és létszámellenõrzés. Meg akarnak õrjíteni minket. Tizenöt órakor végleg elhagyjuk a 48-as blokkot és néhány órai tartózkodás után a téren a moziblokkba visznek bennünket, ahol éjszakázunk, a szerencsések ülve, a nagyobb rész állva. Másnap három harminckor ébresztõ, egy órával korábban, mint általában. A torony alá vezetnek, ahol állva várunk a berakodásra, éjjel, sötétben, a hidegbe, elõzõ nap 11 óta egy falatot sem ettünk. Hét és nyolc között fölmászunk a kocsikba.

Utazás történet nélkül: helyet foglaltunk és beszélgetünk. Téma: hová megyünk? A vonat nyugatra megy, ott van Köln, tényleg, nyertünk! Tizenhét óra körül szabad területen egy rakodópályaudvarfélén megáll, ahol sovány, piszkos szerencsétlenek ugyanolyan csíkos rongyokban mint mi a hóban és sárban taposva kocsikat raknak ki, csatornát ásnak, és a kidobott földet viszik el. Karszalagos, számokkal ellátott jól öltözött emberek, egészségesek vidítják fel õket fenyegetésekkel, szidással, gumibottal. Tilos hozzájuk szólni. Ahogy elmegyünk mellettük, véletlenül az õrök hallótávolságán kívül vannak, és amilyen halkan csak lehetséges, meg merjük kérdezni: "Mondjátok, hol vagyunk itt" "Dorában, kedvesem, nem szûntél meg arra sz. . i!" Fernand és én, akik egymás kezét tartottuk, egymásra nézünk. Nemigen hittük az optimista beszédet Kölnrõl. nagy bátortalanság vesz erõt rajtunk, kezeink leesnek a vállról, érezzük, ahogy a halál réme megérint bennünket.

II. fejezet

A pokol körei.

1937 június 30-én Buchenwald még az volt, amit a neve mond: Egy bükkfaliget a Harz hegység lábánál, kilenc kilométerre Weimartól. Sziklás és kígyózó ösvényen lehet odajutni. Egy nap emberek jöttek autón a domb lábához. Fölmentek a csúcsra mint egy kiránduláson. Alaposan megnézték a helyet. Egyikük a térképre rajzolt egy tisztást, aztán visszautaztak, miután Weimarban jól megreggeliztek. "Vezérünk elégedett lesz" mondták. Kevéssel késõbb mások jöttek. Ötösével voltak összeláncolva, és száz emberbõl álló csoport voltak, akiket kb. húsz SS ember kísért, kezükben fegyverrel: A német börtönökben nem volt több hely. Fölmásztak az ösvényen szidás és ütések között. Amikor erejüket vesztve megálltak a csúcson, pihenõ nélkül munkára fogták õket. Egy ötven fõnyi csoport sátrakat állított föl az SS számára, míg a többiek egy szögesdrótból készült kört, három fokozatnyi magasat, kb. száz méter átmérõjût. Ez volt minden, amit az elsõ napon tenni tudtak. Sietve, szinte a munka megszakítása nélkül ettek egy sovány kenyérdarabkát, és késõ este ugyanazon a földön aludtak el, egy parányi takaróba csavarodva. Másnap az elsõ ötven emberbõl álló csoport egész nap építõanyagot, a barakkok farészeit rakta le, miután a nehéz traktoroknak sikerült azokat a domb fele magasságáig fölvinni; tovább aztán emberháton jutottak, a csúcsra, a szögesdróton belülre. A másik csoport fát vágott, hogy teret nyerjen. ekkor nem volt mit enni, mert csak egy napra hoztak ennivalót, de éjszaka jobban aludtak a deszkarakások között a rõzsén.

A harmadik naptól a barakkrészek gyorsított tempóban jöttek és a domb közepén egyre nagyobb lett a halom. Köztük konyhaberendezés, csíkos ruhák, szerszámok és valamennyi élelmiszer volt. Napi jelentésében az SS hangsúlyozta, hogy száz emberrel nem fog sikerülni az érkezõ anyag kirakodása; többet küldtek. Az élelmiszer nem volt már elég. A hét végén ötven SS emberre jó ezernyi rab jutott, akiket éjjelre nem tudtak hova küldeni, alig tudták élelmezni õket és akik száma a munka szervezésénél fejükre nõtt. Több csoportot vagy kommandót képeztek és mindegyikre rábíztak egy bizonyos feladatot: elõször az SS konyháját és táboruk fölszerelését, a rabok konyháját, a barakkok fölállítását, az anyagok szállítását, a belsõ berendezést és a könyvelést. Mindezt SS-konyhának, rabkonyhának, barakkparancsnokságnak, építésvezetésnek, munkastatisztikának, stb. . . hívták, és leírva a jelentések szerint ez tiszta és módszeres szervezést jelentett. Valójában nagy összevisszaság volt, emberek szörnyû nyüzsgése, akik alig ettek, ingyen dolgoztak, és alig letakarva egy halom deszkán és rõzsén aludtak. Mert munka közben jobban át lehetett tekinteni õket mint mikor aludtak, a munkaidõ tizenkét, tizennégy és tizenhat órás volt. Mert az õrök nem voltak elegen, ki kellett õket egészíteni válogatott segéderõkkel, akiket a rabokból választottak ki viselkedésük alapján: és mert belül nyomasztó érzésük volt, a terrort mint igazolást és mentegetõdzést tartották fönt. A verés mindennapos volt, nemcsak a szidás és fenyegetõzés. A rossz bánásmód, a rossz és túl kevés élelem, az emberfeletti munka, a gyógyszerek hiánya, a tüdõgyulladás ahhoz vezettek, hogy ez a közösség ijesztõ módon és az

egészséggondozás számára veszélyes mértékben kezdett halni. Arra kellett gondolni, hogy a hullákat más módon kezeljék, mint az elföldelés, ami túl lassú volt és gyakran kellett ismételni: visszanyúltak a gyorsabb és a germán hagyományoknak megfelelõbb hamvasztásra. Ezzel egy új munkacsoport lett nélkülözhetetlen, a "halálmunkacsoport", és egy hamvasztókemence fölállítása az elvégzendõ munkák között elsõ helyet foglalt el, mert a viszonyok így követelték. Így történt, hogy azt a helyet, ahol embereknek meg kell halnia azok elõtt építették föl, akinek életére szánták azt. Minden össze van láncolva: a rossz rosszat hoz magával, és ha egyszer belekerül az ember a rossz erõk hajtómûvébe. . .

Emellett a nemzeti szocialista vezetés a tábort nem tábornak szánta, hanem olyan közösségnek, amely felügyelet mellett a II. Birodalom fölépítésén éppen úgy dolgozik, mint a német népközösség többi tagja, amely az ismert viszonylagos szabadságot élvezte: a krematórium után a gyár, a Gustloff mûvek. Ebbõl látható, hogy minden munkánál elsõrendû fontosságú volt a jó felügyelet, aztán a higiénia és harmadik helyen állt a nyereséget hozó munka. Utolsó helyen állt az ember személyisége: az õrök, a krematórium, a gyár, a konyha. . . Minden a közérdeknek van alárendelve, amely az egyént lábbal tiporja és megsemmisíti. Buchenwald tehát az elsõ berendezés idején "büntetõtábor" volt, amelybe csak olyan rabokat küldtek, akiket javíthatatlannak tartottak, aztán, amikor idõvel a gyár a Gustloff mûvek elkészült, "munkatábor" lett, melyben büntetõcsoportok voltak, végül pedig "koncentrációstábor" lett, azaz az, amit mi megismertünk, szervezett tábor, ahol minden adminisztráció megvolt, ahol mindenki különbség nélkül deportált lett. Ettõl az idõtõl kezdve altáborai vagy külsõ parancsnokságai voltak, melyek alatta álltak, és amelyeket õ látott el emberanyaggal, vagy röviden mindennel. Minden tábor megérte ezt a három egymást követõ szakaszt. Mivel a háború hirtelen tört ki, ez sajnos azt hozta magával, hogy minden rab, bármilyen származású vagy eredetû volt, bármilyen hivatású, minden törvénysértés és minden fegyelemsértés miatt csak a jószerencsétõl irányítva és az illetékes személy szeszélye szerint vagy a viszonyok rendezetlensége miatt kivétel nélkül egy büntetõtáborba, munkatáborba vagy koncentrációstáborba került. Ebbõl a legkülönbözõbb embertípusok rémes keveréke állt elõ, amely a gumibot ütései alatt egy hatalmas rákkosárhoz volt hasonló, amely fölött a nemzeti szocializmus, amely olyan öndicsérõ, nyilatkozataiban olyan rendszeres volt, melyet azonban az események, melyek ráradtak, uralni kezdték, egy nem kevésbé rémes és hatalmas eltakaró kabátot rakott. Dora Buchenwald keresztapasága alatt állt elõ és ugyanazon körülmények között. Ugyanolyan módszer szerint nõtt és fejlõdött.

1905-ben német mérnökök és vegyészek fölfedezték, hogy a Harz hegység e helyén a kõzet ammóniákban gazdag volt. Mivel bányászatára egy magánvállalkozás sem mert vállalkozni, az állam vette át ezt a feladatot. A német államnak nem voltak gyarmatai, melyek neki egy Cayennet vagy Numeát nyújthattak volna; kénytelen volt foglyait az országon belül tartani és õket bizonyos helyeken összezsúfolni, ahol õket nem jól jövedelmezõ munkák végzésére használta. Ilyen körülmények között jött Dorán létre egy börtön, mely a világ minden börtönéhez hasonlított, néhány dologban nem volt jobb vagy rosszabb náluk. Nem tudni pontosan miért, de valószínûleg azért, mert az ammoniák kihozatala sokkal kisebb volt annál, mint amennyire számítottak, 1910-ben leállították bányászatát. Az elsõ világháború alatt hadifoglyok büntetõtáboraként üzemelt újra egy olyan pillanatban, amikor Németország már arra gondolt, hogy beássa magát, hogy a bombatámadások okozta kárt kisebbé tegye. A fegyverszünet következtében újra leállt mûködése. A két háború közötti idõszakban

teljesen elfeledkeztek Doráról: rendetlenné vált növényzet takarta el az alvilág ezen bejáratát, és körülötte hatalmas répaföldek terültek el, melyek a hat kilométerre levõ Nordhauseni cukorgyárat látták el nyersanyaggal. Ezeken a répamezõkön tûnt föl 1943 szeptember elsején az elsõ szigorúan õrzött 200 fõs csoport. Németország újra szükségét érezte annak, hogy a föld alá menjen, legalábbis annak, hogy hadiiparát beássa, és újra életre hívta az 1915-ös tervet. Az SS tábor építése, a krematóriumé, az földalatti járatok kiépítése gyárrá, konyhák, zuhanyozók, munkastatisztika, körzet, kórház az utolsó helyen. Mivel a földalatti boltív megvolt, olyan hosszan aludtak ott, ameddig csak lehetett, és a blokkok fölépítésének nem hasznot hozó munkáját a rabok számára ameddig csak lehetett, késleltették, és inkább az állandóan haladó alagútépítést részesítették elõnyben, hogy szállás legyen a gyárak számára, melyek a szabad ég alatt mind nagyobb számban forogtak veszedelemben. Amikor Dorára megjöttünk, a tábor még a büntetõtábor állapotában volt; mi csináltunk belõle munkatábort. Amikor elhagytuk 170 blokkjával, körzetével, színházával, nyilvánosházával és mûködõ szolgálati helyeivel, akkor odáig jutott, hogy koncentrációstábor legyen. A kettõs alagút végén már egy másik tábor, Ellrich is elõállt keresztapasága alatt, és büntetõtábor állapotában volt. Mert a lefelé vezetõ emberi nyomorra nincs mindig ható megoldás.

Az anglo-amerikaiak és oroszok másként határoztak és 1945 április 11-én megszabadítottak bennünket. Azóta Dora mint Buchenwald az oroszok kezén van, akik a legcsekélyebben sem változtattak meg semmit. Kinek a kezében lesz holnap. .

* * *

Egy kiépített koncentrációstábor egy tényleges közösségi létesítmény, mely a külvilágtól, amely azt kitalálta, ötszörös magasságú elektromosan töltött szögesdróttal van elszigetelve, melynek hosszában kb. ötszáz méterenként figyelõállás van állig fölfegyverzett õrrel. Hogy a közte és a külvilág közti távolság még nagyobb legyen, még egy SS tábort is közéjük tesznek, és öt vagy hat kilométer távolságra láthatatlan õröket osztanak szét; aki onnan szökni akart, annak egymás után bizonyos számú akadályt kellett volna legyõznie, és nyugodtan mondhatjuk, hogy minden kísérlet anyagilag biztos bukásra van ítélve. Ennek a közösségi létesítménynek saját törvényei vannak, saját különleges társadalmi jelenségei. Azok a gondolatok, melyek ott az elszigeteltségben vagy folyamokként jelennek meg, életüket vesztik a szögesdrótokon; a külvilág semmit sem sejt róluk. Éppen így minden, ami kívül játszódik le ismeretlen belül, minden átszivárgást lehetetlenné tesz az elzártság, melyben nincs lyuk arra, hogy valami is átmenjen rajta. Azt mondták, hogy szinte egész Németország nem tudta, hogy mi játszódik le a táborokban, és én elhiszem ezt: A helyben lakó SS emberek nagy részüket nem ismerték vagy bizonyos esetekrõl csak hosszú idõvel azután hallottak, miután azok megtörténtek. Másrészt Franciaországban ki ismeri az egyes eseményeket Carrerén, La Noén és más helyeken? (hasonlítsa össze a II. függelékben Pierre Bemard leírását a központi börtönrõl Riomban és ehhez E. Kogon véleményét, 214 oldal). Újságok jönnek ugyan, de ezek elõre válogatottak és olyan igazságokat hoznak, melyeket a koncentrációstábor lakosainak külön nyomtattak. A háború idején elõfordult, a táborlakók számára ugyanazok voltak a valóságok, mint amit a németeknek kellett megérteni, és ezért voltak az újságok a két csoport részére azonosak, de ez tiszta véletlen. A rádiót a tábor vezetõsége ismertette. Ebbõl az következik, hogy a más erkölcsi és társadalmi alapokon nyugvó táborélet egész más irányba haladt, mint a

normális élet, hogy megnyilvánulásainak olyan formája van, melyet nem tud minden ember azonos kritériumok alapján megítélni. De ez közösségi létesítmény, férfiak közösségi létesítménye.

Belülrõl - vagy kívülrõl nézve- egy gyár közelsége a tábor létezési eszközeinek. Buchenwaldban a Gustloff-mûvek, Dorában az alagút. Ez a gyár mindennek a kulcsa, az egész épületkomplexumé, és az õ igényei, melyeket ki kell elégíteni, a vastörvények. Tehát a tábor van a gyárért és nem a gyárat építették azért, hogy a táborlakókat foglalkoztassák. A legfelsõbb szolgálati hely a munkastatisztika, mely minden táborlakóról pontos statisztikát vezet és minden részletet figyelembe vesz minden nap a munkát illetõen. ; a munkastatisztika segítségével a nap minden pillanatában meg lehet mondani, hogy mivel van minden egyes rab elfoglalva, és a pontos hely is benne van, ahol a rab megtalálható. Ezt a szolgálati helyet egyébként, mint minden másikat rabok vezetik és nagyszámú, viszonylag elõjogokkal felruházott személyzetet foglalkoztat.

Ezután következik a politikai osztály, amely a politikai felelõsséget hordja a táborért, és képes minden rabról mindenféle fölvilágosítást adni, korábbi életérõl, erkölcsérõl, letartóztatása körülményeirõl, stb. . . Õ a tábor antropometriája (embermérõ), az õ biztonsági szolgálata, mely csak olyan személyeket foglalkoztat, akikben az SS megbízik. Szintén elõjogaik vannak. Aztán a közigazgatás, melyhez az általános könyvvitel tartozik mindenrõl, ami a táborba kerül: élelmiszer, anyagok, ruhák stb. . . . Ez a tábor vezetése, a csoport õrmestere. az irodai munkával foglalkozó személyzetnek mindig elõjogai vannak. Ez a három nagy szolgálati hely adja a tábor formáját. Élén egy kápó áll, aki egy SS altiszt vagy jelentésvezetõ (Rapportführers) vezetése alatt áll és az üzemért felelõs. Jelentésvezetõ van minden kulcs szolgálati helyen, és mindegyikük ír este egy jelentést a tábor fõjelentésvezetõjének, egy SS tisztnek, rendszerint fõhadnagynak. Ez a fõjelentésvezetõ a rabtáborral alárendeltjein keresztül érintkezik, és a tábor öregjeivel, aki teljes felelõsséggel tartozik a táborért és annak jó mûködéséért mindenével, akár életével is felel. Ezzel párhuzamosan futnak a másodrangú szolgálati helyek: az egészségügyi szolgálat, melyhez az orvosok, az ápolók, a fertõtlenítõ szolgálat, a körzet és a krematórium tartozik; a tábori védrendõrség, a tûzoltóság, a bunker, vagy a rabok börtöne, akiket elcsíptek, mert áthágták a tábori rend egy szabályát, a mozi és a nyilvánosház. Aztán van még a konyha, a ruharaktár, mely a közigazgatás fennhatósága alatt áll, a rabok kantinja, ahol a rabok kiegészítõ élelmiszert és italokat vásárolhatnak csengõ pénzért, és a bank, a külön pénz kiadója, mely csak a táboron belül érvényes. És ezután a dolgozók tömegei. Õk a blokkokra vannak fölosztva, amelyek ugyanazon minta szerint vannak elõállítva, mint a buchenwaldi 48-as, de fából vannak és csak földszintesek. Csak éjszaka élnek bennük. Este a sorakozó és létszámellenõrzés után jön be ide és reggel pirkadat elõtt négy óra harminckor elhagyja. Állandó személyzete a blokkparancsnok írnokaival, fodrászaival, a szobai szolgálattal, akik valódi satrapák. A blokkparancsnok a blokk életét egy SS ember vagy egy blokkvezetõ felügyelete alatt ügyel a blokk életére, aki a fõjelentésvezetõnek felel. A blokkvezetõket csak nagyon ritkán lehet látni: általában arra szorítkoznak, hogy a blokkparancsnokot naponta egyszer egy barátsági látogatással megtisztelik, azaz, a rabok jelenléte idején, úgy hogy végsõ soron a blokkparancsnok egyedüli bíró és támadásai ellen gyakorlatilag nincs lehetõség panaszra.

Napközben, azaz a munkaidõ alatt a rabokat más környezet veszi körül. Minden reggel azokat, akik csak napközben dolgoznak, csoportokra osztják, melyek élén egy kápó áll, aki alatt egy vagy több elõmunkás van. Minden nap a kápók és az elõmunkások négy óra harminckor, a sorakozó és létszámellenõrzés terén egy, éspedig mindig ugyanazon a helyen vannak, és itt állítják össze csoportjaikat, akiket menetelve viszik a munkahelyre, ahol egy polgári üzemi mester vagy üzemvezetõ megismerteti velük feladatukat, melyet az embereknek aznap el kell végezni. A gyárban dolgozó csoportok kétszer tizenkét órát dolgoznak és nem háromszor nyolcat. Mûszakokba vannak beosztva: a nappali mûszak, mely a kápóknál és az elõmunkásoknál reggel kilenckor kezdõdik, és az éjjeli mûszak este kilenckor. A két mûszak váltakozik, az egyik héten nappali, a másikon éjszakai mûszak van. Így volt ez Buchenwaldban, amikor megismertük. Az élet a táborba végleg beosztott raboknak elviselhetõ volt, kissé nehezebb az átmenetieknek, akik csak a karantén idején voltak ott. Minden táborban ugyanilyen lett volna. A balszerencse azt akarta, hogy a külföldiek tömeges Németországba való deportálásának idején Buchenwaldon, Dachaun és Auschwitzon kívül csak nagyon kevés kiépített tábor volt, és majdnem minden deportált csak a fölépítési idõszakban ismerte meg a táborokat, büntetõtáborokat és munkatáborokat ismertek meg, de nem koncentrációstáborokat. A balszerencse azt akarta, hogy a kiépített táborokban is, hogy a rabok emberei és a vezetõség emberei közti kapcsolatot megkönnyítsék, az egész felelõsséget elõször németekre ruházták, akiket büntetõ- és munkatáborokból hoztak vissza, és akiknek a KZ (kácett), ahogy õk nevezték, nem volt rémségek nélkül el sem gondolható, melyekben nekik részük volt azelõtt, és akik az SS-nél sokkal több akadályt állítottak az emberi kialakítás útjába. A "ne tégy másnak olyat, amit nem akarsz, hogy veled megtegyenek" egy másik világ fogalma, amely itt nem érvényes. "Tedd azt mással, amit veled megtettek" volt ezeknek a kápóknak a jelszava, akik sok évet töltöttek büntetõ- és munkatáborokban, és akik gondolkozását olyan hagyomány alakította, melyrõl érthetõ romlottságukban azt hitték, hogy feladatukként meg kell örökíteni azt. És ha az SS véletlenül elfelejt rosszul bánni velünk, ezek a rabok feladatuknak tartják, hogy az elfelejtett rossztetteket megvalósítsák. * * *

A táborlakók, társadalmi állásuk és eredetük szintén olyan elem, mely ellentmond az emberi kialakításnak. Mint már említettem, a nemzeti szocializmus nem tesz különbséget a politikai és köztörvényes bûnözés között, és ennek következményeképpen Németországban nem tettek különbséget a jogi és politikai rendszer között. Ahogy a legtöbb civilizált népnél a táborban minden ott van. Minden és annál is több. Minden rab, akármilyen kategóriába is esik bûne, együtt él és ugyanaz a rend vonatkozik rá. Csak a színes háromszög különbözteti meg õket egymástól, mely bûntényük fajtáját jelzi. A politikaiak piros háromszöget viselnek. A köztörvényesek zöldet; A súlyos bûnözõkön még egy 'S' jel is van, (Schwerverbrechen) a háborúsakon egy 'K' (Kriegsverbrechen). Ilyen módon különböztetik meg fokozatonként az egyszerû tolvajt a gyilkostól és a köztük levõ bûnöktõl: a fekete háromszög (szabotõrök, hivatásos munkakerülõk), a rózsaszínû háromszög (gyerekrontók), a sárga háromszög a vörös fölött olyan formában fölerõsítve, hogy csillagot képeznek (zsidók); a violaszínû háromszög (katonaszökevény). Azok az emberek, akiknek egy bizonyos idejû büntetés után még bizonyos feltételeknek meg kell felelniük, amit mi duplázásnak nevezünk, azaz ideiglenes vagy életfogytiglani számûzés, a háromszög helyett fekete kört hordanak fehér alapon egy nagy 'Z'-vel a közepén: ezeket a börtönbõl engedték ki (Zuchthaus). Mások, akik a vörös háromszöget csúcsával fölfelé hordják, a hadseregnél követtek el kisebb bûnöket, melyért a katonai törvényszék elítélte õket.

Még pár jellegzetesség említendõ meg a rabok megjelölésénél: Áthúzott vörös háromszöget azok viselnek, akiket másod vagy harmadszorra küldtek kácettbe, a három fekete pontot a vakok, stb. . hordják sárga vagy fehér karszalagon. Végül azok az emberek, akiket valaha Wifóknak neveztek: Ugyanazok, mint a börtönbõl jöttek, de jelükben az 'Z' helyett egy 'W' áll. Ez utóbbiak eredetileg önkéntes munkások voltak. A Wifo vállalat alkalmazta õket, mely elsõként vette föl teljes erejébõl a "Vergeltungsfeuer" gyártását, a híres V1 és V2-ét, stb. . . Egy szép napon azonban minden különös ok nélkül csíkos ruhát hordtak és koncentrációstáborba rakták õket. Mivel a V1 és V2 titka túllépte a kísérleti állapotot, nem volt szabad neki a német nyilvánosságban közszájon forogni: Ezért állambiztonsági érdekbõl internálták õket. A Wifok voltak a legsajnálatraméltóbbak a táborlakók között: továbbra is megkapták munkabérüket, melynek felét a táborban fizették ki nekik, míg családjuk kapta meg a másik felét. Joguk volt hosszú hajat viselni, akkor írni, amikor kedvük volt, azzal a feltétellel, hogy semmit sem tudatnak sorsukról és mintha õk lettek volna a legszerencsésebbek a táborban, õk vezették a feketepiacot a táborokban és hajtották az árakat fölfelé.

Lakóikat tekintve tehát a koncentrációstábor igazi Bábel tornyai voltak, melyekben a személyiségek különbözõ eredetük, elítélésük és korábbi viszonyaik, szerint különbözõek voltak. A közbûntényesek gyûlölik a politikaiakat, akiket nem értenek meg, és ezt mindig újra megbosszulják rajtuk. Az értelmiségiek lenézik a kézmûveseket, és ezek örülnek, ha azokat végre újra dolgozni látják. Az oroszok az egész nyugatot acélosan megvetik. A lengyelek és csehek München miatt nem állhatják ki a franciákat. A nemzetek közt vannak a germánok és szlávok közt érintési pontok, a germánok és olaszok között, a hollandok és belgák vagy a hollandok és németek között. A franciákat, akik utoljára jönnek és csodálatos élelmiszercsomagokat kapnak, mindenki megveti a jó, nyílt és lágy belgák kivételével. Franciaországot Eldorádónak tartják és lakóit degenerált szibaritáknak (ínyenceknek), akik nem tudnak dolgozni és akiknek egyetlen foglalatosságuk a szerelem. Ezekhez a vádakhoz jönnek a spanyolok vádjai Daladier koncentrációstáborairól. Emlékszem rá, hogy Dorában a 24-es blokkban a következõ kemény szavakkal fogadtak: "Aha, a franciák; most megtudjátok, mi az a tábor; nem árt nektek és megtanít titeket sok mindenre!" Három spanyol volt (összesen 26-an voltak Dorában) akiket 1938-ban Gursban internáltak, 1939-ben munkáscsoportokba osztották be és az 1940-es Retheli csata után Buchenwaldba küldték õket. Az állítják, hogy a francia és a német táborokat csak a munka különbözteti meg, az emberekkel való bánásmódot illetõen szinte minden tekintetben ugyanolyanok. Ehhez hozzáfûzték, hogy a francia táborok mocskosabbak. Óh, Jircszah! Az SS egy párhuzamos táborban lakik. Többnyire egy század. Eleinte kiképzõszázad volt újoncoknak és csak németek voltak benne. Késõbb mindenféle nemzetiségek voltak az SS-nél: olaszok, lengyelek, csehek, bulgárok, románok, görögök stb. . . . mivel a háború fiatal újoncok bevetését csak kevés hadi kiképzéssel sõt anélkül is szükségessé tette, a fiatalokat idõsebbek váltották föl, olyan emberek, akik már az 1914-1918-es háborúban is harcoltak és akikre a nemzeti szocializmus nem hatott különösebben. Ezek szívélyesebbek voltak. Az utolsó két háborús évben, amikor az SS-ben már nem volt elég ember, a Wehrmacht és a Luftwaffe alkalmatlan embereit, akiket másra nem lehetett használni, alkalmaztak a táborok õrzésére. A tábor minden szolgálati helyének meghosszabbítása az SS táborban van, ahol minden központosított és ahonnan a napi és heti jelentések közvetlenül Himmler szolgálati helyére mennek. Az SS-tábor tehát tényleg a közigazgatási helye a másiknak.

Elõször, azaz a fölépítés korszakában, a tábor sajátmagát irányította; az ezt követõ idõben, éspedig amikor függetlenné vált, már csak a közbekapcsolt rabok segítségével irányította magát. Lehetne azt gondolni, hogy ez szadizmusból történt, és késõbb is sokszor volt ez az állítás hallható. De ez csak azért történt, hogy személyzetet takarítsanak meg, ugyanúgy, mint ahogy börtönökben , és minden más nép börtöneiben ma is történik. Az SS csak akkor irányította közvetlenül a belsõ rendet, ha ez másképp nem volt lehetséges. Mi csak a tábor önirányítását ismertük meg. A régi rabok, akik mindkét formát átélték, egyhangúlag elismerik, hogy az elsõ fajta alapvetõen jobb és emberibb volt, és hogy nem maradt úgy, annak a körülmények voltak az okai, mert a rohanó események nem hagytak lehetõséget másféle változatra. Én is így hiszem: jobb, ha Istennel van dolgunk, mint ha az õ szentjeivel.

Az SS tehát csak a külsõ õrzésrõl gondoskodik, és szinte sohasem láthatóak a táboron belül, ahol annyira korlátozódik tevékenységük, hogy ha elmennek, megkövetelik, hogy a rabok levetett sapkával köszöntsék õket. Az õrzést egy nagy csoport kutya támogatja, akik nagyszerûen vannak idomítva, mindig készek harapni, és képesek arra, hogy egy szökött rabot még tíz kilométer távolságban is megfogják. A csoportokat, akik kívülre mennek dolgozni, gyakran öt-hat kilométerre gyalog - ha még távolabbra kell menni, akkor teherautót vagy vonatot használnak - nagyságuk szerint kettõ vagy négy fegyveres SS ember kíséri õket, mindegyikük kutyát vezet szájkosárral pórázon. Ez a különleges õrzés, melyet a kápók õrzése egészít ki, valóban csak õriz, a munkába csak ritkán szól bele, és akkor is csak akkor, ha erõs kézre van szükség. Ha este minden blokk fölvonult sorakozóra és létszámellenõrzésre, egyszer sípolnak, és minden blokkvezetõ ahhoz a blokkhoz megy, melyért felelõs, megszámolják a jelenlévõket és visszamennek jelenteni. Eközben altisztek vannak a blokkok között, és ügyelnek a nyugalomra és mozdulatlanságra. A kápók, a blokkparancsnokok és a táborvédelem (rabokból álló rendõrök) messzemenõen megkönnyítik munkájukat ebben az értelemben. Idõnként föltûnik egy nagyon durva SS ember, de ez ritka, és nem lép föl embertelenebbül, mint az elõbb említettek.

A rabvezetés problémája, tehát a táborirányítás a rabok által uralja a koncentrációstábor életét, és ahogy ezt megoldják, határozza meg a fejlõdést a legrosszabb vagy emberi irányba.

Egy tábor kialakulása idején sem létezett rabvezetés: elõször csak az elsõ transzport létezik, amely SS vezetés alatt jön, mely maga viseli a felelõsséget minden egyes személyért és mindenért. Így van ez a második és harmadik transzportnál is. Ez tarthat hat hétig, két hónapig, egy évig. Amikor azonban a tábor egy bizonyos kiterjedést elér, és a hozzárendelt SS emberek száma nem nõhet a végtelenségig, az SS magát kényszerítve látja, hogy a felügyelethez és szervezéshez szükséges további személyzetet a rabokból válassza ki.

A tábor életében részt kell venni és történetét meg kell élni ahhoz, hogy megértsük lényét és megjelenését, melyet a gyakorlatban fölvett.

Amikor a táborok 1933-ban kialakulnak, Németország lelkiállapota olyan, hogy a nemzeti szocializmus ellenségeit a leggonoszabb banditáknak tekintik. Az új uraknak nem okoz nehézséget beleegyezést kapni, mikor azt mondják, hogy

nincsenek közjogi és politikai jogi bûnök és kihágások, hanem csak bûnök és kihágások. Annyira ugyanolyannak tekintették õket, hogy bizonyos esetekben könnyû volt a fanatizált fiatalok elõtt, akik az SS-be beléptek, és akik feladata volt a terv megvalósítása, a második csoportot még alacsonyabb rendûnek bemutatni, mint az elsõt! Képzeljük magunkat az ötven buchenwaldi SS ember helyébe, éspedig azon a napon, amikor ezer rab és sok anyag érkezett meg, és az elsõ közigazgatási személyzetet alakítják ki áldozataikból, és az elsõ táborparancsnokot kell kijelölniük. Ha egy Thälmann vagy egy Breitscheid, akikre különösen fölhívták figyelmüket, és az elsõ bûnözõ között, aki anyósát ölte meg vagy húgát erõszakolta meg, de alázatos és munkára hajlandó volt, nem sokáig gondolkoztak, és a másodikat választották. Ez választotta aztán a kápókat és a blokkparancsnokokat, és logikus módon saját világából, azaz a bûnözõkébõl választott. Csak amikor a tábor bizonyos fejlõdésen ment át, lettek valódi etnográfiai és egyedi központok, és volt szükségük olyan emberekre, akiknek bizonyos erkölcsi és szellemi minõségük van ahhoz, hogy az SS vezetésnek hatásos segítséget nyújtsanak. Az utóbbi közben megállapította, hogy a bûnözõk a lakosság szemetje a táborban és máshol, és hogy nem képesek ellátni azt a munkát, melyet kívánnak tõlük. Erre az SS a politikaiakra kezdett támaszkodni. Egy nap egy zöld rab-táborparancsnokot egy vörössel váltottak föl, aki rögtön elkezdte, minden pozícióban a zöldek kikapcsolását a vörösök javára. Így kezdõdött a harc a zöldek és a vörösök között, mely hamarosan tartós állapot jelleget vett föl. Ilyen módon az is elmagyarázható, hogy miért voltak a régi táborok, Buchenwald és Dachau a politikaiak kezében, amikor megismertük õket, míg az új, még a büntetõtábor vagy munkatábor állapotában levõ táborok kevés kivételtõl eltekintve a zöldek kezében voltak.

Megpróbálták azt állítani, hogy a zöldek és a vörösök, harca, mely egyébként késõn tört ki a táborok német lakói között, hogy az a második fáradozásai összehangolásának az eredménye az elsõk ellen: ez nem igaz. Az egyedül álló politikaiak között, akik egymásban nem bíztak meg, csak nagyon bizonytalan és nagyon gyönge összetartozási érzés volt. A zöldek oldalán ez egész másféle volt: õk összetartozó blokkot képeztek, melyet komolyan megerõsített az az ösztönös bizalom, mely az azonos környezet emberei között, a börtönök törzsvendégei és az akasztófavirágok között mindig megtalálható: a vörösök gyõzelme csak a véletlen következménye, a zöldek alacsony képességeié vagy az SS beavatkozásáé.

Azt is állították, hogy a politikaiak - elsõsorban a német politikaiak - forradalmi bizottságokat alakítottak, amelyek a táborokban gyûléseket tartottak, fegyvereket gyûjtöttek sõt titokban a külvilággal vagy más táborokkal leveleket váltottak volna: ez legenda. Lehet, hogy szerencsés körülmények között és véletlenül egyesek leveleztek a külvilággal vagy egy bajtárssal a szerencsétlenségben egy másik táborban az SS vezetés háta mögött egy kiengedett segítségével, aki nagyon óvatosan egy rab híreit családjához vagy politikai barátjához magával viszi, vagy egy újonnan jött, aki az ellentétes módszert alkalmazza, és a rab híreit a transzporttal az egyik táborból a másikba viszi. De ez rendkívül ritka volt, legalábbis a háború alatt, és ami a transzportokat illeti, senki sem tudta a táborban, még az egyszerû SS emberek sem, hogy hová mennek, mielõtt elindulnak. Általában csak néhány héttel vagy néhány hónappal késõbb lett ismeretes, hogy egy transzport Dorába vagy Ellrichbe megérkezett, mégpedig betegektõl, akik kivételesen visszajöttek a táborba, halottakról, akiket visszaküldtek a táborba elhamvasztásra, és akik mellén a számukat és származásukat le lehetett olvasni. De azt állítani, hogy ezeket a kapcsolatokat

tudatosan elõre megszervezték és fönntartották, a fantázia szárnyaló világába tartozik. Ne vegyük figyelembe a fegyverraktározást: Buchenwald utolsó napjaiban a rendetlenség folytán rabok el tudták lopni fegyverek részeit, sõt egész fegyvereket a fegyvergyárból, de e között , és a rendszeres gyakorlat állítása között világok vannak, melyek az értelmet a nevetségességtõl választják el. Ne vegyük figyelembe a forradalmi bizottságokat és az általuk tartott gyûléseket: A felszabadításkor hangosan nevettem, amikor a francia érdekek bizottságát a buchenwaldi táborban beszélni hallottam. Három vagy négy nagyszájú kommunista: Marcel Paullal (aki az 656-os blokkban teljesített szobai szolgálatot, aztán a 24-es blokkban dolgozott, ahol a csomagok jöttek meg (183. oldal)), és az ismert Mahes ezredessel az élükön, akiknek sikerült kimaradni a kiürítõ szállításokból, az SS elmenetele után és az amerikaiak megérkezése közti idõben a semmibõl hívták elõ a bizottságot. Sikerült nekik a többieknek azt a hitet becsepegetni, hogy ez egy már régóta fönnálló bizottság (Valójában már régen létezett egy bizottság minden táborban: a rablók és fosztogatók egyesülete, zöldek és vörösök, akiknek az SS még parancsolásra is hatalmat adott. Fölszabadításukkor ezek próbálkoztak félrevezetéssel, és meg kell adni, hogy eléggé sikeresek voltak ezzel), de ez egy vicc, és az amerikaiak nem is vették komolyan az állítást. Elsõ munkájuk a táborba való belépéskor az volt, hogy megkérték ezeket a fölforgatókat, hogy nyugodtan viselkedjenek, és a tömeget, akik ezeket meghallgatták, visszaküldték a blokkokba, és mindenkit arra kértek, hogy fegyelmezetten viselkedjen, és maguk akarták ezt a fegyelmet meghatározni. Ezután a betegekkel, az élelmiszerelosztással és a hazájukba való visszaszállítás szervezésével foglalkoztak, nem törõdve azokkal a tanácsokkal és kívánságokkal, melyeket néhány fontoskodó az utolsó órában hiába próbált meg nekik elõterjeszteni. Ez egyébként jó volt így: csak egy Marcel Paul számára megalázó kioktatásba került, de egy bizonyos számú emberélet megmenekült ez által.

Végül is azt állították, hogy a politikaiak emberségesebbek voltak, mint a többiek, ha rabvezetéssel foglalkoztak. Ennek igazolására Buchenwaldra hivatkoznak: ez igaz, Buchenwald megérkezésünkkor egész elviselhetõ tábor volt lakóinak, akiket végleg kivontak a transzport fenyegetésébõl. De azt inkább annak a ténynek köszönhette, hogy fejlõdésének végéhez érkezett el, mint a politikaiakból álló rabvezetésnek. A többi, még elmaradottabb táborokban nem volt különbség látható a vörösök és zöldek között. Megtörténhetett volna, hogy a bûnözõk megjavulnak a politikaiakkal való érintkezéstõl: de ennek éppen az ellentéte történt meg, és a bûnözõk tették a politikaiakat is bûnözõkké. A Buchenwalddal kapcsolatosan sokszor emlegetett "emberi bõrbõl készült lámpaernyõk" -re hivatkozva Ilse Koch nevét emlegették, akit Buchenwald szukájának neveztek, és ma egyesül tolnak rá minden felelõsséget. Ha a táborparancsnok felesége sétálni ment a táborban, és ott szép tetoválásokat keresett, akiknek szerencsétlen tulajdonosának halálát maga határozta el. Ezt sem megerõsíteni, sem cáfolni nem tudom. De pontosan 1944 márciusában volt szóbeszéd a koncentrációstáborban, mely a kõfejtés és a kertészet kápóit azzal vádolta, hogy az õ segítségük tette ezt lehetõvé. Ezek szerint a két kápó elõsegítette a tetovált rabok halálát, akiknek bõrét egy csekély összeg ellenében eladták Ilse Kochnak és másoknak a kápók és a krematóriumszolgálatban foglalkoztatott SS ember közvetítésével. Ilyen módon a vád elmélete, ha meg volt egyáltalán alapozva, elég gyönge lábakon állt (vesd össze 151 és 152. oldal).

III fejezet

Charon tutaja. (Charon a pokol hajósa Dante "Isteni Komédiájában").

Átvételünk Dorában az ebben a környezetben szokásos szabályok alapján történt. Kiszállás a kocsikból, ûzött futás az anyaghalmokon át bokáig piszokban az olvadó hóban és ordítás, szidás és fenyegetés közepette, kutyaugatás és ütések mellett. Keresztül az SS táboron: körülbelül ötven berendezett blokk, utak nincsenek, hogy az egyikbõl a másikba jussunk: piszkos ösvények a mezõn. A fogolytábor bejáratánál: két fablokk (minden fából van), mindegyik oldalán spanyolfal, mely önmûködõen nyílik. Számolnak minket. "Ötösével! Ötösével! Ember, de hülye vagy!" Peng, egy ökölcsapás. Peng, egy rúgás. A spanyolfal másik oldalán a tábor. Körülbelül tíz szétszórt blokk, maximum egy tucat, a jószerencsére csak úgy odaállították õket, látszólag minden rendezõ szándék nélkül. Mellettük elmenve messzirõl el tudjuk a blokkok számát olvasni: 4, 55, 24,104, 17. "Hol vannak a köztük levõ blokkok?" Sok lábnyom kezdõdik a bejáratnál, fölmennek a dombra, de nem lehet megmondani, hogy tulajdonképpen hová vezetnek: el kell indulnunk nyomukban és a "közösségi mosdóba" jutunk, ahol megállunk, és parancsokra várunk. A közösségi mosdó egy blokk, melyben csak WC ülések, piszoárok és mosdók vannak. Nem szabad leülni, kinyújtózkodni vagy kilépni a sorból. Ki vagyunk merülve. Ki is vagyunk éhezve. Tizennyolc óra körül kapunk levest és 300 gramm kenyeret, egy rudacska margarint, egy szerelt felvágottat. Megállapítjuk, hogy az adagok nagyobbak, mint Buchenwaldban. Az optimizmus lehelete fúj át rajtunk: "dolgozni fogunk, de legalább enni is" mondjuk suttogva egymásnak. A karszalagos emberek húsz órakor jelennek meg: fölállítanak egy asztalt, egy írnok ül le. Egymás után lépünk az asztalhoz, ahol megadjunk alapszámunkat, nevünket, és foglalkozásunkat. A karszalagos emberek csehek és lengyelek, akiket különféle bûntettek miatt internáltak. Kezük nehéz, és a kezükben tartott és gyakran használt gumibot még nehezebbé teszi azt. "Ez itt Dora! Ember! Hülye kutya!" és peng, peng. Éjfélkor befejeztük a dolgokat. Minden kint van. Ugyanazon az úton megyünk vissza, ezúttal éjjel és mindig a kápók és az SS vesz körül bennünket. Hirtelen óriási lyuk elõtt állunk, melynek nyílása a domb lábánál van: az alagút. Kinyílik a két hatalmas vas ajtószárny: Ez tehát az, ide fognak bezárni minket, mert egyikünk sem gondol arra, hogy a kapukat még egyszer kinyitják azért, hogy kiszabaduljunk innen. A szörnyûségek, melyeket errõl az alvilágról Buchenwaldban hallottunk, kínozzák agyunkat.

Sík földön lépünk be. Látomás Dante stílusában: kívül sötétség, belül minden ki van világítva. Két vasúti sín egymástól egy méter távolságban: a vonatok tehát a szörny testében utaznak ide-oda. megrakott és ponyvával lefedett vasúti kocsik csoportja, a híres V1 és V2 - hatalmas gránátok, hosszabbak mint a kocsi, melyek szállítják õket. Azt mondják, 15 méter hosszúak és keresztmetszetük meghaladja egy ember magasságát. "Szép látvány lehet, amikor egy ilyen célba ér!" Vita alakul ki a szerkezetrõl és a V1 és V2 kilövési módjáról, melyrõl már hallottunk, és amit most látunk elõször. Nagy meglepetésemre észreveszem, hogy köztünk jól informált

emberek vannak, akik a kérdéses készülékekrõl pontos részletekkel szolgálnak a legkomolyabb arccal, melyekrõl azt követõ idõben kiderül, hogy azok a legvadabb fantázia termékei Bemegyünk az alagút belsejébe. minden oldalon irodák, mélyedések, melyeket mûhelyekké építettek ki. eljutunk az alagútnak abba részébe, melyet még építenek: állványok, sápadt, sovány, átlátszó férfiak (árnyékok), majdnem mindenütt, a falon kicsit magasabban függve, mint a denevérek, fúrják a sziklát. A földön SS emberek állnak kezükben fegyverrel, kápók ordítanak menetközben minden módon a szerencsétlenekre, akik zsákokat visznek, vagy talicskán tolják a kiásott földet. A gépek zaja, hullák az alsó részre fektetve.

Egy mélyedést lakótömbnek rendeztek be: Állj! A bejáratnál két szemetes vödör és kb. tizenöt hulla. Belül férfiak, akik mint õrültek, rohannak, egyesek vagy mindenki zaja az ágyszerkezetek sorai között, melyek három, négy vagy ötemeletesek. Közük komolyan és súlyosan a szobai szolgálat, mely megpróbálja a rendet újra biztosítani. Itt kell eltöltenünk az éjszakát. A szobai szolgálat megszakítja munkáját, hogy velünk foglalkozzon. "Indulás! Indulás! Ember! Ez itt Dora!" A Gumibotok táncolni kezdenek, vagy inkább megváltoztatják céljukat. A blokkparancsnok, egy nagy német éppen olyan vidáman mint gúnyosan és fenyegetõen nézi a mozgást. Hamarosan világos lesz számunkra, hogy ebben a blokkban oroszok laknak, akik éjszakai mûszakban dolgoznak. Teljesen fölöltözve fekszünk le a szalmazsákokra, melyeket megmutatnak nekünk. Végre! Mikor reggel fölébredünk, minden cipõ és minden, ami a tegnapi élelmiszerosztás után megmaradt, eltûnt. Még a zsebeinket is kiürítették anélkül, hogy fölébresztettek volna bennünket: csodáljuk az oroszok kézügyességét, akik ilyen alaposan kiraboltak bennünket anélkül, hogy fölébresztettek volna, és ha kettõt vagy hármat el is kaptak lopás közben, az áldozatokat, akik ezeket a blokkparancsnokhoz vitték, a szobai szolgálat, amely a rablók cinkosa, gumibotütésekkel terelik vissza szalmazsákjaikhoz: "Ez itt Dora, kedvesem!".

Egészen biztos, rablóbarlangba kerültünk, ahol a dzsungel törvényei érvényesek. Az ébredés után újra kikerülünk a napfényre. Föllélegzünk: tehát még nem ástak el minket véglegesen. A reggelt a munkastisztika elõtt állva töltjük a sárban és hóban állva; át vagyunk fázva és újra éhesek vagyunk. Délután beosztanak minket a munkacsoportokba: Fernand és én az 52-es útépítési csoportba kerülünk. Rögtön dolgozni küldenek bennünket: sorakozó és létszámellenõrzésig futólépésben fenyõfát szállítunk a tábortól a pályaudvarra. Tizennyolc órakor sorakozó és létszámellenõrzés: huszonegy óráig tart. Huszonegy óra: irány a 35-ös blokk. Ekkor biztosak vagyunk benne, hogy nem ásnak el minket az alagútban, de halljuk, hogy sokan közülünk fantasztikus szakmát adtak meg, hogy a konyhában dolgozhassanak és oda is küldték õket, és minden valószínûség szerint a felszabadítás elõtt nem fognak visszatérni.

Blokk 55 parancsnoka cseh, tehát a szobai szolgálat tagjai is azok. Maga a blokk még nincs berendezve: szorosan egymás mellett alszunk a padlón, takaró nélkül, teljesen fölöltözve. Elõtte hihetetlen káoszban egy liter répalevest kapunk, melyet állva eszünk meg: ma ez minden, amit ettünk. Huszonkét órakor végre elaludhatunk, de annak tudatában, hogy a dorai tábor részévé lettünk. Dora! . . .

* * *

Az elsõ munkanap. Négy óra harminc, Egy gong hangja visszhangzik négyszer keresztül ezen az embrióállapotban levõ táboron, a blokk fényei kigyulladnak, a szobai szolgálat emberei gumibottal kezükben jönnek az hálóterembe. "Fölkelni! Fölkelni! Indulás! Mosakodni!" A kétszáz ember egy emberként áll föl, az ebédlõn átmennek, övig meztelenül ás egyszerre jönnek a másik szárny kétszáz lakójával az elõszobába a mosdó elé. a mosdóba csak húsz ember fér. A bejáratnál két szobai szolgálatos, kezükben locsolócsõvel megállítja a tülekedést: "Lassan, lassan. . . Lassan, roncsok!" És ezzel egy idõben a locsolócsõ mûködésbe lép. A szerencsétlenek visszalépnek. . . ezalatt másik két szobai szolgálatos, akik elõre látták a tülekedést, elõre lép: "Siess, siess! Gyorsan, ember! Azt mondtam, mosdani!" És könyörtelenül zuhannak a gumibot ütései a sovány, meztelen vállakra. Ez a tragikomédia minden reggel lejátszódik. de nem marad ennyiben. A mosdás után a napi élelmiszer elosztása következik: sorba állunk, a mosdóban kapott élelmiszerjeggyel kezünkben (tehát csak akkor kap valaki ennivalót, mikor igazolja, hogy mosdott), és amelyet le kell adni a szobai szolgálatnak. Új és éppen olyan mondhatatlan káosz. Az óra, melyet a tábor rend ennek a kettõs formalitásnak elvégzésére engedélyez, gyorsan elmúlik. Öt óra harminc: A melegen felöltözött kápók a sorakozó és létszámellenõrzési téren vannak és ott várják az embertömeg megjelenését. Minden blokkból jön a tömeg, futás közben még öltözködve, a napi adag szerény, reggelinek szánt részét rágva. A kápók elkezdik a csoportokat összehívni: ütések és szidás hangzik. A sorakozó és létszámellenõrzés befejezése után a csoportok elindulnak a munkahelyek távolsága szerint meghatározott sorrendben. Vannak csoportok, akiknek hat és nyolc kilométer közötti utat kell megtenni: ezek indulnak elõször. Ezután jönnek azok, akiknek csak egy órát kell menniük, aztán azok, akiknek fél órát. Az 52-es csoportnak csak húsz perces útja van: tehát csak hat óra negyvenkor indul. Pont hétkor mindenki a munkahelyén van. Az alagúti munkacsoportoknak más idõbeosztásuk van: reggel hétkor ébresztõ a napi mûszaknak és este hétkor az éjszakai mûszaknak, és minden további az alagútban végzett munka elõtt zajlik le.

Hét óra: az 52-es csoport megérkezett földmunkája helyére a mosdás és élelmiszerelosztás után, miután vacogó fogakkal, lába 20 centi magas sárban való egy órás állás után, ahol egy órát és tíz percet töltött és rögtön azután kb. két kilométernyi távolságot tett meg, mely a munkahely és a tábor között van, és máris elfáradtak az emberek, a munka kezdete elõtt.

A munka: Egy út építése, mely a pályaudvarról a táborba vezet és a domb egyik oldalán lesz. Egy keskenysávú vasúti sín, ellipszis formájú, melynek hosszában kb. 800 méteres az átmérõje, van lefelé lefektetve. Két nyolc kocsiból álló vonat, melyeket olajhajtású mozdony húz, örökké a sínen mennek körbe-körbe. Miközben 52 ember - kocsinként négy - a csúcson levõ vonatsort megrakja, 52 másik akik a domb lábánál vannak, kirakják a rakományt, és eközben ügyelniük kell arra, hogy a földet kiteregessék. Amikor a vonat újra, üresen a csúcsra jut, akkor kell a másiknak megrakodva elindulnia: minden húsz percben. Általában ez elsõ indulás biztos az elõírt tempóban. A másodiknál már elõfordul késés, ami miatt a mester a kápó és az elõmunkások morognak. A harmadiknál az üres vonat már öt perce ott áll és további öt perc kell ahhoz, hogy újra elindulhasson: A mester gúnyosan mosolyog és megvonja vállát, a kápó ordít és az elõmunkások ránk támadnak. Egyikünk sem kerüli el az ütéseket. A késés növekszik idõvel, úgy hogy három emberre lesz szükség, hogy harminckettõt megverjenek, és ettõl a pillanattól fogva nem lehet behozni az elvesztett idõt; a nap további részében az üzem rendetlenül mûködik.

A negyedik utazásnál új állás, új ütések. Az ötödiknél megértik a kápók és elõmunkások, hogy nincs mit csinálni és megunják az ütlegelést. Estére az elõírt 56 út helyett - óránként három út - maximum 15 vagy húsz zajlott le.

Tizenkét óra: fél liter forró kávét hoznak a munkahelyre. Állva isszuk és hozzá a kenyér, margarin és fölvágott maradékát esszük meg, amit reggel kiosztottak. Tizenkét óra húsz: a munka újrakezdése.

Délután a munka hosszúnak tûnik. A sovány, átfagyott férfiaknak nincs erejük arra, hogy magukat egyenesen tartsák. A kápó eltûnik, az elõmunkások engedékenyekké válnak, és a mester is mintha megértené, hogy ezekbõl az emberroncsokból, akik mi vagyunk, nem lehet többet kihozni, és engedi, hogy a dolgok a maguk útján haladjanak. Úgy teszünk, mintha dolgoznánk: de ez nagyon nehéz, mert a kezet kell dörzsölni és a lábakkal topogni, hogy a hidegtõl védjük magunkat. Idõnként egy SS ember jön: A figyelõ elõmunkások messzirõl látják jöttét és bejelentik: amikor a csoportokig ér, tényleg mindenki dolgozik. Egy szót beszél a mesterrel: "Hogy halad?" Bátortalan vállvonás adja a választ: "Lassan, lassan. Nagyon lassan! Nézze ezeket a rongyokat: mit csináljunk velük?" Az SS ember is megvonja a vállát, morog és tovább megy, vagy, ha olyan a kedve, szitkozódik, néha kioszt pár ökölcsapást, fenyeget pisztolyával és elhagyja a helyet. Amikor látótávolságon kívül van, a csoport újra kipiheni magát. "Vigyázat! Vigyázat!" Mondja a mester szinte atyaian. Így lesz este tizennyolc óra általános lazulással. "Munkaidõ vége" mondja a mester. A néhány perce újra megjelent kápó összegyûjteti a szerszámokat, párszor fölkiált, hogy az elõmunkásokat munkára szólítsa, kioszt pár ütést: Visszatérés a terror által biztosított fegyelemhez. Hat óra negyven: a csoport ötös csoportokban egyszerre lépve vonul a tábor felé. Hét órakor blokkonként és nem csoportonként vonulunk ki, aztán fogvacogva várunk, lábunk a sárban, míg ezek az urak végre befejezik számolásunkat: ez két vagy három órát vesz igénybe.

Nyolc és kilenc óra között a blokkba jövünk. A szobai szolgálat egy embere gumibottal kezében áll a bejáratnál: a cipõt le kell venni, a facipõt megmosni, és kezünkben tartva belépni, de csak akkor, ha a cipõt tisztának találják. Az étkezõbe való átmenetkor sorba kell állni, aztán edényét egy másik szobai szolgálat elé tartani, aki elméletileg egy liter levest beleönt, állva és leírhatatlan rendetlenségben eszünk. Ha az elõírt formalitásoknak eleget tettünk, akkor egy harmadik szobai szolgálat megengedi, hogy belépjünk a hálóterembe, ahol tömegesen zuhanunk a szalmába, amelyet napközben hoztak. Tíz óra harminc. Tizenhét órán át álltunk a legkisebb lehetõség nélkül leülésre, merevek vagyunk, éhesek vagyunk és fázunk, és elalváskor arra gondolunk, hogy a ránkkényszerített munkának kevés köze van fáradságunkhoz. Másnak ugyanez kezdõdik négy óra harminckor. Éjjel az oroszok ellopták a facipõt, melyet olyan gondosan tettük be az étkezõbe a szobai szolgálat utasítására: most tehát kénytelenek vagyunk a mosdás és evés mellett egyet "szervezni", mielõtt felöltözve, a reggeli utolsó falatjait rágva futunk a sorakozó és létszámellenõrzési térre, ahol a kápók már várnak. Ugyanez a többi reggeleken és minden nap: Hét végére sajátmagunk árnyéka lettünk.

* * *

A mienknél rosszabb csoportok is vannak: Az Ellrich csoport, a szállítási csoport

egy, és minden szállítási csoport, a kõfejtõ, a kertészet. . . Az alagút másik részén építik az Ellrich tábort, egy nagyon nagy csoport, kb. ezer ember minden reggel tehervonaton megy oda, amely a dorai pályaudvart négy óra harminckor hagyja el: öt kilométert kell utazni. Gyalog elég lenne öt óra harminckor elindulni, hogy hétkor a munkahelyen legyünk. De ez túl egyszerû lenne: az SS elhatározta, hogy emberséges lesz és a csoportot megkíméli a menés fáradságától, és így egy vonatot használhatnak. Az Ellrich csoport tehát három óra harminckor ébresztik, mosdanak, megkapják élelmiszeradagjukat és négykor a sorakozó és létszámellenõrzési téren állnak. Indulás a pályaudvarra. A vonat, melynek négy óra harminckor kell idejönni, sohasem késik kevesebbet, mint egy órát: várni. Legkorábban hatkor, legkésõbb hat harminckor: megérkezés Ellrichben. Az egész nap földmunka. tizennyolc órakor munkaidõ vége. Elméletileg tizennyolc harminckor kellene vonatra ülni, de mint reggel, ez sohasem késik kevesebbet, mint egy órát: újra várakozás. Legjobb esetben nyolc óra harminckor, de gyakran huszonegykor, sõt huszonkét órakor tudnak az ellrichi csoport emberei kinyújtózkodni és elaludni. Öt óra alvás után újra ébresztõ, jelentkezés, indulás, várás. A nap lefolyása könyörtelen, így az emberségesség mértéke, amit az SS úgy gondolt, vagy úgy tett, mintha gondolná, hogy nyújt, további kínzást jelentett. Az álldogálás kínoz halálra a munka kezdete elõtt. . . Hozzátehetjük, hogy az ellrichi csoport kápói a legdurvábbak a durvák között, hogy itt gyakrabban ütnek, mint bárhol másutt, hogy a munka túl kemény és erõsen ellenõrzik: ez a halálos csoport, és minden este hoz hullákat vissza.

Magában a táborban van még az egyes számú szállítási csoport. Az egyes számú szállítási csoport embere ugyanúgy és ugyanakkor kezdenek, mint mindenki más: vasúti kocsikat rakodnak ki és a nehéz anyagokat hátukon viszik a pályaudvartól az alagúthoz vagy a pályaudvartól a táborhoz. Reggeltõl estig látni lehet õket, ahogy széles fafalakat szállítanak mint cirkuszi lovak négyesével vagy kettõs csoportokban vasúti talpfákkal, nyolcas vagy tízes sorokban vasúti sínekkel, egyesével cementeszsákokkal ide oda menni. Lassan mennek, lassan meghajolva a teher alatt, szünet nélkül ide-oda. Kápójuk egy vörös háromszöges lengyel, káromkodva, fenyegetve, ütlegelve megy egyiktõl a másikig.

A kertészet vagy a kerti csoport: cirkuszi lovak, mit az egyes szállítási csoport emberei, de ürüléket szállítanak anyagok helyett. A kápó egy zöld, ugyanazokkal a módszerekkel, mint az egyes szállítási csoport lengyelje és ugyanazokkal az eredményekkel. A kõfejtõ csoport munkásainak még az is a pechje, hogy a lejtõ alján egy másik kõfejtõben is dolgozniuk kell: A legkisebb nemtetszés esetén is olyan pofont kaphatnak, melytõl a mélybe zuhanhatnak, ahol meghalnak. Minden nap hoznak halottakat a sorakozó és létszámellenõrzési térre: Négyen viszik a hullát, mindegyik a kezén vagy lábán. Egy, kettõ, három, négy, mondja az elején a kápó, aki a csoportok menetét ritmusban tartja, hopp, hopp, hopp, a végén a halott feje a földet veri. Idõnként hallani a táborban, hogy egy szerencsétlent a kõfejtõben ököllel ütöttek, kicsúszott és a kõmalomba vagy a betonkeverõbe esett, amelyet már nem tudtak megállítani.

Jobb csoportok is vannak: Mindazok, amelyek a tábort igazgatják, a tábori csoport, a faudvar, az építésvezetés, a "Schwung" emberei (takarítók).

A raktárban könyvet vezetnek a ruhákról, melyet a rabokról levették megérkezésükkor, és amelyeket tisztán tartanak: Ez csak pihenõ, emellett még

nyereséges is: idõnként lehet nadrágot, órát, töltõtollat lopni, melyekért élelmiszert lehet cserélni. A mosodában a ruhákat mossák, amit a rabok elméletileg tizennégy naponként váltanak. Tetõ alatt van az ember, melegben, és könnyen szerezhet élelmiszert. A cipõjavítóban cipõket javítanak, a szabászatban ruhákat, és a konyhában. . .

Vitán felül a legjobb hely a konyha. Akik oda tartoznak, azok között nem alkudnak az ételen, és a munka nem nehéz. Elõször köztük is élelmet osztanak, mielõtt dolgozni mennek. A munkahelyen hivatalosan kapnak pótadagot. Közben pedig, ha éhesek tudnak a földolgozott élelmiszerbõl bármikor enni. végül pedig lopnak is, hogy dohányra, cipõre vagy más értékekre cseréljék. Ezen felül nem kell résztvenniük a sorakozó és létszámellenõrzésen. Olyan az életük, mint a hadseregbeli szakácsoknak. Kell hozzá ajánlás, hogy fölvegyenek a konyhai csoportba: franciák nem dolgoznak ott, mert minden helyet elfoglalnak a németek, csehek és lengyelek.

Ugyanebbe az osztályba tartozik a munkásstatisztika és a körzet emberei. Sem az egyiknek, sem a másiknak nem kell résztvenni a sorakozó és létszámellenõrzésen. Itt nem szokás verni. A munkásstatisztikánál irodai munkát kell végezni, akkor esznek, amikor éhesek, mert azok, akikrõl rendelkeznek, természetben fizetnek: ugyanebbõl az okból jól öltözöttek, annyi dohányuk van, amennyit csak akarnak. ismertem két franciát, akiknek sikerült a munkásstatisztikába bejutni, az összes többi német, cseh és lengyel volt, mint a konyhában.

A körzetben orvosok, ápolók és takarítók vannak. Az elsõk diagnosztizálnak, a másodikok ápolnak, az utóbbiak tartják tisztán a körzetet. Ezen felül jó pár író eszik ott, amikor éhes; általában volt betegek, nem dolgoznak és nem verik õket.

Ezután következik a tábori csoport, a tábort kiszolgáló csoport.

Ide osztják be azokat az embereket, akik egészségi állapota elismerten gyönge: elméletileg. Valójában ezek védencek, a kápók kedvencei, a táborvédelemé, akiknek befolyásos barátja van a kórházban vagy a konyhában, azok, akik szép csomagokat kapnak. A tábori csoport adja a munkaerõt a papír összeszedésére, a söprésre, az SS és a rabkonyhában hámozásra, a környék szabad munkásainak konyháján, a régi anyagok újrahasználatával foglalkozó csoport is belõlük kerül ki. Eleinte, mikor a tábor még kicsi volt, és a csoportok is, ez kedvelt menekülési hely volt. a következõ idõben már csak a védencek jutottak be ide, mert a tábori csoport emberek százaiból állt, amelyet arra használtak, hogy az egyes csoportok hiányzó emberanyagát pótolják.

Két másik csoport kedvezõ még: A dohánygyári és a cukorgyári. Mindegyik Nordhausenbe jár dolgozni, ahová teherautóval szállítják õket. Este jönnek vissza, az elsõbõl az emberek zsebe tele van dohánnyal, amit kenyérre vagy levesre cserélnek, és a másodikból cukorral. Késõbb egy harmadik csoportot is szerveztek a Nordhauseni vágóhídhoz, amely a húskereskedelmet vezette be a táborban.

Hogy az ember jobb vagy rosszabb csoportba kerül szerencse kérdése, amelyhez a munkásstatisztikával való jó kapcsolat hozzásegíthet: a jobb csoport vadászata minden rab gondja és olyan fegyverekkel folyik, amelyek használata az emberi

méltósággal teljesen összeegyeztethetetlenek.

* * *

Az alagútban dolgozó csoportokat a legrosszabbaknak és egyben a legjobbaknak is tartják. Egy egységcsoporttá fogták õket össze: Zavatzky néven, annak a vállalatnak a vezetõje nevén, aki az alagutat üzemelteti. Élén egy fõkápó áll - Georg Groß, aki egy kápócsapatnak parancsol, akik a külön rabcsapatokat vezetik. Ha valaki egy csoportba kerül, amely a tíz vagy tizenöt az alagútban mûködõ gyárak egyikében dolgozik, ez biztonságot jelent, könnyû munkát és védelmet a hideg, esõ és szél ellen. Ez nagyon megbecsülendõ dolog. Azt is jelenti, hogy megszabadul a sorakozó és létszámellenõrzésektõl: az alagútban dolgozók számára nincs sorakozó és létszámellenõrzés. de ez olyan csoport, amely soha nem jön ki a fényre, amely a rosszul vagy egyáltalán nem szellõztetett folyosókon mindenféle fertõzést és hónapok porát lélegzi be és veszélyben van, hogy még a kiszabadítás elõtt meghal. Míg földmunka esetén minden idõjárásnál dolgozunk: ha esik, ha havazik, ha szeles, ha a nap tüzel, ha zivatar van, soha nem állítják le a munkát. Sõt: a sorakozó és létszámellenõrzést is megtartják és nem rövidítik le. Esõ esetén elõfordult, hogy tizennégy napig nem tudtuk szárítani a ruhaként szolgáló rongyainkat: amikor este visszajöttünk a blokkba, a szalma vagy a szalmazsák alá tettük azokat abban a reményben, hogy a test melege kihozza belõlük a nedvességet, és másnak melegen, de nedvesen húztuk föl õket újra és kimentünk megint az esõbe bennük. Egy vagy kétoldali tüdõgyulladás uralkodott a földmunkát végzõ csoportokban és sokat vitt a krematóriumba, de legalább a szabad levegõn éltünk és a szép évszakban is. . . A vélemények megoszlanak, hogy jobb-e az alagútban vagy a földmunkánál. "Télen be kéne menni az alagútba és nyáron kijönni onnan" mondta nekem Fernand. De ez lehetetlen volt, és nem voltam benne biztos, hogy ez itt a legjobb megoldás lenne. Amit alagútnak neveztek, az egy két párhuzamos folyosóból álló rendszer volt, melyek a dombnak az egyiktõl a másik oldaláig húzódtak. Az egyik végén Dora volt, a másikon Ellrich, a pokla. Ez a két fõjárat, melyek mindegyike 4-5 kilométer hosszú volt, ezeket kb. ötven keresztfolyosó vagy terem, kétszáz méter hosszú, nyolc méterenként elválasztva, kötötte össze. Ezen termek mindegyikében mûhely volt. 1945 áprilisában az alagút annyira elkészült, hogy magas termelés folyhatott volna, ha a szabotázs nem mûködött volna. Úgy becsülik, hogy ekkor egészében 15 darab 15 km-ig kifúrt és kiépített folyosója volt, szemben azzal a 7-8-al, melyek 1944 augusztusában léteztek, mikor Dorát építették. Ez a két szám mutatja az erõfeszítés mértékét, melyet a raboktól elvártak. Ezenkívül figyelembe kell venni, hogy a két tábor, Dora és Ellrich együttesen sohasem tudott 15 000 embernél többet foglalkoztatni, amellett ezeknek kellett a barakkokat fölhúzni és mindegyiknek egy bizonyos számú V1 és V2-t, repülõgépmotorokat és másodrangú fegyvereket kellett elõállítani. Ha ennek a munkának az árát ki akarnánk számítani, akkor a frankokhoz vagy márkákhoz a 20-25 ezer emberéletet is hozzá kéne számolni, amelyekbe ez két évig került. Az alagúti csoportokat, akik a folyosókon vagy a blokkokká kialakított folyosórészeken aludtak, naponta kétszer, vagy reggel hétkor, vagy este hétkor az egyik felét fölébresztették. Kevés vizük van, a higiénia ezért elégtelen. A bolhák és tetvek virulnak. Este és reggel kilenckor, a mûszaktól függõen munkába mennek. Rossz csoportok is vannak az alagútban: Az emberek, akik a folyosókat fúrják, felelõsek az anyagok és a föld szállításáért. Igazi gályarabok, akik mint a legyek hullanak tüdõmérgezésben az ammóniákportól vagy tuberkulózisban. De a legtöbb csoport jó. A taylorizálás a végsõkig van feszítve: egy csoport a fúrógépek elõtt ül és a

munkadarabokat tartja egymás után a gép alá; egy másik giroszkópokat vizsgál (Giroszkóp: pörgettyûs szerkezet a Föld tengelyi forgásának bizonyítására - a fordító), egy harmadik elektromos kapcsolatokat, egy negyedik fémlemezeket políroz; egy ötödik esztergályosokból vagy finommechanikusokból áll. Végül vannak olyan csoportok is, amelyek se nem jók, se nem rosszak: A férfiak, akik a V1-eket és V2-ket szerelik. Általában a kihozatal gyönge; tíz férfit alkalmaznak, akik nem szabad akaratukból dolgoznak ott, ahol egy vagy két önszántából dolgozó elég lenne. A legkeményebb az, hogy mindig úgy kell tenni, mintha dolgozna az ember, hogy állandóan állni kell, hogy elfoglalt ember benyomását keltse az ember, és mindenek elõtt, hogy ebben a zajban és fertõzési anyagokkal teli helyen kell élni, és a külsõ levegõ csak kis mértékben jut ide a rossz és túl keskeny szellõzõutakon.

Március közepe táján Zavatzky kérésére, aki a rossz kihozatal véleménye szerint legfontosabb okát föl akarta számolni, az alagútban dolgozó csoportokat napközben a táborba engedni, hogy levesüket a táborban ehessék meg, ahelyett, hogy levitték volna azt nekik. Április végén, május elején a földmunkacsoport szinte minden tervezett blokkot a 132-es számig elkészített: elhatározták, hogy ezután senkinek sem kell az alagútban aludni, és minden csoport már csak dolgozni szállt le és fül, azaz napi 12 órára.

A teljesség kedvéért meg kell még mondani, hogy az alagút különféle gyáraiban civil munkaerõket is alkalmaztak. 1945 áprilisában hat és hétezer ilyen volt ott: németek, akik mesterek, vagy önkéntesek, akik minden európai nemzetbõl jöttek. Õk is csoportokban vannak és egy Dorától két kilométerre levõ táborban élnek, õk napi tíz órát dolgoznak és magas béreket kapnak, és kevéssé változatos, de egészséges és bõséges élelmet.

És végül, õk 30 km-en belül szabadon mozoghatnak. Azon felül külön engedélyre van szükségük. Sok francia van köztük, akiket tõlünk távol tartják, és akik szeméből állandóan ki lelhet olvasni a félelmet, hogy egy napon a mi sorsunkra juthatnak.

* * *

1944 március 31-e. Kb. hat napja a kápók, a táborvédelem és a blokkparancsnokok különösen idegesek. Több rab halt már meg a verések miatt: nemcsak az alagútban, hanem a külsõ csoportoknál is találtak tetveket, és az SS vezetés a rabvezetést tette felelõssé ezért az állapotért. Ehhez járul, hogy egész nap szörnyû idõ volt: sokkal hidegebb, mint szokott, és egy jeges havas esõ esett szüntelenül. este annyira átfagyva, átnedvesedve és kiéhezve a sorakozó és létszámellenõrzési térre, hogy azt kellett mondani: bárcsak ez a sorakozó és létszámellenõrzés nem tartana túl hosszan! Szerencsétlenség: este tízkor még mindig a havas esõben állunk és várjuk, hogy a "lelépni" megszabadítson bennünket. Végre itt van, vége, és sietve megyünk levest enni és aztán ráesünk a szalmára. A blokkhoz jövünk: cipõt tisztítani, aztán a blokkparancsnok egy jelére kint maradunk, aki az ajtóban állva beszédet tart nekünk. Elmondja, hogy tetveket találtak, és most az egész tábort fertõtleníteni kell. . . Ma este kezdõdik: öt blokk, melyek alá a 35-ös is esik, ma este megy át a tetvetlenítésen. Ezért a levest csak azután kapjuk meg. Elmondja nekünk a formalitásokat, melyeknek alávetnek bennünket, és aztán elkezdjük a

dolgot. "Mindent oda!" Belépünk az étkezõbe kezünkben cipõnkkel. "Levetkõzni!" Levetkõzünk, ruháinkat egy csomagba tesszük le, hogy a szám látható. "Ötösével!" Szörnyülködünk. "Ötösével!". Sorbaállunk. A szobai szolgálat ruháinkat takarókban szállítja, körülvesznek minket, és teljesen meztelenül megyünk a hidegben, az esõben és hóban a fertõtlenítõ épület irányába. Körülbelül nyolcszáz métert kell mennünk. Megérkezünk. A másik négy blokk lakói, meztelenek, mint mi, már a bejárat elõtt torlódnak: érezzük, ahogy a halál közénk lép. Mennyi ideig fog tartani? Körülbelül ezren állunk ott, mindannyian meztelenül a hideg éjszakai nedvességben, amely a csontokig hatol, dideregve az ajtóknál torlódva. Nem lehet bemenni. Szörnyû jelenetek játszódnak le. Elõször megpróbálnak erõszakkal bemenni: a tetvetlenítési emberek vízsugárral tartanak vissza bennünket. Akkor a blokkhoz akarunk visszamenni, hogy ott várjunk, amíg sorra kerülünk: lehetetlen, a tábori rendõrség gumibottal a kezében körülzárt bennünket. Ott kell maradni, a vízsugár és a gumibotok között, nedvesre spriccelve és megverve. Szorosan egymás mellett állunk. Tíz percenként engednek be negyven embert szörnyû zûrzavarban, valóságos élethalálharcban. Könyökölnek, verekednek, a gyengébbeket kegyetlenül a földre taposssák, hajnalban megtalálják a hullákat. Éjjel két óra körül sikerül nekem is bekerülni. Fernand mögöttem van a kiharcolt úton: fodrász, krezol, zuhany. A kijáratnál adnak egy inget és egy alsónadrágot, amelyben éjjel visszamegyünk a blokkhoz. Úgy érzem, hogy igazi hõstettet hajtottam végre. A blokkban az étkezõbe megyünk, ahol a szobai szolgálat egy embere odaadja ruháinkat, melyek visszajöttek a fertõtlenítésbõl. A leves az ágynál van.

Az átkos komédia ébresztéskor ér véget. A blokk fele még idõben érkezik, hogy megegye a levest, megkapja a napi adagot és a sorakozó és létszámellenõrzési térre szaladjon, hogy dolgozni menjen. néhányan félnek: akik ez alatt a gonosz csíny alatt meghaltak. Mások még pár órát vagy pár napot éltek, és aztán haltak meg az elkerülhetetlen tüdõgyulladás következtében: a vállalkozás valószínûleg pont annyi embert ölt meg, mint amennyi tetvet.

És mi történt? Az SS vezetés az öt blokk fertõtlenítését rendelte el, a kivitelezést teljesen a rabvezetés kezébe adva. Ezek tervet állíthattak volna föl, és egy terv szerint küldhették volna az embereket a fertõtlenítõbe: 11 órakor a 35-ös blokkot, 12 órakor a 24-es blokkot, 1 órakor a 32. blokkot, stb. . A terv szerint a blokkparancsnokok tízesével küldhettek volna bennünket fölöltözve, ami a munkanap után így is nagyon fárasztó lett volna. De nem, ez túl egyszerû lett volna. Ehelyett. . . A március 31-i események az SS vezetés füléhez is eljutottak; ez aztán egy óratervet készített a még fertõtlenítendõ blokkok részére.

* * *

1944 április 2: húsvét. Az SS vezetés 24 órás szünetet rendelt el, melyet csak egy általános sorakozó és létszámellenõrzés szakít meg, ami azt jelenti, hogy ezen az alagúti és a földmunkacsoportok is részt kell hogy vegyenek. Az idõ szép: Nap süt, az ég tiszta és kék. Öröm: Az Istenek velünk vannak!

6-kor kelünk 4: 30 helyett. Mosdás, élelmiszerosztás, nyugalom. 9 óra: minden csoport a téren áll pihenjben. A tábor rendõrség a csoportok közt járkál, a blokkvezetõk helyükön vannak. A táborvezetõ a jelentésvezetõvel cseveg. Papír van a

kezében: a tábori létszámterv, melyet a munkásstatisztika írt össze. Körülbelül 30 sisakos SS ember, pisztolyokkal a pisztolytáskában áll a tábor bejáratánál: A blokkvezetõk. Úgy tûnik, minden jól indul.

Egy füttyjel: a blokkvezetõk különvonulnak, mindegyik ahhoz a blokkhoz, melyet ellenõriznie kell. Mindenki számol, és összehasonlítja az eredményt a blokk állapottáblázatával, melyet számolás után a blokkparancsnok átad neki. "Rendben!" Egymás után jelentik a blokkvezetõk a jelentésvezetõnek, aki ceruzával a kezében vár, és ahogy az eredmények jönnek, fölírja õket. Nem találnak hibát, nem fog sokáig tartani: Az SS emberek ki akarják használni ezt a vasárnapot és sietnek. Örülünk: pihenõnap, nem kell dolgozni, a levest enni, és aztán napozni. Percekkel késõbb: a végeredmény, melyet a jelentésvezetõ számolt ki, nem egyezik a számmal, melyet a munkásstatisztika szállított: 27 emberrel kevesebb van a sorakozó és létszámellenõrzési téren, mint a papíron. A probléma: hol vannak ezek?

Sürgõsen idehozzák a munkásstatisztika kápóját. Kérik, hogy számolja ki újra a tábor teljes létszámát. Egy óra múlva visszajön: Ugyanaz a szám jött neki ki. Talán az SS emberek tévedtek: Újra számolnak és a jelentésvezetõ újra ugyanazt a számot kapja meg. Átvizsgálják a blokkokat, átvizsgálják az alagutat: nem találnak semmit. 12 óra van: A néhány tízezer rab még mindig a téren áll és várja, hogy a munkásstatisztika és az SS vezetés megegyezzen. Az idõ hosszúnak tûnik, néhányan elveszti eszméletüket, akik éppen halálukon vannak, elesnek, és nem tudnak többet fölállni, a hasmenéses beteget a nadrágjukba csinálnak, a tábori rendõrség emberei érzik, ahogy az erõ lassan csökken és ütni kezdenek. Az SS emberek, akiknek a vasárnapja el van rontva, dühösek: arra használják az idõt, hogy enni menjenek, de nekünk ott kell maradni. 14 órakor visszajönnek.

Hirtelen futva jön a munkásstatisztika kápója: új számot talált. A remény mormolása fut át sorainkon. A jelentésvezetõ megnézi az új számot és haragos lesz: még nyolc ember hiányzik. A munkásstatisztika kápója újra elmegy. 16 órakor jön újra: már csak öt ember hiányzik. Húsz órakor még mindig hiányzik egy, és még mindig ott állunk, tizenegy órás állás után, üres gyomorral, sápadtan, feloldva és kimerülten: az SS emberek elhatározzák, hogy enni küldenek bennünket. Elvonulunk: utánunk a halottas csoport körülbelül harminc hullát szed össze.

21 órakor újra kezdik a hiányzók keresését: 22:45-kor különféle vállalkozások után végre megtalálják a hiányzót: Az SS vezetés és a munkásstatisztika adatai megegyeznek. Visszamegyünk a blokkba és lefekhetünk, miután újra néhány halottat ott hagytunk.

És most egy szó a sorakozó és létszámellenõrzések hosszáról: a munkásstatisztikánál foglalkoztatottak majdnem vagy teljesen analfabéták, és protekció révén lettek számításvezetõk; nem képesek arra, hogy elsõre kiszámolják a tényleges létszámot. A koncentrációstábor olyan világ, ahol az egyes személyek helyét ügyességük de nem képességeik döntik el: a számlázókból kõmûvesek lesznek, az ácsokból számlavezetõk, a kocsisokból orvosok és az orvosokból gépszerelõk, villanyszerelõk vagy földmunkások.

* * *

Minden nap jön egy tíz tonnás vasúti kocsi, melyben minden országból csomagok vannak, kivéve Spanyolországból és Portugáliából, a Dorai pályaudvaron, ritka kivételektõl eltekintve sértetlen állapotban. Mikor a fogadó megkapja, teljesen vagy három negyedig kirabolták õket. Sok esetben csak a tartalmi jegyzéket kapta meg a fogadó, egy borotvaszappan, egy szappan, egy kefe, stb. . Egy csehekbõl és oroszokból álló csoport rakta ki a vasúti kocsikat. Onnan vitték a csomagokat a postára, ahova minden blokkból az írnok és a szobai szolgálat jött, hogy átvegye a csomagokat. Ezután a blokkparancsnok maga nyújtotta azt át a címzettnek. De ezen a körülhatárolt úton is kirabolták õket. A rablás folyamata egyszerû volt: elõször a francia csomagokat vették elõ, melyek ismertek voltak gazdag tartalmukról. A kirakás helyén a vasúti kocsit a kirakodással megbízott csoportok kápója nyitotta ki a felügyelettel megbízott SS ember elõtt. A csomag három kézen ment keresztül: a vasúti kocsiból egy cseh és egy orosz dobta le, egy másik röptében elkapta és más cseheknek vagy oroszoknak adta tovább, akinek az volt a feladata, hogy a kocsira tegye. Idõnként a vasúti kocsiban lévõ orosz azt mondta: "francúz", és a cseh ilyenkor nem fogta meg: A csomag leesett és kettétört, tartalma szétszóródott a földön, az oroszok és csehek megtöltötték zsebeiket vagy kenyeres zacskójukat. Ha az SS embernek megtetszett a kirabolt csomag egy darabja, kinyújtotta kezét, és így vették meg cinkosságát. A megrakott kocsi, melyet hat ember húzott, elindult a posta felé. Ezen az elsõ úton sok csomag eltûnt vagy kirabolták õket. A tábori rend elõírta, hogy a csomagokat a postán alaposan át kell kutatni, és orvosságokat, bort, alkoholt, fegyvereket vagy fegyverként használható tárgyakat vissza kell tartani. Ezt a hivatalos vizsgálatot egy rabcsoport végezte, németek vagy szlávok, két vagy három SS ember felügyelete alatt: újabb lopások. Az SS embereket egy darab szalonnával, egy tábla csokoládéval, melyet barátnõjük kívánt meg, egy doboz cigarettával, egy öngyújtóval lehetett elcsábítani. A rabok hallgatását azzal biztosították, hogy a szemeik elõtt lezajló tolvajlások elõtt behunyták szemüket. A postától a blokkig vezetõ úton az írnok és a szobai szolgálat szövetkezett össze, és harmadszor is megdézsmálták a csomagokat, az út végén pedig a blokkparancsnok, mint negyedik és utolsó vette el a maga "jussát", és azután kapta meg a maradékot a csomag címzettje.

A címzettnek való kiadásban volt valami természetellenes. A foglyot számával hívták és felszólították, hogy jöjjön a blokkparancsnokhoz. annak íróasztalán volt nyitott csomagja egy tartalomjegyzékkel. Az íróasztal lábánál egy nagy kosár volta "szolidaritás" fölirattal. Minden rab erkölcsi kötelessége volt a kapott dolgokból valamit leadni azoknak, akik soha nem kaptak semmit, fõleg az oroszok és spanyolok, a gyerekek, más nemzetek olyan tagjai, akiknek nem volt örökségük, akinek már nem voltak szüleik vagy szüleik nem tudták címüket, stb. . Elméletileg így kellett volna történni, gyakorlatilag kizárólag a blokkparancsnok tulajdonába jutott a kosár tartalma, és az osztotta azt meg a szobai szolgálattal és az írnokkal.

Minden csomagszállítmány után az SS emberek, a kápók, a tábori rendõrség, a blokkparancsnokok és mindenki, akinek köze volt az SS vezetéshez, gazdagon föl volt szerelve francia termékekkel, ami engem arról gyõzött meg, hogy ezek a rablások egy szervezett banda viselkedését tükrözték. Elsõ csomagomat 1944 április 5-én kaptam meg; az összes ruha hiányzott, egy tábla csokoládé, azt hiszem egy konzervesdoboz, de három csomag cigaretta maradt, egy jó kiló szalonna, egy vajasdoboz és különféle más élelem. Elõzõ este váltottunk blokkot, most a 11. blokkban aludtunk és blokkparancsnokunk egy német volt fekete jellel. Megkérdeztem, mit kér? "Semmit, menj már!". Határozottan odaadtam neki egy csomag cigarettát, azután szememmel

kérdeztem, amikor a szolidaritás feliratú kosárra mutattam. "Nem kérek. Menj már, buta fickó!" Helyesen tippeltem. Harmadnak újra hívtak: ekkor három csomag volt ott nekem. Az egyikbõl már csak a fölirat volt ott, de a másik kettõ majdnem érintetlen volt, és egyikükben egy hatalmas darab szalonnát találtam. "A késed" mondtam a blokkparancsnoknak. Levágtam több mint a felét, melyet odaadtam neki, aztán megkérdeztem, hogy otthagyjak-e még valamit a "szolidaritásnak". Nagyra nyitott szemekkel néz rám, mikor elmegyek: a franciák híre ugyanis jogosan az volt, hogy nagyon számon tartják csomagjaikat és nem szívesen adnak belõle. Hirtelen visszahívott: "A számod?" Fölírja, aztán: "Figyelj, bajtárs, csomagjaidat ezután nem fogják kirabolni", mondta nekem, "Ezt én mondom. Most menj!" . Valóban, ettõl a naptól fogva minden csomagomat szinte sértetlenül adták át: a blokkparancsnok számomat a rablás különféle színterein kiosztotta azzal a paranccsal: "tilos hozzányúlni". Ennek köszönhetem, hogy életben maradtam, mert a Franciaországból jött csomagok amellett, hogy élelmezésemet kiegészítették, értékes cserealap voltak, amivel munkából való fölszabadítást, ruhadarabokat és mások befolyásolását lehetett elérni. Ezek tették lehetõvé számomra, hogy körülbelül nyolc hónapot töltsek a kórházban, míg mások, éppen olyan betegek olyan testi munkára voltak kényszerítve, amitõl meghaltak. . .

A csomagoknál még egy másik tragikus esemény is láthatóvá lett: a legtöbb francia, a jómódú családból származók is egy csomagot kaptak, amely háromnegyed részben ki volt rabolva, utána semmit. A fölszabadításnál kaptam meg erre a magyarázatot: megérkezéskor a rabok egyszer írnak családjuknak és megírják haza, hogy havonta kétszer írhatnak. A család küld egy csomagot, és mivel ez az elsõ, vár a második elküldésével az elsõ nyugtázására, amely soha nem érkezik meg, mert az elsõ levél kivételével tíz levélbõl, amelyet írtunk csak egy érkezett meg a címzetthez. A táborban elgondolkozott a rendszeresen író rab, hogy mi van, és amíg a gyengeségtõl meghal, családja Franciaországban meg van gyõzõdve arról, hogy nem kell neki másik csomagot küldeni, mivel az elsõt sem nyugtázta, tehát biztosan meghalt. Feleségem, aki nekem naponta küldött csomagot, azt mondta, hogy ezt csak lelkiismerete megnyugtatására tette, és nem remélte, hogy valaha viszontlát, mert édesanyámnak sikerült meggyõzni õt arról, hogy egy halottnak küld csomagokat, és egy bizonyos fájdalmon kívül ez kidobott pénz. 1944 június 1-én a tábort nem lehet megismerni. március 15-e óta folyamatosan hetente egyszer vagy kétszer jöttek csoportok, (800, 1000 vagy 1500 fõ), és a táborban most körülbelül 15 000 ember lakik. Hogy ennél nem lett nagyobb számuk, az annak a következménye, hogy a halál a jövetel arányában aratott köztünk: minden nap ötven és nyolcvan halott között égettek el a krematóriumban. A rabvezetés maga a tábor lakosságának 10 százalékát teszi ki: ezernégyszáz és ezernyolcszáz közötti számú mindenható és jelentõségével tisztában levõ semmittevõ uralkodik az aljanép fölött, kedvük szerint cigarettáznak, levest esznek és sört isznak.

Éppen a 141. blokkot építik föl, amely filmszínház lesz, és a nyilvánosház is kész a nõk fölvételére. Minden blokk geometriailag kellemesen van elosztva a dombon, betonozott utcák kötik õket össze. Cementlépcsõk korláttal vezetnek a magasan lévõ blokkokhoz. Mindegyik elõtt lugas van kúszónövényekkel, kertecskék virágos gyeppel, itt-ott kis rondellák szökõkúttal vagy kis szobrokkal. A sorakozó és létszámellenõrzési tér, körülbelül fél négyzetkilométer nagy, teljesen ki van kövezve és olyan tiszta, hogy egy gombostût sem lehet rajta elveszteni.

Egy központilag fekvõ halastó búvármedencével, egy sportpálya, hûvös árnyas területek, melyeket bárki megkívánna magának, igazi üdülõtábor jellege van; egy arra járó, aki a rabok távollétében megnézné, abban a meggyõzõdésben hagyná el, hogy ott kellemes, irigylésre méltó az élet tele erdei költészettel, és minden esetre kívül esik a háborús élet nehézségeitõl, ami a szabad emberek sorsa. Az SS megengedte egy zenekar alakítását. Minden reggel és este egy zenekar, amely körülbelül harminc fúvós hangszerbõl áll és egy nagydobból kíséri a csoportok vonulását, akik munkába mennek vagy onnan jönnek. Napközben gyakorolnak és a tábort a legszokatlanabb akkordokkal töltik föl. Vasárnap délutánonként hangversenyt ad általános érdektelenség mellett, míg a rabok futballoznak vagy a búvármedencénél mutatványokat csinálnak.

A külsõ ugyan megváltozott, a valóság azonban ugyanaz maradt. A rabvezetés még mindig ugyanaz, mint ami volt: politikaiak nagy számban jutottak bele, és a közbûntényesek helyett a rabokat kommunisták és olyanok, akik kommunisták szeretnének lenni, kínozzák. Mindenki rendszeresen kap bért: heti kettõtõl öt márkáig. Ezt a pénzt a rabvezetés teszi el, és általában szombaton osztja ki a munkásstatisztika terén, de egy olyan saját maga által szervezett tolongásban csinálja ezt, hogy a bér követelése egyenlõ lenne a krematóriumba való jelentkezéssel. Csak nagyon kevés bátor ember megy oda. A kápók, a blokkparancsnokok felosztják maguk között, amit nem kell kiosztani. Cigarettát is osztanak - tizenkét cigarettát tíz napra -, ami nyolcvan pfennigbe kerül. Az embernek nincs pénze ezt megfizetni, és a szétosztással megbízott blokkparancsnokok azoktól, akiknek van, olyan erényeket követelnek a higiénia és a viselkedés terén, hogy szinte lehetetlen ezt elérni. Végül is sört is osztanak: alapvetõen mindenkinek. Itt is fizetni kell. A rabok családjainak meg van engedve, hogy havi 50 márkát küldjenek, amit ezek ugyanazokból az okokból nem kapják meg, mint a heti bérüket vagy a cigarettát. Ennek megfelelõen a rabvezetés emberei egy napon elhatározták, hogy ruháinkat és holmijainkat, melyeket Buchenwaldba való megérkezésünkkor elvettek tõlünk, egymás között fölosztják. Ehhez még azt kell elmondani, hogy rabok ezrei jutottak a krematóriumba, vagy mert természetes módon elhaláloztak, vagy mert különféle okokból oda küldték õket, elsõsorban szabotázs miatt, amikor is a büntetõcsoportok, a bunker vagy az akasztás volt az eszköz. 1944 márciusa és 1945 áprilisa között nem volt olyan hét, hogy három vagy négy embert ne akasztottak volna föl szabotázs miatt. A végén tizesével vagy huszasával akasztottak a többiek elõtt. A ítélet végrehajtása a sorakozó és létszámellenõrzési téren történt mindenki jelenlétében. Fölállították az akasztófákat, a szegény bûnösök szájukban egy fogsor alakú fapecekkel szájukban jöttek, kezük a hátukon össze volt kötve, egy kisszékre álltak és fejüket a hurokba tették. Egy rúgással rúgta ki a szolgálatban lévõ tábori rendõrség a kisszéket ki alóluk. A szerencsétlenek nem haltak meg rögtön: négy, öt, hat percnek kellett eltelni, amíg meghaltak. Egy vagy két SS ember õrizte õket. Amikor mindenek vége volt, az tábor teljes lakossága elment a kötélen függõ hullák mellett.

1945 február 28-án 30-at akasztottak föl, akik tizesével mentek az akasztófához. Az elsõ tíz berakta fejét a hóhér hurkába, a következõ tíz a kisszékeknél várt pihenõ állásban, a következõ tíz öt lépéssel hátrébb állt és várta, amíg sorra kerül. A következõ március 8-án 19-et akasztottak föl, ezúttal az akasztást az alagútban hajtották végre, és csak az alagútban dolgozó csoportok voltak tanúi. A 19 szegény bûnöst egy sorban állították föl az 52-es terem elõtt. Egy nagy daru, amelyre 19 hurkot erõsítettek föl, lassan ereszkedett le fejükhöz. A tábori rendõrség fölrakta a 19

hóhérhurkot, és a daru lassan, lassan fölemelkedett: a szerencsétlenek szeme kidülledt, lábaik kapcsolatot kerestek a földdel. Pálmavasárnap 57-et akasztottak föl, nyolc nappal a fölszabadítás elõtt, mialatt mi a szövetségesek ágyúinak lövéseit egész közelrõl hallottuk, és a háború kimenetele nem lehetett kétséges az SS számára. (lásd késõbb, 152. oldal). A tények a következõk: Maga az SS fölfedezett nagyobb számú szabotázsakciót (1944 közepe óta és 1945-ben senki sem élt a táborban anélkül, hogy szabotált volna), de a rabvezetés könyörtelenül még nagyobb számban jelentette ezeket. Annak a valódi fogalmát, hogy mi volt ez a rabvezetés egyáltalán, akkor kapja meg az ember, ha megtudja, hogy a kiürítési transzportok idején a fölszabadítás idején minden hozzájuk tartozó német, vörösök és zöldek, fehér karszalaggal és kezükben töltött fegyverrel körülálltak bennünket. Minden német, ezt azért mondom, mert a többiek, az oroszok, lengyelek és csehek, akiknek a szolgálata befejezõdött, ezeket irigyen nézték. Haszontalan a vállalkozás költségeit emberéletekben számolni. 1944 június 1-én a tábor lakossága majdnem kizárólag olyan emberekbõl állott, akik márciusban vagy azután jöttek. Még hét olyan rabot lehetett találni, akik száma 10000 és 15000 között volt. 800-an jöttek 1943 július 28-án. Még körülbelül egy tucatnyian voltak 20 000 és 21 000 közötti számmal. Ezek ahhoz az 1500 emberhez tartoztak, akik októberben jöttek. A decemberben és januárban jött 800 emberbõl kiknek száma 50000 és 51000 között volt, körülbelül 55 maradt meg, az 1200-ból, akik február - márciusban jöttek, körülbelül 500 vagy 400 maradt életben. A májusban érkezettek a 45 000 - 50 000 közötti számokkal majdnem teljes létszámban életben voltak, de nem hosszan.

IV. Fejezet

A mentõ kikötõben, a halál elõszobájában.

Amikor 1943 július 28-án az elsõ transzport megérkezett az alagút bejáratához répaföldek mellett, kórházról még nem volt szó. Csak olyan rabokat küldtek Buchenwaldból, akik teljesen egészségesek voltak; nem gondoltak arra, hogy rögtön megbetegedhetnek; ha ez mégis bekövetkezett, az SS parancsa szerint csak súlyos esetekre voltak tekintettel, ezeket küldönccel kellett jelenteni és az elhatározást kivárni. Az SS emberek természetesen sohasem fedeztek föl súlyos betegségeket: aki volt katona, ezt könnyen megérti. Ebben az évben kutya rossz idõ volt. Esett és esett. A tüdõgyulladás és a rekeszizomgyulladás jelentkeztek. Ezeknél a legyengült emberekkel, akikkel rosszul bántak, akik napközben átnedvesedtek és éjjel a nedves kõteknõben aludtak, könnyû dolguk volt. nyolc napon belül rosszullét fogta el õket, amit az SS emberek könnyû láznak tartottak, amely végül súlyos lett, és nem tudták, miért. A tábori rend elõírta, hogy 39. 5 fok alatt nem volt beteg az ember, ilyen esetben kímélést vagy munkától való fölszabadítást kaphatott? amíg nem volt ilyen magas a hõmérséklete, munkaképes volt, és ez a halált jelentette. Ehhez hozzájött az, amit mi dizentériának (vérhasnak) neveztünk, de ami valójában megállíthatatlan hasmenés volt. Elmagyarázható ok nélkül emésztési zavarok léptek föl, melyek gyorsan váltak teljes allergiává: az élelem (állandóan fõtt répa és rossz minõségû kenyér) és az idõjárás okozta nehézségek (esõ vagy megfázás, amíg az emésztési zavarok tarottak). Gyógyszerek nem voltak: várni kellett, amíg megszûnt - evés nélkül. ez nyolc, tíz, tizennégy napig is eltartott, a beteg ellenállóképessége szerint, amely mind gyöngébb lett, végül összeesett, és nem volt már ereje, hogy mozogjon, még szükségletét sem tudta elvégezni és aztán egy ezzel kapcsolatos láz elvitte. ez a szerencsére könnyebben megállapítható betegség, mint a tüdõgyulladás és a rekeszizomgyulladás arra ösztökélte az SS-t, hogy a meglévõ eszközökkel intézkedéseket hozzon, hogy megállítsa ezt: megparancsolta egy szoba építését, amelybe a hasmenésben megbetegedettek láz nélkül is, ha hely volt, befeküdhettek.

A szobába körülbelül harminc személy fért be: hamar ötven, száz várakozó és több állt a listán, számuk állandóan nõtt, ahogy a transzportok Buchenwaldból megjöttek és a tábor nõtt. Általában a hasmenésben megbetegedetteket az utolsó stádiumban küldték oda és ott haltak meg. A padlón feküdtek egymás mellett, egymásra nem is gondolva: egy pestis volt. Ez odáig ment, hogy az SS higiéniai okokból megbízta az elsõ rabvezetést, hogy egy ápolót kiválasszon, aki rendet rak a betegek között. Az állást - természetesen! - egy zöld kapta, aki asztalos volt, és gyilkosság miatt ítélték el: ez szép munka lett! . . Napok után sorba álltak a szoba bejáratánál: az ápoló a nyugtalanokat a gumibottal kezében nyugtatta meg. Idõnként egy hullát vittek ki a bûzbõl, és egy hely szabad lett, melyet viharosan foglalt el egy új. A hasmenésben megbetegedettek száma tovább nõtt: mert az SS észrevette, hogy az ápoló nem tudja feladatát ellátni, és ez érvényesítette, hogy a munka túl sok egynek.

Egy segédet osztottak be hozzá, akitõl az SS megkövetelte, hogy részt vesz az ápolásban. A munkát egy holland orvos kapta, aki addig anyagokat szállított a pályaudvartól az alagúthoz. Ettõl a pillanattól kezdve a szoba emberibb lett. Az ápoló kápó lett, a holland irányítása alatt dolgozott és diplomáciai csodákat hajtott végre: sikerült neki egy hasmenésben megbetegedettet megmenteni, akinek gyógyulását eltitkolta, hogy az ápolóként segíthessen neki. Sok faszénnel megfékezték a hasmenést, az SS elégedett volt és a szobát más célokra tudták használni: az elsõ kórház született meg. A holland tényleg elérte, hogy ahogy a hasmenésben megbetegedettek helyei fölszabadultak, a szobában tüdõgyulladás és rekeszizomgyulladásosok 38 fokos lázzal feküdhettek, miután pár veszekedés volt közte és a kápó között! Azt állította, hogy a hasmenésben megbetegedetteket hatásosan és kórház nélkül lehet kezelni, és így helyet lehet csinálni a tüdõgyulladás és rekeszizomgyulladásban szenvedõknek. A vita homéroszi lett. Egy, a táborba beosztott SS orvos, aki novemberben jött az egyik transzport vezetõjeként, ebben az õt szórakoztató vitában sokáig nem foglalt állást, végül a hollandnak adott igazat: új blokkot építettek, mert a szoba gyorsan túl kicsinek bizonyult.

Aztán a vesegyulladások voltak soron. A vesegyulladás nem volt elválasztható a táborélettõl: a túl kevés evés, a túl hosszú állás, az rossz idõjárás, a tüdõgyulladások és rekeszizomgyulladások, a kõsó - az egyetlen Németországban kapható sóféle -, melyet a szakácsok túl sokat használtak, és amely valószínûleg káros volt, mert nem volt benne jód. Sok ödéma volt, mindenkinek a lába többé-kevésbé megdagadt. "Ez elmúlik" mondták "Ez a sótól van". És nem törõdtek vele sokat. ha mindennapos ödéma volt, akkor elõfordult, hogy elmúlt. de ha az ödéma vesegyulladás következménye volt, akkor az urémiakrízis végzett az illetõvel. A holland elérte, hogy a vesebajosokat is fölvegyék a kórházba: még egy blokkot kellett építeni. Ezután a tuberkulózisban megbetegedettek következtek, és így tovább. És mindig így tovább, amíg a , míg a kórház 1944 június 1-én a dombon lévõ 16,17, 58, 39, 126, 127 és 128-as blokkokból áll. 1500 beteg fér el benne, ha mindegyiknek saját ágya van, azaz a táborlakók egy tizede. Minden blokkot termekre osztották be, amelyekben rokon betegségeket raknak. A 16-os blokk az egész épületkomplexum közigazgatási központja. A hollandot fõorvosnak nevezték ki. Idõközben az SS a zöldek táborparancsnokát egy vörösre cserélte ki és a rabvezetésben nagy harc volt, a kórház kápója volt az új táborparancsnok elsõ áldozata: megállapodtak, hogy elcsípik, amikor egy beteg élelmét ellopja és büntetésbõl Ellrichbe küldték. Pröll vette át a helyét.

* * *

Pröll fiatal német 27 és 28 év között. 1934-ben elhatározta, hogy orvos lesz. Mint egy kommunista fiát, aki maga is kommunista volt, elfogták, amikor még szinte gyerek volt. Tíz évet töltött el különbözõ táborokban. Elõször Dachauba küldték, és csak fiatal korának köszönhette, hogy az elõálló tábor keménységét túlélte: az SS éppen úgy mint a rabok, nem üldözte a fiatalkorúakat, elõször az ártatlanságtól való félelem miatt, másrészt gyengédségbõl, amit az a remény hívott elõ belõlük, hogy lássák, ahogy a fiú kéjfiú lesz. Emiatt sikerült Pröllnek ápolóként a kórházba jutni, ott pár évig maradni, és aztán ápolóként Mauthausenbe jutni. A mauthauseni zöld táborvezetés tovább küldte, hogy megszabaduljon tõle Auschwitzba, ahonnan az elsõ transzporttal tovább küldték Natzweilerbe. Natzweilerben volt a legtovább: a táborparancsnok kápója lett és a táborparancsnok helyettese. A kevés rab, akik voltak

ebben a táborban elmondták, hogy soha nem láttak azelõtt ilyen durva embert. A Natzweileri rabvezetés palotaforradalma miatt Buchenwaldba küldték, ahonnan a kommunisták és a kápó bizalmi embereként Dorába küldték.

Dorában Pröll úgy viselkedett, mint a többi kápó - nem jobban és nem rosszabbul. Mivel intelligens, megszervezi a kórházat, amely a holland küldetéséből jött létre, és aki õt minden ellenére értékes segítségnek tartja, mert valamennyire értelmes. De nem követi mindig a gyógyászat erkölcsi parancsait: brutális, és az ápolók kiválasztásánál a politikai ajánlásokat elõnybe helyezi a hivatásiakkal szemben. Így Heinzet, a kovácsot, aki kommunista, és már a zöldek alatt is kápó volt, fõápolónak nevezi ki, és teljesen megbízik benne minden orvos más véleménye ellenére. Így történik meg, hogy egy orvosegyetemistával szemben, akirõl tudja, hogy politikailag más véleménye van, mint neki, mindig elõnyben részesít egy német, cseh, orosz vagy lengyel verõlegényt. Nagyon csodálja az oroszokat és gyengéje a csehek, akiket szemében az angolszászok és a franciák, akiket megvet, Hitlernek kiszolgáltattak. De igen jó szervezõ. Kevesebb mint egy hónap alatt a kórházat a nagy kórházak mintájára szervezik meg: a 16-os blokkban van az adminisztráció, a fölvétel és a sürgõs esetek, a 17 és 39-es blokkban az általános orvosi esetek, vesegyulladások, ideggyulladások; a 38-as blokkban a sebészet; a 126-osban a tüdõgyulladás és rekeszizomgyulladások és a 127 és 128-asban a tuberkulózisok. Minden blokkban van egy felelõs orvos, akinek egy fõápoló segít; minden kórteremben van egy ápoló a betegek ápolására és egy takarító a különbözõ munkák elvégzésére. A betegek ágyai csak két emeletesek, szalmazsákkal faforgáccsal, lepedõk és takarók. Három étkezési féle van, a "házikoszt", ami ugyanaz, mint a tábor többi tagjáé, azoknak a pacienseknek, akiknek rendben van az emésztése; a nyálkás koszt vagy sovány grízleves (kenyér,margarin és fölvágott nélkül) azoknak, akiknek az állapota átmenetet kíván meg a diétához; a diétás koszt, ami minden nap két levesbõl áll, ebbõl az egyik cukros, fehérkenyérbõl, margarinból és lekvárból áll azok számára, akiknek erõsödni kell.

Nem lehet azt mondani, hogy a kórházban nagyon jól ápolnak: az SS vezetés csak nagyon kevés orvosságot engedélyez, és Pröll levesz minden szállítmányból a rabvezetés számára dolgokat és a betegek csak azt kapják meg, amire a rabvezetésnek nincs szüksége. De tiszta környezetben alszik, nyugalomban van, és ha ugyan az ellátás nem is jobb a táborinál, de még mindig elég. Pröll maga mint kápó naponta egy vizitre szorítkozik, amelyet egy kevés ordítozás és pár nemes ütés kísér, melyet a személyzet és a betegek közt oszt szét, ha a kórházi rend áthágásán kapja õket. A kórházi élet egészen más lenne, mint a külsõ élet, ha az ápolók és a takarítók buzgóságból és a hagyományokhoz való ragaszkodásból és a kápótól való félelmükben nem próbálnák meg minden módon az életet elviselhetetlenné tenni.

* * *

Minden este a sorakozó és létszámellenõrzés után a 16-os blokk bejáratánál gyülekeznek az emberek. A blokkban a közigazgatás mellett agy külsõ járóbeteg rendelés és egy belsõ járóbeteg rendelés van. Az elsõ minden betegnek vagy szerencsétlenül jártnak nyújt elsõsegélyt, akik nem elégítik ki a kórházba utalás elõfeltételeit, a másik vizsgálat után határoz a többiek fölvételérõl vagy elutasításáról. A rabvezetés embereit leszámítva minden táborlakó beteg és a polgári világban kórházba utalnák, ha másért nem, akkor általános gyengeség miatt. A táborban ezt

egész másként kezelik, itt az általános gyengeség nem számít. Csak azt kezelik, ami ezen felül van, és ezt csak bizonyos terápián kívüli körülmények között, vagy mert nincs eszközük másféle kezelésre. Minden rab tehát paciens, akit a kórház többé-kevésbé vonz: sorrendet kell fölállítani, amely általában négy naponként jelenik meg.

Elõször a furunkulusok jönnek: az egész tábor gennyezik, a hús és a nyers élelem hiánya miatt, és endémiai állapotában éppen úgy tombol, mint a mindennapi ödéma és a vesebaj. Ennek következtében sebesek a kezek, a lábak, vagy mindkettõ. A facipõk dörzsölik a lábat, és a kézzel, melynek bõre olyan könnyen kihasad, sokszor kell váratlan munkát végezni! Aztán a levágott ujjak, a törött karok és lábak, stb. . jönnek. Ezek jönnek a külsõ ambulancia rendelésére, és június elsejétõl újra föltûnik a néger Jonny, akinek orvosi tevékenysége a buchenwaldi kórházban olyan vitatott volt, hogy annak ellenére, hogy politikai garanciákat adott, hozzánk küldték egy transzporttal. Orvosként természetesen, de egy kísérõ közleménybõl kiderült, hogy azt mondják, elõnyösebb ápolóként alkalmazni. Pröll természetesen úgy gondolta, hogy helye a külsõ rendelésen van és ezért tette õt felelõssé.

(Késõbb megtudtam, hogy Jonny elég ravasz volt ahhoz, hogy megszerezze Katzenellenbogen, egy másik ápoló védelmét, aki magát amerikai eredetûnek mondta és aki a tábor fõorvosa volt, és elég zsarolási esete volt a felszabadításkor ahhoz, hogy háborús bûnösnek nevezzék).

Jonny alatt egy egész csoport német, lengyel, cseh vagy orosz ápoló dolgozik, akik az elvégzendõ munkához nem értenek, akik véletlenszerû módon kötnek be sebeket, veszik le vagy újítják meg a kötéseket. Ha furunkulus, ha sebek, erre mind egy gyógyszer van: kenõcs. Ezek elõtt az urak elõtt mindenféle színû kenõcsök vannak tele edényekben: ugyanazt az esetet az egyik nap fekete, a másik nap sárga vagy piros kenõccsel kezelik anélkül, hogy kitalálhatnánk azt a belsõ okot, amely választásukat befolyásolta. Rendkívüli szerencsénk van, hogy minden kenõcs antiszeptikus!

A belsõ ambulanciára olyan emberek jönnek, akik remélik, hogy beutalják õket a kórházba. Minden este öt vagy hatszáz ilyen jön, közülük az egyik éppen olyan beteg, mint a másik. néha tíz vagy tizenöt ágy szabad: képzelje magát az orvos helyére, akinek ki kell választani a tíz vagy tizenöt pácienst. . . A többieket kímélet elõírásával vagy anélkül visszaküldik; a következõ nap újra jelentkeznek, amíg olyan szerencséjük van, hogy fölveszik õket; azokat nem számolják, akik meghalnak, mielõtt esetüket kívánságuk szerint kezelnék.

Ismertem rabokat, akik sohasem zuhanyoztak, mert attól féltek, hogy a készülékekbõl gáz fog jönni víz helyett (a gázkamrák, melyek jelenlétét bizonyos SS tagok tagadták, mások Mme Simone de Beauvoir indoklásaival mentegették, nem voltak Dorán. Buchenwaldban sem. Csak mellékesen állapítottam meg, hogy mindazok között, akik ezt a fajta halálbüntetést olyan pontosan leírták, és amely az Egyesült államokban egyébként törvényes, tudomásom szerint egyetlen szemtanú sincs, lásd 186 oldal); egy napon az ápoló a heti blokklátogatásnál tetveket találtak náluk. Ezután a fertõtlenítéshez vezetõ úton úgy kezelték õket, hogy abban haltak meg. Éppen így ismertem olyanokat is, akik sohasem jelentkeztek a kórházban: attól féltek, hogy tengerimalacként fogják õket használni, vagy egy injekciót kapnak. Ellenkeztek, ellenkeztek, mindenkivel szemben ellenkeztek, minden tanács ellenére,

és egy este csoportjuk hullájukat hozta magával a sorakozó és létszámellenõrzési térre.

Dorában nem volt tengerimalac blokk és injekciózás sem volt. Az injekciókat általában nem az egyszerû rabokra alkalmazták, hanem a rabvezetés egyik ágára a másik ellen: A zöldek ezt arra használták, hogy egyszerûen szabaduljanak meg a vörösöktõl, akik csillagát az SS égen emelkedni látták, vagy fordítva.

Körülmények szerencsés alakulása ahhoz vezetett, hogy 1944 április 8-án a kórházba jöhettem: jó tizennégy napja voltam már lázas, és így mászkáltam a nagyobbodó táborban. A seb a bokán kezdõdött. "Nekem is, hülye kutya!" magyarázta kápóm. Így nem tudtam mást tenni, mint továbbra is az utcai építési csoport vagonjait raktam ki. Egy reggel karomon hordott nadrággal jelentem meg a sorakozó és létszámellenõrzési téren, mert nem tudtam fölhúzni. "Hülye kutya!" mondta kápóm, "meg vagy õrülve! Menj a kórházba!"

És parancsát néhány nyomatékos ökölcsapással húzta alá. Ez április 3-án történt. A kórház elõtt a tömegben találtam magamat. Egy órás várakozás után az orvos elõtt voltam: "Csak 37. 8 lázad van, nem tudlak fölvenni a kórházba: három nap kímélés. Maradj a blokkban, lábaidat tartsd a levegõben, akkor el fog múlni. Ha nem múlik el, gyere újra. " Nyugalom helyett a könyörtelen szobai szolgálat három napig takarítási munkákkal foglalkoztatott. A határidõ után láthatólag rosszabb állapotban mutatkoztam be újra. "Természetesen föl kell vennünk a kórházba" mondta az orvos "de csak három helyünk szabad és legalább négyszázan várnak, akik között vannak olyanok, akiknek az állapota rosszabb, mint a tied. Még három nap kímélés, aztán gyere újra. . . " A krematórium biztos gondolata jött föl bennem. Leverten mentem vissza a blokkhoz, ahol elsõ csomagom várt, melynek köszönhetõen el tudtam érni a szobai szolgálatnál, hogy az ágyamon feküdhettem ahelyett hogy dolgoznom kellett volna. Április 8-án, amikor újra soron következtem, egy régi csomag besorolt a három vagy négy kiválasztott közé. Esetemben az a szörnyû, hogy nem találtam ezt a tényt abnormálisnak. Mielõtt befeküdhettem az ágyba, melyet itt kaptam, a bejáratnál le kellett adnom ruháimat és cipõmet, amelyeket természetesen ittartózkodásom alatt ellopták, és zuhanyoznom kellett, melyet egy lengyel takarító olyan hidegre állított, amilyenre csak tudott. A zuhany volt az utolsó elvégzendõ formalitás. Melegnek kellett volna lennie, de ha cseh, lengyel vagy német csinálta, akkor a takarító Isten nevében megesküdött, hogy a készülék nem mûködik. A tüdõgyulladás és a rekeszizomgyulladással fölvett paciensek számát, akik ebben haltak meg, nem lehet meghatározni. Hatszor voltam a kórházban: április 8. - 27. , május 5.-tõl augusztus 30-ig, szeptember 7-tõl október 2. -ig, október 10-tõl . november 3.-ig , november 6-tól december 23-ig és 1945 március 10-tõl a fölszabadításig. Az elsõnél elvesztettem Fernandot szemem elõl, akit egy transzporttal Ellrichbe küldtek, ahol meghalt. Beteg voltam, természetesen, súlyosan beteg, még most is az vagyok, de. . .

* * *

Az élet a kórházban az utolsó percig szabályozva van. Naponta öt óra harminckor ébresztõ, egy órával késõbb mint a táborban. Mosdás: attól függõen, hogy milyen betegcsoporthoz tartozik az ember, 40 fokos, vagy 37-es, föl kell kelni,

kimenni a mosdóba és visszajövetelkor az ágyat rendbe hozni. Alapvetõen az ápoló és a takarító azért vannak ott, hogy segítsenek azoknak, akik ezt nem tudják megcsinálni, de ritka kivételektõl eltekintve veréssel fenyegetnek és a betegektõl azt kívánják, hogy maguk intézzék ezt el.

Ha a munkát elvégeztük, az ápoló lázat mér, a takarító pedig sok vízzel kitakarítja a termet. Hét óra körül a blokkorvos az ágyak között keresztülmegy, megnézi a lázlapokat, meghallgatja az ápoló megjegyzéseit, a betegek panaszait, mond mindenkinek egy szót, különleges kezelést ír elõ vagy aznap beveendõ orvosságokat ír föl. Ha az orvos sem lengyel, sem német, sem cseh, akkor általában jó és megértõ ember. Talán túlságosan megbízik az ápolóban, aki a pacienseket politikai véleményük, nemzetiségük, hivatásuk vagy kapott csomagjaik szerint osztja be, de ritkán hagyja magát rossz értelemben befolyásolni, de mindig jó irányba. Egy súlyos beteg néha megkockáztatja a kérdést: "krematórium?" "Hogyne, biztosan. . . három, négy nap múlva!". Nevetnek. Elmegy anélkül, hogy törõdne a hatással, melyet válasza a kérdezõre kiváltott. Megjön az utolsó ágyhoz, elhagyja a temet, ennek is vége, egész nap nem fogjuk viszontlátni: holnapig. 9 órakor kiosztják az orvosságokat. Ez nagyon gyorsan megy: Az orvosság nyugalom vagy diéta - néha néha egy tabletta aszpirin vagy piramidon, melyeket nagyon takarékosan használnak. 11 órakor a leves: az ápoló és takarító sokat esznek, mindenbõl vesznek, a maradékot kiosztják a paciensek között. Ezt nem teljesen, még mindig marad elég, hogy mindegyiküknek maradjon egy tisztességes adag, sõt még barátaiknak is tudnak egy kicsit leadni belõle. Délután 16 óráig nyugalom van, ekkor társalgunk, aztán jön a lázmérés és a lámpák leoltása. Csak akkor szakad meg a beszélgetés, ha figyelmünket a hullák hosszú sorai kötik le, melyeket a halottas csoport emberei ablakunk alatt visznek a krematóriumhoz. Néhány kivételezett, akik közé én is tartozom, csomagot kap: ezeket jobban kirabolják, mint a táborban, mert egy állomással többet hagynak maguk mögött, mielõtt elérik a címzettet. A bennük levõ dohányt nem adják ide: megérkezéskor az ápoló teszi el, de az ápolók olyan emberek, akikkel tárgyalni lehet, és tisztességes honorárium ellenében megkaphatja az ember dohányának jó részét, és az engedélyt is, hogy titokban dohányozhasson. Ugyanezzel a módszerrel, azaz osztozkodással elérhetõ az ápolónál, hogy a láznál csal és így meg lehet a kórházi tartózkodást hosszabbítani. Nyáron a délutáni pihenõ a friss levegõn van a bükkfaligetben: a táborban dolgozó csoportok irigyen néznek bennünket, és mi annál jobban irtózunk a gyógyulás órájától, amikor vissza kell mennünk közéjük.

* * *

1944 októberében csak ritkán vesz föl a kórház hasmenésben megbetegedetteket. Minden este a 16-os blokknál gyülekeznek. Faszénnel etetik és visszaküldik õket. Elõfordul, hogy a betegség elmúlik. De az is lehet, hogy hosszabban eltart, mint a szokásos nyolc nap, és láz miatt rosszabbodik a helyzet; akkor fölveszik õket, amennyiben rosszat sejtenek. A 17-es blokkban, a 8-as teremben fekszenek, ápolójuk Iván, az orosz, aki azt mondja magáról, hogy a harkovi egyetem "docense", és akinek a takarítója a lengyel Stadtjeck. A nyolcas terem a kórház pokla. Minden nap két, három vagy négy hullát szállít a krematóriumba. A fölvett hasmenéses betegeknek az orvos a szénen kívül diétát rendel el: nagyon keveset enni, ha lehet, nem inni. Azt tanácsolja Ivánnak, hogy ne adjon semmit az elsõ nap, a következõ nap egy liter levest két három vagy négy alkalomra osszon föl, és lépésenként térjen vissza a teljes adagra, melyet a betegség javulásától tesz függõvé. De Ivánnak az a

véleménye, hogy õ azért ápoló, hogy magát, és nem azért, hogy a betegeket ápolja: az orvosi tanácsok követése nehéz munka neki, és semmi esetre sem szokásos egy koncentrációstáborban; egyszerûbbnek tartja, teljes diétát alkalmazni és a betegek adagját Stadjeckkel megosztani, magát bõségesen táplálni és a maradékkal üzletelni. A szerencsétlenek tehát semmit sem esznek, abszolút semmit: a harmadik napon kevés kivétellel olyan állapotban vannak, hogy nem tudnak fölállni és mindent maguk alá ürítenek, mert Stadjecknek jobb dolga is van, mint hogy ágytálat tegyen alájuk, ha kérik. Ettõl kezdve halálra vannak ítélve. Stadjeck azzal foglalkozik, hogy annak a szerencsétlennek az ágyát figyelje, aki éppen ágytálat kért. Hirtelen észreveszi a bûzt és dühbe gurul. Elkezdi a bûnöst ütlegelni, aztán kihúzza az ágyból, a mosdóba löki, és ott hideg zuhanyt kap, mert a kórháznak tisztának kell maradnia, és ha a betegek nem akarnak mosdani, akkor meg kell õket mosni. . . Ezután Stadjeck káromkodva kicseréli a lepedõt és a takarót és kicseréli a szalmazsákot. Alig fekszik le a beteg újra, a kólika újra elkapja, megint az ágytálat kéri, amit nem kap, megint mindent maga alá enged, újra a hideg zuhany alá teszik és így tovább. Huszonnégy órán belül általában meghal.

Reggeltõl estig hallani a szerencsétlenek kiáltásait és könyörgését, akiket a lengyel Stadjeck hideg zuhany alá tesz. Kétszer vagy háromszor kápó vagy orvos is jött, mikor ez történt, Kinyitották az ajtót. Stadjeck elmagyarázta: "Teljesen összesza..a az ágyat. . Ez a hülye kutya olyan lusta. . Nincs meleg vizem. " A kápó vagy az orvos becsukta az ajtót és elment anélkül, hogy mondott volna valamit. Mert a nyilatkozat természetesen megtámadhatatlan: meg kell a beteget mosnia, aki nem tudja magát megmosni, és ha nincs meleg vize. . .

* * *

A kórházban jól vagyunk tájékozódva a háborús eseményekrõl. A német újságok, különösen a "Völkische Beobachter" jár ide, és az egész személyzet rendszeresen hallgat rádiót. Természetesen csak a hivatalos híreket, de ezek is mondanak valamit. Arról is informálnak, hogy mi történik a többi táborban: a szerencsétlenek, akik két vagy három táborban is voltak már, mielõtt Dorába jöttek, elmesélik nap közben ottani élményeiket. Így ismerjük meg Sachsenhausen, Auschwitz, Mauthausen, Oranienburg stb. . . . rémségeit. Megtudjuk, hogy nagyon emberséges táborok is vannak. Augusztusban a német Hellmuth körülbelül tíz napig volt ágyszomszédom. Éppen a Berlin melletti Lichterfeldérõl jött. Ebben a táborban 900 ember volt, akire a Wehrmacht vigyázott. A lerombolt elõvárosokban raktak rendet: a munkaidõ 12 óra volt, mint mindenütt, de napi három étkezés és mindhárom bõséges: leves, hús, zöldség, gyakran bor, nem voltak kápók, nem volt rabvezetés, ezért verés sem. Kemény élet, de kibírható. Egy nap szakmunkásokat toboroztak: Hellmuth finommechanikus volt és jelentkezett, a Dorai alagútba küldték és sûrített levegõs fúrót adtak a kezébe. Nyolc nap múlva vért köpött. Azelõtt egy olyan rab feküdt mellettem, aki egy hónapig Wiedában volt; elmondta, hogy ennek a tábornak az 1500 lakója nem volt túl szerencsétlen. Természetesen kellett dolgozniuk, és keveset kaptak enni, de úgy éltek, mint egy családban: vasárnap délután a falu lakosai táncolni jöttek a tábor mellé a rabok harmonikájának zenéjére, barátságosan elbeszélgettek velük és élelmiszert hoztak nekik. De az nem tartott hosszan, az SS észrevette, és két hónapon belül Wieda is olyan kemény és embertelen lett mint Dora. De a legtöbb kívülrõl jött ember csak szörnyû dolgokról mesél, és ezek között az Ellrichiek a legszörnyûbbek. Hihetetlen állapotban jönnek ide, és csak rájuk kell

nézni, hogy meggyõzõdjek róla, hogy nem találnak ki semmit. Ha a koncentrációstáborokról beszélnek, megemlítik Buchenwaldot, Dachaut, Auschwitzot, és ez igazságtalan. 1944-45-ben Ellrich volt a soron, hogy a legszörnyûbb legyen. Ott nem volt szálás, ruha, élelem, nem volt kórház, és csak földmunka volt a zöldek, vörösök és az SS legaljának felügyelete alatt.

A kórházban ismertem meg Jacques Galliert, akit Jackynek neveztek, egy medránói bóhócot. Kemény volt a kemények között. Ha a táborélet keménysége miatt panaszkodtak, mindig ugyanazt válaszolta: "Tudod, én két és fél évig voltam Calviban (Calvi: francia fegyház Korzikán), ott hozzászoktam az ilyesmihez. " és hozzátette: "Öregem, Calviban ugyanez volt: ugyanez a munka, ugyanilyen kevés ennivaló. csak kevesebbet vertek, de vas és "Le mitar" ott is volt, na és. . . " (Le mitar: speciális kifejezés a francia börtönökben levõ súlyosbított elzárásra). A fekete tengeri matróz, Champale, aki öt évet ült Clairvauxban, nem vitatta ezt, és én, aki valaha az afrikai vidám élet tanúja voltam, kérdeztem magamat, hogy nem volt-e igazuk. ("A föld szennye" c. könyvében Arthur Koestler olyan képet fest a francia koncentrációstáborokról, mely késõbb igazolta álláspontomat. Éppen úgy Julien Blanc könyve: "vidám gyerek, csináld a dolgodat" - egy vidám gyerek Franciaországban a büntetõ csapat katonája.

* * *

December 25-én azzal az elhatározással hagytam ott a kórházat, hogy soha többet nem megyek oda vissza. Ezt különféle események okozták. Júliusban Pröll megmérgezte magát ciánkálival. Az okát sohasem tudtuk meg: elõzõ nap azt rebesgették, hogy összeesküvés miatt el akarják fogni és föl akarják akasztani. Heinz, a kommunista kovács váltotta föl. Heinz durva ember volt. Egy nap észrevette, hogy egy lázas, aki nem ihatott, s az ajkát megnedvesíti, és addig verte, amíg meghalt. Azt mondták, mindenre képes: A sebészeten vakbéloperációkat végzett a felelõs sebész, a cseh Cespiva tudta nélkül. Azt mesélték, hogy az kórház elsõ ideje alatt a zöld kápók uralma alatt egy algériait kezelt, aki az alagútban két vasúti kocsi között eltörte a karját: Heinz úgy fordította ki vállízületét, ahogy egy hentes teszi a sonkánál, és ahelyett hogy áldozatát érzéstelenítette volna, ökölcsapásokkal kábította el. . . Egy évvel késõbb az egész kórház visszhangzott a szerencsétlen kiáltásaitól.

Még sok más dolgot meséltek. Tény, hogy a betegek nem érezték magukat biztonságban nála. Nekem egy napon ágyamhoz jött Cespivával és elhatározta, hogy gyógyulásomhoz szükséges, hogy a jobb vesémet kivegyék: rögtön megkértem egyik bajtársamat, akinek más baja volt, hogy õ adjon helyettem vizeletet, és ezzel a vizsgálat eredménye negatív lett, mely nekem segített abban, hogy visszamehessek a munkacsoportba. De mivel nem volt erõm dolgozni, néhány napra rá újra jelentkeztem a kórházban - éppen elég idõ telt el ahhoz, hogy a vihar elszálljon fejem felett - és könnyen fölvettek újra. Decemberig minden jól ment, addig az idõpontig, amikor Heinzet, éppen úgy mint elõdjét összeesküvés miatt letartóztatták és egy lengyel jött helyére. Ennél az akciónál az SS Cespivát, több ápolót, ezek között Boyer ügyvédet Marseillebõl és más személyeket is letartóztatott. Soha nem tudtuk meg, miért, de valószínû, hogy azért történt, mert a háborúról terjesztettek híreket, melyeket titokban hallgattak külföldi adókon, és az SS ezt lázadásnak minõsítette. Az új ápolóval lengyelek jöttek a kórházba és új orvosok kerültek a blokk élére: a mienk egy tudatlan lengyel volt. Megérkezésekor azt állította, hogy a vesegyulladás a rossz

fogak következménye és elrendelte, hogy minden vesegyulladásosnak húzzák ki a fogait. Egy fogorvost hoztak gyorsan, aki elkezdte tevékenységét, nem tudva, hogy miért csinálja amit csinál, de meglepõdve és tiltakozás mellett. Hogy megmentsem fogaimat, újra elértem, hogy a kórházat a "könnyû munkára" való alkalmassági igazolással elhagyhassam. A kivételesen kedvezõ körülmények véletlene folytán az SS Oberscharführer "Schwung"-ja (segédje) lettem, aki a kutyákért volt felelõs. Visszatértemkor a táborban nagy változásokat láttam.

* * *

V. fejezet

Hajótörés

Ami ezután történt, nem nagyon érdekes. 1944 decemberében Dora nagy tábor, és nem alárendeltje Buchenwaldnak, hanem Ellrich, Osterode, Harzungen, Ilfeld stb. . . , melyeket még építenek, most tõle függenek. (Ezekben az altáborokban a rabvezetés a zöldek kezeiben van, akiket a Dorai vörös rabvezetés oda deportált, hogy megszabaduljon tõlük, és hogy megelõzze ezt, hogy újra hatalomra kerüljenek). A transzportok most közvetlenül ide jönnek, mint régen Buchenwaldba, itt fertõtlenítik õket, írják be a listákra adataikat és osztják szét õket az altáborokba. Most már a 100 000 szám fölött tartanak. A teherautó minden este hullákat hoz az altáborokból, hogy elégessék õket a krematóriumban. A kerék forog. . .

Befejezik a 172-es blokkot: a filmszínház és egy könyvtár a rabvezetés emberei és azok védencei számára mûködnek, a nyilvánosházban pár hónapja lakó nõk ugyanennek a vevõkörnek igényeit elégítik ki. A blokkok kedélyesek: van bennük víz, rádió is, az ágyak itt vannak, lepedõ nélkül de szalmazsákokkal és takarókkal. A szorongatás ideje lejárt, az SS kisebb követelésekkel lép föl, céljukat, a tábor elkészülését elérték, de most több figyelmet fordít a politikaiakra, és mereven figyel az összeesküvésekre és szabotázsokra, amelyek tényleg elég gyakran elõfordulnak.

Ezek az anyagi javulások a rabok tömegeinek nem jelentenek olyan jó érzést, mint tehetnék: A rabvezetés embereinek hozzáállása nem változott, és mivel ezek rablóbarlangból való emberek, akik ugyanazokat az állapotokat akarják nekünk biztosítani az épületekben, mint amilyeneket õk megéltek, mereven ragaszkodnak hozzá, hogy életünket amennyire lehet hasonlóvá tegyék ahhoz, amilyenben õk éltek a tábor kialakulásakor. Ilyen a világ sora.

A 23-ról 24-ére virradó éjjel egy munkacsoport a gumibotok alatt a sorakozó és létszámellenõrzési téren egy hatalmas karácsonyfát állított föl, mely másnap reggel 5 óra 30-kor az elvonulásra való gyülekezéskor sokszínû fényben ragyogott föl. Ettõl a naptól kezdve Epifánia napjáig minden este a sorakozó és létszámellenõrzésnél a tábori zenekar az "Ó zöld fenyõ" játszotta, melyet távozás elõtt meg kellett hallgatnunk. . . Ezt kötelezõ volt áhitattal hallgatni, ha nem akart az ember verést kapni. A jó közérzethez két váratlan elem lett aktív: az oroszok és Anglo-amerikaiak egyidejû elõrenyomulása a keleti és nyugati táborok kiürítését Dora irányába tette szükségessé, és másfelõl a mind erõsebb bombatámadások az rendszeres élelmiszerszállítmányok ellen. Januártól az evakuáltakat hozó transzportok folyamatosan jöttek és leírhatatlan állapotban érkeztek meg. E könyv bevezetése egy

olyan evakuálási transzportot ír le, melyet az író maga ért meg. A körülbelül 15 000 személyre tervezett tábor néha 50 ezer és még több embernek adott hajlékot. Ketten és hárman aludtak egy ágyban. Már nem kapunk kenyeret, mert a liszt nem jön meg: helyette két vagy három kis krumplit kapunk. A margarin és fölvágott adagját megfelezik. Az élelmiszerraktár olyan mértékben ürül, amilyen mértékben a lakosok száma növekszik; arról beszélnek, hogy már csak fél liter levest fognak egy liter helyett szétosztani. Nincsenek ruhák, hogy ki lehessen cserélni a használhatatlanokat: Berlin nem küld többet. A cipõk: A meglévõket javítják ki. És minden olyan mértékben amilyenben a meglévõ anyag megengedi. A munka területén a táborvalóságos szabotázsvállalattá lett. Az alagútba már nem jön nyersanyag. Lassabban dolgoznak. Tél van. kilátástalan ablaktáblákat rendelni, hogy kipótolják az eltörötteket: már nincs, de egy rab szerez valahol egyet titokban az alagútban. Festék sincs már, hogy a blokkon javíthassanak: a blokkparancsnok, akinek szüksége van rá, egyik pártfogoltjával lopat Zavatzky egy tábori házából. Egy nap hiányzik az elektromos kábel a V1 és V2 építéséhez: minden alagúti rab lopott egy métert, hogy cipõfûzõt csináljon magának. Egy másik nap egy új vasúti sínt kellene építeni. Mér legalább egy éve rakták gúlába az ehhez szükséges talpfákat a pályaudvar bejáratánál. Ott az SS vezetés még optimista és megparancsolja, hogy végre rakják föl a síneket, mert éppen nincs más tennivaló. Most veszik észre, hogy a talpfák eltûntek és egy vizsgálat kideríti, hogy a civilek a tél kezdetén apránként szétfûrészeltették a talpfákat a rabokkal, és darabjaikat hátizsákban vitték el, hogy a hiányos fûtõanyagellátást, mely már nem jön rendesen, kipótolják. Néhányat megbüntetnek, új talpfákat rendelnek és pár nap múlva giroszkópokat szállítanak.

Az alagútban már nem lehet számolni se a szabotázscselekményeket. Az SS-nek hónapokig tartott annak megállapítása, hogy az oroszok nagyszámú V1-et és V2-t azzal tettek használhatatlanná, hogy a rádiókészülékbe vizeltek. Az oroszok, akik a lopás mesterei, a szabotázs mesterei is és makacsak is: semmi sem tartja vissza õket, ezért belõlük kerül ki a fölakasztottak legnagyobb hányada. Még egy okból történik ez: azt hiszik, hogy menekülési módszert találtak föl. . !

Nagyon kevés rabnak jutott eszébe Dorából menekülni, és azokat, akik ezt megpróbálták, a kutyák újra megtalálták. A táborba való visszaérkezésükkor általában fölakasztották õket, nem csak a menekülési kísérlet miatt, hanem háborús bûntett miatt is, mert nagyon ritka volt az, hogy ne tudtak volna valamiféle rablást rájuk kenni azokon a helyeken, melyek mellett elhaladtak.

A szabotázs a legfelsõbb körökig hatolt el: A V 1 és V 2-t fölhasználás elõtt ki kell próbálni, és a nem beváltakat Harzungenbe küldik, ahol szétszedik és megvizsgálják õket. A különféle részeket egy erre a célra való csomagolásba teszik és visszaküldik Dorába, ahol ugyanúgy összeépítik õket. Így körülbelül harminc V1 és V2 van állandóan úgy úton Harzungen és Dora, a kísérleti telep között, hogy folyton összerakják és szétszedik õket. Dora vezetése túl van terhelve és össze van zavarva. A dorai alagút bejáratánál egyfajta raktár van, ahol használhatatlan tárgyakat gyûjtenek: anyacsavarokat, csapszegeket, bádoglemezeket, mindenféle csavart, stb. . Egy különleges munkacsoport, melynek könnyû munkája van, szortírozza ezeket a tárgyakat fajta szerint: Egy dobozba kerülnek a csapszegeket, egy másikba a csavaró, egy harmadikba a bádoglemezek. Ha minden doboz tele van, a kápó kiadja a parancsot, hogy ürítsék ezeket összekeverve egy vasúti kocsiba. Ha a vasúti kocsi tele van, egy vonatra akasztják rá és ismeretlen helyre megy; két nap múlva Ellrich

alagútjának bejáratánál érkezik meg, ahova azért küldik, hogy kirakják és szortírozzák. Az ezzel a munkával megbízott csoport azt a részt, amelyet szortírozott, a talicskával a dorai raktárba és ott kiürítésnél újra összekeveri a részeket. Így teljesen komolyan a hulladék egy részét az alagút mindkét részén szortírozzák.

Ilyen módon jutunk az egyik váratlan eseménytõl a másikig, a bombatámadáson és az élelmiszeradag csökkentésén át, az ismeretlenek összeesküvésén és szabotázson és akasztásokon át a fölszabadításhoz.

Ezt az egész idõszakot a kutyacsoport vezetõjének segédjeként értem meg: könnyû munka, mely csizmatisztításból, ruhakefélésbõl, szoba és íróasztal ragyogó tisztán tartásából, ennivalójának elhozásából az SS étkezdébõl. Minden reggel nyolc órakor elvégeztem napi munkámat. A maradékot mindenkivel fecsegve, a kályha sarkán melegedve, újságot olvasva, rádiót hallgatva töltöm. Az SS szakács minden étkezésnél, mikor a levest uramnak kiadja, lopva éppen annyit ad nekem. Emellett a harminc ember, akik az SS blokkban laknak, néha kisebb munkákat adnak nekem, mint edényük elmosását, csizmájuk pucolását, szobájuk kisöprését, stb. . . Ezért maradékaikat nekem adják, amit minden este átviszek bajtársaimnak. Szép élet. Az SS-el való közvetlen érintkezés hozza magával, hogy egészen más fényben látom õket, mint amilyenben a táborban látszanak. Nem lehetséges az összehasonlítás: a nyilvánosságban durva fickók, egyedileg nézve bárányok. Érdeklõdéssel néznek engem, megkérdeznek, közvetlenül beszélnek velem, érdekli õket véleményem a háború kimeneteléről, figyelemre méltatják: mindenféle emberek, - volt bányászok, volt gyári munkások, volt festõk - akik 1935-ben munka nélkül voltak. , és a rendszer kivezette õket szükséghelyzetükbõl, amikor olyat tett értük, amit aranyhídnak tartanak. Egyszerû emberek, szellemi színvonaluk rendkívül alacsony: azokért a jócselekedetekért, melyeket a rendszer értük tett, kivitelezik annak alacsony üzleteit és úgy gondolják, hogy lelkiismeretükkel, erkölcsükkel, a német hazával és az emberiséggel egyenesben vannak. Bár nem értik meg azt a súlyos csapást, amely engem ért, hogy Dorába deportáltak, a többi rab közé, akikre felügyelnek, fejüket magasan tartják, megközelíthetetlenül, könyörtelenül: eszükbe sem jut, hogy azok is olyan emberek, mint õk, vagy . . . mint én!

A tábori rendszer szabálytalanságai nem hatolnak el tudatukhoz, és ha véletlenül észreveszik akkor azért teljesen komolyan a rabvezetést vagy a rabok tömegeit teszik felelõssé. A rabok nagy tömegének is az a véleménye, hogy a rabvezetés sokkal felelõsebb azért az életért, melyet élni kénytelenek, mint az SS. Nem fogják föl, hogy mi soványan, gyengén és piszkosan járunk rongyainkban. A III. Birodalom mindent megad, amire szükségünk van: élelmet, kifogástalan higiéniára való lehetõséget, kedélyes szállás lehetõségét egy messzemenõen modernizált táborban, egészséges szórakozásokat, zenét, olvasmányokat, sportot, karácsonyfát, stb. . . Hiszen ez bizonyítja, hogy kevés kivételtõl eltekintve Hitlernek igaza van abban, hogy mi egy testileg és lelkileg alacsonyabbrendû emberiség részei vagyunk! Egyenként felelõsek a rosszért, mely szemeik elõtt, tudtukkal vagy tevékeny hozzájárulásukkal, ezzel egyidejûleg tudat alatt és nem megfontolva történik? Biztosan nem: környezetük áldozatai, amelyben minden nép, a rendszertõl és nemzetiségtõl függetlenül rendszeresen a maga módján a történelem veszélyes válaszútjain csõdöt mond, mert az irányítás az egyén kezébõl átmegy a csoportéba és szakítanak a hagyományokkal.

Március 10-én bibliakutató asszonyok egy csoportja jön Dorára; õket egy utasítás követte Berlinbõl, hogy ezeket az asszonyokat - szám szerint 24-et - könnyû munkákra kell alkalmazni. Ettõl fogva a segédi tisztet õk vették át. Engem leváltottak, és visszaküldtek a táborba. Hogy elkerüljem besorolásomat egy rossz munkacsoportba, óvatosabbnak tartottam, ha egészségi állapotomat kihasználva a kórházba vetetem föl magamat, melynek ablakaiból a Nordhausenre mért bombatámadásokat április 3-án és 5-én megfigyeltem, pontosan két nappal azelõtt, mielõtt fölvettek volna a kiürítõ transzportba, melyrõl a bevezetõben számolok be.

Második Rész

Mások tapasztalatai

Szellem kellett hozzá és alattomosság, hogy valaki legyõzzön téged bármilyen ötlettel, és az Istenek egyike jött is! Túl ravasz fickó tele érthetetlen tekervényekkel, most a hazádban is csalásra és kitalált szavakra van szükséged, melyeket kisfiúként is szerettél? Athéna Odüsszeuszhoz (Homérosz Odüsszeája, 13 ének, 290)

I. fejezet A koncentrációstáborokról szóló irodalom

A politikában a koncentrációstáborok a múlt részei. Az irodalomban "elhasználták" õket. Mint egy sötét parancsra és egy bátor ugrással több szakaszon keresztül a nyilvánosság most az orosz táborokkal foglalkozik.

Ennek a ténynek teles tudatában egy idõvel ezelõtt mégis nyilvánosságra hoztam egy tanúvallomást a Hitler alatti koncentrációstáborok rendszerérõl, melyet kizárólag saját élményeimre alapítottam. De ezzel kissé lemaradásba kerültem, és éppen ezt hangsúlyozták erõsen. Ma más formában leszek visszaesõ. Nem fogják elmulasztani, hogy közöljék velem, hogy meggondolatlanul és az áram ellen úszom. Ezért illõ, hogy elõször bocsánatot kérjek.

Amennyiben a kevés nyugodt pillanat ezt megengedte nekünk, a táborban minden beszélgetés három téma körül forgott: az harcok valószínû befejezõdésének ideje, esélyeink egyénileg és együtt, hogy ezt megérjük, és a következõ napok étlapjáról, amit szintén tábori pletykának lehet nevezni, ha ez a szó lehetõvé tenné a tragikus valósággal való összehasonlítást, amelyrõl szól. A három téma egyike sem nyújtott nagy lehetõségeket arra, hogy pillanatnyi helyzetünkrõl elfelejtkezzünk. Attól függõen, hogy mennyi körülnézésre maradt idõnk szûk világunkban, mindhárom témát egyre redukáltuk mindig egy fölkiáltással: "Ha ezt majd el fogják mesélni". . . amit olyan hangon mondtuk és amit olyan villámló pillantások kísértek, hogy engem megrémítettek. Mivel valahogy tisztában voltam azzal, hogy nem vagyok képes ilyen gyors izgalmi állapotra környezetem miatt, magamba vonultam és egy makacsul

hallgató tanúvá váltam.

Tisztán megérzés alapján az elsõ világháború utáni idõkbe láttam magamat visszavetve, a volt frontharcosokhoz, azok elbeszéléseihez és irodalmához. Nem lehetett kétséges, hogy a háború utáni idõ még több volt hadifoglyot és volt deportáltat fog jelenteni, akik még rémesebb emlékekkel térnek vissza hazájukba. Úgy tûnt nekem, hogy szabad az út az átkoknak és a bosszú szellemének. Minél inkább sikerült nekem, személyes sorsomat elválasztani a nagy drámától, elkezdtek szemem elõtt a történelmünkbõl ismert Capuletek, Armagnakek és Burgundiak régi vitáikat fölelevenítve egy gátlástalan Sarabandot (tánc - a fordító) táncolni az európai mértékû színpadon. Nem tudtam elképzelni, hogy hogyan lehetne a szemem elõtt kibontakozó hagyományos gyûlöletet lecsökkenteni, függetlenül attól, hogy mi lesz az ellentét kimenetele.

Ha megpróbáltam annak következményeit elképzelni, elég volt kis fiamra gondolni, hogy ne csak magamat kérdezzem meg, hogy nem lett volna jobb, ha egyikünk sem jött volna haza, de azt is reméljem, hogy a III. Birodalom magasabb helyein hamarosan fölismerik, hogy csak akkor számíthatnak kegyelemre, ha egy hatalmas és szörnyû bûnhõdési áldozatban azért, hogy magukat a gonosztól szabaddá vásárolják, fölajánlanák azt, ami még megmaradt a táborok lakóiból. Ebben a lelkiállapotban elhatároztam, hogy ha visszajönnék, jó példával járnék elõl, és megesküdtem, hogy kalandomról soha, semmilyen módon nem fogok beszámolni. Egy ideig, amely nekem nagyon hosszúnak tûnt, tartottam szavamat, és ez nem volt könnyû.

Elõször saját magammal kellett harcolnom. Itt sohasem fogok egy tüntetést elfelejteni, amelyet a deportáltak az elsõ idõben Belfortban szerveztek, hogy bemutassák hazajövetelüket. Az egész város azon volt, hogy meghallgassa õket és üzenetükre figyeljen, a nép háza teljesen tele volt, a ház elõtti tér fekete volt az emberektõl. hangszórókat kellett az utcára kitenni. Mivel egészségi állapotom nem tette lehetõvé sem azt, hogy itt beszéljek, sem azt, hogy hallgatóként résztvegyek a gyûlésen, szomorú voltam. De bánatom még nagyobb lett, mikor másnap a helyi újságok bebizonyították, hogy az elmondottakból nem lehet elfogadható üzenetet alkotni. A tábori aggodalmam valósággá vált. A tömeg egyébként nem hagyta magát becsapni, mert ezentúl sohasem lehetett ugyanebbõl a célból ilyen gyûlést megtartani.

Ezért a többiekkel kellett harcolni. Bárhova mentem vagy az evés közben, vagy a tea elõtt mindig megjelent egy ritka rémes érzelmi rezdülésekkel bíró papagájhölgy vagy egy jót akaró barát, akik azt hitték, hogy nekem tesznek szolgálatot azzal, ha a figyelmet rám terelik, és a társalgást erre a tárgyra terelik: "Igaz, hogy. . . " "Ön azt hiszi, hogy . . . " "Mit gondol XY könyvérõl? . . "

Ha ezek a kérdések nem illetlen kíváncsiság termékei voltak, akkor láthatóan kétkedésrõl árulkodtak és a szembesítés utáni kívánságról. Nekem terhesek voltak. Rendszerint félbeszakítottam õket, ami miatt haragudtak és azt negatívan értékelték. Errõl elgondolkoztam, és ha elõfordult, hogy valami miatt bosszankodtam, bajtársaimat a szerencsétlenségben tettem felelõssé azért, akik velem együtt szabadultak ki, de folyamatosan és gyakran fantasztikus elbeszéléseket hoztak nyilvánosságra, melyekben magukat nagyon szívesen ábrázolták szentként, hõsként

vagy mártírként. Írásaik fölhalmozódtak íróasztalomon, éppen úgy, mint sok kérés. Meg voltam gyõzõdve arról, hogy közeleg az idõ, amikor ki kell lépnem az ismeretlenségbõl és emlékeimet azért, hogy egy nyilvánosan szentté avatottat valódi fényben mutassak be, és eközben gyakran arra mondásra gondoltam, melyet Rierának tulajdonítanak (nagyon ismert korunkbeli francia humorista). mégpedig azt, hogy minden háborúban elkerülhetetlen az összes volt frontharcos könyörtelen megölése, és hogy ezt a szót jobban tiszteletben kell tartani, és nem egyszerûen hóbortnak tartani.

Egy nap észrevettem, hogy a nyilvánosságban a német táborokról hibás elképzelés alakult ki, hogy minden elmondott dolog ellenére a koncentrációstáborok problémája megmaradt és hogy a deportáltak, ha már nem is hittek nekik, erõsen hozzájárultak ahhoz, hogy a nemzetközi politikát veszélyes utakra vigyék. A dolog túlnõtt a szalon határain. Egyszerre az lett az érzésem, hogy cinkosa leszek egy aljas összeesküvésnek, ha megmaradok eredeti elhatározásomnál, és így minden irodalmi elõítélet nélkül leírtam saját élményeimet lehetõleg egyszerû formában, hogy a dolgokat helyes formába ábrázoljam, és megpróbáljam, az embereket objektív gondolkozásra és a becsületrõl alkotott józan útra visszavezetni .

Ma ugyanazok az emberek, akik a nyilvánosságnak a német koncentrációstáborokat bemutatták, az orosz táborokat mutatják be, és ugyanazokba a csapdákba visznek. Ebbõl a vállalkozásból vita állt elõ, melyen David Rousset állt az egyik oldalon, és Jean Paul Sartre valamint Merleau-Ponty a másikon, amelyben minden csak hamis lehetett, mert alapvetõen az orosz táborokból megmenekültek talán - igen, talánt mondok - megtámadhatatlan tanúvallomásait és a nem megtámadhatatlan tanúvallomásokat, tehát a német táborok megmenekültjeinek vallomásait hasonlítja össze. . . Természetesen nem lehet ebben a vitában állást foglalni, melyet eleve le kellett volna állítani. Az álláspontok kialakultak, az ellenfelek kategorikus imperatívokat követnek, mint ahogy ez a viták természet adta alaptermészete.

Mégis lehet az a véleményünk, hogy a jövõbeli viták a koncentrációstáborokról nyernének azzal, ha figyelembe vennék, hogy az általuk létrehozott tanúvallomások az események új vizsgálatából indulnának ki, melyek ténylegesen olyan eseményeken alapulnának, melyek színtere a német koncentrációstáborok voltak. Mikor ez a gondolat meggyõzõdésemmé vált, ebbõl nõtt ki az a kötelezettség, hogy ennek az új szemléletmódnak az alapfogalmait összeállítsam és nyilvánosságra hozzam. Ez magyarázza ennek a koncentrációs-tábor irodalomnak a szemléjét és összeállítását. Ezek után talán megérti az olvasó, miért nem szóltam olyan hosszan, és most, amikor mindenki hallgat, és úgy tûnik, hogy senkinek sincs további mondanivalója, még megkísérlem, hogy egy tárgynak új arcot adjak, mely szerintem túl hamar öregedett ki. Úgy gondolom, igazam van, ha elsõ gondom az volt, hogy azt kérem, hogy annak enyhítõ körülményeket adjak.

* * *

A volt frontharcos élményei, aki még jól van, és nem felejtette el emlékeit, lehetõséget ad szembesítésre, amely szerintem bizonyíték értékû. Akkoriban határozott békeakarattal jöttek vissza és minden szentre megesküdtek, hogy mindent

megtesznek azért, hogy ez a háború legyen a legutolsó. Ezt meg kellett köszönni nekik és ez hálát mutatott nekik és csodálatot hívott elõ velük szemben. Örömmel és reménykedve, lelkesen fogadta õket az egész nép, szívélyesen és bizalommal.

A második világháború elõestéjén viszont vitatottak voltak. Jelentéseiket gazdagon kommentálták különféle irányokból, és a legkevesebb, amit ehhez mondani lehet, hogy véleményük nem volt egyensúlyban, ha ezt nem is látták be, és nem is számított nekik. Gyakran igazságtalan is volt. Bár különbség volt beszédük és leírásaik között, de végleges ítéleteket hozott, melyek könnyedén újraegyesítették a kettõt. Vigyorgott az elsõnél, hogy itt egy nagydumás Jánosról van-e szó, - ezt a kifejezést használták -, aki emlékezéseit minden társalgásba beleviszi, vagy helyi illetve nemzeti egyesületek vezetõirõl, akik feladata a vasárnapi követelések elmondására tûnt szorítkozni. A másodiknál is éppilyen határozottnak tûnt és csak egy könyvet ismert el a háborúról: Barbusse könyvét "A tûz" (Le Feu). Ha a jóindulat ritka pillanataiban kivételt tett, akkor ezt Galtier-Boissiere és Dorgeles írásainál tette, de más irányban: egy, az õ gúnyos és határozott pacifizmusánál annál, amit realizmusnak tartott.

Ki érti ennek a pálfordulásnak a tényleges okát? Véleményem szerint mindezek a következõ általános igazság keretei között vannak: Az emberek sokat foglalkoznak a jövõvel, melynek elé néznek, mint a múlttal, melytõl már semmit sem várhatnak el; ezért lehetetlen volt, a népek életét egy ilyen szokatlan eseménynél, mint például egy háború hosszasan megállítani, amely olyan jelenség (a háború), mely saját általánosítására törekszik, és az õt jellemzõ sajátságokkal gyorsan elavulttá válik. Nagyapám mesélt az elsõ világháborúról, aki még nem emésztette meg az 1870-es háborút, apámnak minden vasárnap, aki az unalomtól ásítozott. 19139-ig apám még nem fejezte be elbeszéléseit, és hogy ne kerüljek hátralékba vele szemben, mindig, mikor vele beszéltem, eszembe jutott, hogy maga Du Guesdin (Bertrand Du Guesdin, híres francia hadvezér, 1320-1380 - a fordító) sem lehetne nevetségesebb, ha ma büszke lenne a lövõgéppel elért hõstetteire. Így állnak szemben egymással a korosztályok. Saját érdekükben is. Emiatt megemlítem, hogy a két háború közti idõben mindenkinek, akinél elõléptetés lett volna esedékes, az volt az érzése, hogy nem tud szándékai megvalósítására semmit sem tenni anélkül, hogy ne ütközne a volt frontharcosokba és azok különleges jogaiba. Ezeknek elõjogaik voltak. Ezeket használták föl arra, hogy folyamatosan újakat követeljenek. De mégis úgy volt, hogy az a tény, hogy egy hosszan tartó háborúban részt vettek és azt megnyerték, még nem adja meg a jogot arra, hogy a békét kialakítsák és arra sem, hogy elõnyöket kapjanak, amikor egy dohányüzletrõl, egy mezõõri állásról vagy a tanügybe való fölvételrõl van szó. Ez az ellentét akkor érte el tetõpontját, amikor a harmincas években a gazdasági válságban nem volt remény változásra. 1955-ben még nagyobb lett, mert a rendkívüli könnyelmûség következtében, mellyel egy új háború lehetõségét vállalták és elfelejtették visszatéréskor elmondott esküjüket, valamint mások békeakarata miatt. Még mindig igaz az a történelmi törvényszerûség, hogy a fiatal nemzedék békeszeretõ, hogy az évszázadok folyamán az emberiség az általános békét keresi és ebben találja meg erejét, és hogy a háború bizonyos értelemben az öregek uralmával indul meg.

Noha ezt erõs tartózkodással szokták fölhozni, mégis úgy tûnik, hogy a volt frontharcosok optimista módon tévedtek, és tévedésük egy pszichológiai hiba miatt megduplázódott. Minden esetre a háború és béke problémáit huszonöt év kemény és

állandó agitációja után alig érintették, és ezek teljesen nyitottak voltak. Egyet meg kell adni: a háborúról úgy számoltak be, amilyennek azt találták. Egy szónál sem, melyet elmondtak volt a hallgatónak olyan érzése, hogy ez ne lenne igaz, de legalábbis ne lenne valószínû, hogy így volt. Ezt a deportáltakról nem lehet elmondani. A deportáltak gyûlölettel jöttek nyelvükön és tollukban. Ugyanazt az optikai csalódást élték meg és ugyanazokat a pszichológiai hibákat követték el, mint a volt katonák. Ezen felül nem gyógyultak ki a háborúból és bosszút követeltek. Mivel kisebbrendûségi érzésük volt - mert ahhoz, hogy állapotukban 40 millió honfitársukhoz beszéljenek, és milyen állapotban! - céljuk az volt, hogy a hallgatóságban biztosan részvétet és elismerést keltsenek, kéjesen adtak szörnyûségeket elõ a nyilvánosság elõtt, mely megérte Oradourt és további szenzációkra volt kíváncsi.

Mivel egyik adott ötleteket a másiknak, úgy tûnt, mintha egy malomkerék közé kerültek volna, mely õket lépésrõl lépésre - némelyiknél tudat alatt, de legtöbbjüknél tudatosan - oda vezette, hogy a képet még feketébbre mázolják.

Úgy ahogy ez Odüsszeusznál is történt, aki csodákat ért meg és utazása alatt odüsszeáját minden nap új kalanddal bõvítette, valószínûleg inkább azért, hogy a nyilvánosság kedvére tegyen, és nem annyira azért, hogy hosszú távolmaradást igazolja rokonai elõtt. De amíg Odüsszeusznak sikerült kigondolni a saját legendáját, kigondolni és a történészek figyelmét kétezerötszáz éven magára irányítani, nem túlzás az a megállapítás, hogy a deportáltak itt nem voltak ilyen sikeresek. A fölszabadítás utáni elsõ idõben minden jól ment. Tanúvallomásaikat nem lehetett vitatni anélkül, hogy a vitatót nem gyanúsították volna, és ha képes is lett volna erre az ember, nem volt hozzá kedve. De lassan és mint egy hallgatólagos összeesküvés, a valóság bosszút állt. Idõvel és a véleményszabadság visszatérésével, ahogy az életkörülmények normalizálódtak, napfényre került az igazság. Biztonsággal, hogy elmagyarázza az általános rossz hangulatot és hogy senkit sem vezessen félre, leírhatta az ember: "Messzirõl jött ember sokat mesél. . . Számos jelentést olvastam deportáltaktól: mindig kiéreztem belõlük a szándékos elhallgatást vagy pedig az ökölcsapást. Maga David Rousset is félrevezet idõnként: túl sokat magyaráz. " Professzor Marius Perrin abbé a lyoni katolikus tanszéken írt errõl a "Le Pays Roannais" c. újságban 1949 október 27-én, vagy "Az utolsó menet" vagy egy buta film vagy egy sikertelen ember. Robert Pernot a "Paroles francaises"-ban írta 1949 november 27-én, hogy ezek mind olyan dolgok, melyeket a "Le Feu", "Les Croix de Bois", "La Grande Illusion", "Semmi új nincs nyugaton" vagy a "Négyen a gyalogságtól"-ról nem is merte volna gondolni sem. A volt frontkatonáknál tizennégy év kellett ahhoz, hogy elveszítsék tekintélyüket a nyilvánosság elõtt. A deportáltaknál, akiknek jobb fegyvereik voltak, csak négy év kellett ahhoz, hogy minden hajójukat elégessék. A valóságnak van jelentõsége a történelemben.

* * *

Szeretnék egy kis személyes anekdotát elmesélni, mely bizonyítja a tipikus tanúvallomások teljesen relatív értékét. A jelenet egy törvényszék elõtt játszódik 1945 õszén. Egy nõt vádolnak. Az ellenállási mozgalom vádolta a megszállókkal való együttmûködéssel, és nem tudták az amerikaiak érkezése elõtt lelõni, de férje 1944 telén egy géppuska tüzének áldozata lett egy sötét utca sarkán. Sohasem tudtam meg, hogy mit is tett a házaspár, melyrõl már letartóztatásom elõtt is a leghihetetlenebb

történeteket hallottam. Hogy megértsem a dolgot, visszatérésem után elmentem a törvényszékre.

A vádiratban nem áll sok. De annál több könyörtelen tanú van. A legfontosabb közülük egy deportált, a helyi ellenálló csoport volt vezetõje, saját állítása alapján. A bírókat láthatóan zavarba hozzák a törvény elõtt kinyilatkoztatott vádak, melyek valódisága nagyon kétségesnek tûnik elõttük. A védelem ügyvédje keresi a tanúvallomások gyenge pontját. Megjelenik a fõtanú. Elmondja, hogy csoportja tagjait följelentették a németeknek és hogy ezt csak a vádlott és férje tehette, akik velük jó viszonyban voltak és ismerték tevékenységüket. Hozzáteszi, hogy õ maga látta a vádlott bizalmas, talán szerelmes megbeszélését egy tiszttel, aki a szülei boltja mögötti udvaron lakott, hogy papírokat cseréltek ki, stb. . . A védõ: "Ön tehát gyakran látogatta az üzletet?" Tanú: "Igen, éppen azért, hogy ezt az érintkezést figyeljem. " A védõ: "Le tudja ezt írni?" A tanú készségesen belemegy ebbe. Leírja az irodát, méreteit, az ablakot a háttérben, megbecsüli a távolságokat, stb. . . olyan dolgokat, melyek nem kifogásolhatók. A védõ: "Ön tehát a háttérben levõ ablakon keresztül látta, amely az udvarra nyílik, hogy a vádlott és a tiszt papírokat cseréltek. " Tanú: "Pontosan" A védõ: "Ön tehát pontosan meg tudja mondani, hogy hol voltak ezek az udvaron és hol volt ön az üzletben?" Tanú: "A két cinkos egy lépcsõ lábánál állt, amely a tiszt szobájához vezet, a vádlott a lépcsõkorlátra támaszkodott, beszélgetõpartnere nagyon közel állt hozzá, amely meggondolásra ad okot. . . " A védõ: "Ennyi elég. " A törvényszékhez fordul, és átad egy papírt. "Uraim, nincs olyan hely, ahonnan a kérdéses lépcsõt látni lehetne. Itt a hely térképe, melyet egy térképész készített. " Szenzáció. Az elnök megvizsgálja az iratot, odaadja az alelnöknek, elismeri annak valódiságát, aztán megkérdi a tanút: "Fenntartja vallomását továbbra is?" Tanú: "Azaz. . . Nem én látta mindezt. . . Egyik kémem volt, aki megbízásomra jelentést írt a történtekrõl. . Én. . . " Az elnök (fagyosan): "Leléphet. " A fenti esetben nincs jelentõsége annak, hogy a tanút a tárgyalás közepén a bíró megsértése vagy hamis tanúvallomás miatt tartóztatták le; és mert a vádlott bevallotta, hogy részt vett a német-francia intézet tanfolyamain, amely, mint mondta bizonyos számú barátságos kapcsolatot hozott létre közte és a parancsnokság tisztjei között, végül is börtönbüntetést kapott olyan körülmények miatt, melyek számára rossz helyzetet hoztak létre. De ha tanút sarokba szorították volna, akkor valószínûleg kiderült volna, hogy az az ügynök, akitõl ez állítólag jelentést követelt, nem is létezett, és hogy tanúvallomása csak egy halom "azt mondták" volt, melyek a kisváros légkörét megmérgezték, ahol mindenki ismert mindenkit. Távol áll tõlem, hogy a német koncentrációstáborokról mondott tanúvallomásokat ezzel egyenlõvé tegyem. Szándékom csak annak megállapítása volt, hogy voltak olyan tanúvallomások, melyek ugyanilyen színvonalúak voltak, olyan emberektõl is, akik a nyilvánosság elõtt tiszteletnek örvendtek. és a tisztességet és tisztességtelenséget figyelmen kívül hagyva sok esetlegesség van, melyek a beszélõre hatnak, és hogy az elmesélt történeteket mindig bizalmatlanul kell hallgatni, különösen akkor, ha ezek nagyon aktuális dolgokra vonatkoznak. A tehetséges David Rousset "Meghalásunk napjai" c. mûve igazolja, hogy a legtöbb történésnél elejétõl végéig figyelni kell arra, hogy nem "azt mondták" színvonalra essen le, melyeket nem lehet leellenõrizni, és így a mû másodkézbõl kapott tanúvallomások gyûjteménye lesz, melyeket - el kell ismerni, harmonikusan - összeillesztettek, és csak ezeket magyarázzák.

Ebben a mûben, melyben valóságról és nem mûvészetrõl van szó, nem lesz ilyenféle összeállítás.

* * *

Az általam idézett helyeket szó szerint adom vissza. Többnyire személyes kommentár elõzi meg õket vagy követi õket. Hogy könnyebben összehasonlíthassunk, az írókat három csoportba osztottam be: azokat, akiknek nincs okuk arra, hogy megbízható tanúk legyenek, és akiket én - természetesen nem azért, hogy megsértsem õket- másodrangú tanúknak nevezek; A pszichológusok, akik a túlhangsúlyozott személyes hangot részesítik elõnyben, és a szociológusokat, vahgy az olyan személyeket, akiket annak nevezik.

Magamnál is óvatos vagyok, hogy nehogy azzal vádoljanak, hogy olyan dolgokról beszélek, melyek túlságosan kívül állnak életemen, hogy ne essek abba a hibába, melyeket másoknál kritizálok és nehogy a szellemi becsületesség szabályainak elforgatását kockáztassam, lemondok arról, hogy teljes képet adjak a koncentrációstáborok irodalmáról. Itt csak egy betekintésrõl van szó, ezt szeretném újra hangsúlyozni, és csak tényekre és érvekre szorítkozom, melyekrõl magamnak volt módom ítéletet alkotni.

Az itt tárgyalt írók száma tehát mindkét csoportban és összességében is korlátozott: három másodrangú tanú van (kérem , abban a tényben, hogy ez három pap, ne lássanak rosszindulatú, antiklerikális szándékot), ezek: Robert Ploton abbé, Birin testvér az Epernay keresztény iskolából és Jean-Paul Renard Abbé; egy pszichológus (David Rousset), egy szociológus (Eugen Kogon). Egyik csoportba sem tartozik Martin-Chauffier. Egy szerencsés véletlen folytán ezek a legjellegzetesebbek, miáltal a tanulmány világosabb lesz és a koncentrációstábor problémája új megítélésének útja jobban kirajzolható. Az olvasó természetesen kísértésbe fog esni, hogy ezeket az állásfoglalásokat a deportáció nagy drámájához, tekintve ezek tragikus következményeit az emberi szintre raktározni és ezekbõl talán azt következtetni, hogy túl sok apróságot írtam le. Ha észreveszem, hogy a transzportok Franciaországból Németországba száz emberrel vasúti kocsinként folytak le, amelyeket maximum negyven személy részére terveztek és nem százhuszonöttel, ahogy néhány ember leírja, úgy ennek ellenvethetem, hogy ez nem változtatja észrevehetõen az általános utazási viszonyokat. Ha elmagyarázom, hogy egy tábor neve Bergen-Belsen volt és nem Belsen-Bergen, ezzel biztosan nem változtatok semmit azoknak a sorsán, akiket oda internáltak. Hogy a kápó szót a német "koncentrációstábor-Arbeits-Polizei" szóból képezték, vagy az olasz "Il capo" kifejezésbõl, önmagában nincs jelentõsége. A rossz bánásmód, az éhség, a kínzás, stb. . hogy ezek ebben vagy abban a táborban történtek-e, hogy aki beszámolt róluk, látta -e ezeket vagy nem, hogy ezek az SS közvetlen cselekményei voltak vagy ezeket kiválasztott és közbekapcsolt rabok követték-e el: ez mindig rossz bánásmód marad. Meg szeretném jegyezni, hogy egy egész részekbõl tevõdik össze, és hogy egy tévedés, ha véletlen vagy szándékos, nemcsak arra alkalmas, hogy egy szemlélõ képét meghamisítsa, hanem ahhoz is vezet, hogy az olvasó mindenben kételkedik egy ilyen mû esetén. Ha csak egyetlen tévedés van, akkor csak kételkedni, több esetén . . .

Érthetõbb lesz, ha egy másik dologra emlékszünk vissza, mely néhány évvel ezelõtt közvidámságot okozott. Röviddel a második világháború elõtt egy külföldi diák a Louvre teremõrének pillanatnyi figyelmetlenségét fölhasználva elemelt Watteau egy képét, melynek címe "A közönyös". (A Louvre a XIII. századtól a francia királyok rezidenciája volt, ma múzeum). Néhány nappal késõbb visszahozta kissé

megváltoztatva: nem tetszett neki az egyik fölemelt kéz, melyrõl a szakemberek azt mondják, hogy befejezetlen; hogy a mester ezt így akarta-e vagy elfelejtette, nem ismert, és ezért most egy botot festett a kezébe. A bot nem változtatott semmit a személyen. Ellenkezõleg, kitûnõen összeillett a kép hangulatával. De precízebbé tette a közönyösség értelmét és észrevehetõen megváltoztatta azt a magyarázatot, melyet róla, céljáról és szándékáról lehetett adni. Sõt, azt lehetett állítani, hogy ez a nyilatkozat egész másmilyen lett volna, ha a bot helyett egy pár kesztyût tartott volna kezében vagy az lazán egy virágcsokron nyugodott volna.

Mégsem tudunk megesküdni arra, hogy Watteau, ha már bot nem volt a képen, nem inkább egy pár kesztyût vagy egy virágcsokrot szánt oda, így eltávolították a botot és a képet újra helyére akasztották. Ha helyén maradt volna, soha senki nem vett volna semmiféle összhanghiányt sem a képen, sem a Louvre összképén. Ha diákunk azt tûzte volna ki feladatául, hogy "A közönyös" kijavítása helyett minden kép rejtélyét megoldja, ha a "Jokonda" mosolya fölé egy selyemmaszkot, A kis Jézusok kezébe festett volna valamit, akik a madonnák térdén vagy ölében játszadoznak, esetleg "Erasmus" -ra szemüveget festett volna, stb. . és ha mindezt ott hagyták volna, képzeljük el, hogy hogy nézett volna ki a Louvre! A tévedések, melyeket a deportáltak tanúvallomásaiban észrevehetünk, ugyanolyanok, mint "A közönyös" botja. , vagy egy maszk "Jokonda" arcán: anélkül, hogy a tábor képét jelentõsen megváltoztatnák, mégis megváltoztatják a történelem értelmét.

Ha egy becsületes deportált az egyiktõl a másikhoz megy és egyesíti õket, akkor ugyanaz a benyomás, mintha a Louvre képtárán menne keresztül, mely csúnyaságokkal van tele és átnézi és kijavítja azokat.

Így van ez az olvasóval is, ha ítéletének kimondása elõtt az idézett szövegekrõl, minden más meggondolástól függetlenül megkérdezi, hogy szerzõje ezt egy törvényszék elõtt, amely súlyt helyezne a pontos adatokra, teljesen így adhatná-e elõ.

* * *

II. Fejezet

A kevésbé fontos tanúk

Ezek a tanúk csak olyasmirõl számolnak be, amit állítólag láttak és nem magyaráznak sokat. Kritikájuk csak lényegtelen apróságokra irányul. Az olvasó bocsánatát kérem: a koncentrációstábor problémájának nagy rejtélyét ugyan csak fontos tanúkkal oldhatjuk meg, de a többieket sem szabad elfelejteni.

I. BIRIN testvér. (Valódi nevén: Alfred UNTEREINER)

Idõrendi jelentést hozott nyilvánosságra útjairól Buchenwaldba és Dorába. Címe: "16 hónap börtön. " Kiadó: Matot-Braine Reimsben 1946 június 20-án. Elõszó: Emile Bollaert. Az elõszó leírja a körülményeket, melyek letartóztatását és deportációját okozták. A Függelékben egy szabad rímû költemény Jean-Paul Renard abbétól: "J'ai vu, j'ai vu, et j'ai vecu . . . " (láttam, láttam, megéltem) Az utószóban két dolgot említ meg, egyiket a háborús kereszt odaítéléséről, a másikat a tiszteletrendbe való felvételrõl és egy kivonat Emile Bollaert beszédébõl, aki akkor a köztársaság komisszárja volt az utóbbi odaítélése alkalmából tartotta a beszédet. 1943 decemberében tartóztatták le, 1944 január 27-én vitték Buchenwaldba és az azt követõ február 15-én Dorába.

A deportáció és az egyik táborból a másikba való transzportnál ugyanabban a transzportban utaztunk. Rabszámaink is egészen közeliek voltak: az övé 45652, az enyém 44564. Együtt is szabadultunk föl. A táboron belül sorsunk különvált: a német nyelv tökéletes tudása miatt, melyet elzászi származásának köszönhet, sikerült neki a "munkastatisztika" írnokaként kapni munkát, amely a szó valódi értelmében elõjogokat adó állás volt, míg nekem az általános sors jutott, amelyet csak részben szakított meg a betegség. Mint a "munkastatisztika" írnoka, sok rabnak, különösen franciáknak számos szolgálatot nyújtott. Önfeláldozása határtalan volt. Belekerült egy összeesküvésbe, melyet mindig lehetõnek tartottam, deportációja utolsó négy vagy öt hónapját a táborbörtönben töltötte. Jelenleg, ha nem tévedek, az Epernay-i keresztény iskolában tanít. A "16 hónap börtön" azt állítja, hogy hiteles leírás. "Csak arról akarok beszámolni, amit maga láttam" írja az író (58. oldal) Talán õszintén hiszi is ezt. Errõl majd ítélhetünk. Utazás Németországba (a Compiegnei pályaudvarról). Beszállunk a vonatba "8 ló, 40 ember" . . de mi 125-en vagyunk (28. oldal) A valóságban a Royallieu-i táborból való elmenetelünkkor ötös csoportokba osztottak

száz emberenként, ahol minden osztály egy vasúti kocsihoz tartozott. Körülbelül tizenöt - húsz beteget kocsiban vittek a pályaudvarra, és ezeket egyí vasúti kocsiba tették. A hosszú oszlop utolsó része ezen a reggelen német katonák között vonult Compiegne utcáin, akik talpig föl voltak fegyverezve. Ez nem volt teljes számú, körülbelül negyven személybõl állt, melyet, mikor minden vasúti kocsi tele volt, felosztottak a kocsik között. Mi a hármas számú kocsiban három személyt kaptunk, így számunk százháromra nõtt. Kétlem, hogy valamilyen különös okból Birin testvér kocsija huszonötöt kapott volna. Még ha így is lett volna, minden esetre ezt becsületes módon külön meg kellene írnia. Megérkezés Buchenwaldba . "Minden megérkezett át kell hogy menjen a fertõtlenítésen. Elõször mindenki leborotválnak, ahol vigyorgó gyorsborbélyok nevetnek szörnyülködésünkön és a vágásokon, melyeket sietségbõl vagy ügyetlenségbõl csinálnak. Mint egy frissen nyírt birkanyájat terelnek minden rabot egy nagy krezolvizes medencébe. Ezt a vérrel bepiszkolt és tisztátlansággal befröcskölt medencét használja az egész osztály. A gumibotokkal hajtva kényszerítenek arra, hogy fejünket is víz alá merítsük. A kezelés után a megfulladtakat kihúzzák a medencébõl. (35. oldal) Az új olvasó természetese minden további nélkül azt hiszi, hogy a vigyorgó és borotváló gyorsborbélyok SS-emberek, és hogy a az õ kezükben suhognak a fejeket ütõ gumibotok. Ellenkezõleg! Ezek rabok, és SS emberek nincsenek jelen ezen a ceremónián, hanem csak távolról ellenõrzik azt, így senki sem kényszeríti a rabokat ilyen viselkedésre. Ez a pontos adatot nem közli velünk a könyv, így a felelõsség mindenért az SS-re hárul. Ez a félrevezetés, melyet többet nem fogok megemlíteni, ugyanilyen módon vonul végig az egész könyvön. A tábori rend.

"Nagyon korai fölkelés, fölismerhetõen kevés élelem tizenkét munkaórára: egy liter leves, kétszáz-kétszázötven gramm kenyér, húsz gramm margarin. " (40. oldal) Miért nem említi meg a reggel és este adott fél liter kávét és a szelet fölvágottat vagy a tele kanál sajtot, melyet mindig a margarinnal együtt kiosztottak? Az élelmezés nem elégséges voltát ez szintén megmutatná, de a beszámoló becsületessége kevésbé szenvedett volna. "Márciusban ezerkétszáz francia, akikhez én is tartoztam, ismeretlen helyre kellett hogy továbbutazzon. Elutazás elõtt kék-fehér csíkos rabruhát kaptunk: csak kabátot és nadrágot, melyek nem védtek a hideg ellen. " (41. oldal) Én is benne voltam ebben a transzportban. Ezenkívül volt még kapucnis esõkabátunk. Ha ez a ruha nem védett a hideg ellen, ez nem a ruhadarabok száma miatt volt, hanem azért, mert a ruhák mûvászonból voltak. Dorában.

"Dora berendezését 1943 novemberben kezdték el" (46. oldal) Pontosabban: Az elsõ transzport 1935 augusztus 28-án jött ide. "Ott, mint Buchenwaldban, az SS várt a kocsik elhagyásakor. . . Egy kitaposott út, szélén vízzel teli árokkal vezetett a táborba. Futólépésben haladtunk rajta. A magas csizmás nácik követtek bennünket és kutyáikat ránk uszították. . Ezt az újfajta bikaviadalt számos fegyverlövés és embertelen ordítás kísérte. . . " (43-44 oldal) Nem tudok olyan esetre visszaemlékezni, amikor kutyákat uszítottak volna ránk, vagy lõttek volna. De nagyon jól emlékszem arra, hogy amikor a kápók és a tábori védelem átvett bennünket, ezek sokkal támadóbbak és durvábbak voltak, mint a minket kísérõ SS emberek.

Mielõtt átmennék a komoly tévedésekhez, még két dolgot érintek, melyek nem olyan jelentõsek ugyan, de a tanúvallomás könnyû fajsúlyát fölismerhetõvé teszik, mindenek elõtt akkor, ha tudjuk, hogy írójuk ismerte a táborban levõ rabok keresztmetszetét, amiatt nem lehet ezt neki megbocsátani: "Megemlítem a jó Doktor

Mathont, akit Papa Girard néven ismertek. . " (81. oldal) "Hat hónapig mindig magamnál tartottam a szent készletet. papok, akik magukat ezzel életveszélynek tették ki, láttak el ezzel. Itt Bourgois abbét, a trappista atyát, Renardot és a kedves Amyot d'Invill abbát nevezem meg. . . " (87. oldal) Egyszer volt Dorán egy Doktor Mathon és egy Doktor Girard. A második nagyon öreg volt és neki adtuk a Papa Girard melléknevet. Másrészt Bourgois abbé Dorába való megérkezés után két hónappal, 1944 április 10 és 30. között, mielõtt elmehetett volna a betegtranszporttal, amibe beosztották, meghalt. Tehát õ nem tudta Birin testvért hat hónapig ellátni. Még a következõt lehet hozzátenni: Ha a papokkal ugyanazért bántak rosszul, mint a többi rabokkal, és még azon felül is vallásuk miatt, akkor a halállal voltak fenyegetve, amikor a szent készletet maguknál tartották. Komoly tévedések.

Az SS nõk még cinikusabban választották ki áldozataikat, mint a férfiak. Szép, mûvészi módon tetovált emberbõröket kívántak maguknak. Hogy kedvükre tegyenek, meztelenül fölsorakoztatták a rabokat a sorakozó és létszámellenõrzési téren. Ekkor a hölgyek keresztül mentek a sorokon és úgy válogattak, mint egy divatüzlet kirakata elõtt. . . " (73-74. oldal) Nem igaz, hogy bármi ilyesmi is lejátszódott volna Dorában. Buchenwaldban volt egy eset egy tetovált emberbõrbõl készült lámpaernyõvel. Ilse Koch aktájában olvasható, akit "buchenwaldi szukának" neveztek. De Buchenwaldban sem vehetett részt Birin testvér ilyen áldozatkiválasztáson, ahogy az általa idézett nyilatkozat az 58. oldalon állítja, mert ezek az állítólagos dolgok megérkezésünk elõtt játszódtak le, - ha egyáltalán lejátszódtak.

Annyi marad meg, hogy az áldozatok kiválasztásának olyan jelleget ad, mintha ez ott általánosan szokásos lett volna, és hogy ezt figyelemre méltó pontossággal írja le. Ha a vádló is, aki a fent említett vétket (A lámpaernyõket) Buchenwaldba tette, ilyen módon járt el, akkor kérdéses az, hogy vajon az Ilse Kochot vádló dolgok nem nagyon kétségesek-e? (Annyira kétségesek, hogy az augsburgi esküdtbíróság, akik ezt tárgyalták, nem maradtak meg a vádnál. . . bizonyítékok hiányában - megjegyzés a második francia kiadáshoz) Hogy befejezzem a tárgyat, biztosan állíthatom, hogy 1944 február-márciusában a buchenwaldi koncentrációstáborban ezzel a bûnnel két kápót vádolta a kõfejtõbõl és a kertészetbõl, melyet állítólag annak idején szinte minden kollégájuk cinkossága segítségével követtek el. A két ember - úgy mondták - üzletet csinált a tetovált rabok halálából, és bõrüket kis elõnyökért eladta Ilse Kochnak és másoknak a krematóriumban dolgozó kápók és SS emberek közvetítésével.

De a táborparancsnok felesége vagy más tisztfeleségek tényleg szép bõröket keresve mentek a táboron át, hogy maguk ítéljék halálra viselõiket? Szerveztek sorakozókat meztelenül, hogy megkönnyítsék ezek dolgát? Ezt nem tudom igazolni és ellent sem tudok mondani neki. Csak azt tudom mondani, hogy Birin testvér állításával szemben sem Dorában sem Buchenwaldban egyidejû internálásunk alatt ilyesmi nem történt.

"Ha a szabotázs biztosnak tûnt, akkor az akasztást kegyetlenebb módon vitelezték ki. A halottjelölteket egy elektromos erõvel húzott kerékkel emelték föl a földrõl, mely õket lágyan emelte föl a földrõl. Mivel nem kapták meg a gyilkos ütést, mely a szegény bûnöst megöli és gyakran nyakát töri, a szerencsétlenek átélték a halállal való küzdelem minden borzalmát. Más alkalommal a hentes horgát tették az elítélt álla alá, és ilyen barbár módon akasztották föl. " (76. oldal) Igaz, hogy a háború

végén, 1944 végétõl 1945 elejéig olyan nagy számú szabotázs történt, hogy csoportosan akasztottak. Szokássá vált, hogy ezeket az alagútban egy kerék segítségével hajtották végre és nem csak a sorakozó és létszámellenõrzési téren a bitófákon, melyek egy futballpálya kerítéséhez hasonlítottak. 1945 március 8-án 19 szegény bûnöst így akasztottak föl, és a pálmavasárnapon, nyolc nappal a fölszabadítás elõtt, amikor már hallottuk a szövetségesek ágyúit, és a háború kimenetele nem volt kétséges, hetvenötöt! De a mészáros horgának története, melyet Buchenwaldban meséltek, ahol ilyen szerszámot találtak a krematóriumban, Dorát illetõen biztosan hamis. Mindenesetre sohasem hallottam használatáról, és nem is illene a tábori szokásokhoz. "A hírhedt SS-Oberscharführer, Sanders kezdeményezésére, akivel dolgom volt, szabotõrökre más kivégzési formákat alkalmaztak. A szerencsétleneket arra ítélték, hogy gödröt ássanak, melyekbe bajtársaik nyakig beásták õket. Így maradtak egy ideig. Aztán egy SS ember egy hosszúnyelû baltával levágta fejüket. De bizonyos SS emberek szadizmusa más halálozási módot is kitalált. megparancsolták más raboknak, hogy homokkal teli talicskákat hordjanak ezek feje fölé. Még ma is annyira kísértenek engem ezek a látványok, hogy. . . " (77. oldal)

Mindez nem történt meg Dorában. De ezt a történetet szinte ugyanezekkel a szavakkal mesélték el nekem más táborokból jött rabok, és ezek azt állították, hogy ott voltak ilyen jeleneteknél: Mauthausenben, Birkenauban, Flossenburgban, Neuengammeban, stb. . . Mikor visszatértem Franciaországba, különbözõ íróknál viszontláttam ezt a történetet. Nem lett volna érdekes írásbeli tanúvallomással valamelyik táborhoz hozzárendelni, ahol nem történt meg. Ha a francia vélemény egy írót tévedésen kap, akkor kételkedik a dologban minden tábort illetõen, a német vélemény pedig hazugságra következtet. A deportáltak sorsa

"Mint titkok tudói (V1 és V2) tudtuk, hogy halálra vagyunk ítélve, és ha a szövetségesek közelednek, meg fognak bennünket ölni" (97. oldal) Itt nem tényrõl van szó, hanem föltételezésrõl. Minden író írt errõl, Leon Blum is leírta a "Le dernier Mois" - "Az utolsó hónap" c. írásában. Jogosságának az ad látszatot, hogy a Baltikumban rabokat vízbe fullasztottak úgy, hogy rövid idõvel a fölszabadítás elõtt hajókra rakták õket és azokat elsüllyesztették (Lásd az író elõszavát ehhez a kiadáshoz, M. Sabille írását: A baltikumi vízbe fullasztásokról van egy világszerte elismert tétel, hogy az "Arconát", azt a hajót, melyben a deportáltakat Svédországba akarták transzportálni, a szövetségesek tengeri repülõi elsüllyesztették, akik megtámadták a hajórajt anélkül, hogy ismerték volna annak szállítási feladatát. A német légvédelem parti ágyúi voltak a zavar okozói, mert ezek hittek a megrémült tanúknak, hogy ezek "Arcona"-ra lõttek, pedig ezek a szövetséges repülõgépre lõttek.), éppen úgy az ilyen értelmû titkos parancsok létezése, melyet egy Dorai SS orvos igazolt, és ezzel saját életét mentette meg. A baltikumi megfullasztást illetõen a német elmélet éppen olyan valószínûtlen, mint a francia, ezt egy fénykép igazoljam melyet nyilvánosságra is hoztak. Tény az, hogy a Dorai titok tudóit nem ölték meg. Azt a transzportot sem, amelyben Leon Blumot szállították.

II. Jean-Paul RENARD abbé

Õ a 39 727 számot viselte deportáltként. Néhány héttel korábban ment Buchenwaldba mint Birin testvér és én, és aztán Dorába jött, ahol újra találkoztunk. Egy költeménygyûjteményt írt néha meghatóan misztikusakat, könyvének címe "Chaines et Lumieres" - "Láncok és fények". Ezek a költemények inkább szellemi reakció termékei mint egy objektív tanúvallomást tartalmazó elbeszélés. Egyikük tényeket mesél el "J'ai vu, j'ai vu, et j'ai vecu . . . " . Birin testvér ezt a függelékében hozza nyilvánosságra saját tanúvallomásával egyetemben, melyrõl már elõzõleg beszámoltam. Ebben az olvasható: "Zuhanyok ezreit és százezreit láttam, melyekbõl víz helyett fojtó gázok jönnek ki" "Láttam, mikor munkaképes emberek szívinjekciót kapnak". Amikor erre 1947 elején fölhívtam a figyelmét, ezt válaszolta: "Egyetértek, de ez csak irodalmi fordulat, és mivel ezek a dolgok valahol elõfordultak, alig van jelentõsége. " Én ezt az indoklást szórakoztatónak találtam. Abban a pillanatban nem mertem visszavágni, hogy a Fontenoyi csata is történelmi valóság, de ez nem lehet arra ok, még "irodalmi fordulat"-oknál sem, hogy részt vett benne. (Fontenoy Belgiumban van, ahol a francia parancsnok, Szászország marsallja 1745 május 11-én megverte a holland és angol csapatokat). Vagy ha a náci táborok huszonnyolcezer túlélõje azt akarja állítani, hogy minden rémséget átélt, amelyet a többiek valamennyi tanúvallomása leír, akkor a táborok története egészen más képet kapna, mintha mindegyik arra szorítkozna, hogy azt mesélje el, amit maga látott. Valóban, mindannyiunk érdeke, hogy egyikünket se csípjék el hazugságon vagy túlzáson. A "J'ai vu, j'ai vu, j'ai vecu . . . " 1947 júliusában megjelent a "Láncok és fények"-ben. elégtétellel láttam, hogy az író ugyan benne hagyta tanúvallomását az injekciókról, e a gázkamrásokhoz utalást fûzött hozzá, amely a felelõsséget erre nézve egy másik deportáltnak adja.

III. Robert PLOTON abbé

A "Nativite" ("Krisztus születése"-templom) papja volt St. Etiennenben. Ma Firminyben pap. Buchenwaldba a 44015-ös számmal jött ugyanabban a transzportban mint én. Együtt voltunk a 48-as blokkban, amelyet együtt hagytunk el, mikor Dorába mentünk. Kiadta a "Montlucból Dorába" c. mûvet 1946 márciusában St. Etienneben Dumasnál. Igénytelen, 90 oldalas tanúvallomás. Robert Ploton abbé elmeséli a dolgokat egyszerûen úgy, ahogy látta, anélkül, hogy mélyebben megvizsgálná azokat, és anélkül, hogy magával törõdne. Nyilvánvalóan becsületes volt, és ha hibázik, akkor ez természetes felületi érzékenység következménye, melyet az a buzgalom, amellyel élményeit el akarja mesélni, megnehezít. A németek összeomlásakor Bergen-Belsenbe vitték. az egész fejezeten keresztül Belsen-Bergen-rõl ír, emiatt arra gondol az ember, hogy itt sajtóhibát lát. A Buchenwaldi 4-es blokkban ezt hallotta: "Parancsnokunk egy német rab, egy volt Reichstag-képviselõ" (26. oldal). És elhitte ezt. Valójában Erich, a blokkparancsnok egy kommunista képviselõ fia volt. "A napi menü alapvetõen egy liter leves volt, 400 gramm nagyon nehéz kenyér, 20 gramm margarin, melyet szénbõl állítottak elõ, és egy váltakozó utóétel: hol egy kanál lekvár, hol fehér sajt, hol felvágottpótló" (63-64. oldal). Olyan sokan mondták, hogy a margarint szénbõl csinálták, olyan sok újság írta anélkül, hogy hazugságuk miatt megbüntették volna õket, hogy valóban fölmerült a kérdés a termék valódi eredetét illetõen. Mindezek után Louis Martin-Chauffier írta a

legjobbat: "Úgy tûnik, hogy nekik (az SS-nek) semmi sem tetszik, ami nem mû. A margarin, amit olyan kis adagokban adnak, azért ízlik nekik, mert szénbõl van. " (A kartonon az a fölirat állt: garantáltan zsírmentes). Könyvébõl: "L'Homme et la Bete" - Az ember és az állat (95. oldal).

Amikor abbé Ploton a rabok jelzéseirõl beszél, nyolc kategóriát figyel meg, és nem tudja, hogy valójában körülbelül harminc féle volt, és hogy részleteket jelent. A tábori rendrõl a következõt írja: "A leghatásosabb és legalacsonyabbrendû eszköz az erkölcsi lealacsonyításra, mely szellemét a "Mein Kampf" tanácsaiból nyeri, abból áll, hogy a tábori rendõrséget néhány, szinte csak a németekbõl kikeresett rab adja. " (28. oldal)

Mert nem tudja, hogy ezt az alacsonyrendû eszközt, éppen azért, mert olyan hatásos, a világ minden börtöne alkalmazza, és hogy ez sokkal régibb, mint Hitler "Mein Kampfja". (Lásd a függeléket ehhez a fejezethez: "A fegyelem a Riomi központi börtönben 1939" Pierre Bernardtól, akit oda internáltak, és "A Liberation börtönében", egy tanúvallomás, melyet A. Paraz írt. Arra is emlékeztetnünk kell, hogy a "Dante nem látott semmit" c. könyv Albert Londrestõl pontosan leírja Franciaország részét börtöneinek és büntetõtelepeinek üzemeltetésében.

A sorakozó és létszámellenõrzés hosszára, mely minden rabot érintett, a következõ magyarázatot adja: "Várjuk, hogy ellenõrizzék a számokat, fáradságos mûvelet, mely az SS jelentésvezetõ hangulatának függvénye. " (59. oldal).

Nos, ha a sorakozó és létszámellenõrzések hossza a valóban függött az SS jelentésvezetõ hangulatától, de éppen úgy függött azoknak a képességeitõl, akiknek feladata volt, hogy naponta megszámolják a tényleges létszámot. Köztük voltak SS emberek is, akik általában tudtak számolni, de voltak olyanok is , fõleg a rabok között, akik szinte vagy teljesen analfabéták voltak, és csak valaki jóvoltából lettek írnokok vagy a számítási osztály vezetõi a munkásstatisztika osztályon. Azt sem szabad elfelejteni, hogy egy rab alkalmazása a koncentrációstábor inkább alkalmazkodókészségétõl függött, mint tudásától. Mint mindenütt, így Dorában is kõmûvesek voltak a statisztikusok, a statisztikusok kõmûvesek vagy ácsok, egy orvos vagy sebész finommechanikus, szerelõ vagy földmunkás. (Lásd elsõ rész, 106, és 107 oldal). Az injekciókkal kapcsolatban Ploton az általános véleményhez zárkózik föl, ami nem igaz: "Közben ki kellett terjeszteni a kórházat és barakkjait megszaporítani a dombon. A gyógyíthatatlan tuberkulózisbetegek szegény létét egy halált hozó injekció fejezte be. " (67. oldal) Ezektõl a megjegyzésektõl eltekintve ez az improvizált tanú nem esik túlzási mániába. Csak egy élmény nyomja lelkét, melynek földolgozására nem képes. A pontatlanságok, melyekben bûnös, kis jelentõségûek Birin testéréivel összehasonlítva; következményük is kisebb. A tárgyilagosság iránti aggodalom mégis arra kötelezett, hogy bemutassam õket. Függelék a II fejezethez

A fegyelem a riomi központi börtönben 1959-ben

"A fegyelmet illetõen három fontos elemet kell szem elõtt tartanunk. Az elsõ egy, a rabok közti belsõ rangsor kialakítása, mely az õrök mellett a rend fenntartásához hozzájárul. Gyakran hallottam, hogy franciák föl voltak háborodva, mert ezek a rabszolgafölvigyázók a náci táborokban jelen voltak; ugyanezek föl vannak

háborodva, amikor németek azt mondják, hogy nem tudtak dolgokról, melyek országukban folytak, és ezek maguk nincsenek tisztában azzal, hogy mi folyik Franciaországban. A kápókra, az írnokokra, az elõmunkásokra, a szobai szolgálatra példaértékû eseteket ismerünk. Az üzemvezetõt (ezek közt vannak civilek is), mindenkit a közigazgatásban a rabok közül választjuk ki és ezeknek ebbõl bizonyos elõnyeik vannak. A börtönõrök, akik feladata a rend fenntartása és a rabok õrzése, ebbõl ki van véve. Ez a hálószoba felügyelõjénél kezdõdik, kinek ágya mellett jelzõcsengõ van, és fölébreszti az õröket, ha szokatlant észlel (füstöt, olvasást, beszélgetést, stb. . .), de ezt ritkán használja - é s ez így van a hivatalos kínzóig, a részleg felügyelõjéig.

Ehhez azt kell mondanom, hogy mi az a részleg: ez a börtön belsõ különbörtöne, a valóságban kínzókamra (ez a szó nem túlzás!). Ez, a fegyelem második eleme, mint Dante pokla több részlegre terjed ki. a fegyelem terménél kezdõdik, ahol arra szorítkoznak, hogy az elítéltet rövid szünetekkel körbe meneteltetik, ahol a meneteltetõ külön adagot kap, míg ez a büntetett számára élelemmegvonással jár. A valóságban itt hullanak az ütések. Nekem szerencsém volt, és nem volt benne részem, de gyakran láttam szegény fickókat, akik verés után visszajöttek a teremből, és ez egészen a celláig tart, általában maximum 90 napig, ami gyakorlatilag megegyezik a halálbüntetéssel, négy naponként egy tál levessel és olyan rafinált kegyetlenségekkel, hogy erre még kifejezés sincs. Külön igazolom, hogy a "camisole" -nak nevezett büntetésnél kényszerzubbonyt húznak a rabra, a karokat a hátukon összekötik és gyakran a nyakáig húzzák, és ezt gyakran alkalmazzák. Arra is megesküszöm, hogy különféle õröktõl egybehangzóan hallottam, a felügyelõ is megmerõsítette, hogy bizonyos szerszámokkal, a piszkavasat is beleértve sokszor addig ütnek, amíg az illetõ meg nem hal. Arra is esküszöm, hogy a nácik a lassú ölés titkát csak részletekben tökéletesítették.

A fegyelem harmadik eszközeként a további elítélések tartoznak, néha egészen a halálbüntetésig, és amelyeket nem törvényszék mond ki, amint a törvény elõírja, hanem egy kint ismeretlen törvényszék, a "pretoire". (pretoire: rögtönítélõ bíróság, ahol a vádlottnak nincsenek jogai) Ez egy belsõ börtöntörvényszék, melynek fõnöke az igazgató, egy aligazgató van alatta (a köznyelv ezt "sousmac"-nak nevezi), és a fõbörtönõr, aki egyben írnok is. Nincs védõbeszéd, nincs védelem, csak egy gyakran érthetetlen vádirat, nincs válasz, csak a szertartáshoz tartozó "Merci, Monsieur le directeur" (köszönöm, igazgató úr), melyet az elítélés követ. Én sokszor kis büntetéssel úsztam meg, mely csak jogomat korlátozta, hogy a kantinban vásárolhassak. (a pénz a bérre korlátozódik, vagy annak egy nagyon kis részére, melyet a rab kézhez kap; ebben az idõben csomagokban csak testápolási cikkek jöhettek) Sok kemény ítélet született, oka sokszor csak egy elõírt feladat nem kivitelezéséért. Pierre Bernard "Revolution proletarienne" - "A proletárforradalom", 1949 június.

A "Liberation" börtöneiben

Minden francia ezt akarta, mondják "patriótáink". "Edouard Gentez, nyomdász Courbevoieban, 1946 júliusában nem mint bûnözõt hanem mint nyomdászt ítélték el, átküldik Fresnesbõl Fontevraultba 1946 szeptemberében. Az ütések, nélkülözés és hideg miatt nyomást érez a rekeszizmában, mire törlik a Fontevraulti transzport listájáról. Utazás elõtt egy órával kihúzzák az elítélteket parancs szerint a listáról,

mert még szükség van rájuk, és Gentezt újra beírják a listára. Két óra múlva megérkezik a központba, áll a tûzõ napon, aztán nyolc órán keresztül egy lyukban áll, melyet "mitar"-nak neveznek. Ezután Gentezt beutalják a betegszobába, ahol egy gyilkosság miatt elítélt hentes uralkodik, Ange Soleil, egy mulatt, aki szeretõjét fölvágta és befalazta, ami miatt alkalmasnak találták a felügyelõ, betegápoló és az börtön orvosának tisztségére, és több hatalma volt, mint a fiatal civil orvosnak, egy kezdõnek, kinek neve Gaultier vagy Gautier. Soleil szabálya nagyon világos és egyszerû volt arra, hogy kit vesz föl a betegszobába: aki csomagjai kétharmadát megosztotta vele, és azokat küldte vissza, akik csomagjai a legkisebbek voltak. Gentez, aki nem kap csomagokat és pénzátutalásokat sem kap, nem tud fizetni, és súlyos betegsége ellenére visszaküldik a "nem foglalkoztatottakhoz", ahol minden nap, vasárnap is reggeltõl estig háromnegyedóráig kell vonulni, negyedórás pihenéssel. Mivel Gentez túl gyönge, fölmentik ez alól a kínzás alól, de se ülnie, sem lefeküdnie nem szabad. A menetelés alatt mozdulatlanul kell állnia, keze a hátán, kabát nélkül. Mivel a hideg súlyosbítja rekeszizomgyulladását, Gentez minden héten elmegy a rendelõbe, ahol aszpirint és csukamájolajat kap és vért csapolnak le tõle, de a betegszobába nem mehet be. Minden éjjel panaszkodik. A két orvos, akik szintén rabok, Perribert a sebész és doktor Lejeune meghallgatják és megállapítják, hogy kétoldali tüdõgyulladása van. Miután Gentez összeesik az udvaron, az odahívott betegápoló Ange Soleilt hívja, aki ordítani kezd, szimulánsként kezeli és a börtönbe záratja, éppen így Perribert doktort, akit azzal vádol, hogy engedély nélkül vizsgálta meg. Gentezt levetkõztetik a vizsgálathoz és meztelenül bezárják egy cellába -15 foknál. Kopog egész éjjel, hogy valakit odahívjon, de senki sem jön. másnap, 1947 január 14-én halva találják. Végre a betegszobába viszik, ahol megállapítják, hogy szívrohamban halt meg. A 3479-es szám alatt földelik el.

De volt egy terhes tanú: Gentez fia, akit a börtönben ismertem meg, és aki mellett éltem meg ennek a drámának a kibontakozását. Keresztülvitte, hogy vizsgálatot indítsanak. Ez korrektül folyt le. Ange Soleilt Fresnesbe tették át, de amnesztia miatt elbocsátották. Dufour, Vessieres és Guillonet igazgatókat elbocsátották.

Emiatt a tragikus eset miatt Andre Marie megígérte, hogy Gentez fiának büntetését leszállítja három évre. Azóta több mint három év telt el, de ha jól tudom, még mindig börtönben van. Aláírás: Benolt C. . .

"Ezt egy valahol Franciaországban hozzám írt levélbõl vettem. Hallgatásomat aggodalmam magyarázza, hogy íróját nem akarom annak az igazságszolgáltatásnak kitenni, amelyrõl a fenti okirat beszél. Benolt C . . . nem olvasta a "Valsez, saucisses = táncoljatok, virslik"-et, de a "Vertiges = csalás" címût. Beszámol viszonyáról a szociális segítõkhöz, akik isznak - ezt nem szemrehányásként mondom - és jelenti, anélkül, hogy nagyon panaszkodna emiatt, bizonyos urak furcsa erkölcsérõl, akik a "Saint- Vincent-de-Paul-Gyárnak" vezetõi és kiknek ujjai tele vannak pecsétgyûrûkkel. Ez a tanúvallomás a szépnem egyik képviselõjétõl származik, aki politikailag a legkevésbé sem rendelkezik elõítéletekkel, ezért annál szíven ütõbb. " (Közölte: A Paraz)

In Poissy. "1946 Februárjában Henri Beraud kopasz fejjel, facipõben és rossz ruhákban a 14-es üzemben van a Poissy központi börtönben. Egy börtönõr szeme elõtt, aki a hallgatási törvénynek akar érvényt szerezni, amely törvény éjjel és nappal

a börtönre nehezedik, fölfüggeszthetõ cimkéket készít, melyekbõl ezer darab 0.95 Francba kerül. A butaság a börtönben: Az asztal vezetõje egy besurranó tolvaj volt, aki Beraud mellett még Pinsard tábornoknak, két törvényszéki elnöknek, egy államügyésznek, egy Reueni újság fõszerkesztõjének, egy egyetemi professzornak és párizsi újságíróknak parancsolt. Könyvében: "Je sors du bagne - A börtönbõl jövök" beszámol egyik poissyi rabtársa, valamint a Ree szigetén Beraud fogoly kerestérõl 1945 áprilisában: Kézimunka 16 Fr, levonás a börtön közigazgatására: 12 Fr, marad 3 Fr, Megtartunk: 1. 5 Fr, marad a rabnak: 1. 5 Fr. Itt napi hét órás munkáról van szó. ("La Bataille", 1949. szeptember 21-én)

Német foglyok Franciaországban.

"La Rochelle, 1948. október 28 - botrányos állapotokról jelent, melyeket egy volt tiszt, Max-Georges Rouxl okozott, 36 éves, a német hadifogolytábor táborparancsnokságának képviselõje Chatelaillon-Plageban, emiatt a vizsgálóbíró Bordeauxban a katonai törvényszék elé idézte, ahova Rouxot beidézték, a volt tiszt most tölti 18 hónapos büntetését, melyet múlt év augusztusában kapott csalás és hûtlen kezelés miatt La Rochelleben.

Roux ennél sokkal súlyosabb bûnöket követett el. A bebizonyított bûnök olyan mértékûek, hogy nehéz fölfogni, hogy csak Roux felelõs ezekért. Chalelaillonban ez a gonosz ember több hadifoglyot levetkõztetett és egy ólommal töltött lovaglóostorral verte õket. Két boldogtalan meghalt a kezelés után.

A német orvos, Klaus Steen tanúvallomása, aki Chatelaillonban volt fogoly, jelentõs volt. Kieli kihallgatásakor Steen elmondta, hogy 1945 májusától szeptemberig ötven halálesetet állapított meg honfitársainál a hadifogolytáborban. A halál oka az elégtelen étkezés, a kemény munka, és az állandó félelem a kínzástól, melyben a szerencsétlenek éltek, volt. A tábori élelmezés, melyet Taxier õrnagy vezetett, napi egy tányér üres levesbõl és egy darab kenyérbõl állt, a többit a fekete piacon lehetett beszerezni. Volt idõ, amikor a hasmenésben megbetegedettek száma 80%-os volt.

Taxier és Roux, valamint beosztottaik gyakran motozták meg a foglyokat és ilyenkor minden értéket elvettek tõlük. Ezeknek a lopásoknak az értékét és a gengszterek nyereségét, akik üzletüket kitûnõen szervezték, mert a bankjegyeket és értéktárgyakat közvetlenül Belgiumba vitték, száz millióra becsülik.

Reméljük, hogy Rouxot és a többi bûnöst hamarosan Fort Ha-ba zárják, és hogy ezeket a tényleges háborús bûnösöket példásan megbüntetik. (A Napi újságok 1948. október 19)

* * *

III. Fejezet

Louis Martin-Chauffier

Õ a kevésbé fontos tanúk közé tartozik, melyeket fölülmúlja, mert megpróbál úr lenni élményein, de legalábbis ezeket filozófiai úton elmagyarázni, de hiányzik neki David Rousset nagy analizáló tudása és Eugen Kogon kicsinyes alaposssága. Ezért a háború utáni irodalomban nem lehet sem az elsõ, sem a második csoporthoz sorolni. Foglalkozására nézve író volt. Az az írókategória, akiket elkötelezettnek neveznek. Gyakran kiszabadítja magát hogy azután újra elkötelezze magát, mert az elkötelezettség második természete. Úgy ismerték mint kommunista-szimpatizánst, e pillanatban antikommunista. Valószínûleg ugyanazokból az okokból és ugyanazon körülmények között, ami idõszerû - az elõnyök miatt! Nem tudott ellenállni annak, hogy tanúskodjon a koncentrációstáborokról. Elsõsorban azért, mert életének tartalma az írás. Másodsorban azért, mert maga is nyilatkozni akart egy olyan eseményrõl, mely õt személyesen találta. Ebbõl más haszna volt. Biztos nem vette észre, hogy szinte teljesen ugyanúgy beszélt, mint mások. Tanúvallomásának címe: "L'Homme et la Bete" - "Az ember és az állat", 1948-ban jelent meg Gallimardnál. Különlegessége: látta a kartondobozokat a - természetesen szénbõl elõállított - margarinnak, amit nekünk osztottak, és amelyre rá volt írva: "garantáltan zsírmentes". Egy tanúvallomás. , amely a történések hosszadalmas megfigyelésén alapul, mely íróját mint erkölcsi vagy szociális megfigyelõt elõre jellemzi.

Logikája

Mielõtt Neuengammeba deportálták, Martin Chauffier a Compiegne-Royallieu táborban volt. Ott ismerte meg Capitaine Doucet, aki ott táborparancsnok volt. A következõ ítéletet írja róla: "Capitaine Douce a táborparancsnok, és mindenkinek buzgó szolgája, aki ezt a fontos állást rá osztotta ki, minket az asztalon ülve számolt hangosan, közben folyton cigarettázott, amire nekünk nem volt lehetõségünk, noha az elõírások megengedték volna. " Neuengammeban megismerte Andret, egy elsõ tábori személyiséget, aki tekintéllyel bíró funkcionárius volt, és az SS választotta ki a rabok közül. A következõ képet festi róla: "A gyanakvó fajta SS élesen figyelte. Hogy megtarthassa szerepét, melyre kijelölték és csak nagyon nehezen kapott meg, durván beszélt a rabokkal és magát keménynek, érzéketlennek és rendíthetetlennek mutatta szavaiban. Tudta, hogy a legkisebb gyengeséget jelentenék, és ekkor rögtön elbocsátanák állásából. A legtöbbünket félrevezette viselkedése és ezek az SS segédjének tartották, az õ emberüknek és a mi ellenségünknek. Mivel õ volt felelõs a deportálásokért és az állások betöltéséért, mindazokat az õ terhére írták, akiket látszólagos közönnyel, és anélkül, hogy a kéréseket, vádakat és ellenvádakat

meghallgatta volna csoportokba osztott be. . . Ha ezer deportáltat csoportokba kellett osztani és csak 990-et raktak a marhavagonokba, akkor nem lehet elképzelni a listákat, amelyeket Andre használt, mindazt a kockázatot, amelyet magára vállalt azért, hogy tíz ember megmeneküljön a valószínû haláltól. Tudta, hogy általában nem szerették és gyanúsnak tartották. Õ akart ilyen lenni, mert elõnyben részesítette a szolgálatot melyre méltónak bizonyult, . . . Én így láttam Andrét. Közönyösen fogadta az SS fenyegetõ szívélyességét, a kápók és a blokkparancsnokok alázatosságát és a tömeg ellenségességét, én azt hiszem, túltette magát a megalázásokon és saját becsületességét egyfajta jeges tisztasággal cserélte föl, mely neki magának idegen volt. Feladta saját énjét egy kötelesség javára, mely szemében érdemes volt arra, hogy miatta alázatos legyen. (167, 168, 169 oldal)

Két ember közül, akiknek ugyanaz a feladatuk, az író az egyiknek jogot ad a lakonikus szigorra és gõgre, míg a másikkal nemcsak mellékesen elnézõ, de még csodálja is õt. Ha alaposabban megvizsgáljuk a dolgot, kiderül az olvasásnál, hogy az utóbbi Martin-Chauffiernak értékes szolgálatot tett olyan körülmények között, mely életét veszélyeztette. Én nem ismertem meg Compiegnenban Capitaine Doucet, de nagyon valószínû, hogy egyetlen jogtalansága az Andréval való összehasonlításban abból állt, hogy nem volt arra tehetsége, hogy olyan embereket válasszon ki, akiknek szolgálatot tesz - mert biztosan neki is voltak védencei - és irodalmi ismeretei túl korlátozottak voltak ahhoz, hogy fölismerje, hogy táborparancsnoki hatalmi körében bizonyos számú Martin Chauffier van, sõt maga Martin Chauffier is ott van. Egyébként az adalék nem volt fölösleges, hogy ez a logika a következõ állításhoz jut: "kis félelemmel és bizonyos ellenszenvvel néztem mindig a z o k r a, akik hazájuk vagy egy általuk igaznak tartott dolog szolgálatában kettõs játékot játszottak: vagy az ellenfél megvetõ bizalmatlanságát, akinek szüksége van rájuk, vagy annak bizalmát, ha az visszaél vele; és saját harcostársai undorát, akik õt árulónak tartják; a valódi árulók vagy a megvettek megvetõ bajtársiasságát, amikor õt ugyanazt látják tenni, és egynek tartják maguk közül. . Itt saját magukról kell lemondaniuk, mely meghaladja erõmet, ügyességre, mely összezavar, és eltaszít. " (168. oldal)

A német kiadó megjegyzése: A fenti idézetrõl vita keletkezett a könyv szerzõje, Rassinier úr, és Martin- Chauffier úr között a francia mondattan használatát illetõen. Az író szerint Martin-Chauffiernak az elõzõek helyett a következõt kellett volna írnia: "kis félelemmel és bizonyos ellenszenvvel csodáltam mindig azokat, akik hazájuk vagy egy általuk igaznak tartott dolog szolgálatában kettõs játékot játszottak: vagy az ellenfél megvetõ bizalmatlanságát, akinek szüksége van rájuk, vagy annak bizalmát, ha az visszaél vele; és saját harcostársai undorát, akik õt árulónak tartják; a valódi árulók vagy a megvettek megvetõ bajtársiasságát, amikor látják, hogy ugyanazt teszi, és egynek tartják maguk közül. . Itt saját . . . "

A szerzõ ehhez egy lábjegyzetet fûz: Ez az idézet nincs megcsonkítva, noha a mondattan ismeretének hiánya, melyeket a kiemelt szavak érthetõvé tesznek, ezt hihetõvé tehetné: A "Le Droit de vivre = Jog az élethez"-ben 1959 december 15. -én Martin-Chauffier a következõ szavakkal válaszolta, hogy a szöveg helyes: "Szükségtelen hozzáfûzni, hogy a mondattan hiányos ismeretérõl nincs szó - még egy hazugság -, de e g y pontosvesszõ, mely Rassiniernál a kettõspont helyett szerepel, megtéveszthetti azokat (ismét Martin-Chauffiers hibája, mert itt a megtéveszti szó helyes), akik nyelvtanilag nem elég biztosak". Mert Martin- Chauffier meg volt gyõzõdve arról, hogy egy ék a másikat hasítja szét. "Nyelvtanában" annyira biztos volt

(lásd 10. oldal, 15. lábjegyzet), hogy könnyen el lehetne neki magyarázni az igérõl és annak tárgyáról vagy a névszóról és az õ hasonló esetérõl. Tanulság: egy úrnak, aki otthagyja az iskolát, ahol a történelem elõtti írásokat tanulmányozza, úgy látszik nem szükséges azt tudni, amit egy tízéves gyerektõl megkövetelnek, hogy a hatodik osztályba léphessen. DE mivel mi egyáltalán nem szeretünk szidni valakit, újra betettük a pontosvesszõt melyet Martin-Chauffier követelt, és amelyet az elsõ kiadásban egy szerencsétlen nyomdai hiba miatt kettõspont helyettesített: Ha egy olvasó észrevenné, hogy ez valamit változtatt az értelmen, kérjük jelentkezzen (postaköltségét megtérítjük!).

kérdezzük, hogy mit várnak Petain (Franciaország kormányzója a német megszállás idején - a magyar fordító) ügyvédei, amikor erre az érvre hivatkoznak, amely azáltal kapja teljes ízét, hogy a földalatti kommunizmus tollának legszebb virágai közé tartozik. Ha a petainizmushoz való visszatérés lesz a divat, akkor Martin -Chauffiere minden esetre büszke lehet és ebbõl talán . . . hasznot is tud húzni. Ez egy másik mód a következtetések levonására.

A táborban Martin -Chauffiere egy orvossal beszélget, aki ezt mondja neki:

"Pillanatnyilag háromszor annyi beteg van a táborban, mint akiket föl tudok venni. Maximum öt vagy hat hónap van még a háború végéig. Nálam az a kérdés, hogy hogy tudom célomat, a legnagyobb számot elérni. Választottam. Ön és mások lassan gyógyulnak. Ha én önt ebben az állapotban visszaküldöm a táborba ebben az évszakban (december volt), akkor ön három héten belül halott. És - hallgasson jól ide - azokat veszem föl, akik nem nagyon betegek, és a kórházban való tartózkodás megmenti életüket. Azokat, akik már el vannak veszve, elutasítom. (Az eredetiben ez alá van húzva). Nem engedhetem meg magamnak a luxust, hogy fölvegyem õket, hogy békés halált nyújtsak nekik, én az élõket akarom biztosan megtartani. A többiek nyolc napon belül meghalnak. Mindenesetre túl hamar haltak volna meg. Annál rosszabb, én nem érzések, hanem hatásosság szerint dolgozom. Ez volt a föladatom. Minden kollégám egyetért velem, hogy ez a helyes út. . . Mindig, amikor megtagadom egy haldokló fölvételét, aki mereven, rémülten és szemrehányóan néz rám, el szeretném mondani neki, hogy életét egy másik életre cserélem föl, amelyet esetleg meg lehet menteni. Nem értené meg, stb. . . (190. oldal)

Azon a helyen már tapasztaltam, hogy bizonyos okokból, melyeknél a betegség vagy annak súlyossága néha csak másodsorban volt mértékadó, a kórházba kerülhettünk és ott - viszonylag - jól gondoztak bennünket: Ügyesség, politikai álláspont, szükség voltak a más szempontok. . Én ezt a tényt az általános életviszonyok számlájára írtam. Ha orvosok, akik rabok voltak, olyan véleményen voltak, mint amilyet Martin -Chauffiere ennek tulajdonít, akkor helyes ezt filozófiai érvelésnek tekinteni és az "SS szadizmusát" a halottak számánál mint okot el kell hanyagolni. Mert egy orvosnál nagy tudás, nagy biztonság és önbizalom kell ahhoz, hogy néhány perc alatt elhatározza, hogy kit lehet megmenteni és kit nem. Ha ez tényleg így lett volna, akkor attól félek, hogy azok az orvosok, akik az elsõ lépést megtették ehhez a viselkedéshez hivatásukban, nem tettek apránként egy másikat is meg, és nem kérdezték-e meg, hogy kit lehet megmenteni, hanem azt, hogy kit kell és kit nem kell megmenteni és ezt a lelkiismereti kérdést a terápia lehetõségeinek figyelembe vételével tették föl.

A tábori rend.

"Ahogy az SS bánt velünk, ez egy magasabb helyen kigondolt terv része volt. Itt-ott finomítottak rajta, szépítették, díszítették, melyek a táborparancsnok vállalkozó kedvétõl, fantáziájától vagy ízlésétõl függött: a szadizmusnak árnyalatai vannak. Az általános szándék világos volt: Mielõtt megöltek minket, vagy hagytak meghalni, egészségünket tönkre kellett tenni. " (85. oldal) A megszállás ideje alatt Franciaországban volt egy szervezet, a deportáltak és politikai internáltak családjainak egyesülete. Ha egy család ehhez fordult, hogy deportáltjának sorsáról megtudjon valamit, akkor a "magas német helyekrõl" kapott jelentést. Itt következik a Weimari tábor leírása: "A tábor 9 km-re van Weimártól, és vasút köti össze azzal. (00 méter magasan fekszik. (Tudtommal itt Jean Puissantot idézi könyvében "La colline sans oiseaux" = "Madár domb nélkül" . Becsületes és pontos leírás, a táborról a legjobb tanúvallomás). Három kör alakú szögesdrót kerítéssel van körülvéve. Az elsõ kerítésen belül vannak a foglyok barakkjai, az elsõ és második között a gyárak és mûhelyek, melyekben rádióalkatrészeket, mechanikai részeket, stb. . gyártanak. A második és a harmadik kerítés között nem beépített terület van, melyen a fákat kivágták és amelyen a tábori utakat és a kisvasutat építik.

Az elsõ szögesdrótkerítés elektromosan van töltve és számos megfigyelõ torony van rajta, amelyek mindegyikén három fölfegyverzett ember van. A másodiknál és a harmadiknál nem állnak õrök, de a gyárak kerítésénél egy SS laktanya van; az SS éjjel kutyákkal megy körútra, éppen így a harmadik kerítésnél. A tábor 8 kilométernyi területen terül el és körülbelül 300 000 internáltat tud fölvenni. A nemzeti szocialista rendszer kezdetén a politikai ellenfeleket internálták itt.

A lakosok fele francia, fele idegen, náciellenes németek, de a blokkparancsnokok többsége német. Vannak oroszok is, köztük a vörös hadsereg tisztjei, magyarok, lengyelek, belgák, hollandok, stb. . . . A tábori rend a következõ: 4. 30 óra: fölkelés, mosdás meztelenül, melyre fölügyelnek, a test mosása kötelezõ 5. 30 óra: 500 ccm leves vagy kávé 450 g kenyérrel (néha kevesebb kenyeret kapnak, de akkor egy jó adag jó minõségû krumplit kapnak); 30 g margarin, egy szelet fölvágott vagy egy darab sajt . 12 óra: egy kávé. 18. 30 óra: egy Liter jó sûrû leves. Reggel 6 óra : munkába menés. Ez foglalkoztástól függ, gyár, útépítés, favágás, stb. . . Minden osztály az embereket ötös sorokba állítja, az emberek kartávolságban vannak, hogy a sorok jól láthatóak legyenek és az emberek egymástól el legyenek választva. Aztán elindulnak, az elején zenélnek (70-80 zenész van, internáltak egyenruhában: vörös nadrág, kék kabát fekete díszekkel). Az egészségi állapot a táborban nagyon jó. Élén Richet professzor áll, egy deportált. Minden nap van orvosi vizit. Számtalan orvos van, egy betegszoba, egy kórház, mint egy hadseregnél. Az internáltak a német rabruhát hordják, relatív meleg mûszövetbõl. Fehérnemûjüket fertõtlenítették megérkezéskor. Minden két embernek van egy takarója. A táborban nincs templom. A rabok között számtalan pap van, akik általában eltitkolják ezt. Ezek a papok összegyûjtik a hívõket beszélgetésekre, a rózsafüzérrel imádkozásra, stb. . . Szabadidõ: vasárnap délután teljes szabadság van a táborban, ennek a napnak az estéjén a tábort elõadások szépítik meg, melyeket az internáltakból álló színházi csoport ad elõ. Mozi egyszer vagy kétszer van a héten (német filmek), rádió van minden barakkban (német hírek). A rabok zenekara szép hangversenyeket tart. Minden rab úgy véli, hogy Weimarban jobb dolguk van, mint Fresnesben, vagy a többi francia börtönben. Közöljük a deportáltak családjaival, hogy a szövetséges

bombatámadáskor, augusztus végén a weimari gyárakra deportáltak nem haltak meg. Azt is közöljük, hogy a legtöbb vonat, mely 1944 augusztusában Compiegnebõl és Fresnesbõl elindult, Weimarba jött.

Jean Puissant, aki ezt a szöveget idézi, ezután így ítél: csalás és hazugságok építménye. Nyilvánvalóan a stílus túl kedvezõ. Nem mondja, hogy a mechanikus alkatrészek, melyeket a buchenwaldi üzemekben készítenek, fegyverek alkatrészei. Nem szól a szabotázs miatti akasztásokról, a sorakozó és létszámellenõrzésekrõl, a hosszan tartó sorakozó és létszámellenõrzésekrõl, a munkaviszonyokról, a testi büntetésekrõl. Arról sem ír, hogy a vasárnap délutáni szabadságot véletlenek határolták le, azt sem, hogy a pap, aki a hívõket beszélgetésre vagy imádkozásra összegyûjtötte, ezt titokban tette és könyörtelen bántalmak veszélye mellett, amely az légkört összeesküvéshez tette hasonlóvá. Az is hazugság, hogy a deportáltak sorsa jobb ott, mint a francia börtönökben, hogy az 1944 augusztusi bombatámadáskor ne lett volna áldozat a deportáltak között, vagy hogy a legtöbb vonat, mely 1944 augusztusában Compiegnebõl és Fresnesbõl elindult, Weimarba jött.

De bárhogy is legyen, ez az írás közelebb van a valósághoz, mint Birin testvér, fõleg az élelmezést és a tábori rend összefoglalását illetõen, ahogy azt a nácizmus vezetõ körei fölállították. Hogy azt nem alkalmazták, az biztos. A történelem fogja elmondani, miért. Valószínûleg a háborút fogja fõ oknak nevezni, a táborok alapvetõ önkormányzatát a rabok által és azokat a romlásokat, melyeket egy fokozatokból álló közigazgatás esetén minden lefelé irányuló utasítás elszenved. A hadseregnél ez ugyanígy volt, az ezredes parancsát a segédtiszt kapta, a kivitelezés az õrmester dolga. Egy laktanyában mindenki tudja, hogy a veszélyes a segédtiszt és nem az ezredes, és ez Franciaországban így van a közigazgatási utasításokban, melyek a gyarmatokra vonatkoznak: ezeket olyan szellemben írják, amely annak az életképnek felel meg, melyet a tanárok a falusi iskolákban alakítanak ki: elõtérbe helyezik Franciaország civilizáló törekvéseit, és Louis Ferdinand Celine, Julien Blanc vagy Felicien Challaye írásait kell olvasni, hogy pontos elképzelésünk legyen arról az életrõl, melyet gyarmatbirodalmunk katonái készítenek elõ a bennszülött civileknek a gyarmatosítók számlájára.

A magam részérõl meg vagyok gyõzõdve arról, hogy a háború által elõidézett határok között a minket adminisztráló, ránk felügyelõ és külsõ keretünket képzõ rabokat semmi sem tudta volna abban megakadályozni, hogy a koncentrációstábor életébõl azt csinálják, amely körülbelül azonos azzal a képpel, amelyet a németek mutattak a családoknak közvetítõk elmondása után, akik értesüléseket kértek családtagjaikról. Rossz bánásmód

"Láttam, mikor szerencsétlen társaim, kiknek egyetlen bûne az volt, hogy karjuknak nem volt ereje, a német politikai rabok ütései alatt meghaltak, akikbõl üzemvezetõk lettek és volt ellenfeleik bûntársaivá váltak. " (92. oldal)

Következik a nyilatkozat: "Ezek a durva emberek elõször nem akartak ölni. Végül azonban öltek egy boldog dührohamban, gyulladt szemekkel, skarlátvörös arccal, szájukon habbal, mert nem tudták abbahagyni az ütlegelést: a végsõkig kellett menniük szórakozásukban. " Egy esetrõl van szó, melyet meglepõ módon hazug kibúvó nélkül a rabok számlájára ír. Sohasem lehet tudni: Lehetséges, hogy vannak

emberek, akik "egy boldog dührohamban" ölnek, és nincs más céljuk, mint "végsõkig menni szórakozásukban". Egy világban, mely ugyan nem teljesen normális, de szokássá vált és hagyományszerûen jónak tartják, vannak rendellenességek: tehát lehetnek egy olyan világban is, ahol minden szabályellenes. Inkább azt szeretném hinni, amikor egy kápó, egy blokkparancsnok vagy egy táborparancsnok ilyen messzire megy, aztán a komplexekbõl elõálló ösztönnek engedelmeskedik, melyek lehetõvé tették ezt számukra: a bosszúszomj, az, hogy uraiknak tetszését el akarják nyerni, akik erre a helyre tették õket, a kívánság, hogy minden áron igazuk legyen, stb. . . Azt is mondom, hogy amikor durvák lettek, általában ügyeltek arra, hogy ne okozzák egy ember halálát, mert emiatt kellemetlenségük lett volna az SS-el, legalábbis Buchenwaldban és Dorán.

Ennek a nyilatkozatnak ellenére elnézõnek kell lennünk Martin -Chauffiereal szemben, mert még két dolgot megemlít, melyek bûnözõ jellege semmi esetre sem egy "magas helyen kigondolt terv keresztülvitelének" részeként értékelhetõ. "A kórház kápója minden héten kétszer vizitelt (nem volt fogalma a dolgokról), megvizsgálta a lázlapokat, melyek szélein nyugtalanító diagnózisok voltak, megnézte a betegeket: ha fejük nem tetszett neki, egészségi állapotuktól függetlenül kijelentette, hogy ezeket el lehet bocsátani. Az orvos megpróbálta elhatározását igazolni vagy annak helytelenségérõl meggyõzni õt, ennek sikere nehezen volt elõre lemérhetõ, mert nem lehetett tudni, hogy a kápónál milyen benyomásokból állt elõ tudása, azonkívül szeszélyes is volt. " (185 oldal) És: "A jeges huzat, a mosdás kötelezõen meztelen felsõtesttel, az egészségvédelem eszköze volt. Minden megsemmisítési eljárás így egészségügyi álszentség mögé bújt. Ez nagyon hatásos volt. Mindenki, aki valamilyen mellbetegségben szenvedett, pár napon belül meghalt. " (192. oldal)

Semmi nem kényszerítette a kápót ilyen viselkedésre és a szobai szolgálatot, takarítókat és ápolókat sem, hogy jéghideg huzatot csináljanak, vagy hogy a rájuk bízott szerencsétleneket meztelen felsõtesttel és hideg vízben mosdassák. De mégis megtették azzal a szándékkal, hogy tetsszenek az SS-nek, mely ezt a legtöbb esetben nem tudta, és hogy megtartsák helyüket, mely életüket mentette meg.

Kívánatos lett volna, ha Martin -Chauffiere vádiratát az elsõk ellen éppen olyan keményen írta volna, mint az SS ellen, vagy legalább a felelõsséget egyenletesen osztotta volna el. Zárszó.

Ennek a könyvnek a kiadásakor Franciaországban nem volt lehetõségem arra, hogy a tanúvallomásokat, melyeket a Hoover-alapítvány összegyûjtött és a sokkal késõbb kiadott tanúvallomásokat fölhasználjam. Végül következik, ami Dominique Canavaggio tollából (a "Temps de Paris" volt fõszerkesztõje és Boegner lelkipásztor veje) olvasható Martin -Chauffiereról: "Louis Martin-Chauffier, akit a gestapo letartóztatott és Auschwitzba deportált, a "Sept jours" munkatársa volt, Jean Prouvost egy hetilapjáé. Egy reggel, mikor Lyonban voltam, aggodalmas arccal jött elém: "Lányomnak tuberkulózisa van; állapota nagyon komoly: megpróbáltam Franciaországban kezeltetni, de lehetetlen volt. Itt sehol sem található meg a szükséges magasság, kényelem és ápolás együtt: csak egy svájci tartózkodás menthetné meg. Gondolja, kaphatnánk Lavaltól útlevelet számára?" Megígértem neki, hogy megkísérlem a lehetetlent is és visszatérésem után rögtön fölkerestem Vichy kormányfõnökét (Vichy: a megszállt Franciaország kormányának székhelye- a magyar fordító). A lehetetlen tényleg a helyes szó volt, mert 1942 szeptembere óta a

németek szigorúan ellenõrizték a svájci határon a ki- és beutazásokat: szinte senki se mehetett ki vagy be, néhány hivatalos személy kivételével. Ezenkívül Martin-Chauffier neve nekik akkor már kissé gyanús volt (Dominique Canavaggio joggal használja a már szót: ugyanis nem volt nekik mindig gyanús) és ez nem könnyítette meg a dolgot. Laval meghallgatta kérésemet anélkül, hogy félbeszakított volna, majd mikor befejeztem, ezt mondta: "Martin-Chauffier? . . . Õ volt az, aki a müncheni szerzõdés idején azt követelte, hogy küldjenek engem a bitófára?" "Igen, elnök úr, õ volt az. " Egy ideig csönd volt; pillantásom állta az övét. Végül azt mondta: "Mondja meg neki, hogy lánya ki fog menni Svájcba. . . a formalitásokat intézze el Bousquettel. " "Köszönöm, elnök úr, biztos voltam benne, hogy ön meg fogja tenni. de nem vagyok biztos, hogy Martin-Chauffier hálás lesz. . . " Egy mozdulattal visszahívott: "Nem kérek köszönetet. Emberi kötelességtudásból tettem. " (Dominique Canavaggio, újságíró)

Mint látjuk, Martin-Chauffier különösen alkalmas volt arra, hogy a Franciaországi ellenállási mozgalom egyik gondolkodó alakja legyen. Idõnként együttmûködött a "Le Figaro", "Paris-Presse" és "Paris-Match"-al. A "Pharos" életrajzi lexikon azt írja róla, hogy a háború elõtt világosan kinyilatkoztatta politikai véleményét és a spanyol polgárháború idején a kommunizmussal szimpatizált. 1937-ben a Szovjetunióba utazott. 1945-ben természetesen megint a kommunisták oldalán állt, a "comite national a ecrivains" -ban (nemzeti írószövetség), és a legvérszomjasabb üldözõk között. Kétségtelenül megbocsátást keresett mindazért, ami ebben az idõben történt. Mert ma Martin-Chauffier -- mint ahogy Eugen Kogon és David Rousset is -- hûvös viszonyban áll a kommunistákhoz, akiknek a játékát játszotta és továbbra is játssza, legalábbis így tesz. Még meddig?

* * *

IV. Fejezet

A pszichológusok

David Rousset és a koncentrációstáborok világa

Az összes tanú közül egy sem olyan ügyes abban, hogy az esküvõ erõnek és a táborok általános légkörének újra bemutatására úgy képes legyen, mint õ, a legnagyobb tenorista, és világszerte elismert ilyen témával foglalkozó író. DE senki sem adott bemutatásának többé-kevésbé regényes formát. A történelem emlékezni fog nevére: attól félek, elsõsorban mint irodalmárra. A történelem talaján a - nyíltan mondva - beburkolás az eredményt elfogadhatóvá tette. ezt gondolta is, mert elõre gondoskodó módon írta: "Kiderült, hogy én bizonyos buchenwaldi történésekrõl úgy számoltam be, ahogy azokat ott ismerték, és nem úgy, ahogy a késõbb nyilvánosságra hozott dokumentumok azokat ábrázolták. . . Az egyes dolgokban ellentmondás áll fönt nem csak az egyes tanúvallomások között, hanem az egyes dokumentumok között is. A legtöbb máig nyilvánosságra hozott irat a tábori élet külsõségeirõl szól, vagy megbocsátással és utalásokkal dolgozik, és inkább alaptételek igazolására szolgál mint tények gyûjtésére. Ilyen dokumentumok azonban csak akkor értékesek, ha az olvasó pontosan ismeri azt, amirõl ezek szólnak: akkor gyakran lehetõvé teszik egy addig nem észrevett összekötõ tag észrevételét. Különösen azon fáradoztam, hogy a csoportok közötti kapcsolatot, valódi állapotukat és dinamikájukat adjam vissza" ("Les jours de notre mort" = "Meghalásunk napjai", Függelék, 764. oldal)

Ez a logika tette számára lehetõvé, hogy azokat a dokumentumokat teljesen vagy majdnem teljesen figyelmen kívül hagyja, melyek a keleti táborokra vonatkoznak arra hivatkozva, hogy ezek ritkák és hiányosak, és elmondja:

"A kutatás egyetlen komoly módszere a közvetlen tanúvallomások fölhasználása. " (ugyanott.), és aztán ezek közül a közvetlen tanúvallomások közül azokat keresse ki, amelyek pillanatnyi álláspontjának a leghasznosabbak.

"Ezek között a körülmények között" mondja "bátor kísérletrõl van szó, hogy bemutassam a koncentrációstáborok teljes világát. (ugyanott.) Nem is lehetne jobban jellemezni, mint ahogy sajátmaga teszi. Miért ábrázolta akkor a táborokat így, ha kategorikus megállapításokat használ? "A koncentrációstáborok világa" (Pavois, "1946) -nak megszolgált sikere volt. A kevésbé fontos tanúk hangversenyében, akik a legyõzött németek ellen bosszút és halált kiáltottak, õ megpróbálta a felelõsséget a nácizmusra tolni és ezzel fordulatot, új irányt hozott.

Idézet Birin testvér , "16 hónap börtön", 117. oldal) "A franciáknak tudniuk kell és észben kell tartaniuk, hogy ugyanazok a tévedések ugyanazokat a szörnyûségeket eredményezik. Tanulniuk kell a Rajna másik oldalán lakó szomszédaik jellemébõl és hibáiból, az uralkodó fajtól óvakodniuk kell, és ezért írta a 47 652 számú rab ezeket a sorokat, franciák, legyetek éberek, és soha ne felejtsetek. " Egyébként sokan beszéltek így, és az ezekhez a szavakhoz tapadó keserûség újra föltámasztotta a "Boche"-t.

A békeszeretõ Franciaország hálás volt David Roussetnak, hogy õ a következõ sorokkal zárta mûvét: A táborok léte figyelmeztetés volt. A német társadalom a gazdasági struktúra hatalmánál fogva és a súlyos válság folytán, mely megsemmisítette azt, a világgazdaság eddig kivételes bomlását ismerte meg. Könnyû lenne bebizonyítani, hogy az SS mentalitás és a társadalmi alaphelyzet a társadalom sok területén az egész világon megvan. De kevesebb váddal és ezek nem mérhetõek a nagynémet birodalom ismert jelenségeihez. De ez csak a viszonyok kérdése. csalás és gazemberség lenne, ha azt akarnánk állítani, hogy más népeknél nem lehetséges ilyen okok fönnállásakor hasonló tapasztalatokat szerezni. Németország történelmének sajátságával úgy reagált a válságra, hogy ez a koncentrációstábok világához vezetett. de ennek a válságnak a léte és lefutása megérintette a kapitalizmus és imperializmus gazdasági és társadalmi alapjait. Új kialakítással holnap is találkozhatunk hasonló hatásokkal. Így itt csatáról van szó, mely jól láthatóan folyik szemünk elõtt. (187. oldal) "Meghalásunk napjai" (1947), mely a "A koncentrációstábor világa" alapgondolatát újra elõveszi és azt a legvégsõ sarkáig kitágítja tûnõdésével, messze van ettõl a hitvallástól, melyet egyébként a "Le Pitre ne rit pas" ("A bohóc nem nevet") (1948) teljesen elfelejt. Amibõl arra kell következtetnünk, hogy David Rousset véleményét, azzal takarózva, hogy alaposabbá akar lenni, megváltoztatta, amely végül ahhoz vezetett, hogy mûve a nyilvánosság elõtt inkább németellenes mint náciellenes jelleget vett föl. Ez a fejlõdés annál figyelemreméltóbb, hogy több gyengéje van a bolsevizmussal szemben, és hogy végkövetkeztetésében olyan antibolsevizmusba torkollik, amelyrõl azt lehet mondani, hogy rögtön oroszellenességgé válna, ha a világválság úgy fölgyorsulna, hogy háborúban végzõdne. "A koncentrációstábor világában" tehát az a különleges, hogy ez a könyv a felelõsök keresésénél különbséget tett Németország és a nácizmus között. Ezt egy elmélet megduplázta, és annyiban föltûnést keltett, hogy a táborvezetéssel megbízott rabok viselkedését azzal igazolta, hogy ezek a forradalmárok elitjét meg akarták menteni a háború utáni idõre. (ez az elmélet még jobban látható a "Meghalásunk napjai" -ban).

Ha Martin-Chauffier az orvost igazolja, aki a legnagyobb számú rabot úgy akarja megmenteni, hogy orvosi segítségét bizonyos raboknak elõször bocsátja rendelkezésre, és David Rousset azt a politikát igazolja, amely minõséget és nem számokat akar megmenteni, de egy olyan minõséget, melyet egy bizonyos, az emberségen kívül levõ parancs állapít meg, akkor ez sok érvet eredményez, és nem rosszakat a koncentrációstáborban élõ névtelen tömeg rovására. Ha más esetben egy nap filozófusi csalásról beszélünk, abban semmi meglepõ nem lesz. Rosszindulatú lelkek azt is mondhatják, hogy David Roussetnél valószínûleg azért menekült meg a kommunista kápó, Emil Künder, mert õt a forradalmi elithez tartozókhoz sorolta. aki ezért nagy barátja lett, de ma letagadja õt. Ezt néhány más fenntartás mellett mondjuk el.

A táborok lakóinak késõbbi sorsa: "Míg több százezer helyét vesztett személynek sikerült a tábort elhagyni és Amerikába kivándorolni, gyerekek és öregek ezrei még

ma is az IRO (International Refugee Organization) irányítása alatt Németország, Ausztria és Olaszország sötét barakkjaiban vannak. De a nemzetközi menekültszervezet befejezi munkáját néhány hónap múlva, és kérdezzük, hogy akkor mi lesz a sorsuk az árváknak, akik ott maradnak.

Helyzetük már most is tragikus, mert bizonyos táborokban csak napi három-négyszáz kalóriányi táplálékot kapnak, és senki sem tudja, hogy akár ez az elégtelen táplálás is fenntartható-e. Ezek között a körülmények között nagyon magas a halálozási arány (A újság "La Bataille" vom 1950 május 9-én). Az újság jelenti, hogy 15 millióan így kell hogy éljenek egy Hitlertõl, Mussolinitól és a fasiszta túlsúlytól megszabadított Európában, én követelem, hogy a bánásmódot vizsgálják meg, melyben õreik részesítik õket. P. R. Az elmélet posztulátuma (alapigazsága)

"Normális, hogy egy osztály minden élõ erejét bevetik egy teljes csatában, hogy az ellenség ne okozhasson többet kárt, és ha szükséges, megsemmisítik azt. " (107. oldal) Ez megtámadhatatlan. Az erre átmenet nélkül következõ következtetés már sokkal kevésbé: "A tábor célja valószínûleg a fizikai megsemmisítés volt". (ugyanott.) meg kell jegyezni, hogy az alapigazságban a fizikai megsemmisítés a szükségtõl függ és nincs alapvetõen parancsba adva: csak arra az esetre szorítkoznak, amikor az internálás önmagában nem elég arra, hogy az egyedet ártalmatlanná tegye. Egy nagy ugrás vagy egy közvetlen magyarázat után nincs ok arra, hogy abbahagyjuk a gondolatot, itt már ezt is lehet írni: "A parancs az Úr jelét hordozza. A tábor parancsnoka nem tud semmirõl. A blokk vezetõje nem tud semmirõl. A tábor rabparancsnoka nem tud semmirõl. . A kivitelezõk nem tudnak semmirõl. De a parancs hordozza a halált és a halál módját, hogy mennyi idõt fordítsanak a meghalásra. A nemtudásnak ebben a sivatagában ez elég. " (100. oldal) amely forma megengedi ennek további kiszínezését. Martin-Chauffiers "magas helynek" adja a felelõsséget, és ezzel egy idõben a végeredményt, a rendszerezésnek egy elõre leírt tervét egy filozófiailag igazolt megijesztéssel megengedhetõnek nyilvánítja. "Az SS filozófiája a szellemi és testi úton kinyilvánított uralom a rossz és az ellenség fölött, a kommunista, a szocialista, a német liberális, a forradalmár, a külföldi ellenállók a rossz aktív megtestesítõi, a rossz statikus kifejezõi bizonyos fajok léte: zsidón, lengyelek, oroszok.

És nem szükséges, hogy egy zsidó, egy lengyel, egy orosz a nemzeti szocializmus ellen volt: születésük és származásuk miatt nem asszimilálható lázítók, akik a tisztítótûzbe fognak kerülni. A halál tehát nem a dolog teljes értelme. Csak a bûnhõdés lehet az urak számára megnyugtató és kielégítõ. A koncentrációstáborok számukra megrázó és speciális gép a bûnhõdésre. A halálra szántak kiszámított lassúsággal haladnak a halál felé, hogy testi és lelki elfajulásuk fokozatosan jöjjön létre, és eljutnak annak fölismeréséig, hogy õk, az átkozottak, a rossz megtestesítõi és nem emberek, és a papi törvényszéki ítéli titkos örömet érez, mikor egy testet megsemmisíthet. " (108-109 oldal)

Ebbõl a következõ látható: ha abból indulunk ki, hogy a koncentrációstáborokat annak eszközének szánták, hogy megakadályozzák, hogy az ellenfél káros legyen, akkor könnyen lehet belõlük alapvetõ megsemmisítõ eszközt elõállítani, és a végtelenségig írni ennek a megsemmisítésnek a céljáról. A továbbiak már csak a szellemi alkotókészség és a mûalkotásra való készség kérdése. De az irodalmi fáradozás, hogy a szadizmusnak ilyen szerencsés hatását megalkossák, teljesen

haszontalan volt, és nem is volt szükséges, hogy átéljék a dolgot ahhoz, hogy ezt így vázolják: ez csak visszaemlékezés volt Torquemadára és az inkvizíció tételeinek újra leírása. (Torquemada: kegyetlenségérõl hírhedt inkvizítor Spanyolországban, kinek neve az inkvizícióval örökre össze van kötve (1420-1498).) A magyarázat elsõ részével, hogy az oroszok és lengyelek a nácik képzeletvilágában a zsidókkal azonos szinten vannak, nem foglalkozom: A fantázia mûködése itt szembeötlõ. A munka

"A munkát büntetésnek szánták. A koncentrációstáborokban a munkaerõk másodrangúak, a koncentrációstáborok belsõ világától idegen gond. Pszichológiailag ettõl a szadizmustól függ, amely a rabokat kényszeríteni akarja, és szolgaságba tartásuk eszköze. Történelmi mellékkörülmények a koncentrációstáborokat közmunkákat ellátó vállalatokká tették. Mivel a háború világméretûvé kiterjedése mindenki foglalkoztatását megkövetelte, a bénákét, vakokét, süketekét, és a hadifoglyokét is, az SS korbácsütésekkel hajtotta a koncentrációstábor lakóit a legmegsemmisítõbb feladatok elvégzésére. A koncentrációstáborok lakó munkájának a célja nem pontosan meghatározott munkák elvégzése volt, hanem a "védett rabok"-nak a legszorosabb, megalázóbb kényszerhelyzetbe való tartása (110, 111, 112 oldal) (A "védett rabok" kifejezés a németbõl jön, amelyben a tábort "Schutzhaftlager"-nak, védõtábornak nevezték, mely megvédi lakóit a nép haragjától) Ha az író egyszer elhatározta, hogy a tábor célja a megsemmisítés, akkor nyilvánvaló lesz, hogy a munka mint olyan a halálmisztika elméletében csak alacsonyabbrendû részként jelenik meg. Eugen Kogon, akirõl a következõ részben lesz szó, ugyan ugyanebbõl az alaptételbõl indul ki, de kevésbé körmönfontan, és a következõt írja errõl a "A szervezett pokol"-ban. ("A szervezett pokol" Kogon könyvének francia címe, a német cím fordítása: "Az SS-állam"). "Egy másik, anyagi mellékcélja a koncentrációstáboroknak az SS saját munkás rabszolgáinak gyûjtése és alkalmazása, akik csak uraik igényeinek kielégítése céljából éltek ameddig élhettek. . . Az említett mellékes célok - a lakosság elrémisztése, a rabszolgamunka fölhasználása, a tábor fönntartása mint az SS gyakorló és kísérleti terepe - egyre jobban elõtérbe léptek. ami a koncentrációstáborokba való szállítások megindoklását illeti, amíg a Hitler által kiszabadított és az SS által mindig rendszeresen tervezett és elõkészített európai háború a táborok erõs föllendülését vonta maga után. " (27 és 28 oldal).

Ezeknek a szövegeknek az egymás mellé állításából az derül ki, hogy az elsõ szerint a háború történelmi mellékkörülménye volt, hogy a rabok, mint munkaerõk alkalmazása elõtérbe került, és csak akkor, amikor a háború világháború méretûvé terjedt ki, míg a második szerint ezt az eredményt már a háború elõtt elérték, és ez csak nagyobb jelentõséget adott neki. Én a második mellett szavazok: A táborok besorolása koncentrációstáborokba, munkatáborokba és büntetõtáborokba a hadüzenet idején már kész tény volt. Az internálásokat két fokozatban hajtották végre: a behívottakat egy munkára szánt és szervezett táborba gyûjtötték össze, amely amellett mint kiválasztási hely is szerepelt; innen vitték a munkásokat a munka igényei szerint a különbözõ táborokba. Még volt egy harmadik idõszak is az internálás alatt végrehajtott bûnök számára: büntetésként olyan táborba küldték az illetõt, amely még építés alatt állt és büntetõtábornak tartották, elkészülésekor azonban szabályos munkatábor lett belõle.

Hozzáfûzném még, hogy véleményem szerint munka mindig volt. Ez a nemzetközi törvénykezés része a büntetés letöltésérõl. A világ minden országában az állam minden foglyot dolgoztat és megizzasztja õket kedvezményeikért. Kivétel ez alól

a demokratikus országokban a politikai foglyok és a diktatórikus rendszerek becsületbõl deportáltjai. ennek ellentéte nem volna érthetõ: egy társadalom, mely saját magát olyan emberekkel terheli, akik törvényeit nem tartják be és alapjait aláássák, értelmetlenség. Kizárólag a munkakörülmények különbözõek, attól függõen, hogy az ember szabad-e vagy internálva van, és a szabadidõ eltöltése, hogy a kedvezményeket megvalósítsák.

Németországban olyan különleges eset állt elõ, hogy táborait az elsõtõl az utolsóig föl kellett építenie, és a háború is közbejött. A fölépítési idõszak alatt azt lehetett hinni, hogy célja egyedül csak a halál hozása: a háború alatt ennél maradtak, és talán azt lehet hinni, hogy utána is. A csalás annál kevésbé mutatható ki, mert a fölépítési idõszak soha nem ért véget, mivel a háború táborok állandóan növekvõ számát tette szükségessé, és ezek olyan körülmények között, melyek egymás hatását átfedték, lehetõvé tették a tévedés látszólag jóindulatú fönntartását.

A rabvezetés. Ismert, hogy az SS a rabok kezébe adta a tábor vezetését és közigazgatását. Voltak tehát kápók, blokkparancsnokok, tábori védelem (rendõrök), rab táborparancsnok, stb. . . egy egész koncentrációstábor bürokrácia, amely a valóságban a tábort irányítja. Ez olyan szokás, mely máig fönnáll a világ minden országának büntetésvégrehajtásában. Ha a rabok, aki ezeket a feladatokat megkapják, a legkisebb csoportszellemmel bírnának, a legkisebb szolidaritással társaik iránt, akkor ez az intézkedés mindenütt megkönnyítené a büntetés kitöltését mindenkinek. Sajnos ez a legkevésbé sem áll fönt: mindenütt, ahol rab kapja meg a feladatot, megváltozik belsõ hozzáállása és csoporthoz tartozása. Ez a jelenség nagyon ismert ahhoz, hogy külön hangsúlyozhatnák és általánosan ismertté tehetnék, mint a németek vagy nácik kizárólagos módszerét. Mindenesetre az tévedés, amikor David Rousset azt hiszi, vagy másokkal el akarja hitetni, hogy ez másként van a koncentrációstáborban, és ez ott tényleg másként volt - a politikai rabok az emberek magasabb rétegét alkották, ée a parancsolatok, melyeknek õk engedelmeskedtek, nemesebbek voltak, mint a személyes életért folytatott harc parancsai. Emiatt azt a kijelentést teszi, hogy a koncentrációstábor bürokráciájának az a teljesítménye dicséretes, hogy messzemenõen megmentette a minõséget, mert a mennyiséget nem tudta megmenteni. : "A kápóval való szoros együttmûködéssel a pokolban is sokkal jobb életkörülményeket lehetett biztosítani" (166 oldal, mint utalás)

De azt nem mondja el, hogy hogyan lehetett eljutni ehhez a szoros együttmûködéshez a kápóval. Azt sem, hogy ez az együttmûködés mindig csak kivételes, mert ha a kápó politikai volt, akkor ahhoz tartotta magát, hogy csak patríciusokkal érintkezett és nem a plebejusokkal, és azt sem mondja, hogy ennek folytán ez csak nagyon kevés rabnak jelenthetett elõnyt. Minden összefügg: "Ennek a pozíciónak a tényleges birtoklása nagyon fontos, mert sok ember élete és halála függ tõle" (134. oldal). Így azok, akik a pozíció birtokosai, szervezkednek, és ezek a legjobbak, a kommunisták, ezek politikai összeesküvéseket szerveznek az SS ellen, aztán akciósprogramokat állítanak össze a háború utáni idõre. Itt, ahogy írja, egyik a másik után: "Buchenwaldban a titkos kommunista központi bizottság frakciója németekbõl, csehekbõl, egy oroszból és egy franciából állt. " (166. oldal) "1944-tõl elgondolkodtak az állapotokról, melyet a háború végén meg fognak érni. Nagyon féltek attól, hogy az SS elõbb meg fogja ölni õket, és ez nem volt beképzelt félelem. " (170. oldal) "Buchenwaldban a kommunista szervezeten kívül, mely itt kétségkívül hatásos és tökéletes volt, és a tábor történetében egyedi szervezetként ismert, és

többé-kevésbé rendszeresen összejött a többi politikai elemekkel, akik a szocialistáktól a szélsõjobbig terjedtek, és céljuk az volt, hogy egységes akcióstervet állítsanak föl Franciaországba való visszatérésük utánra. (80-81 oldal)

Ez mind logikus: vitatható csak a kiindulási tényállás. Természetesen minden táborban voltak rabcsoportok, titkos csoportosulások: közös céljuk az volt, hogy a közös sorsot megkönnyítsék (a tömegét), az önérdek, hogy hatalomra jussanak, hogy megtartsák azt vagy hogy azt jobban használják (a rabvezetésben). A fölszabadításnál a kommunisták - ebben David Rousset erõsíti õket - azt a hitet keltették, hogy egységük összekötõje alapelvük volt, és cselekedeteiket ez irányította, a valóságban ez az egység anyagi nyereségbõl állt, és az együttmûködéssel élelmiszert és életük védelmét biztosították. Azokban a táborokban, melyeket megismertem, az volt az általános nézet, hogy minden "bizottság", hogy ez politikai volt-e vagy nem, hogy kommunistákból állt-e vagy nem - elõször élelmiszertolvajok egyesületének jellegével bírt, bármilyen formában is történt ez. Ennek a véleménynek semmi sem mondott ellent. Ellenkezõleg, minden alátámasztotta: a kommunisták vagy politikaiak egymással szembenálló csoportjai; a csoportban bekövetkezõ változások, mely a hatalmat kezében tartotta; és melynek tagjai a zsákmány elosztásába, a vezetõ állások kiosztásába, amely mindig ugyanúgy történt, állandóan beleavatkoztak, stb. . . stb. . . Az alatt a néhány hét alatt, melyet Buchenwaldban a 48-as blokkban töltöttem, egy újonnan jött csoport a blokkparancsnok javaslatára vagy engedélyével elhatározta, hogy a tömeg erkölcsét kezébe veszi. Apránként bizonyos tekintélyre tettek szert és végül különösen kapcsolatuk a blokkparancsnokkal és velünk odáig fejlõdött, hogy már nem kellett közvetítõ hozzá. Ezek irányították a blokk életét, elõadásokat szerveztek, meghatározták a munkateljesítményt, fölosztották az élelmet, stb. . . Szomorú volt látni, hogy mennyire megegyeztek a résztvevõk mindenben a mindenható blokkparancsnokkal. Egy nap ennek a csoportnak a fõszervezõjét valaki a tömegbõl rajtakapta, amikor egy másikkal megosztozott a krumplin, melyet a közös adagból ellopott. . .

Eugen Kogon jelenti, hogy a franciák, amikor egyedül õk kaptak Buchenwaldban csomagokat a Vöröskereszttõl, elhatározták, hogy ezt az egész táborral igazságosan megosztják: "Amikor a francia bajtársak hajlandók voltak arra, hogy jelentõs részt az egész tábornak leadjanak, azaz blokkok szerint, a szolidaritásnak ezt a jelét köszönettel fogadták. A gyakorlati szétosztás annyiban hetekig botrányos volt, hogy amíg például tíz francia csak egy csomagot kapott, míg a szétosztással megbízott rabok bizonyos franciák együttmûködésével (élükön a francia csoport vezetõjével. Ezt a címet hatalmon levõk klikk adta meg neki, neve Marcel Paul (lásd a 90. oldalt)), egész halom csomagot saját maguk számára tartottak fönt vagy azt "híres barátaik" számára használták föl. ("A szervezett pokol", 120. oldal) David Rousset egyébként ennek az állapotnak egy rosszindulatú oldalát veszi észre, amikor a szörnyûségnek nem megszûnõ vagy elsõrendû okát csinálja, amikor ezt írja: "A bürokrácia nem csak a tábor közigazgatására szolgál. Csúcsai az SS-el való kereskedelembe épültek. Berlin cigarettával és dohánnyal teli ládákat küld, hogy embereket megjutalmazzon. Élelmiszerrel teli teherautók jönnek a táborba. A rabokat hetente kell kifizetni; de csak két hetente vagy havonta fizetik ki õket. Lecsökkentik a cigarettaadagot, listát állítanak össze a rossz munkaerõkrõl, akik semmit sem kapnak. Az emberek dühösek, mert nem tudnak dohányozni. MI történik? A cigaretta a feketepiacra megy. Hús? Vaj? Cukor? Méz? Konzervek? Egy nagyobb adag vöröskáposzta, cékla, sárgarépa fehérrépával keverve is megteszi. Sõt, teljesen jól megfelel! Tej? A fehérített víz is

megteszi. És a többi dolog: A Hús, vaj, cukor, méz, konzervek, tej, krumpli: megy a németek feketepiacára, akik fizetnek, mert tisztességes polgárok. Az emberek Berlinben elégedettek, amikor hallják, hogy mindennek örültek. Elég, ha a bizonyítékok rendben vannak és a könyvelés stimmel. . . Liszt? ugyan, akkor csökkentik a kenyéradagot. Úgy, hogy senki sem veszi észre. A darabokat kicsit kisebbre vágják. Ilyen dolgokat nem ellenõriznek. És az SS urai legjobb viszonyban lesznek a helység kereskedõivel. " (145, 146, 147. oldal)

Itt tehát- az élelmezést illetõen- minden legendát cáfolnak, amely szerint "magasabb helyeken" olyan tervet dolgoztak volna ki, hogy a rabokat éhenhalasszák. A családoknak menõ információ szerint Berlin minden szükségest elküld nekünk, hogy az elõírt étkezést biztosítsa, de tudta nélkül az nem jut el hozzánk.

(Ugyanerrõl a jelenségrõl rántották le a leplet a versaillesi "Anya és gyerekek gondozóhelyének" tárgyalásán, ahol Pallu fõnökasszony tevékenységét világították át. Az eset vizsgálata a következõt hozta napfényre: "A gyerekeket rosszul öltöztették és rettenetesen piszkosan voltak egy teremben, mely tele volt férgekkel. A szalmazsákok megrohadtak a vizelettõl és ürüléktõl, bennük kukacok nyüzsögtek. Egyetlen lepedõ és egyetlen takaró volt csak. Minden WC el volt dugulva. A gyerekek ott vizeltek, ahol éppen voltak, tele voltak kiütéssel és tetvekkel. Illusztrációul: tizenhárom gyerek halt meg ott az éhségtõl. A fõnökasszony intézménye ennek ellenére a szokásos ellátáson felül is kapott plusz adagokat. Mindebbõl a gyerekek semmit sem láttak: A tejet félig vízzel keverték, a zsírt csak a személyzet étkezésénél használták, a cukorból csak nagyon keveset kaptak. " "A gyerekek elég cukrot kaptak" mondta egy felügyelõnõ. A fõnöknõ naponta kapott másfél liter tejet, csokoládét, rizst - mindenbõl a legjobb minõséget . Az igazgatónõ, egy kis fekete asszony családjának húszkilós csomagokat küldött "személyes készleteibõl". Mind jól voltak táplálva, és nem csodálkoztak ezen a bõséges ellátáson olyan idõben, mikor másoknak csak répa jutott. És a gyerekek? Óh, ez könnyû volt, õk nem követeltek semmit. . . "És orvosok nem voltak?" "De igen, de ezek csak rövid és felületes látogatásokat tettek" "És a kanyaró?" mondta Dr. Dupont. "Gyorsan elmúlt, a szokásos módon kezeltem. " - Egy rothadó szalmazsákon egyetlen takaróval-! Aztán jött a tüdõgyulladás és a halál. . Az államügyész a másik orvost, Dr. Vaslint kérdezi: "Ön tehát idesietett, amikor megtudta, hogy a kisfiút, Dargognét a mentõautóval szállították kórházba, ahol másnap meghalt?" "Nem tudtam. Éppen akkor reggeliztem . . . akarom mondani rendeltem" -"Le Populaire", 1950 május 16. " Ez az oldal méltó a legjobb jelentésekre a koncentrációstáborokból. A dráma Franciaországban játszódott, a nyilvánosság semmit sem tudott róla, a közigazgatás sem, amely az "Anya és gyerekek gondozóhelyet" berendezte. A gyerekek ott úgy haltak meg, mint a koncentrációstáborok lakói, ugyanolyan körülmények között, ugyanazokból az okokból - de egy demokratikus országban!)

És ki lopja el azokat? a szétosztással megbízott rabok. David Rousset azt mondja nekünk, hogy ez az SS parancsára történik, és annak szállítják a lopás eredményét: nem, elõször maguknak lopnak, szemünk elõtt szolgálják ki magukat, és az SS-nek leadnak egy részt, hogy megvegyék cinkosságukat.

Így ezek a híres forradalmi bizottságok a tábor lakóinak védelmére szorítkoztak vagy a háború utáni politikai terveikre, és a nyilvánosságot ennek ellenére ebben a pontban félrevezették; másokra hagyom az ok megkeresését, hogy ez miért volt így. csak azt a megjegyzést engedem meg magamnak, hogy azoknak, akiknek sikerült

ezeket kialakítani, bennük résztvenni vagy nekik tekintélyt kölcsönözni, mert minden táborban voltak ilyenek, ezek a talpnyalás szellemét tartották ébren az SS-el szemben, melyben bûnösek voltak. A 48-as blokkban szervezett elõadásoktól, melyeket elõtérbe helyez, a következõt mondja David Rousset :

"Én szerveztem egy elsõ elõadást; Egy orosz szobai szolgálatos, huszonkét-huszonhárom év körüli, a Leningrádi Marty mûvek munkása, hosszasan vitatkozott velünk a munkások helyzetérõl a Szovjetunióban. Az ezt követõ vita két napig tartott. A második elõadást egy kolhozról tartották és a szovjetek mezõgazdasági szervezetérõl. Én magam késõbb csevegtem kicsit a Szovjetunióról, a forradalomról és a háborúról. . . " (77. oldal)

Résztvettem ezen az elõadáson, Ez a bolsevikbarátság mestermûve volt, váratlan azoknak, akik David Rousset régebbi trockista tevékenységét ismerték. De Erich, blokkparancsnokunk kommunista volt és nagy tekintélye volt a magnál, mely pillanatnyilag a legnagyobb befolyással rendelkezett a rabvezetésnél; érdemes volt figyelmét fölhívni és arra a napra gondolni, amikor õ elõnyöket oszt szét. "Három hónappal késõbb" mondta Rousset, "biztosan nem kezdtem volna el újra ezt a kísérletet. A húr a végsõkig feszült. De akkor még mind nagyon tudatlanok voltunk. Erich, blokkparancsnok maga elé dörmögött, de nem ellenezte a dolgot. . . " (77. oldal)

Egészen biztos. Ezenfelül Rousset három hónappal késõbb Emil Künder kápónak udvarolt, hogy jóindulatát elnyerje, és az elõadások idejének vége volt, most a Franciaországból jött csomagoké volt a szó. Ha jól értettem "Meghalásunk napjait", Rousset ezeket használta és én nem is gondolok arra, hogy ezt szemére hányjam: magam is ezeknek köszönhetem, hogy visszajöttem és ezt sohasem titkoltam. (Lásd az elsõ részt, IV. fejezet).

Lehet azt állítani - és azok biztosan meg is fogják tenni, akik ezt a tényt jelentéktelennek tartják, vagy igazolni akarják - hogy nem volt elõírva, hogy a rabvezetés minket sokkal rosszabbul kezeljen, mint ezt a náci vezetõk akarták, és hogy semmi sem kötelezte õket erre. Erre én azt felelem, hogy nekem szükségesnek tûnt, hogy a szörnyûségek okát minden vonatkozásában pontosan meghatározzam, akár csak azért is, hogy azt a szubjektív érvet, melyet olyan gyakran használnak, és az olvasó tudni akarását a dolgok tulajdonképpeni természetére irányítsam abban a szellemben, amelyben a problémát eddig csak tökéletlenül és nem teljesen oldották meg. A tárgyilagosság

"Birkenau, a legnagyobb halálváros. Megérkezésnél szelekció. A civilizáció díszei karikatúraként lesznek besorolva a butításba és a rabszolgasorba. Vasárnaponként rendszeres kiválasztás van. Hosszan kell várni az elkerülhetetlen megsemmisítésekre a 7. blokkban. A világtól teljesen elzárt külön munkacsoport (a krematóriumban dolgozó munkacsoport), akik arra volta ítélve, hogy minden idejüket megkínzott és elégett testekkel töltsék. A rémület úgy tönkreteszi az idegeket, hogy halálfélelembõl minden megalázásra és árulásra képesek, és ha a gázkamra ajtaja elkerülhetetlenül bezárul, akkor mind lezuhan, összenyomják egymást azért, hogy még éljenek, annyira, hogy az ajtók kinyitásánál szétválaszthatatlanul összefonódott hullahegyek esnek le. " (51. oldal) A "Meghalásunk napjai" összképében, melyet regényformában

állított írója össze, és olyan eszközök segítségével éleszti föl élményeit, melyeket naivitását az író sajátmaga is bevallja, ha tudat alatt is (lásd a 235-254. oldalt), ilyesmi nem tûnne önmagában kellemetlenül föl. "A koncentrációstábor világában", mely sok helyen élménybeszámoló formájában van leírva, ez nincs jó helyen. David Rousset ugyanis sohasem látott ilyen halált, melyet itt ilyen alaposan és megrázóan vázol.

Még korai, hogy véglegesen ítéljünk a gázkamrákról. Dokumentumok ritkán vannak errõl, a meglevõek pontatlanok, nem teljesek, vagy hiányosak, így nem keltenek bizalmat. A magam részérõl meg vagyok arról gyõzõdve, hogy egy komoly vizsgálat az anyagokat, melyeket még bizonyosan találni fognak, ha a kutatásnál a becsületesség elsõ helyen fog állni, új látóhatárok fognak megnyílni. Akkor meg fogunk lepõdni az emberek számától, akik ezekrõl beszéltek, és hogy milyen hangon tették ezt.

Az összes tanú közül Eugen Kogon az, aki a legalaposabban foglalkozott az esettel, és akinek tanúvallomása véleményem szerint a legérdekesebb. A már említett mûvében, "A szervezett pokol"-ban ezt írja: "A legkevesebb koncentrációstáborban volta saját gázosítóberendezések. (166. oldal)" És aztán folytatja beszámolóját: ("A szervezett pokol", 225-226 oldal, az ötödik német kiadását éli meg "Az SS-állam" címen). "1941-ben Berlin minden táborba elküldte elsõ parancsait (megtalálták valaha is ezeket a parancsokat? Ha igen, miért nem hozták õket nyilvánosságra? Ha nem, akkor soha egy történész sem fog egyetérteni ezek állítólagos tartalmával). A külön transzportok összeállítására hogy ezeket gázzal megsemmisítsék. Elsõsorban bûnözõket kerestek, közszemérem ellen vétõket és bizonyos politikusokat. , akiket az SS nem kedvelt. Ezek a transzportok ismeretlen céllal mentek el. Buchenwaldból már másnap jöttek vissza a ruhák és a zsebek tartalma, fogsorok, stb. . . Egy altiszt (ha a nevét leírta volna, meg lehetne tõle kérdezni a dolgot), aki kísérte õket megtudtuk, hogy ezek a transzportok megérkeztek Pirnába és Hohensteinba, és hogy a bennük levõ férfiakat egy új gázkísérletre használták, és abban haltak meg. . . 1942-1943 telén minden zsidót megvizsgáltak, hogy munkaképes-e. Az elõbb említett transzportok helyett most munkaképes zsidók voltak a transzportban, melyet négy csoportban mindegyikben 90 emberrel ugyanazon az úton végeztek el, de ezek a Kötheni Bernburgba mentek. A gyógy- és ápolási intézet fõorvosa, egy bizonyos Dr. Eberl volt az SS készséges eszköze. Az SS aktáiban ez az akta a "14 F 13-" számot viselte. (itt megadja, de ezeket nem hozták nyilvánosságra). Ebben vezették az összes gyógy- és ápolási intézetben megölt betegeket, amely eljárás Németországban a nemzeti szocializmus idején általános gyakorlat volt. (225, 226 oldal)"

Miután Eugen Kogon a tényt olyan formában erõsítette meg, amely a gázkamrák használatát illetõen kétségeket vet föl, különösen annyiban, hogy csak olyan dokumentumokra hivatkozik, amelyek esetén kérdéses, hogy léteznek-e, de két másikat idéz, melyek számára bizonyító értékûnek tûnnek: "Néhány levél képet ad az ott folyó üzemrõl:

Weimar-Buchenwald, 2. 2. 1942. Buchenwaldi koncentrációstábor. A tábori orvos Tárgy: Munkaképtelen zsidók a Buchenwaldi koncentrációstáborban. Utalás. Személyes megbeszélés 2 függelék

Gyógy és gondozási intézet Bernburg a. d. Saale. Postafiók 263.

Személyes beszélgetésünkre való hivatkozással elküldöm a függelékben két példányban a Buchenwaldi koncentrációstáborban levõ munkaképtelen, beteg zsidók jegyzékét további intézkedés céljából.

A tábori orvos, buchenwaldi koncentrációstábor. (gez.) Hoven SS Obersturmführer d. R.

Észrevesszük, hogy a két nevezett függeléket, melyeket a küldeményhez mellékeltek, nem hozták nyilvánosságra.

Itt a másik irat: Bernburg, 1942. március 5-én

Gyógy és gondozási intézet Bernburg Gesch. -Z- Be. gs. pt.

Koncentrációstábor Buchenwald Weimar mellett A táborparancsnok úr kezeihez

Utalás: iratunk 1942 március 3-án Tárgy: 46 rab,12. Lista 1942 február 2.-ról. Írásunkban március 3-án kértük, hogy a maradék 36 rabot az utolsó transzport alkalmával rendelkezésünkre bocsássák. Mivel fõorvosunk házon kívül van, akik ezeknél a raboknál az orvosi szakvéleményt kiállítja, kérjük, hogy ne március 18-án, hanem a március 11-i transzporttal küldje el ezeket, éspedig az iratokkal együtt, melyeket mi március 11-én újra visszaadunk. Heil Hitler! (irta.) Godenschweig

Be kell vallani, hogy furcsa következtetést von az le, aki ezt a levélváltást használja annak bizonyítására, hogy itt gázkamrában való megsemmisítésrõl van szó. Még akkor is, ha kiegészíti a levélváltást egy jelentéssel, melyet ugyanebben az idõben Dr. Hoven felettesével folytatott, és Eugen Kogon szerint a következõ volt a tartalma: "A szerzõdéses orvosok kötelezettségei és a tárgyalások a temetõi hivatalokkal gyakran legyõzhetetlen nehézségekhez vezetett. . . Ezért én rögtön kapcsolatba léptem a Bernburg (Saale)-i Gyógy és gondozóintézet fõorvosával, Dr Eberlel, Postafiók 252, telefonszám 3169. Ez ugyanaz az orvos volt, aki a 14 F 13-at hajtotta végre. Dr. Eberl rendkívül megértõ és szívélyes. Minden rabhullát Schönebeck -Wernigerode -ból Dr. Eberlhez szállítottuk, és ott halálozási okorat nélkül is rögtön elégették azokat. " (259. oldal) Eugen Kogon megemlíti a Birkenaui (Auschwitz) gázkamrákat. Elmondja, hogy egy tanúvallomás szerint hogyan folytak le a megsemmisítések ennek segítségével: ". . . egy fiatal zsidó Romániából, Janda Weiß, aki 1944-ben a különítményhez tartozott (krematórium és gázkamra). akitõl a következõ adatok származnak, melyeket mások megerõsítettek. . . " (155 oldal) Úgy tudom, hogy az egész koncentrációstábor irodalomban ez a Janda Weiß az egyetlen, akirõl azt állítják, hogy részt vett az ilyenfajta gyilkosságokon, és akinek pontos címét megadták, és csak Eugen Kogon használta vallomásait. Mivel a gázkamrák használatát mint elhárítási intézkedést megállapították, (érdekes véletlen következtében ez a keleti zónában történt) talán óvintézkedéseket kellett volna hozni, melyek a nyilvánosság számára lehetõvé tették volna, más módon, mint másvalaki elmondása útján ismerjék meg tanúvallomását, ahol is nagyobb mértékben, mint egy

közbevetett félmondat alapján a témáról, teljes tanúvallomássá kellett volna azt kiegészíteni.

Egy vállalkozás, melyet minden táborban rendszeresen keresztülvittek, és aminek neve "kiválasztás" volt, a nyilvánosságban nem kis mértékben járult hozzá annak a véleménynek az elterjedéséhez, amely végül is a gázkamrák és annak áldozatainak számának megállapításában elterjedt.

Egy szép napon minden gyógyászati hely a táborban parancsot kapott arra, hogy állítsák föl a betegek listáját, akik hosszabb ideig vagy állandóan munkaképtelenek voltak, és ezeket tegyék egy helyre egy bizonyos blokkba. Aztán vasúti kocsik vagy teherautók jöttek, fölrakták õket és ismeretlen helyre vitték õket. A koncentrációstáborban az a hír kapott lábra, hogy ezeket egyenesen a gázkamrába küldték, és kegyetlen gúnnyal az ilyen alkalommal összevont betegeket "égi csoportoknak" nevezték, ami azt jelentette, hogy ezek olyan emberekbõl állnak, akiket az égbe küldenek. Természetesen minden beteg megkísérelte ezt megúszni.

Láttam, hogy Dorában kettõ vagy három ilyen "kiválasztás" volt; az egyiket éppen csak sikerült megúsznom. Dora kis tábor volt. ha ott a munkaképes betegek száma mindig nagyobb volt, mint a kezelésükre rendelkezésre álló eszközök, csak nagyon ritkán ért el olyan méreteket, hogy a munkát korlátozta volna vagy a közigazgatást túlságosan gátolta volna. Birkenauban, amelyrõl David Rousset beszél a kivonatban, amely ennek a helyesbítésnek a tárgya, más volt a helyzet. A tábor nagyon nagy volt: Egy emberi hangyaboly. A munkaképtelenek száma jelentõs volt. A "kiválasztás" -ról, szemben Dorával, ahol ezeket az adminisztratív és egészségügyi csoportok végezték, csak akkor határoztak, amikor a vasúti kocsik vagy a teherautók megérkeztek. Olyan sûrûn történtek, hogy szinte minden héten megismételték õket, és a kinézet alapján válogattak. Az SS és a koncentrációstábor bürokráciája között egyrészt és a rabok közt másrészt lehet, hogy szinte embervadászat képei voltak láthatóak általános zavar közepette. Minden "kiválasztás" után a visszamaradottaknak az lehetett az érzése, hogy éppen a gázkamrától szabadultak meg. De semmi sem bizonyítja megcáfolhatatlanul, hogy az összes munkaképest vagy az annak nevezetteket, akiket a Dorai vagy birkenaui eljárással kiválogattak, tényleg a gázkamrákba küldték. Ehhez szeretném személyes élményemet elmondani. A "kiválasztás" keresztülvitelénél, melytõl én Dorában megszabadultam, egyik bajtársamnak nem volt olyan szerencséje, mint nekem. Láttam mikor lement és sajnáltam. 1946-ban még mindig azt hittem, hogy az egész csoporttal, melynek része volt, megfulladt. Ugyanannak az évnek szeptemberében nagy meglepetésemre meglátogatott, hogy meghívjon egy hivatalos rendezvényre, melynek céljára már nem emlékszem. Mikor elmondtam neki, hogy mire gondoltam elutazása után, elmesélte, hogy azzal a transzporttal nem gázkamrába, hanem Bergen-Belsenbe utaztak, melynek feladata elsõsorban az lehetett, hogy beteg deportáltakat vegyen föl minden táborból gyógyulásra. (Tényleg szörnyû körülmények között utazott Bergen-Belsenbe, ahova Németország összes munkaképtelen deportáltját vitték, akikrõl nem tudták, hogy hova tegyék õket és hogyan lássák el õket élelemmel, ami az SS számára izgalmat jelentett, a kápók számára pedig a gumibot használatát. Rémes napokat élt ott meg és végül újra beilleszkedett a munka vérkeringésébe.) fölvették. Ennek helyességét ellenõrizni lehet: Mullin úrról van szó, aki Besannen pályaudvarán dolgozik. Egyébként e csehvel is találkoztam a 48-as blokkban, aki ugyanilyen körülmények között jött vissza Birkenauból. Véleményem a gázkamrákról? Léteztek,

de sokkal kevesebb, mint amennyirõl beszélnek. Lehet, hogy volt ilyen megsemmisítés, de kevesebb, mint ahogy állítják. A szám nem csökkenti ennek rémisztõ természetét, de ha az tény lenne, hogy itt olyan eljárásról van szó, melyet egy filozófia vagy doktrína rendelt el, jelentõsen megnövelné az ilyen természetét. El kell ismerni, hogy így viselkedett? Lehet, de nem biztos. Az ok és hatás viszonya a gázkamrák léte és az Eugen Kogon által leírt szöveg között nem áll fönt bizonyossággal. (Éppen olyan kevéssé, mint a nürnbergi bíróság elõtt elmondott vallomásoké sem, melyet a "horogkereszt az orvosi esküvel szemben" el is mond). és attól tartok, hogy a többiek, akiket nem idézek, még kevésbé gyõznek meg errõl. Ismétlem: Az az érv, hogy ebben az ügyben a "kiválasztás" játszott a legnagyobb szerepet, melyrõl egy deportált sem tud tanúként valamilyen formában nyilatkozni, és elsõsorban csak az a benyomását mondaná el hogy attól rettegett. A nemzeti szocializmus archívumait még nem nézték át teljesen. Biztosan csak akkor jut tovább, ha abban olyan dokumentumokat találnak, melyek a föltételezést megcáfolják. Ekkor az ellenkezõ túlzásba esnének. Ha egy nap egy vagy több eredeti dokumentumot találnak, amelyek a gázkamrák építését más célra rendelik el, mint emberek megsemmisítése, - a németek rettenetes tehetségénél ebben az ember sohasem lehet biztos - akkor be kellene vallani, hogy bizonyos esetekben az SS egy vagy két õrültje vagy a koncentrációs bürokráciájának egy-két õrültje bizonyos esetekben használta ezeket, hogy tetsszen az SS-nek, vagy fordítva, a koncentrációstábor egy-két bürokratája használta és megvette egy két szadista SS tag cinkosságát.

A tábori régészet mai állása szerint semmi sem támogatja ezt az elvárást vagy reményt, de kizárni sem lehet azt. David Rousset két eredeti mûvét nem idézi a "A bohóc nem nevet" . Az elsõ egy bizonyos Wolfgang Grosch vallomása Nürnbergben: a gázkamrák építésérõl szól és nem használatukról. A második a fullasztóberendezésekkel ellátott autókról szól, melyeket állítólag Oroszországban használtak, SS-Untersturmführer írta alá, címzettje egy Obersturmführer. sem az egyikbõl, sem a másikból nem következik, hogy a náci rendszer személyiségei gázzal való megsemmisítést parancsoltak meg. Mindkettõ ennek a fejezetnek a függelékében található.

Egy jellemzõ tényt minden esetre nagyon kevéssé hangsúlyoztak: a kevés táborban, ahol gázkamra volt, ezek egészségügyi létesítményként szolgáltak fertõtlenítésre és a zuhanyozók mellett voltak, mert vízre volt szükség mûködésükhöz, nem voltak a krematórium közelében, a fölhasznált gázok kéksó gázai voltak, tehát olyan termékeké, melyek színanyagokkal vegyülnek, fõleg a kékkel, melyet Németországban a háború folyamán olyan gyakran használtak. Ez természetesen csak egy föltételezés. De vajon a történelemben és a tudományban a legtöbb fölfedezés nem feltételezésbõl vagy legalábbis egy kétkedésre fölhívó javaslatból indult ki? Ha azt vetik ellen, hogy nem érdekünk a nemzeti szocializmussal így eljárni, melyek szentségtöréseit leírták, akkor hadd engedjem meg magamnak a kijelentést, hogy éppen ennyire kevéssé érdekünk az, hogy egy talán igaz tételt vagy magyarázatott bizonytalan vagy hamis esetekre alapozzuk. A demokrácia nagy alapelvei nem tartalmuk miatt halnak meg, hanem mert nagyon kitakarják magukat apróságoknak, melyek olyan jelentéktelenek, ahogy ezek tartalma mutatja, és a diktatúrák csak olyan mértékben gyõznek, amennyiben rossz érveket vonultatnak föl ellenük. Ehhez David Rousset egy tényt vonultat föl, amely ezt a nézõpontot mesterien illusztrálja:

"Beszéltem egy német orvossal. . . Ez láthatóan nem volt náci. Sajnálta, hogy háború van és nem tudta, hogy hol van felesége és négy gyereke. Lakóhelyét, Drezdát kegyetlenül lebombázták. 'Látja' mondta nekem 'A háborút csak Danzig miatt vívták?' Én nemmel válaszoltam. 'Akkor, látja, Hitler politikája a koncentrációstáborokat illetõen szörnyû volt ugyan, (meghajolok),, de a többiben teljesen igaza volt. ' (176 oldal)"

Ha tehát a nyilatkozat károsnak tartotta, hogy csak Danzigért háborúztak, és mert ez hamisnak bizonyult, ez az orvos ennek a kicsiségnek alapján ítélte meg Hitler egész politikáját és egyetértett azzal. Megrémülve kérdezem meg magamat, hogy hogyan fog akkor gondolkozni, ha David Rousset mûvét elolvassa. Tradutore, traditore . . . (fordítani és csalni).

A következõnek nincs nagy jelentõsége: "A kápó kifejezés valószínûleg olasz eredetû és a fejet jelenti. Két másik magyarázat is lehetséges: Kápó mint a kaporal rövidítése, amely a bajtárs és a rendõrség szó összevonásából ered, és amelyet Buchenwald elsõ hónapjaiban használtak. " (131. oldal) Eugen Kogon érthetõbb itt: "kápó az olasz "capo"-ból: Fõ, fõnök ("A szervezett pokol", 59. oldal) Én egy másik magyarázatot részesítek elõnyben, amely a szót a koncentrációstábor - A r b e i t s - P o l i z e i -ból vezeti le, melyek kezdõ szavait összevonva hasonlóképpen mint a Schupo a Schutz-Polizei-ból és Gestapo a Geheime-Staats-Polizeiból származik. David Rousset és Eugen Kogon szokása, hogy inkább interpretáljanak mint alaposan megvizsgáljanak nem engedte meg nekik, hogy erre gondoljanak. * * * Függelék a IV fejezethez

Nyilatkozat eskü alatt

"Én alulírott Wolfgang Grosch, a következõt nyilatkozom és igazolom: A gázkamrák és a krematóriumkályhák építését a C munkacsoport végezte, miután a D munkacsoport megbízta azt ezzel. A szolgálati út a következõ volt: A D munkacsoport összeült a C munkacsoporttal. A C1 iroda az építést illetõen a szerkezetek terveit csinálta meg, és a C III. irodaház adta tovább, amely az épületek mûszaki részével foglalkozott, mint például a gázkamrák szellõzése vagy a gázosításhoz szükséges szerkezetekkel. A C III. iroda egy magánirodának adta a terveket, amely a speciális gépeket vagy a krematóriumkályhákat szállította. A szolgálati út folyamán a C III. iroda hírt adott a C IV. irodának, amely az építés ellenõrzésének megbízását a nyugati, keleti, déli és északi építésellenõrzési irodák a fõépítésvezetõségnek küldte. A fõépítésvezetõség továbbküldte az építési megbízást a szóba jövõ igazgatóságoknak, melyek a koncentrációstábor építését intézték, és amely a tényleges építési munkákat rabokkal végeztette el, akiket a D III: csoport irodája bocsátott rendelkezésükre. A D munkacsoport a C munkacsoportnak utasításokat és elõírásokat adott az építkezés nagyságát és célját illetõen. Alapjában a D munkacsoport adta a megbízásokat a gázkamrák és a krematóriumkályhák építésére. Aláírás: "Wolfgang Grosch"

(David Rousset: "A bohóc nem nevet". c. mûvébõl)

Ezt a tanúvallomást a nürnbergi törvényszék elõtt tették. Ha nem csak az aláíró készítette, akkor a keveréknyelvet, amelyben írva van, a fordító lelkiismeretesen figyelembe vette, nyilvánvalóan azért, hogy a zavart fokozza. Az olvasónak viszont

nem kerülheti el a figyelmét, hogy: 1. Itt gázkamrák építésérõl van szó, és sem céljukról, sem használatukról nincs szó. 2. A tanú olyan dolgokra utal, melyek tényszerûsége könnyen megállapítható. 3. Olyan utasításokra utal, melyeket nyilvánosságra lehetne hozni, de ezt gondosan elkerülte, különösen a gázkamrák célját illetõen. 4. Hogy az egész tábor építésétõl, melynek kidolgozását és kivitelezését a D munkacsoport végezte (Lakóházak, kórházak, konyhák, mûhelyek, gyárak, stb. . .), gázkamrák és a krematóriumkályhák építését különválasztották és sajátos módon zavarossá tették, hogy nagyobb benyomást tegyenek egy véleményt illetõen, mégpedig arról, hogy a krematóriumkályhák külön a koncentrációstábor céljára kitalált kínzóeszközök, ha nem ismert az, hogy a gyakorlatban a hullák elégetése egész Németországban éppúgy szokásos, mint az elföldelés. Egyedül ez okból egy történész sem fogja ezt a vallomást soha egészében figyelembe venni.

Egy Untersturmführer jelentése egy Obersturmführernek: Postai irányítószám 32. 704 501. P. s.

B. N. 440,42 Kiew, 1942. április 16

Titkos birodalmi ügy

SS-Obersturmführer Rauffnak Berlin Prinz-Albrecht-utca 8

"A C és D csoport kocsijainak vizsgálata befejezõdött. Míg az elsõ sor kocsijai rossz idõben is használhatók (de nem túl gyakran), a második sor kocsijai (Saurer) esõ esetén az ingoványba ragadnak. (A szövegben alá van húzva). Ha esett, a kocsi fél napig használhatatlan, egyszerûen elcsúszik. Az egyetlen kérdés az, hogy a kocsi a végrehajtás helyén is használandó-e, ha leragad. El kell-e vinni a kocsit az adott helyre, ami csak szép idõben lehetséges.

A végrehajtás helye általában 10-15 km-re van a fõúttól, és úgy van kiválasztva, hogy meglehetõsen járatlan helyen van. Ha az idõ nedves vagy esõs, a hely megközelíthetetlen. Ha a személyeket t gyalog vagy kocsiban viszik a végrehajtási helyre, akkor rögtön fölismerik, mirõl van szó és nyugtalanok lesznek, ami elkerülendõ. Így az egyetlen megoldás, õket a gyûjtõhelyen fölrakni és a végrehajtási helyre vinni.

A D csoport kocsiját lakókocsinak festtettem ki és emiatt minden oldalra a kis kocsin kis ablakot tetettem föl, ahogy ez nálunk a parasztházakon szokásos, és a nagy kocsi minden oldalára két ilyen kis ablakot tetettem. Ezek a kocsik gyorsa föltûntek, és a "halálkocsi" nevet kapták. Nemcsak a hatóságok, hanem a civil lakosság is így nevezte õket, amikor föltûntek. Véleményem szerint ez a festés nem fogja sokáig hátráltatni fölismerésüket.

A Saurerkocsu fékjérõl , mely engem Szimferopolból Taganrogig vitt, útközben kiderült, hogy hibás. A Mariampoli S. K. megállapította, hogy a fékben az olaj és levegõnyomás kombinációja hat. Rábeszéléssel és megvesztegetéssel sikerült egy olyan formára átépíttetni, melyhez két fogó volt hozzáadható. Mikor pár nappal késõbb megérkeztem, ezeknek a csoportoknak a vezetõivel folytatott megbeszélés

után újra Mariampolba mentem, hogy minden kocsiba két fogót beépíttessek. Megbeszélésünk értelmében minden kocsira két fogót szereltek, és hat másik Mariampolban maradt tartalékként. További hatot Ernst, SS-Untersturmführer a C csoport kocsijainak küldött el. A B és A csoport részére tudtak Berlinbõl fogót küldeni, mert Mariampolból Norba küldésük túl nehéz és sok idõt venne igénybe. A kocsikon levõ kisebb károkat a csoportok saját mûhelyeiben meg tudták javítani.

A hepehupás utak és leírhatatlan állapotú utak erõsen rongálják a tengelyeket és a tömítéseket. Megkérdeztek engem, hogy a hogy ezeket Berlinben kellene-e javítani. De ez az eljárás sokba kerülne és sok benzint fogyasztana. Hogy elkerüljem ezeket a kiadásokat, volt egy parancs, mely elõírta, hogy helyben kell kis forrasztási helyeket csinálni és ha ez lehetetlen, akkor rögtön Berlinbe kell táviratozni, és jelenteni, hogy az xy számú kocsi használhatatlan. Ehhez megparancsoltam, hogy a gázosítás idején minden embernek ki kell szállni, nehogy egészségüket az esetleg kiszivárgó gáz károsítsa. Ez alkalommal még egy megfigyelést szeretnék közölni: Sok csoport saját embereivel rakatja ki a kocsit. Én fölhívtam a figyelmét ezeknek a csoportoknak az erkölcsi és fizikai károkra, melyeknek ezek az emberek ha nem is rögtön, de röviddel azután ki vannak téve. Az emberek minden kirakodás után fejfájásról panaszkodnak. Mégsem lehet a parancsot megváltoztatni (érdekes, hogy az SS-Untersturmführernek ezt a jelentését megtalálták, de azt a parancsot nem, amire hivatkozik, vagy legalábbis az, hogy az egyiket nyilvánosságra hozzák, a másikat nem), mert attól tartanak, hogy az erre a munkára használt rabok (melyik rabok?) adandó alkalommal megszöknének. Hogy az embereket megkíméljem ettõl a kellemetlenségtõl, megfelelõ parancsokat adtam ki.

A gázosítás nem halad megfelelõen. Hogy a lehetõ leggyorsabban befejezzük ezt a tevékenységet, a vezetõk az indítót nyomják le tövig. (Ezek szerint a gázosítás a hajtóanyagok kipufogógázával történik: A technikusoké a szó.) Ez a mennyiség megfullasztja a kivégzendõ személyt, ahelyett hogy altatással ölné meg. Parancsom úgy hangzik, hogy a kézifogókat kell kinyitni, hogy a halál épp olyan gyorsan mint békésen jöjjön az illetõkre. Akkor nincs többé grimaszba merevült arc és a megsemmisítések szám sem lesz több az eddiginél. Ma B csoport szálláshelyére megyek és az esetleges hírek ott érhetnek el. (aláírta.) Dr. Becker, SS-Untersturmführer

(David Rousset "A bohóc nem nevet" c. mûvébõl)

Ez a jelentés Eugen Kogon könyvébõl támogat egy megjegyzést a "A szervezett pokol" -ból: ". . . Az SS guruló gázkamrákat is használt. Ezek autók voltak, melyek kívülrõl úgy néztek ki, mint egy zárt rendõrautó, belülrõl pedig a célnak megfelelõen voltak berendezve. Ezekben a jármûvekben az elgázosítás nem mehetett nagyon gyorsan, mert hosszasan utaztak keresztül-kasul, amíg megálltak és kirakták a hullákat. " (154. oldal) Eugen Kogon nem mondja, hogy találtak-e ilyen halálos autókat és Dr. Becker jelentését sem idézi. Bárhogyan is legyen, gratulálni kell a fordítónak, mert ha nem is sikerült bizonyos lyukakat kitöltenie és bizonyos kíváncsiságot kielégítenie, legalább a rendkívül érthetetlen magyarázataival a gondolkodás kifejezését mutatta.

Meg kell még jegyezni: 1. A jelenlegi dokumentumkeresõknek könnyebb volt

Mariampoli eseményekrõl beszámolni, mint a Dachauban történtekrõl.

2. Hogy egyetlen legalább minisztertõl származó parancsot sem tudnak bemutatni, de ehelyett egy levelet, melyben egy Untersturmführers jelentését Obersturmführerjéhez hozzák nyilvánosságra errõl a kérdésrõl.

Találtak ugyan egy eredetit, de nem tûnik úgy, hogy a kocsit is megtalálták volna, legalábbis ez az esemény nagyon kevés hírrel járt, sokkal kevesebbel annál, mintha tényleg találtak volna egyet.

* * *

V. fejezet

A Szociológusok

Eugen Kogon és a szervezett pokol

Eugen Kogon "Az SS-állam" c. mûvének francia kiadása a "L'Enfer organise" = "A szervezett pokol" cím alatt jelent meg a "La Jeune Parque" kiadónál 1947 novemberében. Nem ismerem Eugen Kogont. Minden, amit róla tudok, azt mûve kiadása alkalmával tudtam meg abból, amit ebben magáról ír és amit a sajtó róla jelent. Fenntartás mellett: osztrák újságíró, a kereszténységszocialista vagy keresztény haladó fajtából. "A "Reichsruf" c. újság 1959 február 21-i kiadásában olvassuk: "Bécsben ugyanis azt mondják, hogy Dr. Kogont nagyon jól ismerik. Amikor Hitler Ausztriát a német birodalomhoz csatolta, a nemzeti szocialista pártújság, az "Österreichische Beobachters" = "Osztrák figyelõ" szerkesztõségében dolgozott egy Dr. Eugen Kogon nevû szerkesztõ. A nevezett újság jelenlegi vezetõsége írásban igazolta az "Odüsszeusz hazugsága" 1959 június 3-án, hogy Dr. Kogon nem tiltakozott ez ellen a megállapítás ellen. A bécsi "Europa-Korrespondenz" 49-50 száma 1959 februárjában az 5. oldalon errõl számol be: "Ami az írót, Eugen Kogont illeti, ez nem tagadhatja, hogy mielõtt Adolf Hitler hatalomra került, Bécsben az osztrák nemzeti szocialisták harci lapjának, az "österreichischer Beobachter"-nek volt szerkesztõje, ahogyan ezt Hanns Schopper könyve, a "Presse im Kampf" = "A sajtó harca" , kiadó R. M. Rohrer-Verlag, leírja a 38. oldalon. " Ausztriának a birodalomhoz csatolásakor elfogták és Buchenwaldba deportálták. A francia közönségnek szociológusként mutatták be. "A szervezett pokol" a legteljesebb ebben a formában írt tanúvallomás. Jelentõs számú egyéni élményre hivatkozik. Mivel vannak benne naivitások és túlzások, elsõsorban nyilatkozata és magyarázatai hamisak. Ennek oka egyrészt az a mód, ahogy az író beszámol a dolgokról, aki kommentárjait "politikusaként" csinálja (elõszó, 14. oldal), másrészt az, hogy õ a koncentrációstábor-bürokráciát még kategórikusabb és pontosabb formában akarja igazolni mint David Rousset.

A továbbiakban Eugen Kogon az eseményeket saját szavaival "kíméletlenül. . . mint ember és keresztény" (elõszó, 14 oldal) mutatja be és nem az a célja, hogy a német koncentrációstáborok történetét megírja, nem is az összes elkövetett kegyetlenséget akarja leírni, hanem egy elsõsorban szociológiai mûvet akar írni. , melynek valóságos emberi, politikai és erkölcsi tartalma példaszerû jelentõségû (Bevezetõ, 20. oldal). A szándék jó volt.

Úgy gondolta, hogy elég képzett a föladatra és talán az is volt. Így mutatkozik be:

". . öt év börtön volt a minimum nálunk. . . alulról kerültünk föl, de apránként olyan pozícióba kerültünk, hogy egyszerre volt befolyásunk és betekintésünk is. . . mivel egyikünk sem tartozott a tábor elsõ emberei közé; egyikünk sem volt korrupt, egyikünknek sem volt része a táborbeli rosszcselekedetekben. (22. oldal)"

Gyakorlatilag egy évig dolgozott a raktárban, mely kivételezett állás, és az SS tábori orvos, Dr. Ding-Schuler írnoka lett, ami még kivételezettebb helyzet volt. Ez utóbbi állásában ismerte meg részletesen az internálásának utolsó éveiben lezajlott tábori intrikákat. Amikor a könyvet olvastam, bezártam. Aztán újra kinyitottam, és az elsõ oldalon, ahol a címet megismétlik, alcímként odaírtam: vagy "védõbeszéd pro domo". A rab Eugen Kogon.

Buchenwaldban volt egy osztály a kiütéses tífusz és a víruskutatásra. Ez a 46 és 50. blokkban volt. Vezetõje az SS tábori fõorvosa, Dr. Ding-Schuler volt.

Tevékenységét Kogon így írja le: "A buchenwaldi koncentrációstábor 46 blokkjában, mely egyébként példaértékû módon tiszta volt és jól berendezett, nemcsak emberkísérleteket végeztek, hanem minden kiütéses tífuszbeteget különválasztottak, akik a táborban természetes úton fertõzõdtek meg, vagy akiket már kiütéses tífusszal szállítottak a táborba. Ha túlélték a szörnyû betegséget, itt egészségessé ápolták õket. A blokk vezetõje a rabok oldalán Arthur Dietzsch volt, aki itt szerzett orvosi ismereteket. (Ez alatt az idõ alatt Dr. Seguin soha nem tudta elérni, hogy a rabvezetés szakmájára tekintettel legyen. Dr. Seguin a 68. oldalon megnevezett Dr. X. . . Úgy halt meg, hogy a kommunisták, akik õt a kõfejtõbe küldték, soha nem ismerték el orvosként) Dietzsch kommunista volt és már több mint húsz éve volt börtönben. (Tehát a nemzeti szocializmus õt a weimari köztársaságtól vette át. Ebben van bizonyos humor, mert mert a két rendszer közös céljára jellemzõ). Nagyon kemény természete volt. és emiatt a leggyûlöltebb és legfélelmetesebb alak volt Buchenwaldban. (Egy Martin-Chauffierrel úgy tûnik, sohasem találkozott.) Mivel az SS táborvezetés és a Scharführer nagyon félt a kiütéses tífusszal való fertõzéstõl, és azt hitték, hogy az már érintés vagy a levegõn keresztül köhögés útján terjed, soha nem léptek be a 46-os blokkba. . . A rabok ezt Dietzsch kápóval egyetemben erõsen kihasználták, egyrészt, amennyiben az illegális táborvezetõség megszabadult azoktól a személyektõl, akik az SS-el dolgoztak együtt a tábor ellen, vagy egyszerûen népszerûtlenek voltak. (Vagy még egyszerûbben, akik útjában álltak, és félõ volt, hogy magasabb pozícióra kerülnek. Az SS-el való együttmûködés egyébként értéktelen volt: Ez az "illegális vezetés" nyíltan dolgozott együtt az SS-el, amelyre mág más helyen utalni fogunk), másrészt, amikor jelentõs és veszélyeztetett politikai rabokat 1 46. blokkba tettek, ami idõközben Dietzsch számára nagyon nehéz és veszélyes volt, mert takarítóként és ápolóként csak zöldek dolgoztak a blokkban. . . " (162. oldal). Az 50. blokkban a kiütéses tífusz elleni oltás kifejlesztésén dolgoztak egér és nyúltüdõbõl, Giroud, párizsi professzor módszere alapján. 1943 augusztusában alapították. A tábor legjobb szakembereit, orvosokat, bakteorológusokat, szerológusokat, vegyészeket választottak ki erre a föladatra (163. oldal)

És itt jön, hogyan jutott Eugen Kogon állásához: "Egy okos rabpolitika rögtön azt tekintette céljának, hogy minden nemzet veszélyeztetett bajtársait ebbe a csoportba gyûjtse össze, melyet az SS éppen úgy tisztelt, mint a 46-os blokkot. Mind az SS Sturmbannführer Dr. Ding-Schuler mind a rabok támogatták különféle okokból

az SS-nek ezt a tabu félelmét. (például különféle figyelmeztetõ táblákkal, a blokkok külön lekerítésével). Olyan halálra szántak, mint a holland fizikaprofesszor van Lingen, Harry Pieck az építész, más hollandok, a lengyel orvos Dr. Marion Ciepielowski, aki a termelés vezetõje lett, Prof. Dr. Balachowski a párizsi Pasteur-Intézettõl, e sorok írója, osztrák újságíró és hét zsidó bajtárs talált ott menedéket Dr. Ding-Schuler tudtával és beleegyezésével. " (163. oldal)

Meg kell hagyni, hogy Eugen Kogonnak a tábor kommunista magjánál, amely a táborban uralkodott, szemben más csoportokkal, mint a zöldekkel és politikaiakkal, sõt a kommunistákkal szemben is komoly zálogai lehetek, hogy erre a bizalmi helyre õt kinevezték. Ezt a "Dr. Ding-Schuler tudtával és beleegyezésével. " -t ki kell emelni, mert ez sokat mond a rabvezetés és az SS kapcsolatáról. "Különféle adatok alapján, melyeket én javasoltam, írtam le és adtam tovább aláírásra, találtak menedéket a közvetlen akciók, mint a haláltranszportok elõl. . " (163. oldal) Vagy késõbb: ". . . a két utolsó évben, melyek során én ott orvosírnok voltam, szakemberek segítségével legalább 6 a kiütéses tífuszról szóló jelentést írtam meg, melyeket Dr. Ding-Schuler aláírt. . . Hogy én intéztem magánlevelezését is, a szerelmi és részvétleveleit beleértve, csak mellékesen mondom el. Gyakran egyáltalán nem olvasta a válaszokat, csak odaadta nekem a kinyitott leveleket és ezt mondta: 'Intézze el, Kogon, már tudja, hogy mit kell válaszolnia! Egy özvegyet kell megint vigasztalni' " (270 oldal) És el tudta mondani:

"Dr. Ding-Schuler a kezemben volt (270. oldal) Éspedig annyira, hogy még az sem zavarta, hogy a "46-os blokk kápójával nem volt jóban". Mindebbõl kiderül, hogy képes volt arra, hogy a rabvezetés befolyásos klikkjének jóindulatát megnyerje ezzel egyidejûleg az SS egyik legmagasabb képviselõjét. A kiadó megjegyzése: A "Über Galgen wächst kein Gras" = "A bitófa fölött nem nõ fû" c. könyvben, melyet Friedrich Oscar írt , Erasmus-kiadó, 1950, a 91. oldalon ez áll: "Így történhetett, hogy ezek a tanúk, akik különféle perekben léptek föl, a legellentmondóbb tanúvallomásokat tették. Egyetlen eset sem ismert, ahol ezért felelõsségre vonták volna õket. Figyelemre méltó ebben az összefüggésben Dr. E. K. -nak a vád tanújának viselkedése, aki ma a német szövetségi köztársaság kulturális életében jelentõs szerepet játszik. Dr. K. elõzetes vallomásának eredményében terhelõ vallomásában nemcsak azt mondja, hogy maga élte át a dolgokat (míg végül a kihallgatáson arra kellett szorítkoznia, hogy szinte csak hallomásból megtudott dolgokról beszél, melyeket harmad és negyedkézbõl ismer), hanem egy és ugyanazon ügyrõl, az ún. Dingi naplóról az orvosperben 1947 január 6-8-án és a Pohl ellenes perben az 1946 áprilisában eskü alatt tett vallomásban teljesen ellentmond sajátmagának. Éppen így ugyanez a tanú, Dr. K. két másik perben is teljesen egymásnak ellentmondó módon vallott, a buchenwaldi koncentrációstábor úgynevezett "illegális táborvezetõségének" ügyében. Míg az orvosperben eskü alatt azt vallotta, hogy semmit sem tud errõl, egy amerikai katonai törvényszék elõtt, szintén eskü alatt a dachaui buchenwald perben azt mondta 1947 nyarán, hogy maga is tagja volt az illegális rab-táborvezetésnek. "

Mindazok, akik koncentrációstáborban éltek, egyetértenek velem abban, hogy ilyen eredmény csak úgy volt lehetséges, hogy az illetõ vétkezett a táboron kívül elfogadott általános erkölcsi törvények ellen. A módszer

"Hogy bizonyos aggodalmakat szétszórjon, a jelentés (így írja le "szervezett pokol"-jában) egyfajta vádirattá alakulhatna a vezetõ táborlakók ellen, fölolvastam

1945 május elején, amennyiben az már le volt írva - az összesen tizenkettõbõl már csak az utolsó két fejezet hiányzott - egy 15 fõs csoportnak akik vagy az illegális táborvezetéshez (Valójában ebben a legcsekélyebb "illegális" sem volt- P. R.) , vagy bizonyos rabcsoportokat képviseltek. Ezek a tartalmat helyesnek és objektívnak ítélték.

A fölolvasás résztvevõi:

1. Walter Bartel, kommunista, Berlin, a nemzetközi táborbizottság elnöke; 2. Heinz Baumeister, szociáldemokrata, Dortmund, a buchenwaldi iroda régi tagja; az 50. blokk második titkára; 3. Ernst Busse, kommunista, Solingen, a rabkórház kápója 4. Boris Danilenko, ukrán komszomolvezetõ, az orosz bizottság tagja; 5. Hans Eiden, kommunista, Trier, elsõ táborfõnök 6. Baptist Feilen, kommunista, Aachen, a mosoda kápója ; 7. Franz Hackel, pártonkívüli baloldali, Prága, barátunk, nincs tábori funkciója; 8. Stefan Heymann, kommunista, Mannheim, a tábori információs iroda tagja; 9. Werner Hilpert, Zentrum, Leipzig, a nemzetközi táborbizottság tagja; 10. Otto Horn, kommunista, Bécs, az osztrák bizottság vezetõje; 11. A. Kaltschin, orosz hadifogoly, tagja a orosz bizottságnak; 12. Otto Kipp, kommunista, Drezda, a rabkórház kápóhelyettese; 13. Ferdinand Römhild, szocialista, Frankfurt a. M., a rabkórház elsõ titkára ; 14. Ernst Thape, szociáldemokrata, a német bizottság vezetõje; 15. Walter Wolff, kommunista, a tábor-információs iroda vezetõje. "

Ez a bevezetésként szánt nyilatkozat elegendõ arra, hogy az egész tanúvallomást gyanússá tegye. "Hogy bizonyos aggodalmakat szétszórjon, a jelentés egyfajta vádirattá alakulhatna a vezetõ táborlakók ellen" Eugen Kogon tehát semmi olyasmirõl nem számolt be, ami a rabvezetést vádolhatná és csak az SS ellen hozott vádakat: egy történész esem fogadna el ilyesmit. Ezzel szemben jogosan lehet föltételezni. , hogy ezzel a cselekvési móddal köszönetét nyilvánította ki azokkal szemben, akik neki ilyen pihenõhelyet biztosítottak a táborban, és akikkel együtt közös érdekeket kell megvédenie a nyilvánossággal szemben. Amellett a tizenöt nevezett személy, akik "pontosságáról és tárgyilagosságáról" ítélkeztek, gyanúsak. Mind kommunisták, vagy azokkal szimpatizálók (akkor is, ha szociáldemokrata, párton kívüli vagy Centrumpártiként jelennek meg a listán) és ha véletlenül egy kivétel található, az kötelességbõl jelenlevõnek tûnhet. Végül is a buchenwaldi koncentrációstábor legfõbb irodai alkalmazottainak listáját adják: táborparancsnok, kápók, stb. . .

A címekét, melyekkel ékesíti õket, mint bizonyos bizottságok tagjai, én semmitmondónak tartom, vagy a fantázia termékeinek: egymásnak adták ezeket a tábor amerikai fölszabadítása alkalmával vagy az után. A "bizottság" kifejezéssel sem tartom maga fönn, amirõl vitatkoznak, errõl más helyen ítéltem már: Ezt állították, és nagyon nemes indítékokkal (lásd I. rész, 90 és 91. oldal) elérték, hogy ezeket elfogadták.

Véleményem az, hogy ez a tizenöt személy nagyon boldog volt, hogy Eugen Kogon ügyes tolla õket a világ szemei elõtt minden felelõsségtõl szabadnak nyilvánítja.

A kiadó megjegyzése: Paul Rassinier véleményéhez azt fûzzük hozzá, hogy a

Müncheni másodfokú törvényszék I, 10. polgári kamarája (Aktaszám: 10 - 0 409,58) 1958-as ítélet indoklásában 1958 december 13-án a következõket mondja: ". . a továbbiakban a vádlott csak egy értékítéletet adott le, amellyel az "S Állam" c. könyv tudományos jellegét, melyet a vádló mint annak írója könyvének tulajdonít, kétségbe vonja. Az általános szóhasználat a pamflet kifejezésnek olyan irányú mellékjelentést ad, hogy írója nem tárgyilagos állításokat ír le abban, hogy az általa támogatott irányzatot alátámassza. Egy mûnél, amelyet tudományosnak tekintenek, vagy maga állítja ezt magáról, azt jelenti a pamfletként való jellemzés, hogy ez nem a szokásos, elfogadott, pontos módszereket használja. Ez a vád azért nem tûnik légbõlkapottnak, mert a vádló az KZ-ben lakó emberek viselkedési módjának szociológiai leírását az az elv vezette, hogy nem szabad a táborban lakók vezetõinek vádjává válnia. . . . A könyv gazdagon szolgáltat anyagot, melyek lehetõvé teszik a vétkesek felelõsségre vonását. Ezt a lehetõséget nem használták eddig ki, ha politikai rabokról volt szó. . . A vádló továbbá azt mondja, hogy õ nem ismeri a vétkeseket, és neveket sem nevez meg. Ha figyelembe vesszük, hogy a tizenöt reprezentatív személy között, akiknek mûvét fölolvasta, hogy az attól való félelmüket szétszórja, hogy vádiratot írt, két szovjet polgár és nyolc kommunista van, így azt a benyomást kelti, hogy a kommunista gonosztettek megemlítésétõl eltekintve mindenek elõtt ezt a csoportot óvta tudatosan, mert csak a legritkább esetekben nevez meg valakit is. Ilyen védelem egy tudományos mûben nem fordulhat elõ. A tudomány nem kérdezi azt, hogy az eredmény ennek vagy annak kellemetlen-e. Ahol célszerûségi szempontok határozzák meg a tartalmat, ott elhagyják a tárgyilagosságot. Ha a vádlott ezért rabtársként azon a véleményen van, hogy az "SS állam" pamflet, akkor szabad véleménnyilvánítási jogát használja (Alkotmány 5§) anélkül, hogy a vádló személyi jogait megtámadná, aki elõszavában megemlíti, hogy nem kíván vitákba bocsátkozni. . . "

Az olvasó pontosabb informálása céljából megemlítjük: Egy müncheni írásban, az "Alarm"-ban egy volt buchenwaldi politikai fogoly a következõt írta: ". ,. ugyanez az Eugen Kogon professzor "Az SS állam" c. pamflétjával as nyilvánosságot jelentõsen összezavarta. A személyek és helyek nagy része, amelyek a KZ-ekben lezajló eseményekkel foglalkoznak, anélkül, hogy ismernék a táborok életét, ezt a könyvet használják. Ez a pamflét a német igazságszolgáltatás és olyan hivatalok alapmûve lett, akik a KZ-ek eseményeivel kell hogy foglalkozzanak, még hangadó külföldi körök is. "

A rabvezetés.

Itt jön, amit Kogon a táborvédelemrõl, amely a rabvezetés része, mond: "Feladatai a következõk voltak: A tábor rendjének fönntartása, a fegyelem betartatása, hogy az SS beavatkozását elkerüljék. Éjszaka - emiatt nem kellettek a táborban SS õrjáratok - az volt föladata , hogy az újonnan jötteket ellássa, amely apránként megakadályozta az SS durva kilengéseit. Nehéz és hálátlan feladat volt. A buchenwaldi táborvédelem ritkán ütött, pedig gyakoriak voltak a durva ökölcsapások. A más táborokból jövõ újonnan jöttek gyakran meg voltak rémülve, mikor õket a buchenwaldi tábori védelem emberei fogadták, de hamarosan megbecsülték ezt a lágyabb fogadtatást, mint más táborokban. . . A tábori védelemnek is voltak természetesen rossz napjai, melyeket a megakadályozott SS emberek itt alkalmazott hangjának lehetett volna nevezni, de ennek kevesebb súlya van. csak egy célt ismertek: egy alapcsoport megõrzése az SS-el szemben. Mi lett volna az egyesek sorsa a megjövéskor, az elszállításkor, a büntetõ akcióknál, és végül, de nem utolsó sorban a legvégén, a felszabadításkor, ha a tábori védelem nem szolgált volna kifogástalan renddel az SS elõtt? (62. oldal) Ha az fogadásra gondolok, mely szállításomat két

különbözõ táborba kísérte, és csak a magam emlékeire gondolok, nem mondhatnám, hogy az Buchenwaldban jobb lett volna, mint Dorában. Éppen ellenkezõleg! De el kell ismernem, hogy az általános életkörülmények Buchenwaldban és Dorában nem összehasonlíthatóak: az elsõ szanatórium volt összehasonlítva a másikkal. De ebbõl azt akarni levezetni, hogy ez azon a különbségen alapul, amely rabvezetések összeállításában, anyagában, és annak politikai vagy filozófiai véleményén alapul, tévedés lenne: ha teljesen összecserélték volna õket, ugyanez lett volna az eredmény. Mindkét esetben viselkedésük az általános létfeltételektõl függött és nem megfordítva. Abban az idõben melyrõl Eugen Kogon beszél Buchenwald eljutott fejlõdésének végére, ott minden, vagy majdnem minden kész volt: a szolgálati helyek mûködtek, rend volt. Az SS, mely kevésbé volt vitáknak kitéve, melyek következménye rendetlenség, és a napi program rendszeres és kockázatmentes volt, sokkal kevésbé volt ingerlékeny. Dorában ezzel szemben a tábor fölépítése volt folyamatban, mindent a háborúban lévõ ország korlátozott eszközeivel kellett kialakítani és mindent ott kellett fölépíteni. A rendetlenség itt teljesen természetes állapot volt, minden egymásba szaladt. Az SS-hez nem lehetett folyamodni. A rabvezetés, mely nem tudta, hogy mit találjon ki, hogy jobban tetsszen az SS-nek, gyakran túlment annak kívánságain. Buchenwaldban a kápónak vagy egy táborparancsnoknak a messzebb menõ kívánságai, melyeknek kiváltó okai megegyeztek annak céljaival, hatásukban kevésbé voltak érezhetõek, mert itt jobb körülmények között a rabok tömegei számára nem vontak maguk után olyan súlyos következményeket. Ide illõnek tûnik a további, tulajdonképpen fölösleges megjegyzés, hogy a Dorai táborban, mely 1944 õszén majdnem kész volt, a rabvezetés a legcsekélyebb mértékben sem változtatott viselkedésén, ahhoz, hogy az anyagi és erkölcsi életfeltételek a buchenwaldihoz hasonlóak legyenek. Ebben az idõben a háború rohamléptekkel haladt elõre, a bombatámadások csökkentették az ellátás lehetõségét, a szövetségesek elõrenyomulása megnövelte a megmaradt táborok rabjainak a számát azokkal, akik a keleten és nyugaton kiürített táborokból jöttek, és így minden kérdéses lett.

Marad a magyarázat, hogy fontos volt, egy SS elleni magot megtartani, mely annak helyébe fog lépni: ezt nem értem, az egész tábor természetesen az SS ellen volt. Lehetne azt állítani, hogy elõnyösebb lett volna, mindenki életben tartani az SS ellenében, és nemcsak egy magot, ha ennek az is volt a feladata, hogy annak borsot törjön az orra alá. . . Ehelyett azzal a módszerrel dolgoztak, amely ezt az értékes magot megmentette ugyan, de a tömegeket megölte. Mert, ahogy Eugen Kogon ezt David Rousset után fölismerte, a tisztességes viselkedés önmagában nem volt mérvadó: "A rabok sohasem kapták meg azt a keveset, amit nekik szántak. Elõször az SS vette el azt a részt, ami neki tetszett. Utána a rabok, akik a raktárakban és a konyhában dolgoztak vették ki lehetõségeik szerint a saját részüket. Aztán a szobai szolgálat emberei vettek maguk és barátaik részére. A maradék az egyszerû, szegény rabé volt. " (107. oldal)

Szükséges volt pontosan leírni, hogy mindenki, akinek csak egy kis része is volt a tábori hatalomban, jogosult volt arra, hogy elõre elvegyen: a rab táborparancsnok, aki az adagokat kiadta, a kápó, a blokkparancsnok, akik jócskán kiszolgálták magukat, a csoportparancsnok vagy a szobai szolgálat, akik a kenyeret vágták vagy a levest osztották ki az edényekbe, a rendõr, az írnok, stb. . . Sajátságos, hogy Eugen Kogon ezt meg sem említi. Mindezek az emberek elfogyasztották rablásuk eredményét és ragyogó arccal járkáltak a táborban. Nem volt lelkiismeretfurdalásuk: "A rabok

kórterme számára speciális betegélelmezés volt, amit diétának neveztek. ezt nagyon népszerû volt pótlékként és legnagyobb részét a tábori személyiségek, blokkparancsnokok, kápók, stb. . lopták el. Minden táborban voltak kommunisták vagy bûnözõk, akik évek óta más kivételezés mellett a betegek plusz porcióit is megkapták. Fõleg a betegkonyhával való kapcsolat határozta meg ezt, ahol csak olyan emberek voltak, akik a tábort uralták, és ezek a rabok egymásnak tettek szívességeket. A szabászat, a ruharaktár, a készülékraktár, stb. . . kápói azt szállították, amit a többiek kívántak ennek az élelemnek a fejében. A buchenwaldi táborban 1939 és 1941 között körülbelül 40 000 tojást adtak-vettek így a táboron belül. " (110-111-112. oldal)

Eközben meghaltak a kórház betegei, mert tõlük elvették a külön élelmet, melyet az SS nekik szánt. Magyarázatánál, hogy hogyan folytak ezek a tolvajlások, Kogon a "D-rendszernek" (ez a lopás szónak egy másik változata), melyet az élelmiszer területen dolgozó rabok kivétel nélkül megtettek, ártalmatlanként ábrázolja. Ez pontatlan és jóindulat a rabvezetéssel szemben.

A valamilyen munkacsoportban dolgozó rab nem tudott lopni: a kápó és az elõmunkás pontosan figyeltek rá és mindig hajlandóak voltak följelenteni. Maximum mikor megkapták élelmüket, megpróbálhatott szenvedõtársa részébõl valamennyit elvenni, de a kápó és az elõmunkás együttes erõvel el tudtak venni az egész adagból kiosztás elõtt, és ezt cinikus módon meg is tették. Büntetlenül, mert nem lehetett õket a szolgálati út, azaz önmaguk megkerülésével följelenteni. maguknak és barátaiknak loptak, akiknek állásukat köszönhették, és magasabb szolgálati helyeken az SS-nek, kiknek jóindulatát vagy védelmét akarták így biztosítani maguknak.

A rabok élelmébõl vett a kórház kápója - ez ugyanaz, aki Kogon pontosságát és objektivitását elismerte -, egy hatalmas mennyiséget elõre kollégái és az akkreditált kommunisták részére. (sok kommunista nem ilyen, de mások - ezek tisztességes emberek voltak, és elvegyültek a tömegbe, megosztva sorsukat vele.) Buchenwaldi tartózkodásom idején reggelenként egy liter tejet és idõnként más finom dolgot visszatartott a 48. blokk parancsnokának, Erichnek. Ha ezt az eljárást rávetítjük az egész táborra, akkor el tudjuk a tejmennyiséget képzelni, amelyet a kórház betegeitõl így loptak el. Ezzel összehasonlítva a kiosztás folyamán elkövetett lopások jelentéktelenek.

A rabok éhenhalásának tehát két oka volt, melyek egymást kiegészítik, mind a standard, mind a diéta esetén, betegeknél és nem betegeknél: Az SS elõvétele (ehhez meg kell jegyezni, hogy az SS általában nem vett ki elõre vagy legföljebb nagyon tartózkodóan: neki mások vettek el, és így jobban volt kiszolgálva), a rabvezetés elõvétele. Ezért két ok is volt, ami miatt verték õket és nagyon rosszul bántak velük. Ilyen körülmények között nagyon kevés rab volt, aki ne részesítette volna elõnyben az SS-el való közvetlen érintkezést: a kápó, aki mértéktelenül lopott, erõsebben is ütött, hogy tetsszen az SS-nek. Ritkaságszámba ment, hogy egy SS ember egyszerû utalását ne követte volna egy további adag verés, mely a kápótól jött. A érvek.

Az érvek, melyek egy mag mentését mindenki más elõtt és minden áron igazolják, nem hitelesebbek, mint a tények. "Mi lett volna a táborból a fölszabadításkor?" (275. oldal) kérdezi Kogon rémült hangon. Az elõzõekbõl kiderül, hogy az egész tábornak egy okkal kevesebbje lett volna, hogy az adott ritmusban

haljon meg. Nem elegendõ hozzáfûzni: "Õk találták meg az elsõ amerikai páncélost, amely északkeletrõl közeledett, és amely Buchenwaldot fölszabadította. "(304. oldal) és azt, hogy ez így történt, a rabvezetés érdemének föltüntetni. Ilyen szemlélettel azt is lehetne állítani, hogy ezek egy fölszabadított Franciaországba jöttek be, ami nevetséges lenne. A valóság az, hogy az SS az amerikaiak érkezése elõtt kitért, és hogy azzal a céllal, hogy olyan sok rabot vigyenek magukkal, amennyit csak lehetséges, kiküldte a rabvezetést gumibottal kezében embervadászatra a táborba.

Ennek köszönhetõ, hogy a vállalkozás minimális zavarral folyt le. Ha az amerikaiak támadását egy csoda folytán föltartóztatták volna a tábor elõtt, ha ugyanis egy erõs német ellentámadás a háború kimenetelét a másik irányba vitte volna, akkor a sorokból sugárzó meggondolás elõnyt jelentett volna: "Az SS táborvezetések nem tudtak rabok tízezreit másképpen, mint tisztán kívülrõl és hirtelen behatásokkal irányítani. " (275. oldal). Más szavakkal, egy gyõzelmes Németországban a táborok minden funkcionáriusa hivatkozhatott volna személyes hozzájárulására a rend fenntartásában, alázatosságára, stb. . , hogy elérje kiszabadítását.

A most következõ szöveg megjelenhetett volna anélkül, hogy akár csak egy vesszõt is megváltoztattak volna benne: "Az állandó harc során az SS módszere az volt, hogy a különbözõ rabcsoportokat egymás között keverte, a természetes ellentéteket megtartotta és újakat hozott, hogy megtörje õket és hatástalanná tegye. Ennek az okai a vörösöknél világosak voltak. A zöldeknél, a nem politikai zöldeknél az volt az ok, hogy ezek szabad pályát akartak szokásos eljárásaikhoz, a korrupcióhoz, a zsaroláshoz, az anyagi hasznot hajtó tevékenységekhez. Minden ellenõrzés, különösen a táboron belüli elviselhetetlen volt számukra. " (278. oldal) Világos volt, hogy az SS egyik módszere sem lehetett hatástalan, ha azt mások ugyanabból a célból és ugyanarra a tárgyra ugyanolyan szándékkal alkalmazták. Továbbá: szükségtelen volt. Az SS-nek nem kellett vernie, mert azok, akikre hatalmát teljes joggal átruházta, jobban ütöttek; lopnia sem kellett, mert azok jobban loptak és az eredmény ugyanaz, ha nem nagyobb volt; nem kellett senkit halálra kínozni hogy rendet teremtsenek, mert helyükön ezek foglalkoztak azzal és a rend ezáltal csak vörösesebb szín? lett. Egyébként sohasem vettem észre, hogy a koncentrációstábor-bürokrácia beavatkozása a természetes ellentéteket kioltotta volna, sem azt, hogy a különféle rabkategóriákat kevésbé keverte volna, mint ahogy ezt az SS meghatározta.

Az alkalmazott módszerek nem voltak arra alkalmasak, hogy ezt az eredményt érjék el, és a kitûzött - és bevallott- cél nem a mag kialakítása volt: az oszd meg és uralkodj, amely minden erõszak alapelve, a kormánynál akar maradni, ez éppen úgy igaz volt a rabvezetésre mint az SS-re. Míg az utóbbi a gyakorlatban a rabokat kivétel nélkül azokkal az emberekkel állította szembe, akiket kiválasztott, hogy ezek kormányozzák õket, az elsõ egy szentségtörõ árnyékpolitikát játszott, és egy mag kiválasztását, melynek egy bizonyos tulajdonsága volt. Ami - egy bizonyos távolságból szemlélve - humoros ezen a tételen, az a különbségtevés a hatalmon levõ zöldek és vörösök között, amennyiben az elsõket korrupcióval, zsarolással és anyagi elõnyökre való vadászattal vádolja: mit tettek a vörösök, ha nem éppenséggel ezt? És mi volt az átlagrab számára a különbség, ha nem volt lehetséges az eredmény szerint mérlegelnie? Az évtizedek óta a kispolgári nevelés csúszómászókká nevelte a világot, és itt az elméleti példák egy más mellé állítása jelentõsebb, mint az események könyörtelen fölsorolása. Egy erkölcs, melynek azért, hogy két csoport bûnei között különbséget tegyen, a két csoport elemei közti alapkülönbséget hívja segítségül az

nem alkalmas a két csoport tettei mozgatórugói azonosságának a megállapítására, bármilyenek is legyenek a különbségek. Ez arra hajlamos, hogy a környezet hatását - egy olyan környezetben, mely naponta veszélyezteti az életet - az ebbe a környezetbe tett legönfeláldozóbb és nem szemrehányó fajta ember reakcióját nagymértékben elhanyagolja. Ez a koncentrációstáborban erõsen láthatóvá lett: az élet-halál harc követelményeinek, a többé-kevésbé beismert vágyaknak elõnyük van az erkölcsi alaptételek elõtt. Eleinte ott volt az életakarat élni vagy túlélni. A lelkiismeretleneknél ez össze volt kötve azzal az igénnyel, hogy élelmiszert lopjanak, aztán, hogy szervezkedjenek, hogy jobban tudjanak lopni. A legügyesebbek összeállnak jobb élelmezésre - a politikaiak, mert ez a vállalkozás több ravaszságot követelt mint erõt - és erõsebbek voltak a hatalmi harcban, mert jobban voltak táplálva.

És ezt meg is tartották, mint erõsebbek, mert szellemileg õk voltak az ügyesebbek. De az erkölcsi alaptételek, melyeket a koncentrációstáborokon kívül világból ismerünk, nem szólt be ebbe az eseményláncba, mert ezek itt hiányoztak. Ezek után lehet írni (Kogon, 275 oldal): "Minden táborban a politikai rabok célja az volt, hogy a belsõ közigazgatást kezükbe kaparintsák, vagy azért harcoljanak, hogy ezt megtartsák, hogy minden lehetõ eszközzel szemben álljanak az SS-el és ne csak a puszta létért folytassanak harcot, hanem, ha ez lehetséges, a rendszer általános bomlasztásában és áthidalásában is részt vegyenek. Több mint egy táborban a politikailag vezetõ rabok évekig folytattak ilyen szívós, halált megvetõ munkát. "

De ez csak egy általános leírás, mely, ha még annyira tele is van dicsérettel, nem tudja elrejteni, hogy minden politikai rabot - azokat is, akik sohasem szándékoztak társaiknak a szerencsétlenségben parancsolni - azonos mértékkel mér, mint azok leglelkiismeretlenebbjeit. A vallomást sem rejti el: Magukat minden eszközzel megvédelmezni. . . Hogy mit jelent ez a "minden eszközzel", ez kiderül a folytatásból: "Ha az SS azt kívánta, hogy a politikaiak a "nem életképes" (szövegben idézõjelben) rabokat kiválogassák, hogy ezeket megöljék, és ha a vörösök ezt megtagadták, ennek következménye az lett, hogy a zöldek kerültek uralomra, akkor késznek kellett leni arra, hogy a bûnt magukra vegyék. Választani lehetett az aktív cinkosság megtagadása és a felelõsségtõl való visszavonulás között, amelyet a tapasztalat szerint rosszabb követett. Minél lelkiismeretesebb volt az illetõ, annál nehezebben határozta el magát. Mivel ennek meg gyorsan kellett történnie, a robusztus lelkek határoztak . . nem lett mindenkibõl mártír. " (327. oldal)

Már megjegyeztem hogy nem a nem életképtelenek, hanem a munkaképtelenek kiválogatásáról volt szó. A különbség érezhetõ volt. Ha valaki ezt semmi áron nem akarja elismerni, akkor elismerem, hogy jobb lett volna megkockáztatni egy vélt - szeretném hangsúlyozni, csak vélt - visszavonulást a táborban az irányításból, mint lelkiismeretének ezt az aktív cinkosságot, melyre a gyakorlatban mindig készek voltak, magára vállalni. Akkor a zöldek kerültek volna hatalomra? Elõször is nem voltak arra képesek, hogy azt meg is tartsák. Másodszor, éppen így ilyen esetben õk sem lettek volna rosszabbak elõdjeiknél. Nem választottak volna több munkaképtelent ki, és a minõség sem különbözött volna elõdjeikétõl, mert ezeknél a kiválasztásoknál a vörösök jobban törõdtek a politikai színezettel, mint a zöldek, ha a rabvezetést nem érdeklõdött egyikük iránt.

Ha az ember az erkölcs elõtt ugyanazt a bûnt vette magára, akkor miért akarták elvenni a zöldek hatalmát, vagy ezek ellen helytállni? Ha a zöldek lettek volna

hatalmon, lehet, hogy õk másokat választottak volna ki mint a vörösök. De ez a számon semmit sem változtatott volna, melyet az határozott meg, hogy a munkásstatisztika és a tábor anyagi lehetõségeit figyelembe vették olyan szempontból, hogy hány nemdolgozót tudnak fönntartani. Eugen Kogonnak talán nem lett volna olyan könnyû, az SS tábori orvos, Dr. Ding-Schuler bizalmasává válni, hanem esetleg maga is a nem-munkaképesek egyikévé vált volna, ha õ is a tömeg részeként éhezett volna. Ez a tizenöt másikra is áll, akik tanúvallomásával egyetértettek. Akkor a legelképzelhetetlenebb katasztrófa történt volna meg: csak akkor történhetett volna meg, ha . . . "Sok tanú maradt így életben, nem lett mindenkiõl mártír" (már idéztük).

Mintha a történelem álláspontjából nézve nagyobb jelentõsége lett volna, hogy Eugen Kogon és klikkje voltak a tanúk vagy mások - mint Michelin von Clermont-Ferrant, mint Francois de Tessan, mint Dr. Seguin, mint Cremieux, mint Desnos stb. . . . mert ez a mi és ez a mindenki természetesen csak a rabvezetés elõjogokkal bíró tagjaira vonatkozik és nem minden politikaira, akik a tömeg nagyobb részét képezték. Egy pillanatra sem jutott a szerzõ eszébe, hogy a koncentrációstábor-bürokrácia, ha arra szorítkozott volna, hogy kevesebbet eszik és kevesebbet ver, akkor majdnem minden rabot meg lehetett volna menteni, és ma csak elõnyük lenne belõle, ha ezek tanúk lennének.

Ha egy ilyen jól informált ember, aki bizonyos kulturáltságot is mutat ennyire szánalomra méltó következtetésekre jutott, akkor ennek az oka abban keresendõ, hogy õ az egyént és a koncentrációstáborok világát olyan mértékkel ítélte meg, mely rajta kívül áll. Ugyanezt a hibát követjük el, ha mindent, ami Oroszországban vagy Kínában történik, azok szerint a szabályok szerint ítéljük meg, melyek a nyugati világra igazak, és az oroszok és kínaiak ezt éppen úgy csinálják. Itt is és ott is egy rend állt elõ, amelynek elképzelései a társadalmi életrõl és az egyén viselkedésérõl egymástól eltérnek, ha nem egymással ellentétesek. Ugyanez az eset a koncentrációstáboroknál. Tíz év gyakorlat elég volt arra, hogy egy rendszer álljon elõ, amely szerint kell mindent megítélni, ahol különösen figyelembe kell venni, hogy ez a rendszer egy új embertípust alakított ki, amely a rabok és a politikai rabok között áll a büntetõjog szerint. Ennek az új embertípusnak a jellege abból a tényõl adódik, hogy az elsõ levitte a másodikat a helyes útról anélkül, hogy lelkiismeretét ezzel különösen megterhelte volna, sajátmagát pedig ahhoz a szinthez igazította, amilyenné a tábor kitalálói azt tették. Minden rab reakciója, a zöldeké és vörösöké rátett a táborra egy értelmet. és nem fordítva.

Ezzel a megállapítással egyetértésben és amennyiben be kell ismerni, hogy ez nem lelki konstrukció, a koncentrációstáboron kívüli világban érvényes erkölcs szabályai ugyan megbocsátóan fölléphetnek, de semmi esetre sem igazolhatják azokat. Az SS viselkedése.

Két állítást állítok szembe egymással: "Olyan rabokat, akik bajtársaikkal rosszul bántak sõt agyonverték õket, tipikus módon az SS sohasem büntetett meg és ezért a rabtörvényszéknek kellett ezekkel leszámolni. " (98. oldal) és: "Egy reggel egy blokkban egy rabot fölakasztva találtak. Vizsgálatot indítottak, melynek során kiderült, hogy a "felakasztottat" embertelen veréssel, ütésekkel és rúgásokkal ölték meg, és aztán a szobai szolgálat a blokkparancsnok, Osterloh (egy zöld, ezért jelenti az esetet 'példaszerûként') vezetésével fölakasztották, hogy öngyilkosságnak nézzen ki a

dolog. A meggyilkolt az ellen tiltakozott, hogy a szobai szolgálat ellopja a kenyeret és az élelmet. Az SS táborvezetés (mi húztuk alá) elérte, hogy az esetet nem fújták föl és a gyilkos újra blokkparancsnok lett, amivel minden a régiben maradt" (50. oldal) Igaz az, hogy az SS általában nem avatkozott bele a rabok közti vitákba, és hogy hiába vártak tõle igazságos döntést. Nem is lehetett volna másként, mert: "Ami a szögesdrót mögött történt, azt el volt rejtve elõlük. " (275. oldal).

Valójában a rabvezetés azon igyekezett, hogy az SS vezetés ne tudjon meg semmit. Míg õ magát "rab-igazságszolgáltatásnak" nevezte és azt használta ki, hogy határozatai ellen nem volt föllebbezés - feltéve ezt a nagyon valószínûtlen kívánságot - mindig az SS-nél keresett menedéket, hogy megerõsítse tekintélyét, mikor az tûnõben volt. Ettõl eltekintve szívesebben látta, ha az S nem avatkozik bele a dolgokba, mert attól félt, hogy ezek kevésbé szigorúak, ami az õ vezetési pozíciójukat gyöngítené a tömegek elõtt, aminek következménye akár leváltásuk és az állás más emberrel való elfoglalása lenne. Gyakorlatilag minden kompromisszummal oldódott meg: a rabvezetés "elkerüli az ilyen történeteket", amennyiben megakadályozza, hogy az ilyen esetekrõl valaki is megtudjon valamit a tábor kerítésén kívül, az SS pedig azt kívánja, hogy rend legyen és ez érintetlen maradjon, és ilyesmikrõl nem kíván hallani.

Ha a leírt esetben Osterloh, a blokkparancsnok vörös lett volna, akkor az SS-nek csak annyi jutott volna a fülébe, hogy valaki öngyilkos lett, melynek nem lettek volna további következményei. De õ zöld volt, az egyik utolsó zöld, aki még hatalmon volt. A vörösök abban a reményben árulták be, hogy így eltüntetik útjukból. Az SS nem olyan értelemben határozott, ami nekik tetszett. Ezt írta elõ a rendtartás: még egy bûnös blokkparancsnokra is csak közvetlen elöljárói gyanakodhattak vagy ítélhették el; ez semmi esetre sem történhetett panaszok alapján vagy a tömeg reakciója alapján. Hogy zöld vagy vörös volt-e az illetõ, az nem játszott szerepet.

A mondat szavait meg is lehet fordítani, és a vádlottat áldozatként tekinteni és az áldozatot gyilkossá változtatni: ebben az esetben a rabvezetés a következõképpen viselkedett volna: nem törõdve Osterloh színével úgy vélte volna, hogy elõjogait megsértették és õt fenyegetik, és jelentette volna az esetet az SS-nek kérve, hogy példásan büntessék meg a tettest; akkor, ha nem, ami valószínû, maga büntette volna meg a tettest és ezt csak utána gyónta volna meg az SS-nek, hogy az igazolja tettét. Az elsõ esetben az SS valószínûleg felettes hatóságának jelentette volna az ügyet és kivárta volna annak döntését. Nem akarok azokról az ütésekrõl beszélni, melyek minden oldalról a gyilkost érték volna, mikor a bunkerbe megy (a tábor belsõ börtöne. Ha Kogonnak hinni lehet, nem az SS találta föl, hanem az elsõ rab táborparancsnok, aki bíró volt (174. oldal), az SS nem is gondolt ilyesmire). A második esetben az SS biztosan egyetértett volna a rabvezetés tettével, hogy elejét vegye egy vizsgálatnak, önigazolásoknak, stb. . és más kellemetlenségeknek a felsõbb SS hatóság részérõl. Egyik lehetõség sem egyeztethetõ össze a hely rendjével annak elnézõ értelmében, akkor sem, ha ott helyben átnézték és kijavították a lehetõségeket. Az Osterloh esetben, melynek a vörösök óvatlan módon lelkiismereti konfliktus jelleget adtak, amelyben a becsület és a rend harcol egymással, ha Berlin beleszólt volna és olyan sok nehézséget csinált volna, hogy a tanúk vallomása szerint a táborvezetõség csak azt tudta elérni, hogy az esetet lezárják. Általában az SS vezetés nem jelentett ilyen dolgokat szívesen Berlinbe. Féltek a további lépésektõl, a jelentésektõl, a további következményektõl, melyek következtében akár áthelyezések is lehetségesek voltak, ami háborús idõkben kellemetlen következményekkel

járhatott. Így Berlinnek szinte semmi ilyesmit nem jelentettek, csak arról informálták, amit nem tudtak elrejteni, és amennyire lehetséges volt, mindent helyben intéztek el. Ha egy olvasónak ez az álláspont kissé hihetetlennek tûnik, akkor szeretném figyelmét egy lábjegyzetre fölhívni a 184. oldalon. Franciaországban az igazságügyi és nevelésügyi minisztérium szinte semmit sem tud arról, ami a börtönökben és az úgynevezett nevelõházakban lejátszódik: az ott használatos fegyelmi elõírások állandóan megsértik a hivatali elõírásokat és ezt az átlagember a rendszeres botrányok alkalmával tudja meg. A világ minden országában ugyanígy van. : van az elítélt világa, aki a többiek világának határán él és ahol a Csausz (franciául: chauch = börtönõr) a király. Ennek a "világmindenségnek" a határain élnek a gyarmati népek. A gyarmati és hadügyminisztérium, mely alatt vannak éppen ilyen keveset tudnak megbízottaik viselkedésérõl, pedig teleszórják õket körlevelekkel az emberiességrõl.

Ha valaki kételkedik ebben, itt egy másik hely: "SS látogatások gyakran fordulnak elõ a táborokban. A táborvezetés figyelemre méltó gyakorlatot alakított ki: egyrészt eltakarta az összefüggéseket, másrészt különös színdarabokat mutatott be. Olyan létesítményeket, melyek a rabok kínzására alkalmasak, nem mutatták be a vezetéseknél, és elrejtették az ilyen tárgyakat. Így például a hírhedt bakot, amely a sorakozó és létszámellenõrzési téren állt, ilyenkor egy barakkba vitték, míg a látogató el nem ment. Egyszer elfelejtették ezt az óvatossági lépést megtenni, és egy látogató megkérdezte, mire szerkezet ez; a táborvezetõség egyik tagja azt mondta, hogy ez az asztalosmûhely egy modellje különleges figurák elõállítására. A bitófákat és oszlopokat is elvitték ilyenkor. A látogatókat elsõsorban a mintaüzemekbe vitték: Konyha, kórház, mosoda és a mezõgazdasági létesítményekbe. Ha egyszer meglátogattak egy lakóhelyet is, akkor az úgynevezett szolgálati helyet, ahol az SS fodrászai, az SS takarítói és a különleges elõjogokat élvezõ rabok laktak, amelyek sohasem voltak túlzottan tele és mindig tiszták voltak. A kertészetben vagy a mûvészeti mûhelyekben a látogatók ajándékokat kaptak emlékül. " (258. oldal) Ez Buchenwaldra vonatkozik. Ha valaki tudni akarja, hogy kik voltak ezek a látogatók: "voltak tömeglátogatások és egyedi látogatások. Az egyedi látogatások különösen gyakoriak voltak szabadság idején, amikor az SS vezetõk ismerõseiknek és rokonaiknak megmutatták a tábort. Ezek többnyire SS-tagok vagy SS vezetõk voltak, idõnként Wehrmacht és rendõrtisztek. A tömeges látogatások különbözõ félék voltak. Gyakran jöttek rendõr vagy zsandártanulók, vagy SS zászlóskiképzõk diákjai. A háború kezdete után a Wehrmacht tisztjeinek látogatásai nem voltak ritkák, különösen a repülõtisztekéi. Idõnként civilek is jöttek. Buchenwaldban egyszer a fasiszta országok fiataljainak weimari kultúrtalálkozója alkalmával összegyûlt fiatalok is eljöttek. Hitlerjugend (HJ) vezetések is voltak a táborban. Híres látogatókat, mint Sauckel gauleitert (területi vezetõ), Weimar rendõrségének elnökét, Hennickét, Waldeck-Pyrmont hercegét, az olasz külügyminisztert, Ciano grófot, honvédelmi kerületi parancsnokokat, a birodalmi egészségügyi minisztert, Dr. Contit és hasonló embereket többnyire ott tartották az esti sorakozó és létszámellenõrzésig. " (257. oldal) Így volt ez tehát, gondosan elrejtették a kínzások bizonyítékait nemcsak minden külföldi elõtt vagy más személyek elõtt, hanem az SS és a III. birodalom magas állású személyiségei elõl is. El tudom képzelni, hogy ha ezek a személyek Dachauban vagy Birkenauban!!!??? megjelentek volna, akkor a gázkamrákról éppen olyan magyarázatokat kaptak volna, mint a buchenwaldi bakról. Megkérdezem: Hogy lehet ezek után azt állítani, hogy minden szörnyûség, ami a táborokban lejátszódott, egy "legmagasabb helyen" kiagyalt terv részei voltak? . . .

Ha Berlin mindannak ellenére, amit eltitkoltak elõtte valami rendkívülit vett észre a tábor közigazgatásában, az SS táborvezetõket ennek megfelelõen rendre utasították. Az egyik ilyen rendreutasítás, amely a D osztály vezetõjétõl jött, a következõt határozta 1942 április 4-én: "Az SS birodalmi vezetõje és a német rendõrség elrendelte, hogy verési büntetés esetén (mind férfi, mind nõi rabok esetén) ha a szigorított szó hozzá van adva, akkor a ruhátlan fenékre kell adni. Minden más esetben az eddigi, a birodalmi vezetõ által elrendelt végrehajtási mód marad érvényben. " Eugen Kogon, aki ezt a körlevelet idézi, a következõt teszi hozzá: "A tábor vezetõségének a verés büntetésének kiadásakor Berlinhez kellett fordulni, hogy azt visszaigazolják és a tábori orvosnak igazolnia kellett , hogy a rab egészséges. Hosszú ideig a gyakorlat ezzel szemben az volt, hogy a rab elõször a bakon át ment és tetszõleges számú ütést kapott, majd az eljárást a berlini igazolás megérkezés után még egyszer hivatalosan végrehajtották. " (99. oldal)

Nem kell külön elmondani, hogy a verési büntetést majdnem mindig a meztelen fenékre adták, és a kérdéses körlevelet azért küldték el minden táborba, hogy ezt a helytelen gyakorlatot leállítsák és nem azért, hogy megszigorítsák a büntetést. Természetesen meglepõdhetünk azon és barbárnak tarthatjuk, hogy verés szerepelt a büntetések között. De ez történelmileg nézve úgy néz ki, hogy Németországban az elsõ világháború végéig mindenki számára a verés a legenyhébb büntetés volt, és így nem meglepõ. hogy ezt a nemzeti szocializmus a legnagyobb bûnözõk részére fölelevenítette, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a weimari köztársaság sem járt el másként. Jobban meglep, hogy Franciaországban, ahol sok körlevél igazolja ennek beszüntetését már száz éve, sok millió négert továbbra is így büntettek és ezek a büntetést a meztelen fenekükre kapták, mert az a pechjük, hogy a Földnek olyan részén laknak, ahol emiatt külön föl kellene öltözniük.

A kiadó megjegyzése: A szerzõ téved a büntetéseket illetõen. Miután a porosz Nagy Frigyes megtiltotta a veréssel való büntetést, a német birodalom büntetõjoga az elsõ világháború elõtt és után nem tartalmazott olyan rendelkezéseket, melyek a veréssel való büntetést elõírták volna. A táborokban átélt verések, melyeket a szerzõ látott, éppen annyira törvénytelenek voltak, mint azok, melyeket a megszállók és szolgáik a nácitlanító táborokban a legbrutálisabb formában alkalmaztak. Ebben az összefüggésben jelentõs megemlíteni, hogy az Amerikai Egyesült Államokban (a delawarei büntetõtörvénykönyv 11. cikkelye szerint 1959-ben újra bevezették a veréssel való büntetést. Ott a törvényszék 60 botütésig rendelhet el büntetést. Ezen kívül a francia idegenlégióban is újra alkalmazzák a verést.

Egy másik körlevél 1942 december 28-áról, melyet a gazdasági közigazgatási hivatal adott ki (titkos, naplószáma 66,42 D,III,14h,82. 42 Lg,Wy), és amelyet az SS és Waffen-SS tábornok, Krüger írt alá, a következõt mondja: ". . . A tábori orvosoknak jobban mint eddig kell a rabok étkezésére ügyelni és a közigazgatás és a táborparancsnokokkal együttmûködve javítási javaslatokat kell hozniuk. Ezeknek nem csak a papíron kell állni, hanem a tábori orvosoknak ezeket rendszeresen ellenõrizni kell . . . hogy a halálozási arány az egyes táborokban le kell hogy csökkenjen, ahogy az SS birodalmi vezetése megparancsolta. Az elsõ tábori orvosoknak minden módon ezen a célon kell munkálkodni. . Nem az a legjobb orvos egy koncentrációstáborban, aki azt hiszi, hogy az alkalomhoz nem illõ keménységével kel föltûnnie, hanem az, aki a munkaképességet az egyes munkahelyek figyelésével és cseréjével lehetõleg magasan tartja" (111 és 141 oldal, két részben idéztük)

Talán léteznek más dokumentumok is, akik tételemet alátámasztják: ezek még a német archívumokban vannak, ha már látták õket, azok, akiknek lehetõségük volt megnézni õket, nem hozták õket nyilvánosságra. Módszerük, melyet munkájuk során használtak, meglepõ. Példa: "A bohóc nem nevet" cím alatt David Rosset kiadott egy dokumentumgyûjteményt a németek kegyetlenségérõl minden területen, a második fent idézett körlevélrõl hallgat, és amikor az elsõt idézi, teljesen megváltoztatja annak értelmét. David Rousset megemlíti a Harmadik Birodalom egyik utasítását a békák védelmérõl és annak tartalmát összehasonlítja a koncentrációs táborok rabjaira alkalmazott elképzelhetetlen rendszabályokkal. Meg kell említenünk itt, hogy a Francia Köztársaságnak is egész utasításgyûjteményei vannak a békák, halak. . védelmérõl, melyeket minden évben minden elöljáróság nyilvánosságra hoz? És hogy milyen boldogító hatása lenne ugyanannak a tollnak, ha azokkal hasonlítanánk ezeket össze, melyek a boldogtalan gyerekekrõl , a gyarmati népekrõl vagy akár a börtönök lakóiról szóló rendelkezésekkel hasonlítanánk össze intézkedéseit? Ha okunk is van arra, hogy ne higgyünk Eugen Kogon magyarázatainak és interpretációjának, de mégis örülnünk kell annak, hogy õ elég objektív volt ahhoz, hogy - talán tudat alatt - föllebbentse a fátylat. Az egészségügyi személyzet.

A rabokkal foglalkozó egészségügyi személyzet az elsõ években teljesen tanulatlan munkaerõkbõl állt, de apránként nagy gyakorlati tapasztalatra tett szert. Az elsõ kórházi kápó Buchenwaldban foglalkozására nézve nyomdász volt, követõje, Walter Krämer erõs, bátor személy volt, nagyon szorgalmas és nagyon tehetséges szervezõ. Az idõk folyamán kitûnõ sebkezelõ és sebész lett belõle. A kórházi kápó állása minden koncentrációstáborban rendkívül nagy befolyással bírt a tábor összviszonyaira. A rabok által adott személyzet soha nem állt szakemberekbõl, még ha erre lehetõség is lett volna, (Ez az általánosítás félrevezetõ. Mindig olyanokról volt szó, akiket fõnökeik annak az erõszaknak a segítségével állítottak oda, melyet õk az SS-tõl kaptak.), hanem mindig olyan személlyel, aki a tábor uralkodó rétegét a legjobban képviselte. Mikor például 1941 novemberében Krämer kápót és legközelebbi munkatársát Peixet az SS agyonlõtte, a rabkórház vezetését nem orvos vette át, hanem a korábbi kommunista reichstagképviselõ, Ernst Busse, aki helyettesével, a drezdai Otto Kippel együtt belenõtt a szervezési és személyzeti munkába, és behatárolta a kórház további növekedését (minden buchenwaldi fogoly tanúsíthatja, hogy elsõ sorban egészségügyi és ORVOSI szinten gondolkozott), és sokat tett hozzá a körülmények további stabilizálódásához. Egy szakember a kórház élén föltétlenül katasztrófához vezetett volna, mert ez nem lett volna képes megbirkózni a kórházban mindenütt jelenlevõ, gyakran halálos kimenetelû intrikákkal. " (135. oldal)

Elszörnyedünk a gondolatnál. hogy a szerzõ arca sem mozdul meg, mikor ilyen véleményeket ír le és a nyilvánosság elé hoz, anélkül, hogy felháborodott tiltakozás hangjai szólalnának meg. Hogy minden ebben rejlõ szörnyûséget észrevegyünk, tudni kell, hogy a kápó a maga részérõl munkatársait olyan szempontok szerint választotta ki, melyeknek a tevékenységhez semmi közük sincs, és e lehet képzelni, hogy ezek az úgynevezett rabvezetõk, akik szerencsétlen ezreket tettek ki különféle betegségeknek, amikor verték õket és ellopták élelmüket, és végül olyan emberekkel ápoltatták õket, akik erre teljesen alkalmatlanok voltak, anélkül, hogy az SS kényszerítette volna õket erre.

A dráma a kórház kapujában kezdõdött: "Ha a beteg megérkezett, elõször

hosszú sorokban kellett a szabadban várni a minden idõjárásban tiszta cipõvel. Mert egyszerûen lehetetlen volt minden beteget kezelni, és mert azonkívül állandóan olyanok keveredtek a rabok közé, akik érthetõ módon a munkától akartak távol maradni, egy erõteljes rab portás végezte az elsõ betegkiválasztást. " (130. oldal)

A kápó, akit csak azért választottak ki, mert kommunista volt, írnokának nem olyan rabot szemelt ki, aki meg tudott különböztetni egy beteget egy nem betegtõl, hanem egy erõs rabot, aki jól tudott ütlegelni. Fölösleges mondani, hogy ezt plusz élelem fejében tette, Az okok, melyek a választásnál határoztak, akkor is, ha nem ugyanilyen fajták voltak, ugyanebbõl a nemes elvbõl fakadtak. Ha késõbb a tábor kórtermeiben orvosok voltak, akkor csak azért, mert az SS oda rakta õket. Ahhoz, hogy ez odáig jusson, ezeket már a transzportok megérkezésekor ki kellett választani a tömegbõl. Nem foglalkozom a megalázásokkal vagy akár a bosszúval, melynek ezek az orvosok mindig akkor lettek áldozatai, amikor a hivatási becsületet a politikai követelésekkel állították szembe.

Eugen Kogon elõnyöket lát ebben az eljárásban: Krämer kápó figyelemreméltó specialistája lett a sebkezelésnek és az operációknak, és hozzáteszi: "Willi Jellinek, bécsi cukrász jó ismerõsöm. Buchenwaldban hullaszállító volt, a tábor rangsora szerint egy nulla. Zsidóként, nagy, feltûnõen erõs emberként és sajátságos egyénként Koch idejében kevés esélye volt a túlélésre. Mi lett belõle? Legjobb Tbc szakértõnk, kitûnõ gyógyász, belgyógyász, aki sok bajtársnak segített, és ehhez még bakteorológus az 51. blokkban. . " (324 oldal)

Most nem akarok a hivatásos egészségügyi személyzet alkalmazásáról beszélni, melyet a rabvezetés egyenként és egészében kevéssé érdekesnek ítélt meg, mint Krämer és Jellinek urak alkalmazását. Nem akarok a halottak számáról sem beszélni, melybe ez utóbbi kettõ nagyszerû tökéletesedése került. De ha már jó az, hogy az ilyen megfontolások lényegtelenek, akkor annál több okunk van arra, hogy ezt a tapasztalatot kiterjesszük a koncentrációstáboron kívüli világra és általánosítsuk azt. Teljesen nyugodtan két rendelkezést lehet hozni: Az elsõ megszüntetné az orvosi karokat és ezt a cukrász és vasesztergályos tanoncidejével pótolná. A második a meglévõ orvosokat, akikkel ma tele vannak a kórházak vagy akik rendelnek, különféle vállalatokhoz küldeni nyilvános tevékenység ellátására, és õket kommunista vagy a kommunistákkal szimpatizáló cukrászokkal vagy vasesztergályosokkal pótolni. Nem kételkedem abban, hogy ez utóbbiak kitüntetéssel vizsgáznának: nem kellene nekik szemükre vetni az okozott haláleseteket, ehelyett a tapintatot írni jóvá nekik, mellyel a politikai élet intrikáiban gyõzedelmeskednek. Ez is egy mód, ahogy az életet látni lehet.

Odaadás

"A rabszemélyzet (A fogorvosi rendelõkben) elejétõl végig azon dolgozott, hogy a bajtársaknak olyan sokat segítsen, amennyit csak lehet. Minden állomáson saját, súlyos kockázatot vállalva illegálisan dolgoztak, amelyet nehezen lehet elképzelni. Fogsorokat, protéziseket, hidakat készítettek a rabok számára, akiknek fogát az SS beverte, vagy melyeket az általános tábori viszonyok miatt vesztettek el. " (131. oldal)

Ez igaz. A "bajtársak", akiknek segítettek, mindig ugyanazok voltak: egy kápó,

egy blokkparancsnok, egy rab táborparancsnok, egy írnok stb. . . Azok a tömegbõl, akik fogaikat a megadott okok miatt elvesztették, úgy haltak meg, hogy nem kaptak pótlást, vagy várniuk kellett a kezeléssel a fölszabadításig. Ennek a munkának az illegalitása egyébként különös fajta volt és az SS elõzetes egyetértését foglalja magába: "1939, 40 nyarán, ami utólag alig fölfoghatónak tûnik, és mégis nagyon jellemzõ volt a tábori viszonyokra, munkáscsoportok szoros együttmûködésével illegálisan fölépítettek egy operációs termet, amelybe a tábor orvosa, Dr. Blies hallgatólagosan beleegyezett. . . " (132. oldal)

Ennek hatását és következményeit úgy kell lemérni, hogy figyelembe kell venni, hogy a fogorvosi és sebészeti berendezések a tábor minden rabja számára nyitva álltak és bizonyos magas állású SS-tagok segítségével a rabvezetés céljaira tudták használni ezeket. Véleményem szerint azok, akik abban segítettek, hogy ezek a berendezések a rabvezetés céljait szolgálják "súlyos kockázatot vállaltak", és ez alulról nézve jogosnak tûnik. Eugen Kogon maga is érzi logikája kétséges voltát: "Az utolsó évben sok koncentrációstáborban olyan fejlett önirányítás volt, hogy az SS-nek nem volt betekintése a tábor belsõ életébe. Fáradttá válva hozzászokott ahhoz, hogy a dolgok 'maguktól mentek' és a rabok önigazgatásának sok szabadságot adott. . . " "Ebbõl a legnagyobb haszna természetesen mindig az uralkodó rétegnek volt, mely a fõtáborokban többé-kevésbé (humoros szépítés!) azonos volt az aktív antifasiszta erõkkel. A rabok tömegeinek csak idõnként jutottak közvetve általános elõnyök, ha a rab-önigazgatás vezetése saját hatalmi körében mindenkinek elõnyös intézkedéseket hozott. " (284. oldal)

Ezt nyilvánvalóan így is le lehet fordítani: Ha az SS a politikaiaknak nagyjában egészében sok mindenben szabadságot adott, ez azért történt, mert "kifáradt" vagy "hozzászokott" a dolgokhoz: Ez is egy mód a dolgok szemlélésére. . . Ennek ellenére meg vagyok gyõzõdve, hogy ez azért történt, mert a politikaiak számtalan és feltûnõ bizonyítékát adták alázatuknak a rend fönntartásában, amibõl azt a következtetést vonta le, hogy bennük nagyon sok esetben megbízhat.

A "mindenki érdekében hozott pozitív intézkedéseket" illetõen , ezek talán megakadályozták az SS beavatkozását, de erre az egyetlen "elõnyre" volt minden katasztrófa visszavezethetõ, melyek a tömegeket érintették; jobb, ha Isten törõdik velünk, mint ha szentjei teszik azt. Ezenkívül, ha a hatalom annyira megszilárdul, hogy sikerül neki a lehetõ ellenállást fölosztani, akkor éppen ellenkezõleg, a hasadások fogják fölosztani, melyek elválasztják részeit: e szempont figyelembevételével az SS, amely mindent állandóan és pontosan ellenõrzött, ami a táborban folyt, a gyanakvást elnézéssel pótolta minden tekintetben a rabvezetés irányában. Hogy az SS ezt nem akarta, könnyen érthetõ. DE a másik fél sem akarta ezt már: Ez önként átlépte Rubikonját, és elõnyben részesítette - bármennyibe is került ez a közösségnek - azt a lehetõséget, hogy hízelegjen, ami miatt a kis elõnyök megmentették az életét, mert ezek egymást követték a másik lehetõséggel szemben, hogy azonosuljon a táborlakók tömegeivel és magát azok közé valónak tekintse. Mozi és sport

"hetente vagy kéthetente hosszasabb megszakítással szórakoztató vagy kultúrfilmeket mutattak be. A tábor rettenetes általános viszonyaira való tekintettel némelyik bajtárs soha nem ment moziba. " "Érdekes módon volt a táborban sport. A körülmények ehhez nem voltak éppen rózsásak. Mégis voltak fiatal emberek, akik úgy

vélték, még van erre erejük. Ezek engedélyt szereztek az SS-tõl futballozásra!" "A gyöngék, ha még visítani tudtak, a leromlottak, a félholtak ingó lábaikon, a kiéhezettek örömmel nézték ezt. . . " (124-125. oldal)

Ezek a gyöngék, a leromlottak, a félholtak, akikrõl Eugen Kogon jelenti, hogy szívesen nézték meg a futballmeccset, noha ott állniuk kellett, ugyanazok, akikrõl azt hiszi, hogy a rettenetes általános viszonyokra való tekintettel nem mentek moziba, ahol ülhettek. A valóságban azért nem mentek moziba, mert minden elõadásnál minden hely a rabvezetés emberei számára volt fönntartva. A futballnál másképp volt: a stadion a szabadban volt és mindenki megnézhette a meccset, a tábor nagy volt. Mindenki odamehetett. Mégis néha eszébe jutott egy kápónak, hogy gumibottal a kezében berontson a tömegbe és a szerencsétleneket visszaterelje blokkjaikba azzal az ürüggyel, hogy a vasárnap délutánt használják pihenésre. A "fiatal emberek, akik úgy vélték, még van erre erejük"- et illetõen itt a rabvezetés embereirõl volt szó, vagy ezek védenceirõl. Ezek teletömték magukat az azoktól lopott élelmiszerrel, akik õket eközben nézték, nem dolgoztak, és jó formában voltak. A tûrés háza (bordély)

"A tábor nyilvánosházát szemérmesen "Sonderbau" = "Különleges épület"-nek nevezték. A kapcsolatokkal nem rendelkezõk számára a látogatási idõ húsz perc volt. . . Az SS számára a gyakorlat célja az volt, hogy a politikai rabokat korrupttá tegye. . . A buchenwaldi táborban azt a belsõ utasítást adták ki, hogy ne használják ezt az intézményt. . . Nagyjában- egészében a politikaiak a politikaiak ezt az irányvonalat betartották, agy az SS terveit keresztülhúzták. " (170-171 oldal)

Mint a moziba, a nyilvánosházba is csak a rabvezetés emberei mehettek be, egyébként õk voltak csak olyan állapotban, hogy ezt használni is tudták. Senki sem panaszkodott sohasem, és bármilyen vita, melyet errõl az intézményrõl folytattak, érdektelen volt. Mégis a következõre akarom fölhívni az olvasó figyelmét:

"Gerinctelen foglyok, politikaiak is, elõször homoszexualitással aztán a fiatalok megérkezése után gyerekrontással rettenetes viszonyokat hoztak létre. " (236. oldal) Véleményem szerint a kérdéses politikaiak jobban tették volna, ha a nyilvánosházba mennek, mert lehetõségük volt erre. A logika, mely dicséri õket, hogy az ajánlatot azért nem fogadták el, mert ez korrupttá tette volna õket (!. . .), attól a pillanattól kezdve hatalmas álszentség lesz, amikor a fiatalok elcsábításáról van szó. Hozzáteszem, hogy az SS éppen azért létesítette elõnyben a nyilvánosházat, mert ez ennek a csábításnak minden megbocsátását vagy igazolását lehetetlenné akarta tenni. Kémkedés

"Az (SS táborvezetés" ezért kémekkel akart a tábor belsõ történéseirõl tudomást szerezni. Sikere az SS-nek csak az táboron belüli kémek segítségével volt, az olyan rabok segítségével akik ideiglenesen voltak bezárva, (BV-esek, ideiglenesen becsukottak) aszociálisak és politikaiak is. (276. oldal). "A gestapo ritkán használta föl a védõfogságban levõket kém és bizalmi tevékenységre. . . nyilvánvalóan a gestapo rossz tapasztalatokat szerzett ezirányú kísérleteivel, és így ritkán nyúlt ehhez az eszközhöz. " (255. oldal) Meglepõnek tûnik, hogy egy olyan eljárás, mely az SS esetében sikeres volt, a gestapo esetén sikertelennek bizonyult. Mégis igaz az, hogy a gestapo csak kivételesen nyúlt ehhez az eszközhöz: nem volt rá szüksége. Minden táborlakó, aki egy darabka hatalmat kapott vagy elõnyösebb munkát, többé-kevésbé

kém volt, mely az SS-t közvetlenül vagy közvetítõkön át látta el jelentésekkel; ha a gestapo valamit tudni akart, csak megkérdezte az SS-t. . . A nagyító alatt nézve a koncentrációstáborokat egy kiterjedt kémhálózat hálózta be. Ennek tömegeit a kis, szokásból kémkedõk alkották, a rabvezetés emberei, akik született alázatukban egy levesért, egy darab kenyérért, egy kiskanál margarinért stb. . . vagy akár tudat alatt is jelentettek. bármilyen nagyok is voltak rossztetteik, ezeket még nem írták bele a történelem könyvébe. Fölöttük állva azonban, ha szükséges volt, az egész rabvezetés kémkedett a tömegre az SS számára. Végül is a rabvezetés olyan emberekbõl állt, akik egymásra kémkedtek. Ezen körülmények között a kérkedésnek sajátos formái alakultak ki: "Wolff (volt SS tag, homokos és 1942-ben táborparancsnok) lengyel barátai számlájára (egy lengyel szeretõje volt) más bajtársakat elárult. Egy esetben olyan buta volt, hogy azzal fenyegetett, egy magdeburgi német kommunistának a szabadon engedését, amirõl tudott, meg tudja akadályozni azzal, hogy jelenti annak politikai tevékenységét a táborban. Fenyegetését azzal a fenyegetéssel válaszolták meg, hogy akkor jelentik az SS-nek, hogy Wolff gyerekrontó. Az ellentétek végül is úgy kiélezõdtek, hogy az illegális táborvezetés maga elõzte meg a lengyel fasiszták tevékenységét, mert kiadta õket az SS-nek. " (280. oldal)

Más szavakkal, az árulás rossztett volt, ha a zöldektõl indult ki, de hõstetté vált, amikor a vörösöktõl jött elõvigyázatként. Milyen boldogok a vörösök, akik kihúzhatják magukat az esetbõl, mert ellenfelük homlokára a "fasiszta" bélyeget nyomhatják!"

De ez még jobb: "Buchenwaldban 1942-ben történt a leghíresebb és hírhedtebb önkéntes kémkedési eset. (E szerint a filozófia szerint kétségkívül létezett egy . . . nem önkéntes följelentés is. Mint látjuk, sok kiskapu van.) . A fehérorosz emigráns, Gregorij Kushnir-Kushnarew, aki régebben állítólag tábornok volt, miután hónapokig rendszeresen beférkõzött széles körök bizalmába, elkezdte a bajtársakat, különösen az orosz hadifoglyokat az SS késének szállítani. Ez a gestapo ügynök, aki több száz rab halálát okozta, attól sem riadt vissza, hogy bárkit a legaljasabb módon följelentsen (mert vannak olyan följelentési formák is, amelyek kevésbé, vagy akár egyáltalán nem aljasak), akivel valamilyen, vagy akár mellékes okból is vitája volt. . . . hogy egyedül meglepjék és agyonüssék, hosszú ideig nem volt lehetséges, mert az SS különleges védelmét élvezte. Így végül õ lett a rabok irodájának a vezetõje. Ebben az állásban nemcsak azokat jelentette föl, akik éppen nem voltak neki szimpatikusak, hanem sokban akadályozta a rab önigazgatás pozitív intézményeinek a használatát. 1942 elsõ napjaiban végül is betegnek érezte magát; elég buta volt ahhoz, hogy a rabkórházba menjen. Itt kiszolgáltatta magát ellenségeinek. A tábori orvos, Dr. H o v e n tudtával, aki ismerte az ügyet és a rabfunkcionáriusok oldalán állt, Kushnirt rögtön fertõzõ betegnek nyilvánították és röviddel rá méreginjekcióval megölték. " (276. oldal)

A nevezett Gregorij Kushnir-Kushnarew valószínûleg hibás volt mindabban, amit szemére vetnek, de mindenki, aki a koncentrációstábor fokozatain fölszállt, és ugyanazt a pozíciót elõtte foglalta el, ugyanúgy viselkedtek, és lelkiismeretüket ugyanazok a bûnök terhelték. Ezzel az emberrel Eugen Kogon nem értett egyet. Bárhogyan is volt, nehéz föltételezni, hogy az SS-nek Dr. Hoven személyében ilyen aktív része volt az õ megsemmisítésében.

Eugen Kogon még hozzáfûzi: "Emlékszem, milyen megkönnyebbült sóhaj hallatszott az egész táborban, mikor hatalmas sebességgel terjedt a hír, hogy Kushnir-

Kushnarew 17. 10 órakor meghalt a kórházban. "

A tanú klikkjében megkönnyebültek, ez érthetõ, mivel ez a halál szabad utat jelentett számukra a hatalomhoz vezetõ úton. De a tábor többi részében akkor hallatszott megkönnyebbülés sóhaja, amikor a rabvezetés egy tekintélyes tagját kivégezték, mert annak halálát a közös sors javulására való reménnyel kötötték egybe. Egy idõ után észrevettük, hogy semmi sem történt, és a következõ kivégzésig mindenkinek mindegy volt, hogy a valóság oltárán hal-e meg vagy egy hazugság áldozata lesz-e, mert a rémségek azonosak voltak mindkét esetben. Transzportok

A munkásstatisztika rabirodája vezette, mint ismeretes a táborban a munkaerõk beosztását, és ezt a munkabevetési és a munkaszolgálati fõnök utasításai alapján. Az SS az évek során nem volt képes ellátni ezt a feladatot. Buchenwaldban SS-Hauptsturmführer Schwarz egyszer megkísérelte, egy ezer fõs rabcsoport transzportját összeállítani. Miután az egész tábor fél napig állt a sorakozó és létszámellenõrzési téren, hogy kiválaszthassa embereit, összehozott 600 embert. A kiválasztott emberek, akiknek ki kellett volna lépniük blokkjuk sorából, egyszerûen minden irányba eltûntek. Egy ember sem teljesítette készségesen Schwarz utasítását. . " (286. oldal)

Véleményem szerint nem volt akadálya annak, hogy Schwarz tapasztalata mindig megismétlõdjön, amikor arról volt szó, hogy egy csoportot állítsanak össze valamilyen munkafajtára. Ha ez sohasem sikerült volna az SS-nek, akkor nem is volt arra érdemes. De: "Ettõl fogva a munkabevetési fõnök a munkások beosztásának minden részletét átengedte a munkásstatisztika rabjainak. " (286. oldal) És miután kikeresték az embereket a sorakozó és létszámellenõrzési téren, nem volt többet lehetséges "minden irányba eltûnni", mint Schwarznál: a kápók, gumibottal kezükben a blokkparancsnokok, az egész tábori rendõrség ... fenyegetõ zárat képeztek minden menekülési kísérlet megakadályozására. Mellettük SS-Hauptsturmführer Schwarz elnézõnek tûnik. Kommunisták, antifasiszták, Hitler-ellenesek, stb. . . voltak, de nem tûrhették, hogy valaki a Hitler által berendezett rendet szökéssel zavarja a vállalkozásban vagy a Harmadik Birodalom hadi fáradozása közben. Ezért cserébe joguk volt megállapítani, hogy kit osztanak be egy transzportba, lelkesen állították össze a listákat, melyeket nem lehetett eléggé dicsérni: ahogy fent megmondtam. Csoportkép

"A második lehetõség, a "Hatalom korrupció által"-t használni, a személyes vagy csoportos szerzés volt mások kárára. A táborokban ez részben szégyentelen méretû lett, ott is, ahol politikaiak uralkodtak. Néhány hatalmi pozíció tulajdonosa olyan életet élt, mint egy báró, míg bajtársai százszámra haltak meg. Mikor egész ládákat zsírral, fölvágottal, konzervekkel, liszttel, cukorral csempésztek a lopásban részes SS tagok a táborból, és az árut a megbízó rabok családjainak küldték, ezt biztosan nem lehet igazolni. Bosszantó volt, mikor a rabok egy vékony rétege olyankor, amikor az SS sem hordott már magas csizmát hanem csak katonai cipõt, mint mágnások sétálgattak, a legújabb divat szerint ruházkodtak, hiún, némelyikük kis kutyákat vezetett pórázon! És mindez egy nyomorúságból, piszokból, betegségbõl, éhségbõl és halálból álló káosz kellõs közepén. Itt az "önfenntartási ösztön" minden értelmes határon túlnõtt és egy nevetséges, de kõkemény farizeusságban végzõdött, mely az ezzel egy idõben szociális és politikai ideálokhoz úgy illett, mind tehénre a gatya. " (287. oldal)

Így volt ez minden táborban. A szörnyûségek minden okát bizonyos elnézhetõ és elhallgatható dolgok mellett nem lehetett se jobban se rosszabbul szavakba önteni, mint ezzel: önfenntartási ösztön, és ennek minden eszközét a korrupció szó jellemezte. Ha itt megszakíthatjuk a kép kommentálását, be lehet vetni, hogy az önfenntartási ösztön nagyon régi téma, és valami egészen más dolog, mint amit a gyermek erkölcse tanít. A vad Guittontól, aki La Rochelleben, melyet Richelieu ostromolt, erét fölvágatta, hogy fõtt vérével etesse fiát, Szaturnuszig, aki gyerekeit születésukkor fölfalta, hogy életben maradjon a napisten fenyegetése ellenére, nagy a különféle emberi reakciók tere. Egy társadalomban, mely minden tagjának életét biztosítja, el lehet hinni, hogy benne több Guitton van mint Szaturnusz. Az egyének viselkedése legföljebb kivételes esetekben engedi meg ennek az ellenkezõjének az állítását. De ez a viselkedés csak kence volt, amely semmit sem torzít, és elég csak egy kicsit belekarcolni: akkor erõsen megváltoznak a szociális viszonyok, és az emberi természet teljesen felszínre kerül, melyet az életnek tulajdonít. Az egészséges népi érzés minden francia gyerek hangjában kifejezésre jut, mikor a "volt egy kis hajó"-t éneklik. Az éhségtõl gyötörve végül szalmaszálakat húznak, és aki a rövidet húzza ki, azt megeszik; az elhatározást nem összeesküvéssel hozzák és nem is demokratikus gyûlés határoz. De ez az egészséges népi érzés megdöbbent, mikor megtudta, hogy a kis hajó tapasztalatából Nobile tábornok repülõje lett, amely lezuhant és az utóbbit azzal vádolták, hogy a mentõexpedíció jöveteléig, amely a roncsokat megjavította, azért tudott életben maradni, mert egy vagy több bajtársát megette. Ha ez (az egészséges népi érzés) a koncentrációstáborokról való elbeszélésekre nem reagált élesen, az azért volt, mert ezekbõl nem volt világosan látható, hogy a koncentrációstábor-bürokrácia a rabok tömegeit annyiban fölfalta, hogy a korrupció eszközeit használta, minden rövid szalmaszálat megtartott és az SS-el kerestette ki ezeket. Az utolsó világháború elõtt sok embert ismertem meg, akik inkább "állva akartak meghalni, mint térdepelve élni". Ezt biztosan becsületesen gondolták, a táborokban azonban hason csúszva éltek, és bizonyos emberek közöttük a legrosszabb szentségtöréseket követték el. Mikor visszatértek a civil életbe, vagy rövidez az életbe, nem ismerték el vereségüket és a példát, melyet adtak, ugyanolyan merevek, mint régen, ugyanolyan beszédeket tartanak és. . . készek arra, hogy a bolsevikokkal újra elkezdjék ugyanazt, amit a nácikkal tettek.

A valóságban nagyon jól érezhetõ, hogy az önfenntartási ösztönön kívül amely minden rétegnél szerepet játszott, az egyszerû rabnál a bürokrácia elõtt, az bürokratánál az SS elõtt és az SS-nél elöljárói elõtt, de ez nem ad elfogadható magyarázatot a világ koncentrációstáboraiban lejátszódó eseményekre. Ezt nagyon jól érzik, de nem akarják bevallani. A pszichoanalízishez folyamodnak: már Moliere orvosai is latinul beszéltek betegeikkel, melyet nem ismerték jobban, mint szakmájukat, és a közvélemény már akkor alázatosan egyetértett velük. Megítélések

"A koncentrációstáborok eseményei tele vannak pszichológiai furcsaságokkal, mind az SS oldalán, mind a rabokén. Általában a rabok reakciói érthetõbbek mint az elnyomóké, mert ezek hogy úgy mondjuk az emberi oldalon maradnak, míg azok az embertelen jellegét viselték. " (305. oldal) Véleményem szerint helyesebb lett volna azt mondani, hogy mindkettõ reakciói az emberi területen voltak a szó biológiai értelmében. Ami a rabvezetést és az SS-t különösen illeti, ezek erkölcsi értelemben mindketten az embertelenség ismérveit hordozták.

Lejjebb Eugen Kogon elmagyarázza: "A táborokban legkevésbé változtak az

aszociálisok és hivatásos bûnözõk. Ezt az SS-el való lelki és társadalmi rokonságukkal lehet magyarázni" (320. oldal)

Talán. De el kell ismerni, hogy a koncentrációstáborok miliõje, ha nem is volt olyan, hogy egy aszociálisban vagy egy hivatásos bûnözõben egy politikai mentalitását ébresztette föl, egy politikainak viszont gazdagon adott okokat arra, hogy gazemberré legyen. Ez a jelenség nem volt különleges a koncentrációstáborokban: minden javítóházban és minden börtönben megfigyelhetõ, melyekben az erkölcsi javulás helyett erkölcsileg elromlanak. Professzor Freud kiszorítási elmélete mindezt jól elmagyarázza: gyerekes lenne erre súlyt helyezni. Egy példa sem mond ellent neki; mindezekben az intézményekben a rendszeres kényszerbõl adódó lelkiállapot arra kényszerítette az emberek összességét, hogy a legalacsonyabb szint szerint formálódjon, mélyet általában az õrök képviselnek; ez minden rabra jellemzõ vonás. Ebben nincs semmi meglepõ: a társadalmi környezet, melyben élünk, mely a koncentrációstábor képét olyan mély erkölcsi megbotránkozással elutasítja, de azt olyan sok fokozaton keresztül gyakorolja, lehetõvé tette a rongy emberekké lett politikusoknak - remélem, csak e pillanatban - , hogy azok hõsként szerepeljenek. Eugen Kogon kétségkívül megsejtette ezt a szemrehányást, és hogy ezt megelõzze, ezt írja elõszavában: "egy saját világ jött létre, egy önálló állam; rend jog nélkül, melybe az embert bedobták, aki minden jó és rossz tulajdonságával - több rossz, mint jó tulajdonsággal - a puszta létért, a túlélésért harcolt. csak az SS ellen? Egyáltalán nem, helyesebben sokkal inkább fogolytársai ellen!" (Ez az általánosítás helytelen: azok ellen, akik a hatalmat gyakorolták az SS nevében, és azokban a bajtársakban nem bíztak, akik nem tartoztak a rabvezetéshez.) "Túlélõk tízezrei, akik a táborokban rabtárs-uraik terrorja és arroganciája alatt néha jobban szenvedtek, mint az SS gonoszságától, hálásak voltak azért, hogy én a tábornak ezt az oldalát is megvilágítom, hogy nem hallgatok bizonyos politikai figuráktól való félelembõl, akik most nagy szavakkal fölvágnak és elhallgatják a táborban játszott szerepüket. Tudom, hogy voltak bajtársak, akik szinte kétségbe estek, mikor fölismerték, hogy mennyire átvették az elnyomottak az SS bizonyos módszereit, de még inkább akkor, amikor látták, hogy jogtalanságot és brutalitást a tábort át nem élt könnyen hívõ emberek elõtt a hõsiesség nimbuszával ruházzák föl. Ilyen KZ (koncentrációstábor) - hasznot húzók nem örültek jelentésemnek, mert ez megadja a lehetõségét annak, hogy a hazug glóriákat elsápassza. Melyik táborban voltál? Melyik munkacsoportban? Mi volt a funkciód? Milyen volt a színed? Melyik pártnak vagy tagja? . . . stb. . . " (17. oldal)

A legkevesebb, amit mondhatunk, hogy a tanú nem tartotta be ígéretét: egész mûvében hiába keressük azt a politikai típust, akit vádol. Ezzel szemben elejétõl végéig a kommunista párt mellett foglal állást.

"A rugalmas válaszfal az SS-el szemben. . . Ennek a feladatnak elvégzésére a német kommunistáknak voltak meg a legjobb elõfeltételeik. " ". . . Az antifasiszta elemek, ezek elsõsorban a kommunisták. . . " (286. oldal). stb. . . és következésképpen a koncentrációstábor-bürokrácia mellett is, mert csak olyan emberek, akik magukat kommunistának vallották tarthattak arra igényt, hogy ide belépjenek és itt is maradjanak. Bizonyos értelemben sajátmaga mellett is beszél, és nagyon kételkedem abban, hogy akár a legkevésbé figyelmeztetett olvasó is, miután a könyvet befejezte, az ott tanácsolt módszert rá alkalmazza: Milyen funkciód volt?

Itt a következtetés mindebbõl: "A koncentrációstáborokról szóló jelentések általában csodálkozást vagy hitetlen fejrázást okoznak; kevésbé az értelem dolga, és nem az érzések felkeverésének eszközei. " (347. oldal) Természetes, de ki hibás ebben? A fölszabadítás zûrzavarában a közvélemény, mely a hosszú megszállás évei alatt felgyülemlett bosszú hangulatát mutatta, mindent jónak talált. amikor a társadalmi viszonyok lépésrõl-lépésre normalizálódtak, és a légkör megint egészségesebb lett, mind nehezebb lett, ezeket korlátozni. Ma számára a koncentrációstábori jelentések inkább igazolásnak tûnnek, mint tanúvallomásnak. a közvélemény azt kérdezi, hogy hogyan tudott csapdába esni és a közeljövõben senkit sem fog a vádlottak padjára ültetni. N o t a b e n e

Csöndben átmentem egy bizonyos számú valószínûtlen történet és a stilisztikai remek mellett. Az elsõk közé sorolandó a legnagyobb része annak, amit a külföldi adók hallgatásáról ír: Soha sem hittem, hogy lehetséges lett volna a koncentrációstáborban titkos vevõkészüléket építeni és mûködtetni! Ha Amerika, Anglia vagy a szabad Franciaország hangja néha ide is hallatszott, annak oka az volt, hogy ez az SS egyetértésével történt, és csak nagyon kevés elõnyökben részesülõ rab tudta ezt kihasználni olyan körülmények között, melyek szülõje kizárólag a véletlen volt. Velem személyesen ez történt Dorában, ahol egy Oberscharführer, a kutyacsoport gondnokának szolgája voltam. Feladatom az volt, hogy az SS-tagok blokkját, alacsonyabb és magasabb rendfokozatúakét, tisztán tartsam, csizmájukat pucoljam, ágyaikat csináljam, edényeiket elmossam, stb. . Mind olyan dolgok, melyeket szerényen és megbízhatóan végeztem. A világ minden kincséért sem mertem volna a rádió gombján tekerni, akkor sem, ha biztos voltam abban, hogy teljesen egyedül vagyok. Reggel 8 órakor, mikor minden embere munkába ment, Oberscharführerem két vagy háromszor szobájába hívott, hogy a rádión a BBC francia adását bekapcsoljam, és megkért, hogy fordítsam le, amit titokban meghallgattam.

Este, táborba való visszatérésemkor halkan közöltem barátaimmal, Delarbrevel (Belfort) és Bourgettel (Le Creusot) és nagyon ajánlottam nekik, hogy tartsák meg maguknak az információt, vagy csak nagyon megbízható bajtársaknak mondják tovább, és akkor is csak olyan formában, hogy ne keltsenek feltûnést, és hogy senki sem tudja azonosítani a hírek forrását. És nem lett semmi bajunk. (Nem alakítottunk 'bizottságot', és egyikük sem mondta minden bejövõnek, hogy a szövetségesekkel állunk kapcsolatban)

Ugyanebben az idõben a táborban eljárás folyt külföldi adók lehallgatása miatt, amelybe, azt hiszem, Debeaumarche bele volt keveredve. Soha nem tudtam meg pontosan, hogy mirõl volt szó: egy nap ez a csoport megállított és elmondta, hogy a a táborban van egy titkos rádióvevõ, egy politikai mozgalom tartja fönt, az angoloktól kapnak utasításokat, stb. . . ; és elbeszélését azzal igazolta, hogy olyan híreket mondott el, melyeket aznap reggel vagy elõzõ este hallottam Oberscharführeremnél. Kétkedésemet mutattam, és erre olyan embernek tekintett, akivel szemben óvatosnak kell lennie. Ez volt a szerencsém: néhány nappal késõbb a táborban csoportos letartóztatások történtek, ezek között volt az említett személy, maga Debeaumarche is. Végül néhányat fölakasztottak. Valószínû a kiváltó ok egy hozzám hasonló rab lehetett, aki túl sokat beszélt és akinek szavai egy kémen keresztül a rabvezetésig és onnan az SS biztonsági szolgálatához is továbbjutottak.

Ha Eugen Kogon ezt írja: "én személyesen néhány beavatottal. . sok éjszakán át

ültünk egy ötcsöves készülék elõtt, melyet én Dr. Ding-Schuler magántulajdonából a táborban való javítás céljára hozta be a táborba és ezen hallgattuk "Amerika hangját Európának", valamint a "Nyugati katonai adót" (amerikai adó német nyelven), hogy a jelentõs híreket gyorsírással írjuk le (253. oldal), akkor én ezt szívesen elhiszem. Noha inkább annak elhívésére hajlok, hogy õ a kérdéses adásokat mindenek elõtt Dr. Ding-Schuler jelenlétében hallgatta.

(Disszertációjában: "Horogkereszt az orvosi bot ellen" Dr. Francois Bayle Kogon következõ sajátságos vallomásáról ír a nürnbergi perben: Ding-Schuler, a buchenwaldi tábori orvos kérte õt, hogy Németország veresége esetén törõdjön feleségével és gyerekeivel (!). . . Ha ez a kéréshez hasonló ellenszolgáltatás tartozott, akkor - amit Kogon soha nem mondana el! - akkor ennek a furcsa rabnak a különleges helyzetét egy együttmûködési szerzõdés magyaráz meg, melynek kiindulási pontja és szándékai sokkal kevésbé nemesek, mint amit itt bevallani hajlandó. Errõl az elméletrõl tovább filozofálni túlzás lenne; szorítkozzunk arra a föltevésre, hogy Kogon és az SS együttmûködése saját vallomása szerint megbízható, barátságos és gyakran közeli volt. Amilyen árat ezért a rabok tömege fizetett, az egy másik történet. Mivel Kogon a kommunista párttal is együttmûködött.)

Az összes többi csak annak módja, hogy kidíszítse a képet, egyrészt, hogy azt a képet keltse, hogy azok, akiknek kezében a hatalom volt, forradalmárként viselkedtek, másrészt, hogy jobban védje ezek hihetetlen zsarolásait. A stilisztikai mûremekek esetén kevesebb értéket tulajdonítottam az olyan megjegyzéseknek, mint: "Gondoljunk az éjszakai zászlósavatásokra a Quedlinburgi székesegyháznál, ahol Himmler I. Henrik csontjainál, (melyek nem igaziak ugyan, de igazinak nyilvánították õket), aki a középkor németek keleti birodalmát megalapította, az "összeesküvõ közösség" misztikumát ápolta, hogy ezután fényes nappal valamelyik koncentrációstáborban részt vegyen a politikai foglyok egymás utáni korbácsolásán. (24. oldal) (Ha a bakot Weimarban eldugták a weimari rendõrfõnök elõtt, akkor nem valószínû, hogy egy miniszternek megmutatták!) vagy mint: "Kochné, aki régebben egy dohánygyárban volt gépírónõ, idõnként vörösborban fürdött, melyet kádjába öntöttek. " (266. oldal) melyekben a náci rendszer nagy személyiségei csak úgy nyüzsögnek, és örömteli szadista hatásuk van. Nekem úgy tûnik, hogy ugyanaz a szellemi irányzat hozta õket létre, amelyik 1914 szeptemberében a "Le Rire" -ben egy levágott kezû gyerek képét hozta, a "Le Matin" 1916 április 15-én II. Vilmos császárt mint egy rákbeteg elmebeteget, aki maximum még pár hónapot fog élni, míg õ (Vilmos császár) még húsz évig élt nyugalomban Amerongen közelében, ahol meghalt, és Henri Desgranges 1939 szeptemberében az "L'Auto"-ban Göringrõl gúnyolódott, mert nem volt fekete szappana mosáshoz. Ennek az eljárásnak a banalitása csak a nép könnyen hívésében találja meg párját, és abban megingathatatlan lelkinyugalomban, amellyel azok rendelkeznek, akik ezt megismétlik és minden háborúban alkalmazzák minden ellenségre.

* * *

Végkövetkeztetés

Utánam mások is fognak a koncentrációstáborok irodalmával foglalkozni: ehhez kétség nem fér. Talán ugyanígy fognak eljárni és kutatásuknál arra fognak szorítkozni, hogy jól érveljenek. Talán más beosztást fognak követni és más munkamódszereket. Talán nagyobb jelentõséget fognak a tisztán irodalmi résznek tulajdonítani. Talán egy új Norton Cru (Egy "tanú") kedvet kap arra, amit amit az elsõ világháború háborús irodalmát illetõen már megtettek, hogy egy napon minden irányból és minden oldalról kritikusan megnézzen mindent, amit a koncentrációstáborokról írtak. Talán.. .

Mivel célkitûzésem az volt, hogy utat nyissak egy kritikus vizsgálatra, tevékenységem csak néhány fontos megfigyelésre szorítkozott és elsõsorban a vita kiindulási pontjára kellett hogy koncentráljon, azaz a tárgyi anyagra. Ha csak néhány tipikus esetet sorol föl, melyek a gyengéim, azt gondolván, hogy ezeket okosan választottam ki, és átfogja a koncentrációstáborok életének teljességét annak észrevehetõ pontjaiban és így lehetõvé teszi az olvasónak, hogy minderrõl véleményt alakítson ki, amit errõl a témáról olvasott és még olvasni fog. Ennyiben munkám elérte célját.

Kerülõ utakon továbbiakhoz érhet el. Egy idõvel ezelõtt megjelent egy könyv, mely nem közvetlenül kapcsolódott a napi történésekhez, és amely esetén a kritika nem tartotta szükségesnek, hogy sokat foglalkozzon vele: "Gettó keleten". Írója, Marc Dvorjetski, pár vérfürdõ túlélõje, olyan múltat hordoz, melyet annál nehezebbnek gondol, mert lelkiismerete folyton azt kívánja tõle: "Menj, mondd el, hogy miért vagy te életben, míg milliók meghaltak?"

A koncentrációstáborok tanúinak lelkiismerete úgy tûnik, nem ismer ilyen követelményeket és nem tesz fel ilyen indiszkrét kérdéseket. De nem lehet olyan könnyen megkerülni egy kérdést, amely a dolgok természetében van és ha az egyén lelkiismerete nem hívja ezt szemrehányás formájában elõ az illetõ ajkára, akkor is ott van nyilvánosság, mely csak ritkán ismeri a jóakarat pillanatait és ezt a kérdést közvetlenül tesz föl: "Mondd, hogyan tudsz te életben lenni? . . " elnézést kérek, ah azt a benyomást keltem, hogy rögtön megadtam a választ.

Minden kapcsolatban áll egymással. Egyik kérdés hozza a másikat, és amikor a nyilvánosság elkezd kérdezni, . . egy "hogyhogy" után mindig jön a "miért", ha az elõbbibõl nem következtethetõ ki, és a fenti esetben egészen természetesen jön a kérdés: miért adtak bizonyos deportáltak olyan vitatható képeket? Erre a válasz csiklandós: meg kell találni a különbséget a között, akit a tapasztalat uralma alá hajtott, ha nem ölte meg, és a másikok között, akik politikai vagy személyes okokból vallanak hamisan, erre a pszichoanalízist kellene segítségül hívni - ha már a szót kimondtuk- éspedig mindenkinél, és ezt a munkát gyakorlott szakemberekre kéne bízni. Lehet állítani, hogy a kommunistáknak ez vitathatatlanul pártérdekük: mert ha a kommunisták azok az emberek, akik a legnemesebben, legintelligensebben és

hatásosabban reagáltak, és ezt az elõnyt a szervezetre és annak doktrínájára átvisszük, akkor az emberiségre szociális változás fog jönni. Világméretben is érdekük lenne: Ha elterelik a közvélemény érdeklõdését Hitler táborairól. akkor az oroszok táborait is elfelejtik. Végül személyes érdekük is fûzõdik ehhez: ha a tanúk padján foglalnak helyet rohammal és hangos kiáltozással, akkor elkerülhetik a vádlottak padját.

Itt mint mindenütt példáját adták feloldhatatlan kötõdésüknek egymáshoz, és a civilizált világ azokból a következtetésekbõl, melyeket egyszerû börtönõrök jelentéseibõl vett, egy egészen új politika alapját vethette meg Németországgal szemben. Jobbat nem kívánt akkor sem: saját börtönõreit úgy mutatta be, mint az emberiesség mintaképeit.

A nem-kommunistáknál ez kicsit másképpen van, és itt nem szeretnék könnyelmû szavakat használni. Azok mellett, akik kalandjukból nem csináltak pénzt, olyanok is állnak, akik a kommunisták erkölcsi erejében tényleg hittek, vagy mások, akik arról álmodtak, hogy a szovjetek Oroszországával szövetkezni lehet egy testvéri és szabad világbéke érdekében, továbbá azok, akik köszönettel tartoztak valamint azok, akik a szél irányába fordultak és azért mondtak bizonyos dolgokat, mert az akkor divat volt stb. . . stb. . . Ehhez még azok akik azt hitték, hogy a kommunizmus ellepi Európát, és elõvigyázatossági intézkedéseket akartak tenni, miután látták annak mûködését a koncentrációstáborokban. A történelem újra nevetségessé tette a kis álszentségeket az emberi elképzelések területén. Ment az útján és most nekünk kell hozzá igazodnunk. Fölfogásunk megváltoztatása nem lesz könnyû és nem lesz kis munka.

A történtek anyagi jellegét és mûködésük célszerûségét kell meghatároznunk. Egy cikkben ("Életünk napjai" - "Temps modernes" - 1950 januárjában), amely föltûnést keltett, Jean-Paul Sartre és Merleau-Ponty a következõ írására voltak képesek: ". . a volt rabok tanúvallomásainak olvasásakor a szovjet táborokban nem találjuk a szadizmust, a halál vallását, a nihilizmust, - melyek ellentmondásos módon pontosan bizonyos érdekekkel vannak összekapcsolva, és azokkal hol harcolnak, hol azonos a véleményük - amelyek végül a náci megsemmisítõ táborokhoz vezettek. " Ha ezt a verziót elfogadjuk, amely a német koncentrációstáborokról szóló vallomások egységes bûneként hivatalos vélemény lett, akkor el kell ismernünk, hogy Sartrenak és Merleau-Pontynak igaza van. Akkor látható lesz, hogy mihez vezet az orosz kormány megítélését illetõen és a koncentrációstáborok problémájának vizsgálatánál. Ha visszanyúlunk a tiszta értelemhez, és filozófusi vagy doktrínai ellenérveket hozunk, akkor könnyen retorikus vitába bonyolódhatunk, és nagyon sebezhetõek vagyunk. A retorika könnyen hibás következtetésekhez vezethet, ítéletekhez a rossz oldal javára és a témától való eltéréshez. Amilyen csábítóak mindig vitatható díszítései, csak ritkán gyõznek meg, és kizárólag spekulatív absztrakt fogalmai annál kevéssé magyaráznak meg bármit is, minél szigorúbb módszereket alkalmaznak. Ezért a józan paraszti ész ítéleteinek más súlyuk van, mint az ilyen iskolai bölcsességnek, pedig abszolút értelemben vagy lényegében kevésbé értékesek. Ha meg akarjuk ragadni a német táborok szállította alkalmat arra, hogy a kényszermunka problémájával foglalkozzunk elsõsorban a gyarmatokon, ez ugyan kiszélesíti a vitát, de ez nem hátrányos, éppen ellenkezõleg. de az egész orosz vagy az egész amerikai rendszerrõl folytatott vita levinne a helyes útról. Ha elõször a nézetkülönbségekig akarnánk eljutni, melyek ezeket elválasztják, azokhoz az

összefüggésekhez, melyek ezek között fönnállnak, és általában a szociális igazságtalanságokhoz, akkor ez azt jelentené, hogy ezt a problémát egy egész más területre vinnénk és akkor semmi sem akadályozná meg, hogy a vita mint a víz a homokban végtelen vitaként tûnjön el a harmadik világháborúról vagy a vasúti utasosztályokról. Amivel bebizonyítottnak tûnik, hogy ha a tárgy nem teszt földrajzi megszorítást lehetõvé, de kikényszerít egy ilyet: ugyanis azt, hogy ezt kizárólag a deportálások, a koncentrációstábor és a kényszermunka esetévé teszi. Ezeknek a megfontolásoknak a keretében, a lehetõ vitakérdések határait azok széleire tesszük és talán nem érdemes mindenekelõtt a probléma anyagi kihatásainak vizsgálatára idõt szentelni.

* * *

Bizonyos vitatható jelentések, melyek inkább magyarázatok mint tanúvallomások állításairól: Franciaországban a fölszabadítás által létrehozott pszichózis hatására megengedett lett, hogy szinte hátrányos következmények nélkül le lehessen írni: ". . ha a volt rabok tanúvallomásait olvassuk, akkor nem találjuk a szovjet táborokban azt a szadizmust stb. . . " (már a 238 oldalon idéztük)

De ez a pszichózis csak azok lelkiismeretének ad nyugalmat, akiknél az általános állásfoglalás minden gondolkodás elõtt van, és akik emellett sem az egyikkel, sem a másikkal nem kerültek közvetlen kapcsolatba. Egyrészt nem maradhat észrevétlenül, hogy Franciaországban és a nyugati világban szám szerint sokkal kevesebb a szovjet táborok túlélõje mint a náci táboroké, és azt sem, hogy tanúvallomásaikról nem lehet azt állítani, hogy ezek alapvetõen jobbak vagy jobb hitben mondták el õket vagy eléggé objektívek, de az nem tagadható, hogy egészségesebb idõkben jöttek létre. Másrészt minden volt koncentrációstáborlakó, aki Németországban oroszokkal élt együtt, arról volt meggyõzõdve, hogy ezeknek az embereknek hosszú gyakorlatuk van a tábori életben.

A dorai táborban én is tizenhat hónapig voltam néhány ezer ukránnal együtt: viselkedésükbõl látható volt, hogy legnagyobb részük csak a tábort változtatta: beszélgetéseikben nem csináltak titkot abból, hogy a bánásmód mindkét esetben ugyanolyan volt. Mondjam azt, hogy Margaret Buber-Neumann könyve nem mond ellent ennek a személyes megfigyelésnek? És a többivel kapcsolatban a történelemre kell hagyni annak megállapítását, hogy miért lettek a német táborok, melyeket szintén egy "paradicsomi szocializmus" elvei alapján terveztek, miért váltak de facto (ténylegesen) -de csak de facto - megsemmisítõtáborokká. Ebben a kérdésben tény az, hogy a koncentrációstábor minden rendszerben állami intézmény, amely a védekezés és a tekintély kinyilatkoztatásának eszköze. Az egyes országokban levõ különféle táborok között csak kis különbségek vannak, melyek a viszonyokból és nem azok lényébõl következnek. Oroszországban azonosak azzal, amik Hitler Németországában voltak, mert az állam mindkét esetben ugyanazokkal a nehézségekkel küzd, függetlenül a rendszerek esetleges hasonlóságától: Németországban ez a háború volt, Oroszországban pedig a Föld egyhatodának fölhasználása a meglévõ eszközökkel. Ha Franciaország gazdaságilag ugyanabba a helyzetbe kerül mint Németország 1939-ben vagy mint Oroszország ma - ami nincs kizárva, akkor Carreere, la Noe, la Vierge stb. . . . Buchenwald és Karaganda is nagyon hasonlítani fog egymáshoz: egyébként nincs bebizonyítva, hogy ma a különbség egyáltalán észrevehetõ-e. Mindenek elõtt, ha mértékként viselkedését vesszük

gyarmatain, ahol az utóbbi események óta Indokínában és Északafrikában senki sem volt olyan bátor, hogy azt állítsa, hogy rendõrsége és hadserege másként viselkedtek volna, mint a német rendõrség és a német hadsereg Franciaországban az ellenállókkal szemben a megszállás szörnyû évei alatt tette.

* * *

Az alapvetõ vélemény drámája marad, mely csak úgy talál lehetõséget arra, hogy a koncentrációstábor problémája iránt érdeklõdjön, ha a vitákba beleszól, amikor is vagy részt vesz a harmadik világháború ideológiai elõkészítésében, amikor a nyugati hatalmak híveire hallgat, vagy amikor a bolsevizmus visszatérésének körmönfontságaival foglalkozik, amikor a kommunistákat hallgatja.

A vita ürügye errõl a témáról gyerekes. Egyrészt a Kreml sohasem egyezik abba bele, hogy egy, a kényszermunkáról adatokat gyûjtõ vizsgálóbizottság szovjet területen szabadon utazgat. Másrészt a szovjet koncentrációs táborok lakosainak addig nem lehet komolyan segíteni, amíg a bolsevista rendszer létezik. Reményemet, hogy ez eltûnjön, három lehetõség adja: Vagy magától tûnik el (ilyen már volt a történelemben: az antik Görögország már szétesett, mikor a rómaiak elfoglalták), vagy egy belsõ forradalom tünteti el, vagy pedig egy háború semmisíti meg. Mivel Oroszország teljes ipari fölfejlõdésben van, és igényeit a meglevõkre lehetõségekre korlátozta, az elsõ kettõ visszavonhatatlanul hosszú ideig ki van zárva, úgy hogy csak a harmadik lehetõség marad: nekem ez nagyon kevés, ebbõl elegem van, és a tapasztalat, melyet dicsérnek, mert Hitler ellen olyan sikeres volt, elég nekem.

A tény, hogy David Rousset egy ideje a kutatási bizottság kutatási feladatát "minden országra ki akarja terjeszteni, ahol koncentrációstáborok vannak" nem változtat semmit sem a feladat jellegén, sem annak értelmén. Se Görögország se Spanyolország - és még kevésbé Franciaország! - nem fogják megengedni, hogy a kényszermunka vizsgálata fedõnév alatt náluk kémkedjenek. Az ehhez szükséges kezdeményezésnek az ENSZ-bõl kellene jönnie, és azokat kizárással kellene fenyegetni, akik ne akarnak engedelmeskedni, ami nem érthetõ, hiszen Svájc kivételével senki sem maradna, aki nem lenne ebben részes.

"A koncentrációstábor világa" c. mûvében David Rousset a tábort mint a rendszer egyik problémájának lefolyását mutatja; ez meghozta neki a megérdemelt sikert. Ezután következõ mûveiben, mint a "Meghalásunk napjai" és számos más írásban elkezdte a kommunista rabok viselkedését kiemelni és dicsérni, amennyiben ellenõrizetlen tényeket hozott elõ, amit csak azért hittek el neki, mert a háború olyan rendetlenséget és zavart okozott. Egyik mûvével. a "A bohóc nem nevet" c. gyûjteményével, amely egyedül Németországot vádolja, a tiszta dokumentáció területére merészkedett. De mégsem tudott hallgatni az oroszok táborairól, amelyekrõl azt állítják, hogy már 1935-1956-ban a könyvkereskedésekben kaphatók voltak oroszból lefordított dokumentumok, melyek létezésével tehát már akkor tisztában kellett lennie, amikor még a trotzkisták soraiban harcolt. Tehát célzatosan nagyon hatásosan segítette ezen a területen a légkör rosszabbodását, ezzel a "kart karba öltve utasítsuk századunkat korlátai közé", amely a bolsevista bûnöket elhallgatja vagy lényegtelennek tekinti, tette lehetõvé, hogy 1945 után Franciaországban a hatalom közelébe jusson. Külsõ téren elmélyítette a

Franciaország és Németország közötti árkot.

Mikor ebben az összefüggésben fölfedezte az orosz táborokat, csak az elhallgatás taktikáját követte, amely a kormány politikájának lényeges ismertetõjele a Thorez klikk elmenetele óta. május beállítottsága logikus következménye tegnapi beállítottságának, és így természetes volt, hogy miután érvet szállított a bolsevista hárompárti rendszer érdekében, most az anglo-amerikaiaknak szállítja a szükséges ideológiai alapot a háborúhoz. Legyen elég az a megjegyzés, hogy Victor Serge, Margaret Neumann, Guy Vinatrel, barátaim Vassia stb. . . hihetõ tanúvallomásai után David Rousset semmit sem ad a vitához, semmi újat nem hoz, mint még egy tanúvallomást eseményekrõl, melyeket nem maga élt át, ás csak egy, másoknak hasznos politika csõdjét megakadályozza, amely, ha nem is ítéletünk után, de a történelem elõtt kétségtelenül csõdbe fog menni.

Németországban Eugen Kogon ugyanígy és ugyanezekbõl az okokból kifolyólag megváltoztatta hozzáállását, miután a háború végén tollát rögtön a kommunisták szolgálatába állította, és amikor abból már nem tudott megélni, a legkisebb aggódás nélkül a különbség miatt, az amerikaiak szolgálatába állt. Elegendõ megtudni, hogy a a háború elõtt szükségben élõ újságíró ma egy fõiskolán professzor Hesszenben. Ez mindent elmagyaráz és elmond.

Ezekhez a gyanúalapokhoz, melyek két férfi ügyességébõl származnak, akik jól értenek ahhoz, hogy viselkedésüket a világ különbözõ területei urainak kívánságaihoz illesszék, kiknek fokozatosan alattvalói lesznek, azok is csatlakoznak, amelyek a tapasztalatból következnek. 1939-ben és a megelõzõ években ugyanilyen módon hozták nyilvánosságra Hitler-Németország támadásait. A sajtó csak ezekrõl írt. Minden másról elfeledkeztek: senki sem kételkedett abban, hogy ideológiailag a háborút készítették elõ, melyre anyagilag már fölfegyverkezve érezték magukat. Tényleg háborút kezdtek. . . Ma az egész sajtó csak Szovjet-Oroszország támadásairól beszél az emberi jogok területén, és csakis Szovjet-Oroszországéiról. Emellett elfelejtenek minden mást és fõleg azokat a problémákat, melyeket a végtelenül rugalmas koncentrációstábori gyakorlat vet föl mint a kormányzat eszköze. Ugyanolyan okok ugyanolyan hatásokat hívnak elõ.

A közvélemény, melynek kinyílt a szeme azoknál a dolgoknál, melyeket a német koncentrációstáborokról mondtak neki, sejti a forma folytán, melyet akkor használnak, mikor az orosz táborokról beszélnek és a hallgatás folytán, melyet ezekre alkalmaznak, mindezeket a dolgokat és azt tûnik várni, hogy ezeket a dolgokat objektív nyelven meg fogják beszélni.

Az objektív nyelvnek ennél a témánál nincs szüksége sem nagy elõvigyázatosságra sem sok szóra. A koncentrációstáborok esete, a kényszermunka és a deportálások csak emberi szinten az államközi határozatok és az emberekre vonatkozó szabályok szem elõtt tartásával vizsgálható. Minden országban vannak táborok állami uralom alatt, ahol a táborlakók a körülmények vagy események változásakor változnak. Mindenütt minden ember veszélyben van, és jelenlegi lakosaik számára csak olyan mértékben van remény a kijutásra, mint azoknak, akik még nincsenek ott, de bejutásukat már elhatározták.

Ennek a fenyegetésnek ellent kell állni, és ezt a tábort magát és azokat a rendszereket, akik azt alkalmazzák, kell szigorúan megvizsgálni, teljesen függetlenül attól a helytõl, ahol van, és azoktól a céloktól, amelyekre használják. Ugyanolyan formában, mint ahogy a börtön vagy a halálos büntetés ellen tiltakoznak. Minden részrehajlás, minden tett, amely az egyik népet inkább teszi büntetendõvé, mint másokat, amely bizonyos esetekben a tábort számító vagy nem számító semmittevéssel tûr, gyöngíti az egyén vagy a tömegek harcát a szabadságért, értelmétõl elirányít, és eltávolít minket a céltól, ahelyett hogy közelebb hozna hozzá. Ezt a történelmi szempontot figyelembe véve egy napon meg fogjuk becsülni azt a jogtalanságot, melyet a IV. köztársaság Franciaországban engedélyezett az emberi jogok ellen, amikor engedélyezte, hogy kollaboránsok vagy olyanok, akiket annak hívtak táborokba zárjanak, ahogyan ez a megalkuvókkal 1959-ben, az ellenállókkal a megszállás alatt és Nyugatnémetországban a nemzeti szocialistákkal történt. Hogy ilyen nyelven beszéljünk, nyilvánvalóan az szükséges, hogy keveset gondolkozzunk arról, hogy az antibolsevistákhoz vagy az amerikaellenesekhez számolnak-e bennünket; az ember legyen eléggé önmaga ura ahhoz, hogy a szovjet rendszert a szocializmus fogalmától és az amerikait a demokráciától meg tudja különböztetni; hogy az egyik rendszer kevésbé rossz, mint a másik, nem vita tárgya, csak azt bizonyítja be, hogy a vasfüggöny egyik oldalán kevesebbet kell fáradni, mint a másikon. . . És itt nem egy volt hû deportáltat kell fölhívni, aki csak két "anti" vagy két "baráti" beállítottság között választhat, hanem egy elit hûségéhez a hagyományaihoz kell fordulni, melynek saját, és nem mások feladatával kell tisztában lennie.

I. könyv Odüsszeusz hazugsága Paul Rassinier A szerzõ elõszava a második és harmadik francia kiadáshoz. Prológus I. fejezet Különféle embertípusok nyüzsgése a pokol kapui elõtt. II. fejezet A pokol körei. III fejezet Charon tutaja. IV. fejezet A mentõ kikötõben, a halál elõszobájában. V. fejezet Hajótörés

Második könyv: Mások tapasztalatai I fejezet A koncentrációstáborokról szóló irodalom II. fejezet A kevésbé fontos tanúk

I. BIRIN testvér. (Valódi nevén: Alfred UNTEREINER) Utazás Németországba (a Compiegnei pályaudvarról). Megérkezés Buchenwaldba . A tábori rend Dorában. Komoly tévedések. A deportáltak sorsa

II. Jean-Paul RENARD Abbé

III. Robert PLOTON Abbe Függelék a II fejezethez - A fegyelem a riomi központi börtönben 1959-ben A "Liberation" börtöneiben Poissyban Német foglyok Franciaországban

III. fejezet Louis Martin-Chauffier Logikája Tábori rend Rossz bánásmód Zárszó

IV. fejezet A pszichológusok - David Rousset és a koncentrációstáborok világa Az elmélet posztulátuma (alapigazsága) A munka A rabvezetés A tárgyilagosság Tradutore, traditore . . . (fordítani és csalni). Függelék a IV fejezethez - Nyilatkozat eskü alatt

V. fejezet A szociológusok - Eugen Kogon és a szervezett pokol A rab Eugen Kogon A módszer A rabvezetés Érvek Az SS viselkedése Az egészségügyi személyzet. Odaadás Mozi és sport A tûrés háza (bordély) Kémkedés Transzportok Csoportkép Megítélések Nota bene

Végkövetkeztetés